

Officii Missae sacrique canonis expositio

<https://hdl.handle.net/1874/329096>

Tractus de officio missæ
pertinet ad regulares in
traiecto. CIVIII

4. E. 1.

T. 376

Aevum medium.
Scriptores ecclesiast.

N°. 198.

376 (*Eccl.* 198, *antea* 287f.) *Membr. fol.* 123 ff. 2 col. *Saec.* XV.

Tractatus de officio missae.

Fol. 1a. Reuerendi patres ac domini mei cogitanti michi crebrius, cet. Fol. 2a. Ad honorem trinitatis necnon pro felici incremento alme universitatis liptzkensis aggressurus laborem grandem scilicet sacratissime misse declarationem ipsum in tres libros diuido parciales Primus liber quinque continebit tractatus, cet. — In fol. tegimenti:

Dignum Rutghero quod Berchmaker exhibeantur

Grates presbitero fratrumque preces referantur

Hoc hic donato pro codice munere grato

Ut sine peccato pociatur fine beato

Artibus inbutum scola quem dedit esse magistrum

Actus virtutum cristi statuere ministrum

Anno milleno C quater uincto sibi nono

Ac quadrageno doni tempus tibi pono.

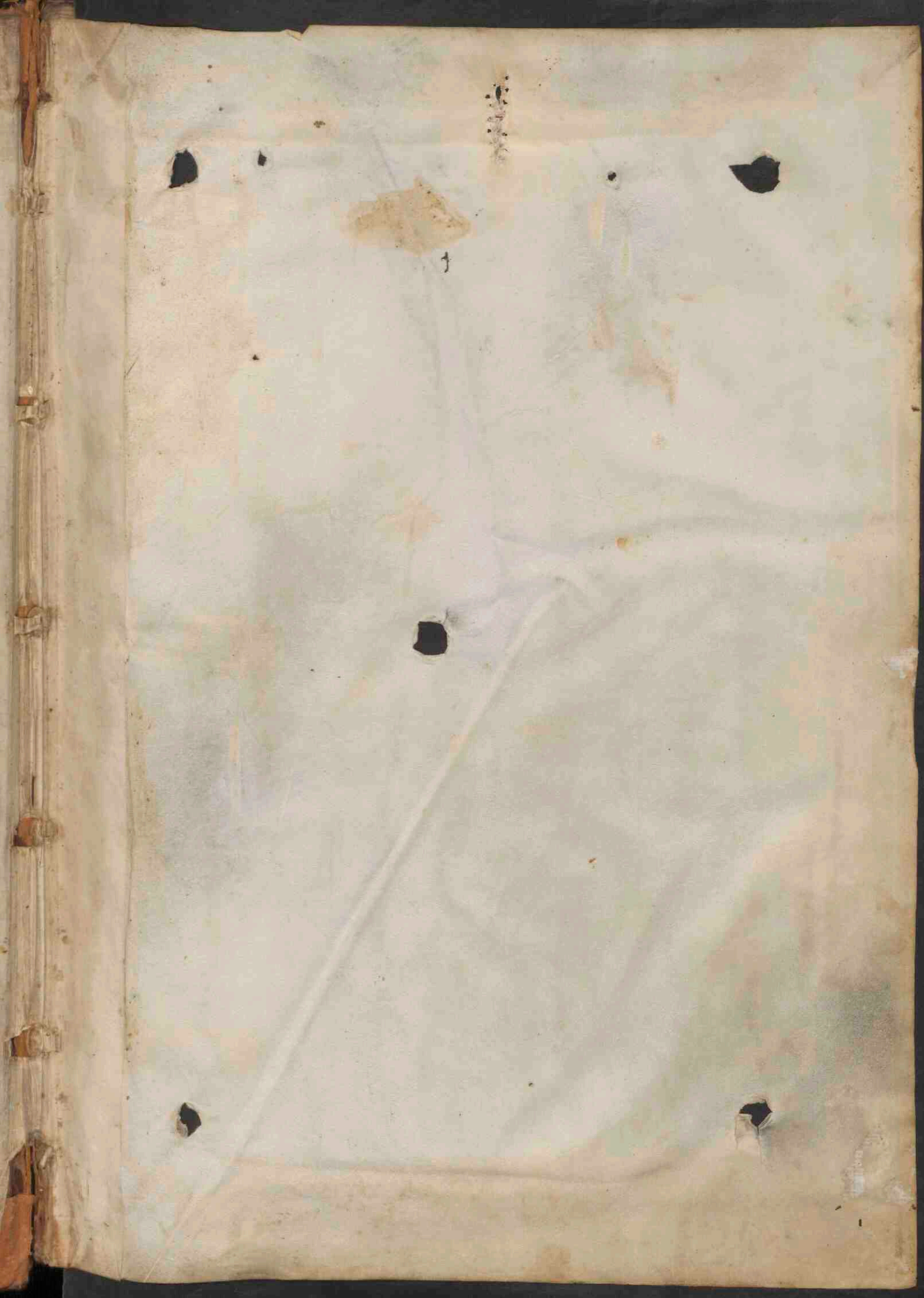
„Liber Canonicorum Regularium in Traiecto.” — Fraaie band met kop. knoppen en titel.

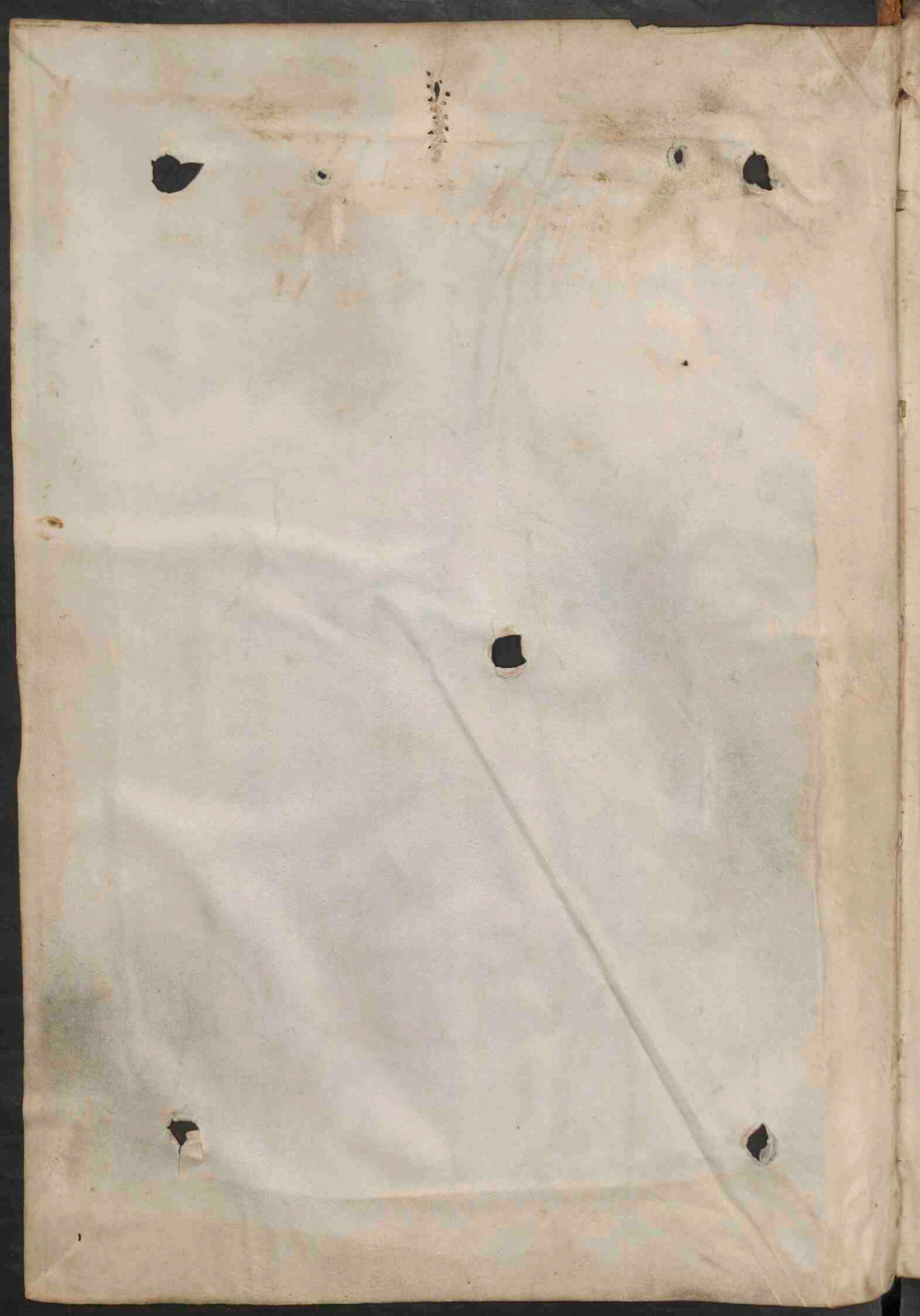
376

Tractatus de officio missae.

Est *Officii Missae sacrique canonis expositio* auctore NICOLAO STÖR Lipsiensi professore († 1424), de quo cf. A. Franz, *Die Messe im deutschen Mittelalter*, Freiburg 1902, S. 527 ff.

Hs.
4 E 1

Dignū rursū q̄ b̄erdmaher exhibeantur
Grates p̄stitero fratūq̄ pecces referantur
Hoc h̄c donato pro codice munere grato
De sine peccato potaui sine beato
Artibus ibutum scola quē dedit eē m̄grm
Actus virtutum casti statuere m̄strum
Anno milleno Equater iūcto sibi nono
Ac quadrageno doni tempus tibi pono

Prinet Reglaribus in Tractato

...
...
...
...
...
...
...

n°. 247. g.
N°. 207. f.

R

Curandi pres ac
du mei cogitati
mich crebrius et
diligeti idigne
dieb: mltis r nor
tibus i armario
metis mee reuel

uonit qd laboris qd de utilitatis p felia
itremcro nouelle plationis illustru
pnapri dnoiu marchioni miseresu
videlicet nre alme vniuersitatis lyp: he
sis facere posse et exhibere cu effai: ite
retan offerbat otulis cordis mei sacri
canonis expositione et signoru q in sa
cratissimo nulle officio p vniusu mu
du mudi diebm fuit mlticu repenta
tione intelligedi omib: xpi fidelib: fore
nam. et ad salute aiaru nemo spuale
consolatione maxime valituru et sig
nater rlerias nedu religiosis uerit etia
fcolaris de fro m sacris constitutis et
diuina iuxta sui ordnis exigentia tunc
tantib: etia m futuru tractare volentib:
Quo eni expedit ut quilibet talis itelli
gat ea q ad officiu suu dmosant spectat:
ne hinc et tunc illo cu rtingat sicut
symee. q rstimules actus p ut ab homib:
fieri videt exeret et opat. qd uero sig
nificet isti actus nime apphendit. Qua
ppr ob mei igeny exortatione et pnoe
utilitate ad officiu nulle et uboru sacri
canonis expositione nemo signoru mo
tuu actuu et gestoru eiusde mlticu de
claratione put deus dedit me couit:
no nouas expositiones aut rones eoru
que m officio nulle pagut de capite
ppuo assignado: sed cu paupaula ruti
moabitide dicere possu post scos docto
res hnt mataria tractates expositiones
et qualescuq: rones m agro saluati sa

re sapientie et pfecti sacri canonis nulle
colligendo. Ad hui aut laboris aggres
su dehoitat ifirmitas definendi: sed
hoctat desideru pfiendi. Vt rex eni
ne opus ultra vires aggrediar: tu
ppr ignoratie certitate qua cogoe dice
re stultissim su vnoiu et sapia homi
no est metu non didia sapiam et no
nouu sciam scoru pubicoru vno: tu pp
materie pposite nima difficultate q
na qdlibet ubu qd m sacro canone ex
punit et qdlibet signu et opus odis
et ratus et quilibet gestus ex diuina
reuelatione et apostolica institutioe
sanctis pib: sic fieri et sub tali forma
redit esse reuelatu ad aliqua misteria
et mlticu rpsentada. has aut misti
tutiones quis enarrabit. puteus nasp
altus est. iohis m. quis cognoscat se
su dnu qm incoprehesibilia sut iudicia
eius et inenarrabiles vie eius ad rones
vi: cogitationes mortaliu timide et m
certe. puidene nre difficile estimam
q sut m terra et q sut m pspertu nro
iuenum cu labore q aut sut m celis qe
inestigabit sensu tuu qe fact nisi tu
dederis sapiam et misers spm scm tu
u de altissimis: tu ppur vtutis mee
intellectue triscendente mhabilitate:
no eni habeo intellm tate capacita
tis et idoneitatis ut p ipm et m ipso
haurire valea aqua viuua salicet sapi
entiae salutaris a me m vea corda irri
que emanante. qre merito dice possu
illud susaue daniehis x m. agusthe sut
nuchi vndiq. Cofusus tunc m adu
torio illius q aut omis qui petit accipit
et pulsati aperiet luce vi. consolatio
ne ex ubis scoru accipiens no retrospu
ciendo manū nulle ad amitu retrahi:

sed cōstāter bene p̄positū et bene deli-
beratū fideliter exequar et eius adiu-
torio p̄ficiā. Dicit namq; b̄tus iacobus
in canonicā sua caplo p̄mo. Si q̄s veni-
m̄diget sapiā: postulet a deo q̄ dicit ei
bus affluēter. Ad idē idē inquit p̄pheta
aperi os tuū et implebo illud: psalmo
lxxxv. Et alibi dicit: Accedite ad eū et
illuāmini. Psalmo xxxviii. Quorū s̄cōe
cōsolatione munitus et aūctus acce-
do cōstāter ad fontē sapiē lūcē verā
illuāntē oēm hōiem venientē in hūc
mūdū ioh̄is p̄mo: petens cōfidēter cū
salomone dicens illud sapiē iō. Deus
p̄m̄ meorū qui fecisti om̄ia v̄bo tuo
da michi sedm̄ tuarū assiltraē sapiā:
et noli me reprobare a pueris tuis quia
seruus tuus sū ego et filius aīlle tue:
homo ifirmus et exigui tēporis et mi-
nor ad intellē iudici et legū. Mitte
mich illā de celis sanctis tuis et de
sede magnitudis tue: ut meū sit et
meū laboret. ut sciā quoq; q̄ accepta
sunt apud te. Sat enī om̄ia et itelligit.
Et ut deducat me in operib; meis sobrie:
et custodiat me in sua potētia. ut accep-
ta sint illi opera mea. Deducat inq;
me in actibus docendi et legendi p̄ se
mitas equitatis et veritatis p̄cipio
bono et salubri n̄ciando medio salu-
buorū cōtinuado: ad finē optimū p̄
tingendo. Et custodiat me in sua pote-
cia: ne a via rōnis exorbitas in amā
erroris submersā edocendo: ut sic opa
mea fontē sapiē tuū adiutorio totali-
ter cōfusus ultra vires aggrediat et
vobis dñs meus sint grata et accep-
ta. Qd̄ prestare dignet̄ vera sapiā
vna cū p̄e et spū sc̄o deus in secula
seculorū Amen.

Honore b̄nedic̄ et idividue
trinitatis scilicet p̄is filij et spi-
ritus sancti factorū quoq; patronorū
huius dyocesis scilicet s̄c̄i ioh̄is baptil-
te et s̄c̄i laurencij necnō pro felicia in-
cremēto alme vniuersitatis lypz̄kensis
aggressurus labore grūde sed dñō a-
nuente vtilē ac fructuosū scilicet sa-
cratissime misse declaratione: pro me-
liori dicendorū intelligētia ipm̄ in tres
libros diuido p̄uales. Quorū p̄mus erit
de quibusdā p̄cedentib; et disponētib; ad
diuī corpus x̄pi dignā tractationē et
suptionē. et de ipso sacmēto coequis x̄pi
scdm̄ se in generalī. Secūdus liber de p̄-
ficiētib; hoc sacramētū dignissimū p̄-
tractabit. Tercius liber de p̄iculis ar-
ti hor ytingētib; enarrabit. Hec enī
tria vniūq; accedēti ad ritū misse
ritū celebrandū sūt necessaria. p̄ ut
sciat seipm̄ disponere aptius. scdm̄ ut
sciat ipm̄ p̄ficere deuotius. ritū ut sa-
at p̄iculis si cōtingat obuiare cauti-
us. P̄pter p̄mū reddit̄ hoc sacramētū
valde gloriofū et laudabile: p̄pter scdm̄
multū venerandū et ineffabile: p̄pter
terciū reddit̄ multū timorosū et q̄ cū
magna diligētia et sollicitudine sit
tractandū. Quorū p̄m̄ erit de stu-
dio sacre scripture. scdm̄ de sacmēto
eucaristie in generalī. Tercius de m̄stro
hoc sacramētū in officio misse cotidie
no tractatū et de quibusdā ad eū p̄ti-
nentib;. Quorū q̄re missa sit instituta.
vn̄ dicit̄ et q̄mo distinguat̄ enarrabit.
Quorū de vestimētōrū mltiplicitate
et istrumētōrū cōcurritū mltifor-
mitate succineti p̄tractabit. Quorū
tertius p̄mus sex breuia capitla cōtinebat.

Quorum primum ponit causas pro quibus sa-
cra scriptura feruenter sit studenda. Secundu-
m ostendit quot et quomodo in se debet habere ler-
tor sacre scripture. Tertium insinuabit
sine propter que ipsa sit studenda. Quarto
manifestabit quomodo contingit per-
tine in studendo ista uel alia scientia
Quintum tradit modum studendi sacra-
scripturam. Sextum et ultimum declarabit
quot mores sacra scriptura exponitur.

**Incipit liber primus. Propter quas causas sa-
cra scriptura feruenter est studenda. Cap. primum.**

Quamtu ad primum capitulum dico quod
sacra scriptura prout ad presens oc-
currit noue de causis feruenter est stu-
denda. Primo propter sui originis et auctoris
altitudinem. Ipsa namque est uera sapientia
quod de se gloriatur. ecclesiastica xxxiii. Ego
sapientia ex ore altissimi. prout in primogenita
ante omnem creaturam. Nam diuina pagina
non humanis rationibus est adiuuata quod primo
dum alie scientie: sed diuinitus est inspirata.
Cuius auctor non habet creaturam: sed
deus est et creator. Vere eius excellen-
tior est autoritas quam omnis humani ingenij
prespicuitas: ut inquit beatus augusti-
nus. Secundo propter eius copiositatem. Nulla
namque scriptura ea copiosior inuenitur.
Nam secundum beatum augustinum in ea quodam
modo omnis scriptura continetur. Hec
quod est physica: eo quod omni naturam contine-
bit in deo. Hec ethica: in quantum uita bon-
na et honesta ea que diligenda sunt dili-
guntur. Sunt namque deus et proximus dili-
gendi. Hec logica: quia lumine ueritatis
Hec augustinus. Ipse quippe deus qui
obiectum est sacre theologie ueritate osten-
dit: ut inquit linconensis. Et idcirco
et apud secundam epistolam ad thymotheum in.

appellat eam omnem scripturam dices. Omnis
scriptura dei diuinitus inspirata. **Ter-**
cio propter eius necessitatem. **Unde** beatus ieronimus
supersana dicit. Ignorantia scripturarum
est ignorantia christi. Et metasta. Si quis
tamen bene scire satis est si cetera nescit.
Hoc est nescire sine christo plima scire
Quarto propter eius utilitatem. Est enim mul-
tiplex eius utilitas. Ipsa enim ualet
ad anime refectionem matthei in dicit sul-
uator. Non in solo pane uiuit homo:
sed et in omni uerbo quod procedit ab ore dei. Si-
cut enim panis membra reficit corporis:
ita lectio sacre scripture reficit men-
tem id est animam. Ipsa enim erigit a stre-
pitu terrenorum et eterne beatitudinis
dulcedinem facit pinguius: teste beato
ieronimo in prologo biblie sic dicitur.
Anima scientia scripturarum: et uicium
curius non amulibus. Quia ea ignorata
nemo uere sciens et bratus nuncupat.
Unde ieronimus? Nescit limes qui sacris
ignorat. Et secundum uenerabile hughonem
in didascalicon libro quinto capitulo quinto.
Ad hoc datus est diuine lectionis fru-
tus. Nam mente illuminat scientiam erudit
et moribus ornatur. Docet namque quid
fieri debeat et quod expediat mutari.
Quinto propter eius illustrationem: de qua
beatus gregorius secundum moralium loquitur
in hec uerba. Sacra enim scriptura quasi
quoddam speculum ueris mentibus opponit:
ut nostra interna facies uideant. **Sexto**
ipsa est diligenter studenda propter uari-
etate eorum que in ipsa scripta sunt. Ipsa
namque prefiguratur per illud ecclesiasticum 1.
Et ecce manus domini ad me missa est:
in qua erat inuolutus liber: et exponit
dit illi coram me: quod erat scriptus in
et fons. Et scriptura erat in ea lamen-

ta carmen et ve. Quod beatus gregorius
exponens sic dicit. Pensandum est nobis
quomodo in hoc sacro volumine sunt scripta
lamenta carmine et ve. Jameta quidem:
quia in ea est penitentia peccatorum. Carminem
uero: quia ibi pronuntiantur prima uisitorum.
De autem: quia ibi est expressa damnatio
reproborum. Ut igitur peccata per penitentiam
diluas: lege que in hoc volumine scripta
sunt lamenta. uidelicet illud iobelis n:
conuertimini ad me in toto corde uro in ie-
iunio et fletu et plactu et scandite cor-
da uestra: et rursus: beatus qui luget. ma-
thei quinto. Ut autem de promissione gaudium
hilaritatis: cognosce que in hoc volumine
scripta sunt carmina laudis eterne: ui-
delicet beatus qui habitat in domo tua
domine: in secula seculorum laudabunt te. Sed
si adhuc presentis seculo inheres si adhuc
terrenis uoluptatibus delectaris: cognos-
ce in hoc volumine de scriptum. et ab animo
per timorem expelle quicquid diligit. Ibi quod
per sub unius damnati specie multitudo
hominum exprimitur reproborum: cum uoce ue-
ritatis dicitur. Ligatis manibus et pedi-
bus. praeceps autem in tenebras exteriores.
In hoc itaque volumine omnia scripta que
erudiunt continent. Peccasti et iam pe-
nitet te illigata spectare ut ad agen-
dum penitentiam docearis ibi uenies la-
menta. Si uero spe celestium gaudiorum
mente releuare desideras: ibi ad conso-
lationem eternam uenies carmine. Et si
mala perpetrasti et hoc perpetrasse te non
penitet et si collum et os erigis et ad
nullas penitentiae lamentationes uelis
in scripto auditurus es de hinc que
ueter timor humiliat nec spes ad eterna
prima exaltat. damnationis sue penam
perfruat et sine excusatione in eternum

supplicium cadat. Quod ergo frater agendum
est nobis non nisi uigilandum est ad hu-
ius uerba voluminis et mala que nos equi-
se nouimus fletibus puniamus: ut per la-
mentum penitentiae perueniamus ad carmine
uite. Hec gregorius! Septimo propter eius
imensam et delectantem refoallationem:
de qua beatus ieronimus in prologo ad pau-
linam sic scribit. Oro te frater hinc
iter scripturarum uerba ista meditari:
nichil aliud nosse. nichil aliud querere.
Nonne uidet tibi hic in terris regnum ce-
lestis habitaculum? quasi diceret. Uicque
in ecclesia uirum. pulchritudinem ca-
dorem eius mirabatur oculis! Octauo
propter consideratorum impudenciam: de qua
augustinus in libro confessionum dicit.
Hec facta uenerabilior est et dignior
omnibus: quia intellectum perfudiori serua-
to uerbis aptissimus et humili modo lo-
quendi cunctis se prebet et manifestat. Et
primo de trinitate idem sic inquit. Sacra
scriptura puulis congruentis nullius
generis uerba uitauit. Quia hec facta
uicit uerbis altis et sublimibus propter sub-
tiles grossis et excelsis propter rudes:
ut quilibet tam magnus quam paruus in hac sa-
entia nutriet et pascatur. Nonne propter
eius excellentem dignitatem. Uic de ca-
ditur propheta in. Beatus uir qui uenit
sapientia: et cui affluit prudentia. Uic
lior est enim artificis eius negotiator
auri et argenti primi et purissimi. Fructus
eius preciosior est cunctis opibus: et om-
nia que desiderantur hinc non possunt con-
parari. Longitudo dierum in dextera
eius: et in sinistra illius diuitie et
gloria. Uic eius uic pulchre: et se-
mita eius omnes pacifice. Bonum est hinc
qui apprehenderit eam: et qui tenuerit

illā hic ubi beatus. **D**atet etiā eius
excellens dignitas: quia ipsa est ha-
bitus sapiēcialis q̄ apt̄ se eligibilis ho-
norabilissim⁹ est habitus et om̄ nobi-
lissim⁹: quia nulla sciētia dignior est
imo metha. **Q**uot et q̄ in se debet ha-
berē **lectōr** **sacre** **scripture.** **C**aplin n̄
Lector sacre scripture siue theolo-
gie septe in se debet habere. **P**rimo
debet esse solido fidamēto fidatus. Et
illud fidamētū cōsistit in duobz p̄mū
est ut breuē et lucidā noticiā de ijs q̄ cre-
di oportet habeat: ne diuisorū volumi-
nū deditus studio erroris madat igno-
mū. **S**ecūm ut aliquē artibz liberalibz
sit imbutus: de quibz venerabilis hugo
in didascalicon loquit̄ in hec ubi. **Q**uia
p̄pter videt̄ nichil p̄mū operū dandā ar-
tibz: ubi fidamēta sūt om̄ simplex
q̄ virtus aperit̄: q̄ totius pl̄re instru-
mēta sūt et in eis om̄s doctrine est fi-
damētū: que p̄ ceteris om̄ibz ad ma-
nū sūt habendē sine quibz nichil solet
aut potest pl̄sima disciplina exēplifi-
care et diffinire. **S**ecūdo lector debet esse
in veritate educatus: qd̄ bene inuit
cōmētator sup̄: metha. sic dicit. **C**ō-
suetudo audiendi fabulas et falsa i-
pedimētū est in cognitione veritatis
Secūdo quia p̄fidi iudei a canabulis
nutriūt̄ in errore et falsitate et ad
blasphemā sacramētōū dei et xp̄ia-
ne religionis: ideo ip̄sibile id ē diffi-
cile est lūmē veritatis agnoscere. **T**er-
tio lector debet esse hūilis: qā scdm̄
hugonē in didascalicon. p̄ncipiū om̄s
discipline est hūilitas. Et p̄t̄ hoc sa-
cra assimulat̄ aque q̄ a lotis motuo-
sis ad ptes tendit decliuoēs. **U**n̄ tē-
te beato gregorio in prologo moralū

9
nullus sup̄bus eā attingere potest:
qā ip̄a sacra scriptura fluminis altus
et planus est. in quo agnus abulat
et elephas natat. **M**irabilis est iste
fluminis: q̄ est ita plan⁹ q̄ ibi agnus
id ē simplex et illiteatus potest sicis
pedibz transire. et elephas id ē magn⁹
subtilis natate: ymo potest se submer-
gere: pro ut pluribz suo sensu nimū
cōfidentibz cōtingit nō solū antiquis
verū etiā et modernis tēporibz. **E**t ideo
cōsiliū apli est nō plus esse sapiendū
q̄ oportet: sed ad sobrietate. **C**irco de-
bet esse expeditus a curis curis et se-
culi. **U**n̄ mathei x̄m̄ dicit q̄ sollicitu-
do seculi istius et fallacia diuiciarū
suffocāt uerbu dei et sine frū effiat̄
Quinto debet esse deuotus: ut nō solū
lectione sed etiā orōne intellōm sacre
scripture inquirat. **U**n̄ sapie vii dicit̄.
Optimū: et datus ē michi sensus. **I**n
uocau: et uenit in me spūs sapie. **C**ui
alludit dcm̄ hugois libro p̄mo sic dicit̄.
Ad sacre scripture cognitiōne opus
est potius itana opūctiōne q̄ p̄fida
iuestigatiōe suspūns q̄ argumētis
trebuz gemitibz q̄ copiosis argumē-
tationibz lacrimis q̄ sententiis orōne q̄
laciōne grā lacrimarū q̄ scā lacrimā ce-
lestiū potius cōtemplatiōne q̄ terrestriū
occupatiōne. **H**ec ille hugo. **C**ui etiā
cōcordat auctoritas b̄n̄ hieronimi i eplā
ad damasū papā sic inuenit̄. **D**e sap-
tūris disputātes nō decet argumētū
aristotilis cōcurrere: nec ex lūmē hu-
mane eloq̄ie ductus est riuulus.
nec scolarū declaratiōne instruendū sūt:
sed pedestribz et cotidianis silitudinibz
oratio nūcūta est. qā rē sensui expli-
cat sensū. sensu edisserit et obscura

manifestat. **H**ac conditione excellen-
ter in se habuit doctor sanctus beatus
thomas de aquino: cui quatenus a
liquis difficilis textus canonis biblie
occurrerebat que ex ingenio humano intel-
ligere non potuit. toties ad orationem deu-
tam se conuertit et plenariam informa-
tionem et intellectum impetravit: prout
in ipsius legenda apparet copiose.

Sexto debet esse studiosus. primo in au-
diendo. **U**n apocalypsis primo. Beatus
qui audit et legit verba prophetie huius
Secundo meditando: de quo propheta. **S**ctus
vir qui in lege eius meditabitur die ac
nocte. psalmo primo. Tertio meditare com-
mendando. **U**n ecclia m. Qui te-
nuerit illam vitam hereditabit: et eos
qui eam diligunt diligit deus. Quarto opere
ad implendo. **I**acobi primo. Estote facti
factores uerbi dei et non auditores tan-
tum fallentes uosmetipsos: quia si quis
uerm auditores est et non factor: assimi-
labitur uero consideranti uultu nauitatis
sue in speculo. Considerant enim se
et abint: et oblitus est qualis fuit. **Q**ui
teste aplo ad romanos non caplo. Non audi-
tores legis sed factores iustificabitur.
Cui consonat dominus beatus ieronimus super
psalmo primo sic dicitur. Meditatio
legis domine scripture est non solum in le-
gendis scripturis sed etiam in his que
scripta sunt faciedis. **E**t idem super psal-
mo cetero xviii sic inquit. Ille plus
edificat qui plus facit. **I**tem. Si quod tu e-
didicisti ego facio: magis mea opera
scripturas tenet quam tuus sermo qui
bane resonat. **H**ec ille. **S**eptimo debet
esse uigorosus. ne propter amaritudi-
nem laboris in addiscendo et difficultate
in intelligendo et in opere adimplendo

ca postponat et contemnat: quia ipsa sa-
cra scriptura propter sensuum obscuritatem
et intelligere difficultatem assimilatur
libro inuoluto. **Ex**traneus non. **T**anta enim
ut inquit beatus augustinus in epistola ad uo-
lufianum est christianorum perfiditas inuoluto:
ut si in eis cotidie proficere et si eis solas
ab infantia puericia usque ad senectutem
maximo otioso studio meliori inge-
nio conaretur addiscere. tunc michi contu-
geret sicut de ea scriptum est. cum consumma-
uerit homo tunc inaperit. **H**ec autem sacra
scriptura licet in intelligendo in addis-
cendo et implendo appareat difficilis: ta-
men adcepta et predicata seu diuulgata
super mel est dulcis teste propheta sic di-
cente. **Q**ui dulcia fauibus meis eloquia
tua super mel et fauibus mei: psalmo
cetero xviii. **I**psa enim sacra scriptura
teste beato gregorio non moralium aliqui non
bis est ab eis aliqui potus. **C**ibus est in
locis obscurioribus: quia quasi exponendo
fruiuntur et maducando glutuntur: potus
uero est in locis apertioribus: quia ita ab-
sorbetur sicut inuenit. **C**ausa autem huius
quare tanta difficultas est in scriptu-
ris domini reddit beatus augustinus in libro
de uera religione per hec uerba. **S**i in sacra
scriptura tantum essent que facillime intel-
ligerentur: nec studiosi querebant nec sua-
uiter ueritas inueniretur. **Propter que**
facile sacra scriptura sit studenda. Ca. iii.

Tria sunt genera hominum sacra scriptu-
ra legentium: ut dicit hugo in
didascalicon. **Q**uorum primum scientiam domine
scripture appetunt: uel ut diuitias con-
grediantur uel honores et famam acquirunt.
Quorum intentio quantum uisita tantum mise-
randa est. **S**unt rursus alii quos audire
uerba dei et operari eius discere delectat:

nō q̄ salutaria sed q̄ mirabilia sūt.
Seruari archana dei et iaudita cog-
noscere volūt: multa scire nil facere.
Curant potentia: q̄ nō amant misericordiam.
Hos igit̄ qd̄ agere dicūt: sicut aliud q̄ p̄
coma diuina in fabulas conmutare:
quibz̄ intēdere solem̄ ut auditū p̄son-
mus nō am̄. Quorū volūtas nō totū
licet maligna sed iprouida est. **A**ly re-
ro idcirco sacra scripturā legūt: ut
scdm̄ apli p̄ceptū pati sint om̄i pos-
senti reddere rationē de ea fide in qua
positi sūt. **U**t videlicet inimicos verita-
tis fortiter destruat: nūq̄ eruditos
docent: ipsi p̄fectius viā ueritatis ag-
noscant. et altius dei secreta itellat̄
artius amēt. Quorū nimirū deu-
tio laudanda est imitatio digna.
Pni sūt miserandi: sicut uiuādi: ter-
cij merito sūt laudandi. **I**d̄ exprimit
beatū bernardus sermone xxxvii
sup̄ canticā sic dicit. **S**ūt nāq̄ qui sa-
re eo fine tantū volūt ut sciant: et
tūpus curiositas est. **E**t sūt q̄ scire
volūt ut sciant ipsi: et tūpus vani-
tas est. **E**t sūt iterū qui scire volūt
ut sciām suā vendat ubiq̄na pro pe-
cunijs et honoribz̄: et tūpus questus
est. **S**ed sūt quoq̄ q̄ scire volūt ut e-
dificent: et prudentia est. **E**t sūt qui
scire volūt ut edificet: et caritas ē.
Ultimū soli duo nō inueniūt in abusi-
one faciē: quippe q̄ ad hoc volūt i-
telligere ut bene faciāt. **D**eniq̄ itel-
lectus bonus est om̄ibz̄ faciētibz̄ eū.
Reliqui hoīes audiāt: faciēti bonū et
nō faciēti peccatū est illi. **A**c si p̄ simi-
litudine dicat. **S**umētū abū et nō di-
gerēt: putosū est ei. **C**ibus quidē in-
digestus multos generat humores et

4
corrupt corpus sed nō nutrit: sic fa-
ciētia si igne caritatis nō fuerit deco-
ta et p̄ quosdā artus id ē mores et ac-
tus bonos trāsfusa et digesta: reputa-
bitur anime in peccatū. **C**ui alludit be-
atus gregorius in pastoralī tractatū
illud psalmi descendit in infernū vi-
uentes in hec ūba. **U**ni quippe sūt:
qui circa illa q̄ agūt scūt et sentiūt.
Mortui autē sentire nichil possūt.
Mortui ī infernū descendūt: si ma-
la p̄petrēt nesciendo. **C**ū uero mala
scūt et tamen faciūt iūitate: in infer-
nū uiuentes miseri q̄ sentientes des-
cendūt. **H**ec gregorius. **Quotuplit̄**
cōtingit peccare in studendo. Capitulum
Addiscere q̄tū in se est nūq̄ ē
malū sicut nec scire: q̄n̄ au-
gencatio nō est mala ipsū quoq̄
nō est malū ut dicit vna maxima.
Sed cōtingit p̄ actū esse peccatū in ad-
discendo uel in sciendo uel in confiden-
do. **H**oc autē dupliciter potest accidere
Uno mō ex pte cognoscentis: alio mō
ex pte cognoscibilis. **E**x pte cognos-
centis est duplex actus. **U**nū est q̄n̄
p̄ occupationē in studio alicuius scie-
tiae impedit̄ quis in executione operis ad
qd̄ tenet: ut si presbiter p̄pter stu-
diū dimitteret confessionē et diuī of-
ficiū ad qd̄ tenet. **A**liud ē q̄n̄ p̄ de-
lectationē in aliqua scia studens re-
nuet in cōceptū alicuius qd̄ ueniat
oporteret ul̄ desisteret a magis bo-
no uel magis necessario: sicut acci-
dit iheronimo qui tantū delectabatur
in ornatu ūborū tullij q̄ desepit ser-
mone pulcherrimū. **Q**uādmōdū etiā acci-
dit illis qui tantū rōnibz̄ humanis u-
tentēs a fide discedūt et eā ipugnat.

Certe uero cognoscibilis tripliciter con-
tingit perit. Primo modo quoniam cognosca-
bile de finali ad malum inclinat: ut
sunt scientie magice. Secundo modo quoniam cog-
noscibile est ultra potentiam cognos-
centis. Vnde ecclesiastica in 17 dicit: Altiore
te ne q̄saris. Itē p̄tholomeus in alma
gesti dicit. Qui extendit scientiam ul-
tra ultra mensuram: est sicut passor
debilis cum multis oculis. Tercio modo
quoniam cognoscibile in se nullius est uti-
litatis. ut est facta contingetia homi-
nari. Vnde et curiosi dicunt qui sunt
scrutatores conscientie proximi. De
quibus beatus gregorius super euangelio
homo quidam fecit rem magnum in o-
mnia sic dicit. Graue est curiositatis
uicium: quod cum cuiuslibet mentem ad inuesti-
gandum vitam proximi exteriis ducit:
tempus ei itima sua abscondit. ut alie-
na sciens se nesciat: et curiosus a-
nimum quanto peritius fuerit alieni: ta-
nto fiat ignarus sui. De modo studendi
in sacra scriptura Capitulo quinti:
Beatus Bernardus sermone xxxv
vi. super cantica ubi assumit illud domi-
nī apli nō plus sapere q̄ oportet sed sa-
pere ad sobrietate sic dicit. Quid est sa-
pere ad sobrietate? Vigilatissime ob-
seruare quod scire magis prius de ope-
tet. Tempus enī breue est. Est autē q̄-
tū in se omnis scientia bona: q̄ tū uerita-
te subueta est. Sed tu quoniam timore et
tremore tuā operari salutē pro tempore
breuitate festinas. eius scire ap̄plius
priusq̄ curio q̄ senseris uiamora sa-
luti. Nōne medici corporū diffiniūt
eligere in sumendis cibis quod prius: quod
posterius et quomodo quicquid sumi
oporteat? Num si bonos constat esse

alios quos deus creauit. tu tamē ipsos
tibi in sumendo modū et ordinē nō ob-
serues: reddis plane nō bonos. Ergo
quod dico de tuis: hoc sentite de scientiis
Sed melius nutto uos ad magrū. Nō
enī est mea ista sententia sed illius: y-
mo et nūi quoniam ueritatis. Qui se igitur
putat aliquid scire nondū cognouit que-
admodū oporteat eū scire. quoniam nō pro-
fit multū scientē si sciendi modū
nescierit. Videns magis que firmū et u-
tilitatem in modo sciendi constituit. Quid
ergo dicas modū sciendi? Quid nisi ut
scias quo ordine quo studio quo fine
queq̄ scire oporteat? Quo ordine:
ut id prius quod maturus ad salutē.
Quo studio: ut id ardetius quod uelie-
mentius ad amorem. Quo fine: ut nō
ad manū gloriā aut curiositatem aut
aliquid simile sed tantū ad edificatio-
nē tuā aut proximi. Hec Bernardus. In
quibus uerbis tria inuēi: q̄ sūt uicia
uolētū studere sacra scripturā et firmū
at utilitatem ex eius studio consequi. Pri-
mū est: ut cognito ordine ad studenda
se applicet. Secundū: ut moderatim legē-
di in applicando obseruet. Tertium: ut fi-
nē laudabile et rationabile sibi proponat.
De quo dem est sufficienter in caplo p̄-
cedenti. Primo igitur oportet diuīnū lectōre
cōsiderare ordinē legendi: saluet q̄
horū alia ordinē legendi p̄cedat. Ap-
tissime enī incedit q̄ incedit ordina-
to ordine quo uicta gesta sūt: ut dicit
hugo in didascalicon. Hic autē ordo ser-
uandus potest sumi dupliciter. Uno
modo absolute: alio modo in ordine ad i-
tentionē legētis. Ordo absolute sup-
tus in sacra scriptura debet esse talis:
ut prius historicus discat. et rerū gesta

in ueritate a principio usque ad finem quod
gestum sit quoniam ubi et a quibus gestum sit.
Nō enim quis perfectus fieri potest in al-
legoria: nisi prius fundatus fuerit in
historia. **H**ac scilicet historia in sa-
cra scriptura tripliciter fundamentum et prin-
cipium doctrine ponat: demum per signifi-
cationem typicam in arte fidei fabricam
mentis erigat: allegorie mysteria ius-
tificantur. **U**t sic non solum litteram occiden-
tem sequens ueritatem spiritus uiuificantem
habeat: per quam spiritualis intelligentie
ueritate consolidatus sensum suum di-
uini auctoribus non preferat. nec sic se-
quatur ut in ea totum ueritatis iudicium
pendere credat. **T**ali uero modum
ne utatur: ut dum uigilando subtilis
fuerit in presumendo temerarius non
inueniat. **H**ac scilicet allegoria tri-
pliciter fabrica que super historiam edificatur
esse existimet. **I**n tropologia uero ma-
gis rerum quam uerborum significationes
adiuertit: ex quo naturalis iustitia
uel politia et uerborum motu disciplina
nasatur: in qua correptando quod fecerit
deus quod nobis faciendum sit agnou-
imus. **S**ic lector habebit quod in his-
toria quomodo factum pronuntiet: in alle-
goria quomodo sacramentum eius credat:
in tropologia uero quomodo perfectionem eius
mutet. **O**rdō uero scriptus in ordine
ad intentionem legentis non potest de-
terminare et in specialibus exprimi: eo quod di-
uersorum diuise sunt intentiones. **P**otest
tamen sub generali doctrina studentibus
ordo studendi ordinare sic explicari.
secundum quod dicit hugo in didascalicon i-
ter uerba. **Q**ui uirtutum notitiam et for-
mam uiuendi querit in sacro eloquio:
hos libros magis legere debet quam quibus

mundi correptum persuadet et animum ad sui-
toris amore accendit: ut quod uide-
di transtulerit docent: ut sunt libri in quibus
secundum primam uirtutem et meritum triumphum de-
scribunt: et illorum doctorum libri quorum
dictis ad disciplinam nostram secundum statum
nostrum pertinentia distant: ut moralita-
tes gregoriū hiuardi ceterorumque doctorum.
Qui uero uoluerit spiritus simplicio-
ribus scripturis obscura atque profun-
da rimari. atque enigmatibus prophetarum
enodandis et mysticis sacramentorum
intellectibus insistere: doctores scilicet de-
finitiores ut augustinum in multis libris
aliosque et originalia doctorum questi-
onesque difficiles ab eis solutas ple-
git studioso. **S**ecundum principale ut dic-
tum est uolens sacrum studere scripturam
moderamen in applicando diligentiam
debet obseruare. **M**oderamen igitur stu-
dendi et addiscendi in duobus consistit
secundum quod lectio duobus modis animo
fastidium solet ingerere: scilicet quali-
tate si obscurior fuerit et quantitate
si plurius exsiterit. **I**n quo utroque
ut magno moderamine oportet: ne quod
ad refectionem questum est sumatur ad
suffocationem. **U**t ergo debet modo
studendi in qualitate laionis: ne in-
animi raptus desiderio scripturas profunde
intelligere et obscura exquirat in quibus
animus plus occupetur quam edificetur.
Similiter ut debet modo studendi in
laionis quantitate: quia si non omnium lege-
re potest ea que sunt utiliora legat:
ne per pluralitatem laionis uel pluralita-
tem plura in confuso noscat. nulla
tamen determinate et prompte ad manum
habeat. **N**am secundum senentium in libro de
beneficiis plus potest si pauca precep-

ta sapientie tenentur. et q̄ ista p̄mpta
tibi sunt: q̄ q̄ nulla didiceris et ista
ad manū nō habent. **Quorū modis sa
cra scriptura exponitur. Capitu lū sextū**

Quia in p̄cedenti capitulo n̄ctio
facta ē de hystoria et etiā alle
goria q̄ sup̄ hystoria sacre sc̄pture
fidatur. nec nō de tropologia: ideo nō
tandū q̄ quāduplex est modus ex
ponendi sacra scripturā sc̄licet hys
toricus siue l̄ralis tropologicus siue
moralis allegoricus siue mysticus et
anagogicus. **P**rimo exponit̄ hystori
ce: q̄ res quibet eo mō quo gesta ē
pleno p̄fert̄ sermōe. Et dicit̄ l̄ralis q̄
pro ut l̄ra sonat accipit̄: sicut illud
filii isrl̄ trāserūt de egipto p̄ mare
rubrū. **H**oc exponit̄ ut gesta est. **V**el
dauid uiat goliā et eū interfecit. Et dicit̄
hystoria ab hystoria gr̄ce q̄ est uide
latine: q̄ p̄ hystoria res eo mō quo
uisa est exponit̄. **S**ecūdo sacra scripturā
exponit̄ allegorice siue mystice: ut q̄
l̄ra unū sonat et sp̄us id ē sp̄ialis i
telligit̄ aliud p̄tendit. ut illud exp̄di
etur v̄gn̄ de indure p̄sse. **Q**uod allegori
ce sic exponit̄: v̄gn̄ id ē v̄go maria
egrediet̄ id ē n̄scet̄ de indure id ē de
stirpe p̄sse. **V**el cū dicit̄ q̄ dauid uiat
goliā. hoc enī uerū fuit ad l̄ram et
sc̄dm̄ hystoria: sed tamē intelligit̄
ulterius dicit̄ ad accipiendū dauid
pro xp̄o. et goliā pro dyabolo. **P** q̄ m̄
telligit̄ pugna xp̄i in se uel in suis
mēbris que sūt ecclia militans cōtra
dyabolū. Et tūc dicit̄ s̄sus allegori
cus siue mysticus. Et dicit̄ mysticus
q̄ ibi attendit̄ aliqd̄ in sensu l̄rali.
Dicit̄ aut̄ allegoria ab allecon q̄ ē
alienū et logos sermo: q̄ alieno se

su p̄ allegoria ubi exp̄mūt. **T**ertio
exponit̄ tropologicē. videlicet q̄ ubi
referūt̄ ad mores: sicut illud om̄i tpe
uestimēta tua sint candida. et oleū de ca
pite tuo nō deficiat. **Q**uod exponit̄ sic
id ē om̄i tpe opa tua sint munda: et ca
ritas i m̄tione tua nō deficiat. Et dicit̄
a tropos q̄ ē cōsilio siue trāslatio
et logos q̄ est sermo: q̄si cōuersio ser
monis ad mores. **Q**uarto mō exponit̄
anagogice: ut q̄ p̄ ista iherosol̄a siue
ciuitas uel celestia intelligit̄. Et dicit̄
ab ana q̄ est sursum et gogos ductio
quasi sermo ductens sursum sicut q̄
fit sermo de ecclia triūphante siue vi
ta eterna et sc̄dm̄ b̄itudinem. **I**n aut̄
q̄tuor mōi ut magis pateat̄ in vno de
clarūt̄ exēplo: sc̄licet i hac d̄cōne ihe
rusalē. **I**herosol̄a enī est nomē ciuitatis
ciuitatis: et interpretat̄ q̄si visio pacis
Quando ergo scriptura loquit̄ de illa ci
uitate materialiter ut de eius nobili
tate uel captiuitate aut̄ destructiōe:
tūc dicit̄ sensus l̄ralis siue hystoricus.
Si uero iherosol̄a accipiat̄ pro aīa fidei in
qua debet esse pax: tūc dicit̄ sensus
tropicus siue moralis. **S**i aut̄ accipit̄
pro xp̄o uel ecclia militante: tūc ē sen
sus allegoricus. **X**p̄us enī pacē fecit
et pacē sue ecclie reliquit. **S**i uero p̄
iherosol̄a intelligit̄ ecclia triūphans siue
uita b̄ta in qua est visio pacis q̄ ibi ē
pax eternitatis: tūc dicit̄ anagogicus
q̄ de pace p̄toris ductio fit sursum ad
pacē eternitatis. **V**n̄ de hoc habetur q̄
d̄a metra. **V**n̄ usus. **I**n gesta docet̄
q̄ credas allegoria. **M**oralis q̄ agas
quo tendas anagogicā. **T**erminatus sc̄dm̄

Expeditis de p̄mo de sacramento ciuitatis
sc̄licet de studio sacre sc̄pture et

eius modis exponendi: in quatuor ad tunc
 tati scdm aliq de sacramento eucharistie
 qd in missa conficitur sicut inquirenda
Et habebit ille tractatus xiiii capitula
 scdm qd xiiii in nio snt declaranda
 pmi capituli erit de hoc in quibus hoc
 sacramentu in ueteri lege sit pfiguratu
 tu. Scdm a quo et quare sit institutu
 Terciu qn sit institutu et qre i vltim
 tena xpi cu discipulis suis sit institu
 tu. Quartu de eius dignitate. Quintu de
 eius necessitate. Sextu de nomm ipi
 multiplicata. Septimu de mo acce
 dendi et sumendi illud sacramentu
 Octauu q snt signa et coiecture p
 q coiecturari possunt nos esse dignos
 ad hoc sacramentu recipiendu Nonu
 erit de vtilitatibz que sequuntur digne
 sumentu. Decimu de dapnis que se
 quuntur indigne sumentu. Undecimu
 declarabit quot modis hoc sacrame
 tu sumat. Duodecimu inuestigabit
 an pccata venialia possint impedire ef
 fectu huius sacramenti in sumentu. Dec
 mu tertiu inquirit an pccat nocturna pol
 lutione comurus sit ptermittenda
 Quidam et vltimu docet an melius sit
 frequetius hoc sacramentu papere q
 tardius et rarius In quibus sacrame
 tu eucharistie in veteri lege sit figuratu
Aliberimu eu Capitulu pmiu.
 Eucharistie sacramentu in veteri tes
 tamento multis figuris est pfiguratu
 pmo in oblatione panis et vini a
 melchisedech ipsi abrahe. Unde genes
 ymi dicit: melchisedech offerens pa
 ne et vinu. erit eni sacerdos dei al
 tissim. p qd ut ait abrosius i quada
 omelia dantur intelligi sacramenta
 xpianoru esse anteriora id e atrius

figurata q uideorū In illa eni obla
 tione representata fuit forma exterior
 huius sacramenti. Aliud eni in hoc
 sacramento terruit: et aliud creditur
 Terruit eni panis et vinu: sed creditur
 veri caro et sanguis xpi sub specie pa
 nis et vini vtriuq; contineri. Nam
 sicut panis e principale quo sustentamur
 in cibis et vinu principale in potibz qtu
 ad nutrimentu corpale: sic caro et san
 guis xpi snt principalia qtu ad nutri
 mentu aie spualis. Unde publicoru xpi
 dicit: Venite comedite pane et. Omnia
 quide sacrificia veteris testamenti des
 seruit: et solu sacrificiu panis et vini
 remansit, et deo acceptu est. Qd puidet
 dauid in spu dixit in psona dei. Quis
 manducabo carnes tauroru et san
 guine hircoru potabo? Cui diceret.
 No acceptabo talia sacrificia. Et sub
 dit imola deo sacrificiu laudis. ps xl
 w. Cuiusmodi est hoc sacramentu:
 quia i ipso et p ipso deus potissime lau
 dat, et passio filij eius ad mediu reuo
 cat. Ite propheta malathias loqe i spu
 cognouit dices in psona dei ad iudeos.
 No est nichil volutis in vobis dicit
 dnus exercituu: et no suscipia munu
 de manu vra. Ab ortu eni solis usq;
 ad occasu magnu est nome meum in
 gentibz: et in omni loco sacrificat et of
 fert nomu meo oblatio munda: id est
 oblatio panis et vini seu coepis et
 sanguis dni nri ihu xpi. malathie
 pmo. Scdm hoc sacramentu pfigura
 tu est p manna qd dabat iudeis in
 deserto post transitu maris rubri: de
 quo exodi xxvi. Ecce ego plua vobis
 de celo pane. Egredietur pluis et colli
 gat qd sufficiant p singulos dies.

Un in ps lxxviii dicit: Panē angelo
rū maducavit homo: id ē patū i ae
re angelorū misterio. Vel panē figu
rante panē angelorū. Sicut enī mā
na datū fuit hebreis submersis in e
gyptis exodi ubi sup: sic eucaristia
dat xpianis post ablutionē baptisimū
delectis in peccatis: ut p baptisimū munda
ti a malo: p eucaristia firmetur in bo
nū. Et sicut māna p̄lm̄ p̄lm̄ israhē
litū p vastitate iūe solitudinis ad t̄
rā p̄missionis p̄duxit iohē q̄nto: sic
eucaristia p istū mcolatū vite p̄sentis
fideles huius seculi desertū t̄nsētes
ad patriam dei p̄duat. Un recte viaticū
appellat: quia reficiens i uia ducit
ad patriam. Itē sicut māna venit de sur
sū saluet de celo: sic et eucaristia. Jo
hānus vi: Ego sū panis viuis q̄ de ce
lo descendi. Itē sicut filij isrl̄ vidētes
māna mirabant̄ dicētes adiuuē man
hu qd̄ significat qd̄ ē hoc exodi xxvii.
Sic et de isto sacramento iudei numbr̄
dicētes quō hīc potest nobis dare car
nē suā ad maducandū. Un p̄ph̄a ait.
Memoria fecit mirabilū suorū mi
sericors et miserator dñs efrā dedit ti
mentib; se. Ps cxix. Itē q̄ collegēat
plus de māna nō plus habebat ner
qui min⁹ pauerat min⁹ reperit: sed
singuli iuxta illud qd̄ edere poterūt
cōgregauerūt. Exodi xxvii. Sic et in
eucaristia. Nā q̄libet quisq; p̄uā
p̄te accipiat totū accipit eucaristia:
iuxta qd̄ ait ecclia. Nō vacilles
sed memeto. tātū esse sub fragmēto
q̄ntū toto tegit. Cui cōcordat dñs i
ati gregoriū in omelia paschali et ha
betur de consecratione distinctōe scdā
mplo qd̄ sit sanguis sic dicentis. Ad

uertendū est q̄ siue plus siue min⁹
hoies equalit̄ corpus xpi itegerrime
sumūt: et generalit̄ omēs et specialit̄
ter vnusquisq; Itē habebat in se omē
suauitatis delatamentū. Sic et eucaris
tia ofert vitā etnā et eius dulcedinē fat̄
p̄gustare: in qua vita sūt omēs delat
tiones cōgregare. Un iohē vi dicit:
Si q̄s maducauerit ex hoc panē: viuēt
in eternū. Sed in hoc est differentia:
q̄ omēs q̄ illū panē maducauerūt
mortui sūt: iste aut̄ panis viuis q̄
de celo descendit vitā mūdo tribuit.
Māna illud de celo hoc supra celū. Il
lud scaturiebat in diē alterū refer
uatū: hoc ab omī corruptione alienū
quāuis religiose id ē digne gustauerit
et sic usq; ad finē p̄māserit corrupti
ōne id ē damnationē eternā nō vide
bit. ut iquit m̄gr in q̄to s̄nari disti
tione viii. Tertio p̄figuratū est hoc sa
cramētū in egi agnū paschalis: p̄ quē
ipm̄ sacramētū representat. Un exodi
xii dicit: Decim die mēsis tollat v
nusquisq; agnū p̄ familias suas. Erat
aut̄ agnus sine macula masculus
annulus. Sicut enī esus agni
paschalis institutus fuit in signū li
berationis de seruitute egyptiaca: i
ta esus ueri agni paschalis institutus
fuit in signū liberationis et redemptio
nis a potestate et captiuitate dyabo
lica. Quā iste ē agn⁹ dei q̄ tollit peccā
mūdi. iohis p̄mo. Itē esus agni paschu
lis institutus fuit q̄n̄ filij isrl̄ erūt in
situri de egipto ad terrā p̄missionis:
ita dñs ih̄s instituit hoc sacramētū
t̄nsiturus de mūdo ad patriam. iohis xiii
¶ Quarto hoc sacramētū p̄figuratū est
in diuisis sacrificijs de quib; habet in

Leuitico: quibus figurabat passionis
 xpi oblatio. **Ubi** fuit hostia quo ad
 retributione: victima quo ad sa-
 tisfactione pro peccatis nostris: et holo-
 caustum quo ad totius sui corporis lesi-
 one. **Quinto** pfiguratu ep cena qua re-
 dact fecit omnia vernaculis suis mi-
 gistrantibus et omnibus purpuratis pro-
 nobis consulibus et perfectis: esdre m. ca.
pimo. **Ihus** xpus sui corporis et san-
 guis cena parauit omnibus iustis et
 fidelibus: licet interdum iusti se ingerant
In quibus alij sunt subditi et hinc intelli-
 guntur per vernaculos qui sunt serui in domo:
 alij uero sunt plati ecclie maiores et
 hinc intelliguntur per migratus: alij sunt plu-
 ti maiores et hinc intelliguntur per perfectos:
 quidam autem sunt reges terre et hinc intel-
 liguntur per purpuratos: quidam etiam sunt
 principes itauros et isti intelliguntur per pre-
 cones: demum quidam sunt religiosi et hinc
 per consules designantur: quia consilia sunt perfec-
 si. **Omnia** enim sacrificia nature et legis
 ab abel iusto primo incedendo descendendo
 ad noe melchisedech abraham usque ad
 sacrificia legalia aaron et filiorum eius
 omnia figurabat illud unum et
 singulare sacrificium saluet oblatio-
 ne xpi in cruce et sacramentum euangeli-
 stie in altari: quia secundum apostolum prima ad
corinthios x. omnia in figura continge-
 runt illis. **Et** in fide illius sacrificij ce-
 tem sacrificia naturalia et legalia
 deo placuerunt. **A quo et quare sit institutum**
Dominus noster ihesus xpus tu capitulo
 hoc sacramentum instituit uerbo et
 facto. **Verbo:** cum dixit ego sum panis ui-
 uis qui de celo descendi. iohannis vi. **facto:**
 quando cena facta cum discipulis suis post
 festum agni paschalis dixit accipite et

credite hoc est enim corpus meum. Luc
xxii. **Quatuor** autem de causis dominus ihesus
 hoc sacramentum instituit. **Primo** ut me-
 moriale sue mortis et passionis nobis
 relinqueret. Luc xxii. **Hoc** facite in me-
 am commemoratione. **Et** prima ad corinthios
os xi. **Quoniam** scilicet manducabitis pa-
 ne hunc et calice bibetis: morte domini a-
 nuuatibus donec ueniat. **Secundo** ut signum
 sue caritatis fidelibus suis declararet:
 teste aristotelo super iohannem sic dicitur.
Xpus hoc fecit ad maius amicitie
 fedus docere nos. suaque caritate decla-
 rare erga nos: prestans se non solum uideri
 desiderantibus sed et palpante credere et
 amplecti. **Tercio** ut per cibum sue carnis
 ad gustum eterne diuinitatis nos iui-
 taret. **De** quo uenerabilis hugo sic di-
 citur. **Sapientia** ueritatis que se per uisibilia ma-
 nifestat: uoluit ostendere quomodo ipsa
 aiam abusus et refectio est. **Et** propter
 assumptam carnem nobis in edulium profu-
 it in sacramentum: ut per cibum carnis ad
 gustum nos iuaret diuinitatis. **Per**
 corpus enim xpi in sacramentum sensus que-
 da signum sensibili detinetur et fouetur
 intellectus lumine naturali fidei confirmatur
 caritate uoluntas inflammat: et sic que-
 dammodo per ipsum tanquam per ostium et uiam ad gus-
 tum sue diuinitatis peruenit. **Hec** ille.
Quarto pro tanto instituit hoc sacramentum:
 quia in propria specie xpus erit recessurus:
 et sic in sacramentali specie seipsum hinc
 reliquit: ut nobiscum hinc esset usque ad
 consummationem seculi: secundum quod ipse promissit
 matthei ultio. **Ecce** ego uobiscum sum us-
 que ad consummationem seculi. **Unde** eusebi-
 us de hoc sic inquit. et habet de conse-
 cratione distinctione secundum capitulo non. **Quia**
 corpus assumptum saluet de uirgine ab

laturus erat ab oculis et illaturus
fuerit: necesse erat q̄ die cenę sa-
cramentū nobis corpus et sanguis co-
secraret ut coleret id ē sumeret iugit̄
p̄ misterium qd̄ semel offerebat in p̄-
tū salicet generis huāni. **Quā sit in-**

ACTUM

Postq̄ cenatu est q̄nta **capit. m.**
decia luna mēsis salicet apu-
lis ad uesperū xp̄us scdm̄ legē typicā
pascha cū aplis celebrauit. De quo
cū dixisset desiderio desiderium hoc pas-
cha manducare uobiscū anteq̄ parti-
ar: statim ostendit ut fact̄ veteri pas-
che finē imponēs nouū pasche substi-
tueret sacramentū. Accipiens enī pa-
nē benedixit ac fregit: dedit discipu-
lis suis dicens. Hoc ē corpus meū: qd̄
pro uobis tradet̄. Similit̄ et calicem
postq̄ cenauit dicens. Bibite ex hoc
omnes. Hic calix nouū testamētū
est in meo sanguine: qui pro uobis tra-
detur in remissione peccōrū. Hac igit̄
celebratione iheremati celebrauit in-
giter p̄ misterium. qd̄ semel offerebat
in p̄tū. Cuius q̄tuor cause scdm̄ i-
nocentū assignantur. p̄ma q̄ oportet
semp̄ esse p̄paratā medicinā cōtra co-
tidiana peccā. Vñ **augustinus** et habet
de consecratione distinctione scdm̄ caplō
vtrū sub figurā de hoc sic dicit. Iterum
condie hec oblatio licet xp̄us semel
passus sit: q̄ cotidie peccam̄ peccis
sine quibz mortalis infirmitas uiuē
nō potest. Et ideo q̄ cotidie labimur:
cotidie xp̄us pro nobis multū imolat̄
Sedū ut lignū uite semp̄ sit in medio
parisi. Tercia ut nobis xp̄us cotidie
vniat̄ sacramentalit̄: et nos ei spūalit̄
Quā ut uero agno loco typicā coti-

die utamur: quē iudei ad uesperū
cōuertendi esurent: scdm̄ illud psal-
mi cōuertent̄ ad uesperū et fame
patient̄ ut canes. Nā ubi ueritas ue-
nit figura cessauit. et signū subli-
tū est de medio cū iā nō erit res aliq̄
q̄ figura significaret: sed q̄ p̄sens pa-
peret. Mansit tamē figurā: donec
in ueritate fuit cōpletū qd̄ in simili-
tudine p̄sens erit cōhibitu. Est aut̄ hoc
sacramentū in uolūta cēna dñi institutū
multiplicā de causa. P̄ma ut finē ve-
teribz figuris daret. Vñ post esū agni
paschalis q̄ iter ceterū sacrificia vete-
ris legis fuit magis p̄cipale sacrifi-
cū statim fuit institutū. Agnus enī
paschalis figurā fuit xp̄i et huius sa-
cramētū. Congruū enī fuit ut figurā
immediate sequeret figuratū. Sedū cau-
sa q̄ enī q̄ uolūta ab amicus dicit̄ ma-
gis mēorie cōmēdant̄: p̄serti q̄ nū-
magis inflāmat̄ affectus amitorū ad
amicos. Et uero ad q̄ magis afficiant̄
animo p̄fidius p̄ximū. Igit̄ alex-
ander papa scdm̄ sic dicit. Nichil ī
sacrificiis mauius esse potest q̄ corpus
et sanguis dñi n̄r̄ ih̄u xp̄i: nulla q̄
oblatio hac potior. De consecratione
distinctione n̄ nichil. Ideo ut ī maiori
ueneratione haberet̄: dñs in uolūta
discessu discipulis hoc sacramentū in-
stituit. Et hoc ē qd̄ inq̄t **augustinus**
Saluator quo uehementius cōmēdi-
ret misterium istū altitudinē: uolūta
hoc uoluit infingere discipulorū co-
dibz et mēorie. a quibz p̄ passionē
erat discessurus. Tercia causa ut
p̄ hoc sacramentū instate hora pas-
sionis et mortis sue uolūta conde-
ret testamentū: de quo innocētus

terius sic ait. *Ob id etiam corpus et sanguine suu post cena xp̄us dedit aplis: ut hoc sacramentū uelut uoluntarium testimonij mandatu actus me moe commendaret. Vñ nouissimū testis herodibz testamētū. uos iquit estis q̄ p̄māstis meū in temptatio ne mea: et ego dispono uobis sicut disposuit michi p̄ meus regnū ut edatis et bibatis sup mensā meā in regno meo. luce xxij. De dignitate*

Dignitas huius sacramenti ex multis apparet. Primo tū in lege q̄ ante legē fuit p̄figurati. Ante legē p̄ oblatio panis et uini p̄ melchisedech. In qua figura habent formā exteriore huius sacramenti: et p̄mū eius effectū saluet refectioe spūale. *Secūdo in lege p̄ manā: ubi figurabat effusio gr̄e: et in agno paschali quo significat lib̄eratio a dyabolo: de quibz plenius dicitur in caplo p̄mo huius tractatus. Secūdo dignitas huius sacramenti apparet ex hoc q̄ a prophetis est p̄nūciatū. De quo dauid *ps̄l̄m. Panē angeloz manducauit homo. ps̄l̄m. lxxvij. Vbi p̄teritū ponit pro futuro ex certitu dine prophetali. Tertio dignitas eius ex hoc apparet q̄ a xp̄o est instituti de quo dicitur sup caplo iij. Quarto ex hoc q̄ ab aplis ē obseruati. p̄ ad corinthios xij. Conuenientibz uobis in uini. iā nō est dicitur cenā mundu tate. Quinto in hoc apparet q̄ a sū nus pontificalis est solemnizati: qui ad hoc ordinauerūt orōnes amittu locū tēpus vestimēta uasa et st̄pendiū spūale. q̄ omnia sūt ad deroce istius sacramenti: ut patet extrin de**

reliquis et ueneratione scōrū. caplo si dicitur. *Secūdo apparet ex hoc q̄ nō nisi a sacerdotibz cōficiat quibz solis a dno hec potestas ē reseruata et cōmissa: ut habet extrin de sūma trinitate caplo. firmat medm̄ ubi dicit. Hoc sacramentū nemo cōficere potest nisi sacerdos q̄ ante fuerit ordi natus scōm dānes ecclie: quas ipse cōcessit aplis eorū q̄ successores. ihs xp̄us. Septimo eius dignitas maxie apparet rōne sue cōtinētie: q̄ cōtinet sub se xp̄m: in quo nobilit simū in celo et nobilissimū in tra vnitū sūt. saluet datus et quāntas: de quo ubi supra sic habet. Vna est fidelū uniuersalis ecclia: ext qua nullus oīno saluat. In qua idē ip̄e sacerdos ē et sacrificiū ip̄us xp̄us: cui corpus et sāguis in sac mēto altaris sub speciebz panis et uini ueritatē cōtinētur. trīsubsta tiatis pane in corpus et uino in sā guine potestate diuina: ut ad p̄ficiendū misterij unitatis accipia nus ip̄s de suo qd ip̄e accepit de uo. De necessitate sacramenti tū q̄ntū.*

Necessitas huius sacramenti inuit iohis vi: ubi dñs dicit. *Nisi manducaueritis carue fili hoīs nō habebitis uitā in uobis: quia nō habebitis deū in habitante qui est uita eterna. Usus enī huius sacmē ti p̄ducat hoīem ad gr̄e cōsumatio nē que ē uita eterna. Sicut nūq̄ sūt q̄ ad cenā impicariū agni uoca ti sūt. apocalyp̄ xij. Et uere beati in p̄senti saluet p̄ gr̄a uiuificatē: i futuro p̄ gloriā eternā exaltantē. Vñ glosa sup illo sapie vi: Uenerūt*

melius omnia bona parat: tunc illa sic
dicit. Qui christi corde suscipit non
tunc omni virtutum pariter habet: hic
quod gratia: et in futuro eternam gloriam.
Hanc etiam necessitate inuit virtus au
gustinus in quadam omelia de festiuitate
corpus christi sic inquit. Dedit se no
bis saluator in pabulum: ut quod per abum
homo in morte corrueat per abum ipse releua
ret ad vitam. Cecidit homo per abum lig
ni mortiferi: releuatus est per abum ligu
vitalis. In illo pependit ligno esca
mortis: in isto vite alimentum. Illi
us estus intulit lesionem: istius gustus
attulit sanitatem. Gustus sauciauit:
gustus curauit. Et vni vitium est ortu
pompae et medela: et vni mors subit
inde vita venit. De illo enim gustu di
cit: quicquid die comedis morte morie
ris: si quis autem manducauerit ex hoc
pane viuere in eternum. **H**oc natus hu
ius sacramenti apparet ex hoc: quod nul
la salute potest consequi anima sine huius
salutiferi cibi debita susceptione tes
te renugio sic dicente. Nulla nobis
salus corporis et anime absque corporis christi et
sanguinis susceptione. Quia ut inquit ri
chardus de seculo vitore in hoc vtili
mo sacramento christi videlicet corpore et sa
nguine tanta consistit salus anime quam omnem
gratiam quam habet homo christi sacramen
to sibi tribuit. Cui alludens venera
bilis beatus loquitur in hęc uerba. Omne
quidem donum celestis gratie sancti eucharistia
tribuit nature. Quia secundum beatactum in
tractatu suo de contemplatione. ex cor
poris christi manducatione manducanti
permittit vitam seculam atque beatam: in
qua est gaudium sine merore requies
sine labore. dignitas sine tremore

opes sine amissione salutis sine la
guore habundantia sine defensione: vi
ta sine morte perpetuitas sine corrup
tione beatitudo sine calamitate. V
bi omnia bona in caritate profertur. ubi spes
et visio faciei ad finem. ubi plena sa
cra in omnibus et per omnia. Vbi summa
dei bonitas cernitur: et lumine illu
minans a factis glorificat. Vbi pre
sens maiestas dei conspicitur: et hoc
cibo mens intuitum sine defatu faciat.
Hec ille. **T**ercio natus huius sacramenti
ex hoc apparet: quia sine hoc sacramen
to corporis christi nullo modo possumus
incomparari: pro ut postea patebit tunc
de effectibus huius sacramenti dicit. Per hoc
etiam sacramentum via nobis prebetur ad vi
tam eterne ingressu. quoniam facta uaticum no
minat: quia prebet uiam illuc ueniendi.
scilicet ad eternam patriam et fructuone
domine maiestatis quam figurat. Vni o
rum in quadam collat. **F**ur nos quod
domine diuinitatis tue seculum fructu
ne repleti: quam preciosi corporis et san
guinis tui temporalis perceptio prefigurant.
Et in quadam profusa sic canit sancta ecclesia
Ecce panis angelorum fructus abus vi
atorum est. Per hoc denique sacramentum gra
tia non solum per partem. sed ad plenitudi
nem ueraciter attingimur. Vni et euca
ristia dicit: id est bona gratia. Quid enim
melius corpore et sanguine christi? Vni
beatactus. Panis iste per excellentiam
eucharistia dicit: id est bona gratia. In
hoc enim sacramento non solum gratia. sed iste
a quo omnis gratia sumitur continetur. Et i
dem dicit absoluitus. **D**e nomine ipsius
sacramenti in hęc uerba. **C**apitulum sextum.

Quia in precedenti capitulo sunt tar
ta nomina aliqua nomina huius

9
sacramentū: ideo sciendū qd sacramentū
in scripturis diuisa noua iuenit ha
bere. Dicit enī qnq; missa. Et hoc
qdaupla mitione. Primo rōne angelorū
qui ibi mittūt. De consecratione dis
trictione n̄ caplo qd sit s̄guis. Secūdo
rōne filii qui ibi mittit a deo p̄ter
terao rōne nr̄: qā p̄ m̄sterū sacerdotis
q̄ mediatoris vice fugit nr̄ deū z hoīez
vota nr̄a mittim⁹ et p̄ces deo fidim⁹
ut sic deus nobis suā mittat gr̄atiā
et b̄ndictione. Quarto rōne assistentū
scilicet catholicorum qui foras mit
tebant antiquitus i eam p̄mittū: ut
dicit hugo. Tūc enī dyaconus lecto
euāgelio solebat clamare. Ecce ca
tholicum: qā sacerdos iapit scire
tū. Ratio aut̄ hui⁹ expulsiōnis erat:
qā ibi erāt sine sacm̄to baptisimū qd
omib; aliis est p̄mittendū. Secūdo dicit
eucharistia p̄ excellentiā ab eu qd est
bonū et caro qd ē gr̄a q̄si bona gr̄a:
qua i hoc sacm̄to nō tr̄imodo est
augmētū virtutis et gr̄e sicut i con
firmatione: sed ille saluet xp̄us to
tus sumit id ē p̄fectus et iteger i cor
porē et aīa et deitate: q̄ ē f̄mis et ou
go totus gr̄e ut iquit m̄gr̄ i m̄.
Sciariū distictioe v̄m. Etā qā cōtinet
illū i quo ē plenitudo gr̄e: qā corp⁹
xp̄i et s̄guis. Et qd melius corpe
et s̄guis. Distictioe p̄ q̄thoē p̄ma
caplo n̄lri sc̄larū. Et ioh̄is p̄mo di
cat. De plenitudine eius omēs acce
pim⁹ gr̄atiā p̄o gr̄a. Tercio noīat
hostia: de quo i psalmo. Distupisti
vincula mea tibi sacrificabo hostiā
laudis. P̄s cxvi. Et sc̄dm̄ yfidorū
hostia dicit̄ ab hostib; v̄ntendis: si
cut victima a victis. Vn̄ antiquus

anteq̄ uer̄ ad bellū faciebāt deo sa
crificiū et vocabat̄ hostia: sed qn̄
vicerūt iterū fecerūt et vocabat̄ vic
tima. Quā ergo nos hoc sacm̄tū
offerim⁹ ad v̄ntendū inimicos salu
ter demones: merito hostia dicit̄ po
test. Quinto vocat̄ imolatio: et sc̄dm̄
yfidorū dicit̄ ab im et moles: qā i
mole altaris sacrificabat̄. Et quia
hoc sacrificiū debet fieri i altari: ideo
imolatio p̄e dicit̄ potest. Vn̄ psalmus
ta. Immola deo sacrificiū laudis.
p̄s xlix. Quinto appellat̄ cōmuniō:
qd̄ idē est qd̄ cōis estā. Cōmuniō
enī sc̄dm̄ papā idē est qd̄ siml̄ p̄ti
cipare. Et qā omēs de vno pane et
de vno calice i hoc sacm̄to p̄cipa
mus: ideo merito cōmuniō dicit̄ q̄
qā cōmuniō potest dici i p̄cipatio
ne eo qd̄ nobis se cōmunicat: uel a
cōitate quia cōis est omib;. Sexto
dicit̄ viaticū: qd̄ idē est qd̄ victus
i via n̄carius et portatus sc̄dm̄ hu
gionē. Et qā iste abus datus est
nobis i via iuxta illud ioh̄is vi. Ca
ro mea vere ē abus. Et ē n̄carius ad
salutē et ad p̄uentionē ad tr̄inū nos
trū. qā nisi māducaueritis carnē h
ij hom̄is et biberitis eius s̄guinē
nō habebitis vitā i uobis: idcirco
pp̄ie et bene viaticū dicit̄ potest. Fi
guriū illius habem⁹ i regū xix. ubi
dicit̄ qd̄ angelus d̄ni portauit helve
panē submeritū et vas aque d̄ic̄s
surge cōde gr̄adis enī restat tibi via:
et sequit̄ qd̄ abulauit i fortitudine
tibi illius vsq; ad montē dei ozeb. I
ta et nos viatores de p̄sentis peregrī
natiōis exilio ad sup̄ne p̄ie beatū
mātionē tendere debem⁹. Septimo ap

pellat sacrificiū. qđ scđm bñm gre
goriū in canone mlti scđariū p^a qđ
one p^a dicit. sacrificiū qđi sacri fac
tū: qđ p̄ce missam cōsecrat p̄ nobis
i mēxiā dnice passionis. Et scđm
eūdē ibidē dicit misterū: eo qđ ferre
tū et recōditā habet dispensationē
id ē virtutē et gratiā a deo dispen
sata et collata scđm glosā ibidē.

Octavo vocat actio. Cā sicut habe
tur de cōsecratione disinctioe p^a ca
nōe. leo papa vocat sacrificiū mis
se actionē: qđi dicit qđ missa ē qđā
actio qđ fit p̄ modū cuiusdā cause.
Cā hīc habem⁹ locū salicet orato
riū iudex ē deus accusator dyabolus
reus ē p̄p̄ius cōsua testis sacerdos de
fensor et aduocatus: ut dicit beatus
ābrosius in orōne sūme sacerdos r^o
Qui inquit me p̄cedē mī te et eūdē
p̄lm cōmediatore uolūst. **Di** ē metha
lipsis in greco qđ latine assuptio so
nat: eo qđ p̄ hoc sacramētū assumi
mus fili diuinitatē. **Modus accede
di et sumendi sacramētū. Caplm vii**

Volenti digne accedere ad hoc
venerabile sacramētū necesse
est ut iuxta doctrinā apli ad corinthi
os vi^o seipsū probet: et sic de pane il
lo edat et de calice bibat. **Qđ** dcm
tractūs beatus thomas de aquino tūa
pte sue sūme dicit. Probet homo se
ipsū: id ē p̄aret examinet et pur
get. **P**aret p̄ cordis cōtritionē ouis
cōfessionē et delicti satisfationē. **E**
xaminet an habeat scātatē in corde
veritatē in ore p̄fām cōsulationē in
opere. **P**urget a vana glā itellcā.
a vana cupiditate affectū. sensū a
rebellione p̄ mobedienciā infertū.

Et sic a seipso probatus ad mensā
sūmi regis accedat. **M**odū autē accē
dendi discere possum⁹ ex esu agni pal
chalis exodi xii^o. **C**ōdebat enī iuda
actatis reuibz cū azime panibz cala
atis pedibz baculos habētes in manu
bus cū lactuā agrestibz et festiuā
ter. **P** p̄mū figurat puritas castita
tis. **Uñ luce xii^o**. **S**unt lūbi vñ p̄mūti.
P scđm uerō itelligit avariciā corrupti
onis p̄cā maxime mortalis: qđ scđm
bñm gregorū azima sūm⁹: si a cor
ruptione p̄cā sūm⁹ alienū. **P** tertiū
designat affectus deuotionis: de quo
in cāntis. **Qđ** pulchra es in caluamē
tis tuus filia p̄cipis. **P** q̄rtū figurat
mēxiā passionis dnice. **Uñ** iacob p̄i
archa dicit. In baculo meo trāsiui ior
danē istū. **P** q̄rtū itelligit amaritu
do cōtritionis pro p̄cā. **Uñ in ps̄ lxx
v^o**. **E**labis nos pane lacrimarū. **P**
sextū itelligit p̄mptitudo bone vo
lūtatis. **S**ex igit⁹ iū dicit salicet pu
ritate castitatis imunitate p̄cā mor
talis feruore deuotionis mēxiā dnice
passionis. p̄mptitudine bone volū
tatis et amaritudine vere cōtritionis
hīs sit armatus qđ ad sacra cōione
vult digne accedere. **Uñ** bñs ābrosius
in quadā orōne de hoc pulchre loquit⁹
in hęc ūba. **Q**nta cordis cōtritione
et lacrimarū fonte q̄nta reuerētia
et tremore q̄nta corpis castitate atqz
animi puritate illud dñm et celeste
mysterū est celebrandū dñe deus: cu
bi caro tua in ueritate sumit⁹: ubi
sanguis tuus i ueritate bibit⁹: ubi
sumis yma huānis dnica uiguit⁹: u
bi tu es sacerdos et sacrificiū mirā
biliter et ineffabiliter. **Quis** digne

hoc poterit celebrare misterium. nisi tu
 deus omnipotens offerente feceris dignum?
Hec ille. Et ut cuilibet volenti tractare
 et sumere hanc essentia nobilissima hoc
 contingat cum accedere voluerit: cum beatus
 bernardo in tractatu suo de contemplatione
 in hunc modum potest orare. O
 dives omnium bonorum. dapium summe scientie
 et status opulentissime largitor deus
 da lasso abum collige dispersum liberum cap
 tuum remegetra fassu. En stat ad os
 tuum et pulsas. Obsecro per viscerum misericordie
 tue dei quibus visitasti nos oriens ex
 alto: nube pulsanam misero aperiri
 per libens gressibus ingrediat ad te et re
 quiescat in te et reficiat de te pane
 celesti. **Hec ille.** Satis vero thomas
 brevit ponit tria que cuilibet digne to
 lenti tractare sunt necessaria. Primum est mu
 diau corporalis: ut per hoc reverentia sa
 cramento exhibeat. Secundum est conscientie
 mundicia: ut sic digna sacramenti ma
 gis et habundantiam disponat. Tertium
 est actualis devotio: per quam mens apud
 deum elevetur. De quibus postea magis
 dicetur in speciali. **Per que conjecturare pos
 sum esse dignos ad hoc sacramentum per
 tineret aliquis. primum. Cap. viii**

Dum nemo certus sit an sine pec
 cato sit et in caritate. quia iuxta deum
 sapientis. et iustitiam nemo lat an
 odio vel amore dignus sit: quomodo igitur
 aliquis nisi secundum huiusmodi conditiones
 digne poterit ad hoc venerabile sac
 ramentum accedere? Ad hoc videtur sanctus
 thomas dicere. Insuper de hoc non potest
 haberi certitudo scientie: tamen de hoc
 haberi potest probabilis conjectura et
 proprie per quatuor signa que ponit beatus
 bernardus in stimulo amoris. Primum

primum est cum quis devote verbum dei audit:
 quia teste salvatore iohannis viii. que ex
 deo est verbum dei audit. Secundum est cum quis
 impetum se ad bene operandum invenit:
 quia probatio dilectionis exhibitio est ope
 ris. ut dicit beatus gregorius in quodam
 omelia. Tertium est cum quis a peccatis libere
 positum abstinere in futurum. Quartum
 est cum de peccatis doluit et dolet seu
 contritus est. In hunc enim secundum gregorium
 penitencia consistit. Unde si quis per huius
 modi signa facta diligenter discussio
 sue conscientie quibus non sufficiat ad cor
 pus christi devote accedat a quo peccato
 mortali in ipso remanente quod eius
 modum seu cogitatione subterfugi
 at non peccat si accedit: primo ex vi
 sacramenti remissione peccati consequitur.
 Unde beatus augustinus in quodam sermo
 ne dicit. Quia corpus christi manducatur
 vivificat mortuos. Quia tale peccatum
 in contritione generali est dimissum: licet
 non ita plene sicut ea que in specie est
 confessus est. **De utilitatibus que sequuntur**

Quod digne suscipiente. **Capitulum ix.**
 Quia corpus christi digne mandu
 cat huiusmodi duodecim fructus et utilita
 tes consequitur: qui vni fructus figu
 ra sunt per lignum vite quod est in medio pa
 rasi generis non afferes vni fructus
 apocalypsis ultio: et notat in huius
 usibus. Inflamat medeat sustentat
 roborat auget. Hostia spem pur
 gat reficit vitalit vivit. Confirmat
 que fide munus fomus que remittit
 Primum fructus que consequitur digne
 manducans est caritatis inflamatio.
 De quo quidam doctor sic dicit. Pre
 omnibus aliis gratis corporis sui salu
 tet christi digna manducatio in nobis

accendit caritate. Qui enim panem de
clibano calidum iam acceptum coederit;
cum pane utique sumit et calorem. Sic qui
corpus christi comedit in clibano caritatis
ex ardore maxime caritatis decoctum: in
eodem comedit caritate. Igneus quippe
dei amor in corpore ipsius suscipitur: quo
sumpto et nos in ardorem et ipsum panem
plius esurimus. **Sed** fructus est: quod
medicina reducat omnia passionem diuinam
dilationem et nostram liberationem. **Unde**
lucæ xvi: dicit: **Hoc** facite in meam com-
morationem. **Tertius** fructus est contra re-
aduationem sustentatio. **De quo in psal-**
mus **Panus** cor hominis confurmet. **Quartus** fructus
est quod roborat sumentem ad bona ope-
randum et continuandum: cuius figura inu-
itur **ysaie xl:** ubi dicit: **Qui** sperat
in domino mutabit fortitudinem: assu-
met pennas sicut aquile: curret et
non laborabit ambulabit et non defi-
cient. **Unde ysidorus** de hoc sic inquit. **Ci-**
bus ille non corpus hominis impinguit
sed cor: et in omni bono confirmat. **Hic**
est panis vite. **Qui** ergo vitam man-
ducet gloriola digne mori non potest:
saluet morte spirituali vel eternali. **Qui-**
tus fructus est spei et deuotionis aug-
mentatio. **Et** non solum spei sed etiam ca-
ritatis ut dominus est in primo fructu. et etiam
fidei ut dicitur in decimo. quod simul bene
inuenit **exechielis xvi:** ubi ait deuote
sacramentum eucaristie percipienti cum
istam virtutem augmento sic dicit. **Si-**
milia mel et oleum coedisti et decocta
facta es vehementer: et proficisti in reg-
num: et egressus est nomen tuum in gentes
propter speciem tuam. **Ubi** per similia propter
sui puritatem intelligere possumus fidei
digne sumendum illud sacramentum: et per

mel emanentem caritate. propter sui suau-
tatem: per oleum propter sui intrinsecam subtilita-
tem intelligere possumus spem. **Na** sicut
oleum est virtutis penetrantius et ceteris
liquoribus supernaturat: sic spes diligens
anime omnia creata quasi despiciens pene-
trat et transcendit. **Et** ideo istante tem-
pestate huius mundi tanquam maris magnum
et spacioli in quo sunt reptalia quorum non
est numerus: anchoram sue confidentie fi-
git in solo suo creatore et hoc in vir-
tute perfecte eucaristie. **Unde** de hoc fructu
quinto specialiter dicitur in **psalmo xvi:**
Impinguasti in oleo caput meum: et au-
ly meus iebrians quod preclarus est. **Sextus**
fructus est propter remissionem: et hoc
intelligitur de peccatis venialibus. quia per
istum cibum fit restauratio et reparatio
depositi vaporis ipsius caritatis: et
non de mortalibus: quia sicut alimentum
naturaie solum potest viuere et non mor-
tuo: sic sicut alimentum spirituale. **Et**
tamen si homo facta sufficienti discul-
sione de omnibus peccatis contritus fuerit
et propositum satisfaciendi habuerit de
quocumque peccato mortali ab eo peccato
si sibi ad medicinam reduceret: si sic a-
litum peccati mortalis reus existeret deo
cognito sibi tamen totaliter ignoto. et
a medicina remoto: ex vi sacramenti
quod sumit remissione ipsius peccati
consequitur: pro ut inuenit beatus augustinus
cum dicit. **Quoniam** corpus christi manduca-
tur: mortuos viuificat. **De** isto fructu
dicit et **ysidorus**. **Accedite** igitur ad deum
et illuamini: quia lux. **Accedite** ad
eum et faciamini: quia panis est. **Acc-**
edite ad eum et liberamini: quia ubi spiritus
domini ibi libertas. **Accedite** ad eum et ab-
soluamini: quia remissio peccatorum. **Cui**

resonat ieronim⁹ in hęc uba. Nichil
adeo est constructiuū et remissiuū p̄ci
sicut hui⁹ oblatio et sacrificiū si dig
ne offerat. **¶** ¶ qd̄ beatus abrosius
in quadā orōne sic orat. **P**anus q̄ de ce
lo descendisti: ueni in cor meū. et mū
da me ab omī iniquitate corporis et
spūs. **E**t ad istā purgationē hortat
nos ap̄lus alloquēs nos p̄ figurā pa
nis paschalis q̄ dicit azyma dicens
Expurgate uetus fermentū: ut sitis
p̄^a ad corinthios xi. **S**eptimus fructus
est spūalis p̄ uerū cōsolationē refer
tio. **D**e qua dicit sap. xvi. **P**anē de ce
lo prestasti eis habentē omē delecta
mentū et omne sapore suauitatis. **E**t
in psalmo xxv. **I**n loco pasce ibi me
collocauit. **E**t ideo xp̄us qui ē sacerdos
et hostia ait. **V**enite ad me omēs q̄ la
boratis et onerati estis: et ego reficiā
uos. **M**atthei xi. **I**n rei enī ueritate dul
cissime potest reficere: q̄ spūs eius su
p̄ mel dulcis et hereditas eius sup̄ mel
et fenuū. **C**m̄. xv. **V**n beatus b̄nard⁹
de ista ualitate et q̄ntā sic dicit. **I**n sa
cramento n̄a celesti dulcedine iebant:
p̄m̄ ueniale deletur: et homo i gr̄a ro
borat. **I**dem de hoc septid̄ fr̄ū loquit
in hęc uba. **Q**ui scām eucaristiā dig
ne sumit: nūq̄ manus i tota uita sua
gaudii refrigeriū quoc̄q̄ exptus fuerit
q̄ in sup̄tione corporis et sanguis xp̄i
degustauit. **O**ctau⁹ fructus ē interio:
p̄ gr̄e collationē uiuificatio: q̄ lignū
uite comestū uitā prestabat. **N**ā p̄ u
tute hui⁹ sacrificiū de attrito fit cōtri
tus: de urisore fit penites. **V**n iohis
vi. **Q**ui māducat me: ipse uiuet p̄
me. **R**acionabilē enī uita p̄ abū re
dit: p̄ quē mors intrauit. **Q**d̄ autē

in sumēdo hoc sacramētū gr̄a cōferat:
de hoc sacrificiō habet̄ figura exodi
xvi. ubi dicit. **D**escendete māna: des
cendebat panis et ros. **N**onus fructus
est corpus xp̄i in ista m̄ceptio. **D**e
quo abrosius in orōne ubi sup̄ sit ait
Tu enī dixisti dñe: panis q̄ ego dabo
caro mea ē pro uida uita: q̄ māducat
me uiuet p̄t me. et ip̄e manet i me
et ego in eo. **I**ohis vi. **E**t illud figurati
est exodi xvi. ubi dicit: q̄ cū m̄calu
isset sol h̄q̄ fiebat māna: et p̄ cōsequē
p̄ fluxū uinitū fuit cū tr̄a. **¶** **¶** qd̄ ip̄
se qui ē abus clamauit ad b̄m̄ au
gustinū ut pater in libro cōfessionū
Cibus sū gradū: cresce et māduca
bis me. **N**ec tu me mutabis i te si
cut abū carnis tue: sed tu mutaberis
in me. **N**ā p̄ istū abū efficiam̄ mētra
iropata xp̄o et unū in xp̄o. **E**t ideo
hęc spūalis māducatio uire corō no
m̄iat: ut dicit **d**amasce⁹: de q̄ dñi
est sup̄ caplo vi. hui⁹ tractatus. **D**e
tinus fructus est fidei cōfirmatio
p̄ itellūs illuinationē: qd̄ designat
p̄ illud qd̄ habet̄ p̄mo regū xiiii. q̄
ionathas gustauit de melle et illuina
ti sūt oculi eius. **V**n b̄nardus sup̄ cā
tica sic iquit. **P** fide itellūs illuina
tus et cōfortatus attingit hęc uerita
tē māducat: q̄ xp̄us uere est i sa
cramento et diuinitas uere in xp̄o.
Vndem⁹ fructus est q̄ p̄ceptio eu
caristię munit̄ hoīem cōtra demonū
nequiciā. **V**n psalmista. **P**asti i cō
spectu meo mensā: adūsus eos qui
tribulāt me. **S**up̄ quo dicit **p**sidorus
Suscipe dñm̄ ihm̄ tue mentis hospite:
tē: cū autē adūsarius hospitū tuū
uiderit occupatū celestis fulgore p̄e

sentie: intelliget locū temptamētis su-
is iterdū esse p̄ xpm̄. Pro quo effū-
cōsequēdo beatus abrosius ubi sup̄
sic orat. **Onē** munime bōdū āgeles
pia atq; fideli custodia. atq; fortissi-
ma tutela: ut hostes om̄i bonorū cō-
fusi a nre discedāt p̄ hoc magnificū
et admirabile sacramētū. Et de hoc
patet figura exodi xii: ubi legit q̄
qm̄ filii isrl' cōdebūt agnū paschale
tūc posuerūt de sanguīe in supiorū li-
minari et in utroq; posse osti sui et sic
domus eorū erūt p̄seruate ab āgeli
p̄uisione. De eodē habet figura exe-
chielis ii: q̄ illi soli p̄seruari fuerūt
quos vir uestitus lineis saluat dñs
ih̄s xp̄s signabat thau i frontib;
eorū. Thau ē figura carnis: q̄ cū ar-
cedm̄ ad altare i fronte id ē in pro-
spectu nr̄e rōnis debet esse depicta.
Duodecim fr̄us ē fomitis mitiga-
tio seu iōrdmate cōcupiscētie extir-
pacio. De quo i psalmo. **Sup** aqua re-
fectionis educavit me. Sicut enī a
qua refrigerat: sic illud sacramētū
enī refrigerat a feruore cōcupiscētie
Vñ bñardus. Sacramētū corporis xp̄i
duo opat̄ in nobis: ut videlicet sensū
muniat: et a grauiorib; pecc̄is tollat
om̄io cōsensū. Verbi gr̄a si q̄s nr̄m
nō tā crebroe nō tā acres sustinet i-
rascūdie luxurie uel iudie ac ceterō
uiciorū motus: gr̄is agit corpori et
sanguī. qm̄ virtus sacramēti opatur
in eo. **Hec ille.** p̄pter qd̄ bñardus abrosi-
us i ordīe quada de eucharistia dñm
nr̄m ih̄m xpm̄ sic adorat dicit. **Onē**
rex virginū amator castitatis et i-
gritatis deus celesti rore bñdicionis
extingue in me totū fomite ardētis

libidinis ut maneat i me amor totius
castitatis aīe et corpus. Et illud videt̄
figuratū n̄ mathubeeū: ubi legit q̄
flāma accensa in lapidib; p̄fisis aq̄
residua a lumine qd̄ refulsit ab alta-
ri cōsumpta est. **Sepe** enī flāma cōcu-
piscētie q̄ nascit̄ ex aqua residua id
ē ex rerū tpaliū affluentia et supflui-
tate qua lapides id ē hoīes mūdani
p̄fūdūtur extinguitur a lumine
ab altari fulgenti id ē a gr̄i sacmē-
ti eucharistie. **P̄pter** tāta igit̄ dona-
q̄ ex hui' mōi sacmēti p̄ceptione dig-
ne sumēti cōferūt: diligētī aīo deu-
ta q̄ mēte est iquendiū qualis esse
debeat q̄ ad hāc mensā digne accē-
merent. **Ad** qd̄ rīdet p̄ph̄a p̄s **xxi**
ubi in p̄sona xp̄i dicit. **Ecce** paupes
et saturabūt. **Quasi** dicit scdm̄ bñm
augustinū et glosā ibidē. **Vota** mea
id est sacramēta et sacrificia corporis
et sanguis mei reddā: et hec sacri-
ficia edent paupes et hui' sc̄i cōcep-
tores. q̄s xp̄s mathei v. vocat pau-
peres sp̄i: qui ad hūc panē vitæ su-
mendū digne merent̄ accedere. **Ta-**
les enī sūt veri hūiles et hui' sc̄i cō-
ceptores xp̄m̄ regē sup̄ om̄ia diligen-
tes et om̄es affectiones suas in xp̄m̄
ordmātes: ita ut nichil cupiāt nichil
habere desideret p̄ter ipsū. Et illa
reuera apte dicit̄ p̄uip̄tus sp̄s: dū
quis mēte et sp̄i nichil iudicat si-
bi p̄mo nec seip̄sū nec aliqd̄ aliud
tēporale nisi hoc alteri totū libera-
liter et sponte donet: et in ipsū refe-
rat: ita ut nō sit nec velit esse sui-
uris sed dñi sui cui se donauit: nec
aliqd̄ possideat tūp̄ suū sed tūp̄ dñi
sui. **Ad** cuius honore rerū suarū si q̄s

habet possessione ordinabit: ut dicitur
 possit tu a plō nō ad cōitinos vī. tūq̄
 nichil habentes et omnia possidentes:
 q̄ omnia possidet tuus possessio deus
 est. Vñ in p̄sona tuā libet talis dicitur
 ps̄ lv. **E**cce cognoui qm̄ deus meus
 es tu. **S**up̄ quo **augustinus**? Om̄i q̄ dē
 deus est: sed exū p̄prie deus ē qui eū
 diligit eū timent qui eū possident et
 colūt: tūq̄ de domo eius maḡ s̄t su
 milia eius: redēpt̄ magno sanguīe
 vniū filii. **E**t subdit. **Q**uātū nos dō p̄
 dilexit: ut filii dei noīem et sim? **E**cce
 mirabilis cōuictio sūme paup̄tatis
 tū maximis diuitiis. **E**t s̄bd̄: in eodē. **E**d
 nāq̄ paup̄erius illo qui nichil sibi
 retinet q̄d alteri nō donat: et q̄d di
 tuis illo q̄ deū possidet? **E**t ergo **btus**
augustinus sup̄ ps̄ ubi sup̄hortatur
 nos dicens. **N**os ergo deū amemus
 frēs pure et caste. **N**ō est m̄stū roe:
 si deū ob mercede colūt. **S**ed dices. **E**d
 ergo de cultu dei si mercede nō habe
 rem? **R**ūdet **augustinus**? **N** habebim?
 plane, sed ipsū deū quē colim? **I**pse nō
 bis merces erit: q̄ nō videbim? eū sicut
 ti est. **P**ma **ioh̄is** ij. **I**pse etiā dixit
 abrahe **genesis** xv. **E**go p̄tecto: tuus
 sū: et merces tua magna nimis. **E**x
 quibz eliat: q̄ de om̄i statu eccl̄ie pos
 sūt esse hoīes boni meriti et digni
 ad hūc panē vite accedere: q̄n̄ dōm̄
 ē sup̄ edēt paupes et saturabūtur
 saluet spū. **T**ales enī paupes pos
 sūt esse boni reges et p̄ncipes iudi
 ces finū terre cōiugati virgines
 et vidue layci et clerici seculares
 et religiosi. **N**ā quisq̄ talū in ca
 ritate est et deū sup̄ omnia diligit:
 si p̄iceps uel p̄latus est uel quali

tercūq̄ sup̄ alios cōstitutus pote
 tatus honores diuitias ē q̄ suo sta
 tu cōiter attribuit: ipse nō solū
 sibi sed deo tribuit cui militat cui
 seruit et pro quo diligentē curā
 suorū subditorū gerit et nō solū
 sua sed etiā sc̄ptū pro eorū salute
 p̄pendit. **H**ic dignus est ut ad hūc
 mensā accedat. **P**auces ergo xpi
 magnates et diuites paupes sub
 diti et in bona simplicitate viuē
 tes paupes ad actiōē obseruatiōē
 et in abdicatiōē tēporaliū et mlti
 plis regularis disciplinē ut secu
 rius et expeditius xpo regi famu
 lent se studiosē assurgentes: hū
 sūt qui digne hūc panē celestem
 sumētes angelice sūt cōiuenientes
 iuxta illud ps̄almi. **P**anē angelorū
 māducauit homo. **E**t ita hūc igni
 viuificatiōē p̄nerent glām sublimatē
 sc̄dm̄ q̄ dicit dñs in euāgelio. **Q**uā
 ducat taruē meā et bibit sanguīe
 meū: habebit vitā eternā. **E**t tūc
 sūt dñs de hīs duodecī fructibz: **P**os
 sūt tamē hū fructus distigu sc̄dm̄
 tres status hom̄ in eccl̄ia militati
Est enī hoc s̄c̄ramētū in penitētibz
 seu m̄p̄nētibz culpe expiatiū grē
 cōseruatiū xpo incorp̄atiū et cō
 tra reidiū sustētiū ē est p̄fici
 entibz fidei cōfirmatiū sp̄ci augmē
 tatiū caritatis inflāmatiū et fo
 mitis extimatiū: et est i uicis p̄
 fertis diuine passionis ad mōdū
 reuocatiū ad bene opandū roboratiū
 cōtra tēptatiōē dyabolicā
 m̄m̄tiū. et p̄ iternā cōsolatiōē
 ipsorū refertū. **D**e dapnis que sequū
 tur indigne sumentem **Caplin** d. amū.

Sicut recte cōmunicatibz mltis
bona pueniūt ut dēn est: sic
indigne sumētes mltā mala iaur
rūt teste aplo p̄ma ad corinthios vi.
sic dicte. Qui māducat et bibit in
digne: iudiciū sibi māducat et bibit.
Ideo iter uos mlti infirri et iballes:
et dormiūt mlti. Nullius enī opus
placet deo: nisi ipse prius placeat deo.
Indigna nāq; cōmuniō hoīem p̄cis
illaqueat dāpnationē p̄parat, p̄xi
mū scandalizat, hoīem execat, rep̄
tationi subiugat, deū irritat, vitā
tēporalē breuiat, gratuitis et eter
nis bonis spoliat. De quibz omibz
p̄ ordinē dicit p̄s lxxviii. fiat mēsa
eorū corā ipsis in laqueū: quo ad p̄m.
Et in retributionē, quo ad scdm. Et i
scandalū: quo ad tertū. Et obsaurent
oculi eorū ne videāt: q̄ ad q̄rtū. Et
dorsū eorū semp̄ iauria: q̄ ad q̄ntū.
Effude sup̄ eos irā tuā: quo ad sextū.
fiat habitatio eorū deserta: q̄ ad sep
timū. Et in tabernaculis eorū nō sit
q̄ inhabitet: quo ad octauū. De quo
etiā hylarius sic dicit. Talis homo
ad vindictā exatit. suā vitā breui
at, factos a se fugat, hostē suū lenfi
cat, q̄ corpus xpi indigne māducat.
Cui alludit origenes in hec ūba. Co
pus quidē et sanguis xpi in dāpna
tionē sumit tā mentis q̄ corpis: qui
absq; gustu accesserit iternē dei dul
cedinis et amoris. Ex quibz d̄ns ap
paret q̄ uterq; tā bonus q̄ malus
cōmunicās corpus et sanguis xpi
sumit equaliter quo ad essentiā: q̄
ius tamē inequalit̄ et dissimilit̄
quo ad efficiētiā. In bono enī effiat
vitā gr̄e in p̄senti et gloriā in futuro:

in malo uero dāpnationē p̄parat et
moxtē eteruā inducit. Vñ amūt et
clētia. Sumūt boni sumūt mali: forte
tamē inequali uite ul' iternitatis. Et be
atus augustin' de hoc sic iquit. Est q̄
dēn i p̄cedēbz et idigne sumētibz uen
turo et sāguis xpi essentiā: nō tamē
salubri efficiētiā. **Quot modis hoc
sacramētū sumatur. Capl'm vñdēn'.**
Sacramētū eucaristie tribus
modis potest sumi ab homīe
uiatore: scilicet sacramentalit̄ tantū
et spūalit̄ tantū, et sacramentalit̄ et spū
aliter simul. Pro cui' intellectū aditēdu
q̄ scdm̄ nigr̄m in q̄rto dīstīctōe vñdēn'.
in sacramēto eucaristie ē aliqd̄ qd̄ solū
ē sacramētū id ē signū sacre rei ut for
ma seu spēs panis et uini q̄ ibi vidēt:
q̄ p̄ter spēm quā ingerit sensibz ali
quid aliud facit uenire in cognitionē
scilicet corpus xpi uerū et multū.
Tenet ergo spēs scilicet post cōsecra
tionē uocabula uerū que atē fuerūt
scilicet panis et uini. De cōsecratioe
dīstīctōe ii caplo spēs. Vñ in fine cui'
dā nūsse q̄ celebrat' sab. iii. tpm̄ men
sis septēbris orat' et dicit'. P̄ficiant i
nobis q̄s die tua sacramēta qd̄ cōtinēt:
ut q̄ nūc spere gerim' rerū ueritate
capiam'. Aliud est res sacramēti. Et il
la est triplex. Aliq̄ est res cōtenta et
signata: altera signata et nō cōtēta:
et tertia operata. Res cōtenta et sig
nata ē caro xpi quā de uirgine maria
traxit, et sanguis quē pro nobis ef
fudit: seu ipse xp̄s q̄ sub specie pa
nis et uini ueritate cōtinēt'. Sed res
signata et nō cōtēta ē corpus xpi
iustitū seu ecclia siue vnitas ecclie
in p̄destinatis, quo ad eccliam militā

tem: uocatis p̄ p̄destinationē iustifican-
tis p̄ gratiā in p̄senti: et gloriā in t̄-
futuro p̄ gloria quo ad eccliam triū-
phantem et in p̄senti spe. Vtriusq̄
autē corpus xpi salicet ueni et multi-
a species uisibilis ē facimentū: quia
vtriusq̄ rem significat. et vtriusq̄ rei
similitudinē gerit expressā. Nā sicut
panis triticus p̄ se ceteris cibis ē p̄cipu-
us ad hūmāni corporis sustentationē et
refectionē. et unū hoīem letificat
et mebrat: sic caro xpi ueteriorē
hoīem plus ceteris gratijs spūaliter
reficit. Habet etiā similitudinē il-
la species uisibilis cū corpore xpi misto
quod est unitas fidelū: quia sicut ex
multis granis constituitur unus panis et
ex plurib; uinis unū in unū confluit:
sic ex multis fidelū p̄sonis unū corpus
xpi constituitur cuius ipse xps
est caput. Vñ ap̄l̄us p̄: cōstituitur deo.
Unus panis et unū corpus multa sum.
Et b̄n̄s augustinus sup̄ ioh̄em om̄elia
libro vii et allegat m̄gr̄ distinctionē in
libro m̄ sic dicit. Unus panis et unū
corpus ecclia dicitur: p̄ eo sicut unus
panis ex multis granis et unū corpus
ex multis mēbris cōponit: sic ecclia ex
multis fidelib; caritate copulata con-
nectit. Huius etiā corporis multici cor-
pus xpi p̄p̄a sup̄tū de uirgine ē sacra-
mentū id ē signū: quia sicut corpus
xpi ex multis mēbris purissimus et i-
maculatis cōstat: ita societas ecclie
siastica ex multis p̄sonis a cōmuni ma-
tula liberis cōsistit. In cuius salicet cor-
poris xpi mistici typo seu figura fr̄a
est ar̄cha dñi de lignis cethim exodi
xx: q̄ sūt īputribilia et albe s̄p̄me si-
milia. Sed res op̄ata est gr̄a que ī sa-

cramento et eius digna p̄ceptione con-
fertur: s̄c̄dm̄ q̄ dñm̄ est p̄us cap̄lo ix.
Modo istis tactis et declaratis dicit:
q̄ iste sumit corpus xpi spūaliter
tantū q̄ p̄ fidē t̄n̄q̄ p̄ cognitionē et
p̄ caritate t̄n̄q̄ p̄ refectionē cōiungit
xpo et uiuit corpore xpi mistico sub eadē
Un̄ augustinus sup̄ ioh̄em om̄elia xviii
et habet de cōsecratione distinctionē
in cap̄lo qd̄ ē xpm̄. sic dicit. Qd̄ est
xpm̄ māducare? Nō hoc ē solū in
facinēto corpus eius accipere. multi
cū indignē accipiūt: sed in ipso ma-
nerē id esse de corpore eius mistico p̄ ḡ-
tiā et habere ipsū in se numeritē
Spūaliter enī māducatur: q̄ in unitate
xpi et ecclie quā salicet ecclia sacra-
mentū significat manet. Nā qui dis-
cordat a xpo: nec carnē xpi salicet
misticū māducatur nec sanguinē mis-
ticiū bibit. et si t̄tē rei sacramētū
ad iudiciū accipiat cotidie. Vel sic.
Itē māducatur spūaliter tantū: q̄ con-
tens in caritate firmus credit ī altari
esse uerū corpus xpi et sanguinē e-
ius: ex hinc accipiens rem facimē-
ti id ē gratiā: nō autē ipsū facimētū
corporis xpi sub specie panis et uini
De ista māducatione dicit augusti-
nus in libro de remedio penitētie. et
habet de cōsecratione distinctionē n̄
ut qd̄ patet sub hinc uerbis. Ut quid
panis dicitur et uentrē? Crede et mā-
ducasti. Crede salicet fide op̄anti p̄-
dicationē: et māducasti id ē corpus xpi
mistico es icorporatus. Et est sciendū
q̄ bonus duob; modis māducatur cris-
tū spūaliter. Unomō in semetipso
dū qd̄ ore corporali facimētaliter papit
fide et caritate spūs in se spūaliter

trahit et sibi vnit. **A**lio modo in aliis: saluet dum iustus alijs coicrat. Sicut enim os corporale non solum sibi sumit cibum sed membris omnibus coicrat: sic quodlibet membrum ecclesie non sibi solum coicrat sed toti ecclesie ut virtus spiritualis confessionis ad omnes fideles perveniat per caritatem qua uniuert. **S**ed iste sumit sacramentaliter tantum: quod sub specie panis et vini hoc sacramentum in peccato mortali scilicet sumit. **I**ste christi spiritualiter et sacramentaliter simul sumit: qui sacramentum sub propriis speciebus sumit et rem seu gratiam sacramenti consequitur. **E**t de hoc modo manducandi beatus Bernardus sic dicit. **C**orpus christi egrotis est medicina. **P**egrimantibus dicitur debiles confortat languores sanat: valentes delectat sanitatem conseruat. fit homo mansuetior ad correptionem patientior ad laborem ardentior ad amorem sagacior ad cautelam: ad obedientiam promptior ad gratiam actiones deuotior. **H**ec ille. **I**n autem modo manducandi christi secundum petrum de tharentasio distinctione in quatuor libri tripliciter possunt distinguui. **V**el ex parte manducantis uel ex parte rei que manducantur: uel ex parte modi manducandi. **P**rimo modo sic. **A**ut enim manducans accedit ad sacramentum bene dispositus: et sic dicitur manducare spiritualiter. **A**ut non bene dispositus: sic dicitur manducare sacramentaliter. **E**x parte rei que manducantur sic. **A**ut enim manducant rem signatam sed non contentam: et sic manducant sacramentaliter. **A**ut manducant rem signatam sed non contentam: et sic manducant spiritualiter. **E**x parte modi manducandi sic. **A**ut enim sumit solo ore corpus: et sic manducant sacramenta

liter. **A**ut sumit eam ore cordis: et sic manducant spiritualiter. **S**piritualiter enim manducare est: christo et ecclesie in corpore. **H**oc autem dupliciter est. **V**el per modum meriti accedendo: uel per uirtutem sacramenti credendo et percipiendo. **P**rimo modo accipit spiritualiter manducare coiciter: secundo modo magis proprie primo modo spiritualiter manducandi potest aliquid pervenire sine sacramento: sedus modus non. **E**t quous spiritualis manducatio sufficiat pro modo meriti ad salutem: non tamen sufficiat sacramentaliter: quia melior est iste modus manducandi spiritualiter quam alter modus: quia complectitur utriusque. **E**x hiis dicitur fataliter potest haberi solutio cuiusdam dicti cois quo queritur: an mortalis peccator non confessus nec contritus sumens illud sacramentum vere sumit corpus christi. **Q**ui uere uel detinuit ueritate supitionis sacramentalis uel supitionis spiritualis. **Q**uo ad primum dicitur quod quantumcumque aliqd sit magis peccator si sumit illud sacramentum uere sumit corpus christi loquendo de ueritate sacramentalis supitionis: quia quod uere sumit contentus uere sumit contentum secundum quod contentum sub huiusmodi contentum: sed sub speciebus panis que sunt sacramentum licet non sint res sacramenti uere sacramentaliter continet corpus christi ut patet ex autoribus super adductis: igitur. **S**ed quo ad secundum modum dicitur quod nullus peccator mortalis faciens se esse tale sumit uere corpus christi loquendo de ueritate spiritualis supitionis: quia quod illo modo sumit manet in christo et christus in eo: sed nullus peccator mortalis manet in christo nec christus in eo cum talis non sit membrum uiuens christi. **E**nam nullus mortuus potest ab uitali uitaliter sumere: sed peccator mortalis quantum ad uirtutem spirituale mor

tius est: q̄a sepatus ē a deo q̄ ē vita
 aīe sc̄dm̄ augustīnū. Et iste abus ē
 abus viuis seu vitalis dās vitā spi
 rituale ei qui sumit illū: iuxta illud
 ioh̄is vi. Ego su panis viuis q̄ de ce
 lo descendi: si q̄s māducauerit ex hoc
 pane viuet ī eternū. **Utrū p̄cā uenua
 lia possūt īpedire effectū hui⁹ sacramē
 ti in sumente. Capitulu duodecimu.**

Aliqua sūt p̄cā uenualia p̄ que
 abus nō minus distrahūt nec for
 uor caritatis sc̄sibilit̄ diuiniūt. **H**ec
 ī nullo īpediūt effectū hui⁹ sacramēti
 sūt etiā nō nulla p̄cā uenualia q̄ nō
 ex toto īpediūt sed ī p̄te effectū hui⁹
 sacramēti. **N**ā effectus hui⁹ sacramēti nō
 solū est adeptio h̄itualis gr̄e uel cari
 tatis: sed etiā quedā actualis refectio
 sp̄ualis dulcedinis q̄ p̄ p̄cā uenualia
 īpediūt. **D**e hoc sic loquit̄ **s**anis thomas
 p̄cā uenualia dupliat̄ possūt cōfideri
 ri. **U**no nō ī p̄cā sūt p̄terita: alio
 nō ī p̄cā sūt actu exercitata. **P**mo
 nō ī nullo īpediūt effectū hui⁹ sac
 ramentū. **P**otest etiā cōtingere q̄ aliquis
 post multa p̄cā uenualia cōmissa deuo
 te accedat ad illud sacramētū: et ple
 narie hui⁹ sacramēti effectū cōsequit̄.
Secūdo nō p̄cā uenualia nō ī toto sed
 ī p̄te īpediūt effectū hui⁹ sacramēti: q̄
 sicut accedit mēte distrahita p̄ uenualia
 p̄cā que tollūt ab eo actualē refecti
 onē sp̄ualis dulcedinis: nō aut̄ aug
 menti gr̄e h̄itualis uel caritatis. **U**n
 de iste qui cū actu uenualis p̄cā acce
 dit ad hoc sacramētū māducāt ī h̄i
 bitu sp̄ualit̄: sed nō actualit̄. **E**t ī
 deo habitualē effectū hui⁹ sacramēti p̄
 cipit nō actualē. **H**ec thomas. **E**x q̄
 bus abis colligit̄ q̄ accedens ī p̄cā

uenualibz p̄cipit augmētū gr̄e et ca
 ritatis h̄itualit̄ q̄uis nō actualit̄.
Et sic patet cōsequēt̄ q̄ p̄cā uenua
 lia ī sumēte īpediūt effectū huius
 effectū hui⁹ sacramēti actualit̄ q̄uis
 nō h̄itualit̄: sic q̄ nō effiat actualit̄
 ī eo q̄uis p̄ uirtute sacramēti cōse
 quit̄ habitū et augmētū caritatis
Hec itelligenda sūt de sumēte nō
 exsistēte ī p̄cā mortali et accedēte
 ī p̄cā uenualibz deuotis cōmūbz ad
 hoc sacramētū se aptatē et de cōmū
 fis dolente. **E**t q̄uis p̄cā uenualia nō
 tollūt effectū hui⁹ sacri q̄tū ad habitū
 ut p̄missū est: tamē manus bonū ē si
 homo p̄ cōfessionē uel etiā alia reme
 dia se studeat ab h̄is emūdere. **V**ere
 cū dū nāq̄ debet esse aīe deuote cū hoc
 celeste sacramētū sumēdū accesserit:
 ne celestis sponsus ad ipsā ueniens
 aliqua maculā cū cūq̄ p̄cā etiā uenū
 lis q̄tū possibile ē inueniet: q̄a q̄nto
 q̄s cū maiori puritate cordis ac co
 pōris ad hoc sacramētū accesserit: nō
 dubiū quin maiore gr̄aia et uberiore
 fructū sp̄ualū bonorū ex inde repor
 tabit. **E**tā q̄a nichil purius ea mē
 te debet esse que ī dei habitaculū est
 p̄paranda. **U**trū p̄pter nocturnale pol
 lutionē cōmūno sit p̄mittēda. **C**o. xiii

Ad hoc q̄ aliquis digne accedit
 ad eucharistie sacramētū tria
 requirūt. **P**mo mūdiq̄ cōsacntie:
 q̄ nō tollit̄ nisi p̄ p̄cā. **S**ecūdo ne sit
 ibi īdeuotio seu mētis ebetudo. **T**er
 tio ne sit ibi corpis īmūditia. **H**ec
 tria q̄nq̄ s̄m̄l̄ cōcurrūt ī aliq̄ pol
 lutione nocturnali: q̄nq̄ duo de h̄is
 q̄nq̄ unū tantū. **E**t sc̄dm̄ h̄ magis ul
 mu⁹ īpeditur. **E**t ideo distinguēdū

ē de pollutione. Vñ pollutio nocturnal
est inquinatio qua q̄s i somnis
corūpit p̄ seminis emissionē. Et con
tingit q̄nq; ex nature supfluitate
seu ex suphabundātia materie semina
lis et repletionē in vasis seminalibz
nō ualentibz eā retinere: q̄nq; ex infir
mitate et debilitate virtutis retēne
p̄t debilitate neruorū sicut i semi
fluis uel etiā q̄n homines ieiunāt. Et
in istis nō est peccatū sed potius quedā
pena: et in talibz casibz homo reliq̄t
sibi ipsi. Q̄nq; cōtingit ex ampula:
et hoc phibet a p̄ceptione corporis xpi
nisi necessitas aliq̄ uel solepnitas a
licu⁹ festiuitatis cogit ad oppositū
Q̄nq; ex ymaginatione et cogitati
one turpiū p̄cedente: et hec tātū ē
peccatū q̄ntū meruit cogitatio p̄cedēs
Q̄nq; etiā cogitatio hui⁹ moi turpiū
est sine peccō sicut tū in cogitatione
tātū manet: ut tū quis de talibz ef
set disputaturus oporteret q̄ de hys
loquēs cogitaret. Aliq̄n etiā est tū
ueniali peccō: salicet q̄n cogitatio ad
affectū cōtingens in sola delictioe
finit sine cōsensu deliberato. Q̄nq;
est etiā mortale: salicet q̄n cōsensus
cōiungitur. Et si dubitat de cōsensu
an cōiurebat ad causā pollutionis
uel nō et sic cōsequēter dubitat an
ex peccō mortali ul' ueniali pollutio
acciderit abstinere debet: q̄a teste
brō augustino bonarū mētū est ubi
culpa agnosceret id ē timere ubi cul
pa nō est: et habet distinctionē quā
ap̄lo ad cor. Si aut expresse iuene
rit cōsensu nō p̄cessisse et alia p̄ces
serūt salicet ymagnatio et delictio
in qua ymagnatio finita erat sine

cōsensu deliberato: tūc potest cōiue
si uigent necessitas et solepnitas festi
iūneat. Q̄nq; aut accidit ex illu
sione dyabolica deo p̄mittēte: tūc si illu
sionis causa i nobis p̄cessit salicet co
gitatio et ymagnatio idē iudiciū fi
cut de cogitatione p̄cedente. Si uero
nō sed potius opposita causa et hoc
frequēter accidit in diebz i quibz hō
debet coicare: tūc signū est q̄ dyabo
lus conat auferre homi fructū eua
ristie. Vñ in tali casu cōsultū fuit au
dā monacho ut legit in collationibz
patrū q̄ coicaret: et sic dyabolus ui
dens se nō posse cōsequi intētū ab illu
sione cessauit. Sed q̄a nō potest de fac
ili sari causa ex qua cōtingat pollutio:
ideo cōmēdabile est et tucius q̄ tali
die abstineat p̄t reuerentiā sacmētū
Et dicit quidā q̄ debet abstinere p̄ xx
m⁹ horas q̄a i tali spacio natū deordi
nata p̄ mētis ebrietationē et p̄ corpale
imudiciā et cōuerso recordat: nisi ne
cessitas uel solepnitas iūneat q̄ cō
trariū exigit. Duo ergo q̄ in omibz
hys p̄ditis pollutionibz cois est inui
dicia corporalis: sed mētis ebetudo nō
est nisi in illis pollutionibz q̄ accidit
tū ymaginatione: q̄a in illis q̄ sine y
maginatione accidit aīa nichil uidet
p̄dere. Nulla aut dicitur pollutionū
est peccatū in se. q̄a in somnis tū ra
tio sit ligata nemo potest peccare: tu
mē potest esse signū peccā uel effūis.
Et ideo semp̄ recurrit ad causā
pollutionis: et ex hoc uidebit q̄n sit
abstineadū a cōiue et q̄n nō. Unde
de hoc habent metra. Crime habet
noctis pollutio q̄n fuit. Crime aut
p̄mo meditatū turpe fuit. Crime

abest tua si naturam superflua tollat.
 Aut si debiliores vacuo se ventre resol-
 ut. De hac materia plene habet disti-
vi caplo testimoniu. et e canon bti gre-
gorii. et p ysidoru pmo libro fmaru et
 habet ibide caplo no e pccm. Sed du-
 bui est an pollutio q incipit dormien-
 do et timat in vigilia sit pccm. Ad qd
 rident q pollutio qntu ad ratione me-
 rita et demeriti magis iudicat scdm
 pncipiu qd est dormiendo q scdm fine
 vigilando. ex quo em exatatus e mo-
 tus carnis i dormiendo no subiacet
 voluntati vigilans ille motus vltim.
 ner reputat vigilasse quousq; pccm
 vsu liberi arbitrii recuperaverit. Potest
 tunc contingere q i ipsa euigilatione
 pccm oriatur: qd fit qn pollutio pla-
 cet ppter delatatione. Tunc talis copla-
 centia aut est ex surreptione et tunc
 est pccm veniale: aut e deliberata
 et cu consensu tunc e mortale. Ista au-
 te coplacentia no fuit pccm polluti-
 one pccm: qn no est ipsius causa:
 sed ipsa i se est pccm. Si aut pollutio
 i euigilatione placeat ut e nature
 allevatio et exoneratio: pccm non
 ardu. Sed qn in pncipio hui capli
 dictu est q i accedere ad sacramentu eu-
 charistie requirit q no sit inuidus
 copaliter: ideo dubiu pulsat mente
 scilicet an inuidie pure copales si-
 cut lepra fluxus sanguis semis aut
 menstrui impediat eucharistie susceptio-
 ne. Ad qd dicendu est q ex quo ista
 bus no est copalis sed mentalis et spi-
 ritualis: ideo in eius susceptioe ma-
 gis consideranda est et attendenda mens
 dispositio mens deuotio et dispositio
 q corpus. Et distinguendu est de inui-

diua copali: qd aut e pccm aut
 diuturna: aut tepalis et ato curabi-
 lis et purgabilis. Si est pccm et
 diuturna: nullo mo debet abstinere
 ne ppter inuidia corpus pcat fructus
 meritis ut accidit in leprosis et pccatis
 fluxu sanguis uel semis. Si aut e tepo-
 ralis et ato purgabilis: tunc si aliqd e
 in mente bene dispositus no phibet su-
 mere qus ad tepus debent abstinere
 ppter reuerentia sacramenti. De hoc plene
 habet in canone disti. qntu ad. Ad tu?
Utrū melius sit frequenter aut tardi-
us et rarius papere hoc sacm. Caplin
Om hec qstio iter disten **xxm.**
 Sacerdotes multieroru xpi videlicet
 sacerdotes sepius mouent: ideo de ea
 qntu ex doctorib; habet poterit dicit
 aliq. **Questio** igit pponit sub hac uer-
 boru forma. **Utrū** sacerdote msuo pccm
 mortalis existente i firmo pposito a
 pccis abstinere melius sit cotidie et
 ipccmisse missa celebrare: ul melius
 sit sibi interdū abstinere. Et arguit
 pmo q melius sit sibi ipccmisse ce-
 lebrare: qn dicit btus augustin acci-
 pe cotidie qd tibi profit. mo missa pro-
 dest sacerdoti: et no solu sibi pmo et
 cunctis fidelib; viuis et defunctis. pdest
 Idcirco debet corpus xpi in celebrati-
 one missa cotidie accipere. Sed q me-
 lius sit sacerdoti interdū abstinere:
 patet scdm thoma sic iquente. No
 est res qntuq; pccosa et bona: si-
 nimus est cois uel tepesat i amore
 uel vilesat i reputatione. Ideo ne hoc
 pccosa sacramentu vilescat: melius
 est sacerdoti interdū abstinere. Ad illa
 qstione saluo iudicio meliori pmo
 plane respondebo: dem p septe conclusio

nes. **Quia** ad p̄mū dico si q̄s ex fixo
ti usu hui⁹ ab̄i spūalis fit cōtinue fir
mior idē xp̄o in v̄tutibz similioz sa
liet hūilioz magis misericordes pati
entioz feruētioz ad celestia et ad ter
rena tepidior elōgatioz a carnalibz
deuotioz in dei laudibz et largioz in
operibz pietatis: ille poterit om̄i die
celebrare uel coītare. **Qui** uero sedule
illo cibo utitur et nō fit xp̄iformior
sed fortassis xp̄o dissimilioz uel i ca
de habitudine uel ebetudine semp ma
net: nō uidet p̄donee dispositus q̄ om̄
ni die possit celebrare ul coītare. **Sed**
diceret. **Si** sic est: tūc boni uiri semp
dispositi qui cotidie celebrāt utiqz de
berent sentire se augeri in p̄dā v̄tu
tibz et notabiliter fieri xp̄iformiores
Rūdet q̄ nōnulli s̄i p̄sb̄i olim ex p̄
uilegio effrūis hui⁹ sac̄mēt̄i notabiliter
seferūt sic adh̄ aliq̄ deuoti p̄sb̄i sentiūt
et alii sc̄dm̄ eorū in fide et deuotione
dispositione ac diuine uolūtat̄is erga
eos dignatione. **Quā** aut̄ in om̄ibz qui
coīder bene dispositi sūt nō fiat simi
liter ratio est: ne si ex effectibz cōdu
deret hui⁹ sac̄mēt̄i ueritas meritū
tā magne fidei euacuaret. **Cū** ergo
sac̄mēt̄ū hoc agat nō nāl̄ sed pro
uolūtatē xp̄i q̄ om̄i corda nouit: quōqz
vni⁹ sentit iterius hūc eū effectū.
alter aliu et alius nullū. **Uñ** licet h̄
sac̄mēt̄ū quodā occulto ifluxu au
geat habitualit̄ fidei sp̄e et caritate
ac ceterarū v̄tutū om̄i habitus: hoc
tamē augmētatio sicut i q̄busdā p̄
reptibiliter redūdat i actualē feruore
et quēdā spūalē dulcedinis gustū:
ita i quibusdā solū manet i habitu
suspensa talis redūctio: sic q̄ nō

solū nichil none deuotionis feruoris
aut spūalis dulcedinis sentiūt: s̄ maḡ
mū⁹ feruores ac alacres ad deū se re
perūt et q̄si gr̄a plus solito subtrahi
licet bene dispositi fuerit q̄ sac̄mēt̄ū
suscipit. **Sed** nec au tale qd̄ accidit
diffidit: q̄ si sibi actus fortitudinis
puta sustine mētū aut gr̄is reptatio
māberet fortitudinē recuperaret: ubi
fortassis alter qui spūalē gustū sen
sit caderet. **Nōne** petrus plus erga
xp̄m̄ feruuit: et tamē usū p̄mo ne
guit? **Ita** hic esse potest. **Itē** adūte
debet talis q̄ qd̄ sūt nāl̄ molles et
itinationis animi: et id ex facili cōpūgu
tur et delectat̄. **Alii** uero nāl̄ sūt du
ri et rigidi animi: i quibz idcirco nō fa
cilit̄ se mōstrat iterua spūalis refectio
sicut i aliis q̄ tamē mū⁹ sūt cōstātes
p̄mo i casu arduitat̄is isti q̄ mollior̄is
animi sūt essent quōmodū uiri mulie
bres. **Itē** de multis de causis et modis
sepe hom̄i spūs affligit̄ rigore et du
ritia: quibz si reperit homo p̄babiliter
se causa nō dedisse nō fatigat illū
res ipsa: q̄ deus mille modis elec
tos suos affligēdo plare solet: nec ad
hoc sacrificiū offerre solitus pigritet:
q̄ ut dicit quōdā diuina pietas salu
tē aīe sepius secretissime et fidelissi
me opatur cū solū fidei subsidio ani
ma iūtat̄ nec aliq̄ dulcedine fulsitur
nō minus q̄ si p̄sperante spūaliū ca
rismatū afflueret. **Et** ideo tales in
terdū gr̄aie utilius subtrahūt̄ ut
subtrahite audius repetat̄ et recep
te caucius cōseruent̄: et ut sic aīa
deo dilectū hūilitatis scola exerceat̄.
Uñ diligēt̄ est adūcendū q̄ p̄missus
spūalis sapore aut iterius quōdā gust

tus nō est fidei debitus effectus neq;
 est p̄sentis tēporis sed eterne b̄titi
 dinis: et ergo cū aliquid dat̄ in sacra-
 mēto uel extra gr̄atias agit deo: cū
 uero nō datur ip̄eri gr̄as agit et p̄-
 tēter sustineat sciens q̄ nō est in
 potestate sua sed sūm et benignus
 sūm largitoris q̄ nō ad uolūtate hōis
 q̄ ip̄e uult sed q̄ sibi placuerit ter-
 bitur pro ut iudicauerit esse ad lau-
 de sua et hominis utilitate et salute.
 Nō ergo q̄ nichil spūalis saporis p̄-
 reperit in hui⁹ sacmēti sup̄tione dis-
 fidat aut desperet: sed putet hoc ad
 p̄batione fidei aut ad itatutione sui
 uidere ut sic atterius aut p̄tacula-
 rius circa hoc excellentissimū nullū
 r̄iū cōsideret et meditet̄: ut ex hoc
 marDESCENS se ad illud dignus sume-
 dū abilitet et disponat. **Stus** sic st̄tūb;
 uenio ad cōclusiones: et sic p̄ma cōclu-
 sio h̄c. Non potest dari omnib; sacer-
 dotib; sup̄ quotitate celebrationis
 nullam regulā uniformis: et loquor
 etiā de sacerdotib; it̄ais p̄cedū modū
 de quib; q̄rit q̄stio. **Pbat̄** cōclusio a si-
 mili. Quia sicut nō potest una forma
 seruari in diuisis medicinis corporis.
 q̄nq; p̄pter diuisitate cōplexionū q̄nq;
 ob diuisitate uirū aut loci aut t̄pis
 aut diere: sic etiā de mediana spūali
 intelligendū est. **Q̄d** sic p̄bat̄. Quia
 omēs differētes se scdm̄ aliquā sil-
 tudine se differūt: ut dicit plūs i to-
 pius. Sūt enī diuisōi diuisa operū
 studia. Aliqui sūt occupati terrenis
 curis: aliqui totalit̄ spūalib; intēti:
 aliq; magis circūsp̄cti in custodia uite
 sue ab̄i m̄m̄. **P̄** meli⁹ ad h̄ sacm̄ p̄t̄ se
 disponē q̄ sc̄d̄i igit̄ cōclusio uera.

Cōclusio sc̄d̄i. Cotidie celebrare de sc̄d̄o
 i se est laudabile. **Pbat̄.** Illud q̄d cō-
 seruat animam ne in uita spūali defici-
 at de sc̄d̄o est laudabile: sed cotidia-
 na celebratio sacerdotis ad hoc dispo-
 siti est hui⁹ h̄oi: igit̄ cōclusio uera.
Quoq; pbat̄. Nā sicut alimentū cor-
 porale cotidianū ad cōseruandū uita
 naturale est necēriū: sic alimentū spū-
 rituale uidelicet hoc uenēabile sacra-
 mētū ad uita aie cōseruandā sume-
 est necēriū. **Cōclusio tertia.** Interdū
 abstinere a celebratione nulle rōne
 faciētis est laudabile. **Pbat̄ur.** Il-
 lud q̄d ordnat̄ ad augmentū reuerē-
 t̄e hui⁹ sacmēti rōne faciētis ē lau-
 dabile: sed interdū abstinere a celebra-
 tione nulle ordnat̄ ad augmentū re-
 uerētie et deuotionis: igit̄ rōne fa-
 ciētis ē laudabile et p̄ cōsequēs cō-
 clusio uera. **Coerelare** sequit̄: q̄ lo-
 ni sacerdotis est ad tēpis abstinere
 a celebratione ut deuotio eius auge-
 atur et ut eo melius disponat se.
Cōclusio q̄rta. Sacerdos q̄to sepius
 potest ad hoc sacmētū se student
 p̄parare. **Pbat̄.** Quia p̄ hoc erit i ma-
 iori custodia uite sue et cōsuetudine et
 inoētius it̄endat uiuere: igit̄ cōclu-
 sio uera. **Cōclusio q̄rta.** Sacerdos fu-
 ciētis q̄d in se est: potius debet ex cōfi-
 dentia diuine pietatis accedere ad
 missā celebrandā. q̄ ex cōsideratioe
 p̄p̄e frugilitatis abstinere. **Pbat̄**
 autoritate b̄t̄i ab̄cof̄si sic dicens. **Quo-**
 ue est si ad mēsa dñi mūdō corde et
 manib; inoētib; nō uenim̄: quibus
 ē si de pat̄is metuum⁹ et sacrificiū nō
 reddim̄? **Cōclusio sexta.** Melius ē
 cotidie celebrare ex amore et deuoti-

one q̄ iterdū abstinere ex timore.
Pbat̄ sic. Om̄e bonū p̄ se melius ē
q̄ p̄ actū: sed celebrare cotidie ex
deuotione et amore est p̄ se bonū sed
iterdū abstinere est bonū p̄ actū.
Saliēt ut augeat̄ deuotio et maio
ret̄ reuerentia: igit̄ p̄mū est melius
Correlare festur̄ si sacerdos cotidie
sentit se p̄paratū ad missā celebrandū
et deuotionē eius et amorē eius er
ga sac̄mētū nō diminiū: ē laudabi
le qd̄ cotidie celebrat. Patet ex cōclu
sione. Et illud correlariū inuit̄ h̄c̄
augustin̄ sic dicit̄. Cotidie accipe qd̄
tibi prodest. Sic uiue qd̄ cotidie mere
aris accipere. Cui cōsonat̄ h̄c̄ gre
gorius in her̄ ubi. Si quis peccandi
p̄positū nō habet cotidie celebrare de
bet: ne p̄uet̄ sc̄m̄ trinitatē maximā
laude et gloria āgelos leticia uiuos
grā defūctos uenia. Inter om̄ia cū
op̄a meritoan̄ p̄matū tenet missa.
Et in libro dyalogorū inquit̄ idē sic.
Debem̄ p̄fens sc̄m̄ tota mēte cōcep
nere: cotidiana deo lacrimarū sacri
ficia offerre: cotidianas eius c̄nis
et sāguis hostias imolare. Cōclusio
septima. Ex p̄te fragilitatis h̄māne
laudabile uidet̄ qd̄ sacerdos nō inro
ner̄ ip̄eter̄ missē sc̄m̄ hostiā in cele
bratione missarū accipiat. Pbat̄
quia si raro celebrat̄ min̄ curāsp̄et
tus erit in uita sua: si uero ip̄et̄ inul
se celebrat̄ hoc uidet̄ notare aliqua
le irreuerentia cū uix aliq̄s ita deu
tus sit qui semp̄ eadē deuotione fer
ueat. qū etiā aliq̄n̄ aliquāntulū tepent.
Hec cōclusio uidet̄ esse de intentione
b̄i augustin̄ in libro de ecclesiasticis
dogmatibz: et habet̄ de cōfessionē

distinctione ij m̄. cotidie ubi sic dicit.
Cotidie eucaristia sumere nō laudo
ner̄ vitupero: om̄ibz tamē d̄n̄tis die
bus cōitandū exhortor. Si tamē m̄c̄s
in affn̄ peccandi est: grauāi magis di
co eucaristie p̄ceptione q̄ purificari.
Et sc̄dm̄ glosā ibidē augustin̄ ignoscib
mente sumentū utri sint digni lo
quit̄ tūq̄ qui mēte altius uidere nō
poterat. Et subdit̄ ibidē. Dixit ergo
quispiā cōitandū esse cotidie: alius
affirmat̄ cotidie nō esse cōitandū.
Suaat̄ unusquisq̄ qd̄ sc̄dm̄ fide sua
pie credit̄ esse faciendū. Neq̄ enī lu
gauerūt idē cōm̄m̄ fuerūt adiuuē
zathus et ille cēturio: cū alter exu
gandēs in domū suā susciperet̄ d̄m̄:
alter uero dixit̄ d̄n̄e nō sū dignus ut
itres sub tectū meū. Idē inuit̄ ino
ccentius tertius sic dicit̄. In p̄ceptōe
corpus et sāguis xpi magna est adhi
benda diligentia. Cauedū ē enī ne sim
mū differat̄ mortis piculū incur
rat̄ d̄n̄o dicente nisi mādicaueitis
carne filij hominis et biberitis eius sā
guine nō habebitis uitā in uobis:
si uero q̄s idigne sup̄serit iudiciū d̄p
nationis icurrat̄: ap̄lo testat̄ q̄ m̄
ducat̄ et bibit̄ indigne iudiciū sibi
mādurat̄ et bibit̄. Ideo uoxta doctri
nā ap̄li prohet̄ seipsū homo: et sic
de pane illo edat̄ et de calice bibat̄. In
gens itaq̄ nobis uidet̄ bene uiuendi
necessitas: ne uel corpus d̄ni uel in
digne sumendo sumam̄ iudiciū: ul
si cessam̄ nichilomin̄ piculū icurrā
mus. Necessario quippe sumēdus ē
agnus: ut a deualitate angelo p̄te
gum̄. Nō enī exire possim̄ de egip
to: nisi agnū paschale edendo p̄hase

dno celebrem? Hec ille. Ex hinc dicitur
 patet solutio q̄stionis et rōnū ad v
 trūq̄ pte. Dicitur de sacerdotibz: aqua
 sūt videnda de coione laycorū. Scdm
 canones ex institutione fabiani pape
 quibz xpianus si nō frequens sal
 te ter in aūo debet coicare si nō vlt
 eccliasias curere liminibz: salicet i
 pascha pentecoste et i natali dñi.
 Et habet de consecratione distinctioe
 n̄ ca? et si nō frequētius. pmo scdm
 cōsiliū agatense secularēs q̄ hinc tribz
 tēpōribz nō coicauerūt: catholici nō
 credunt nec iter catholicos habent.
 Hoc est uerū scdm glosā nisi p̄t hū
 litate uel delicta cōsuetudā abstineat.
 Sed q̄a hōies cōparūt in caritate re
 p̄scere et esse negligentes ideo ino
 centius tertius statuit q̄ ad mun
 vniūsq̄sq; xp̄i fidelū semel in aūto
 coicauer salicet in pascha sub pena
 excoicationis et curētia eccliasie
 sepulture. ut habet extra de peni
 tentiis et remissionibz ca. om̄is v
 trūsq; sexus. Quidā tūmē doctor
 ponit aliū modū de quotitate coio
 nis sic dicens. Si homo sentit se i
 statu p̄nitue ecclie fore salicet q̄
 sentit se esse ita feruētē in carita
 te xp̄i ut sū apū et m̄r̄s fuerūt:
 coicet frequētē. Si uero sentit se ef
 se in statu finalis ecclie salicet cor
 suū esse frigidū et i amore dei tepidū
 n̄ coicet. Si uero medio mō se ha
 bet: tūc itardū abstineat ut plus i
 flāmet ardore caritatis et deuotio
 nis. Et scdm quā pte homo videt se
 melius p̄ficere ad illā declinet: qd
 homo facilliter in se p̄ experientia
 potest cognoscere. *scdm dñm titus*

Quintus titus p̄mi libri
Quia in p̄cedenti titatu visū
 ē de sacramento eucaristie i
 generalī salicet de ipsius dig
 nitate n̄citate 2°: ideo n̄ q̄ntū ad
 titatū tertū aliq̄ sūt dicenda de hu
 ius sacmētū m̄strō in officio misse
 vsu cotidiano ipsū sumere et titate.
 Et habebit ille p̄sens titatus octo m.
 p̄mū erit de quibzda conditionibz req̄si
 tus ad debitū m̄strū huius sacmētū.
 Scdm de diuisis nomibz sacerdotū in ca
 none bible expressatis. Tertū de eorū
 dignitate et excellētia. Quartū de ip̄orū
 honestate et clericali decētā. Quintū
 de ip̄orū castitate. Sextū de clericali
 corona. Septimū q̄mō sacerdos ad mis
 sa se debeat p̄parare. Octimū de idig
 ne cōsuetibz et sumētibz corpus xp̄i.

**De conditionibz requisitis ad mis
 trū sacmētū. p̄m.**
Quantū ad p̄mū trū sacmētū
 et legitimum m̄strū sex conditiones re
 quirūt: si vna defecerit i aliq̄ p̄sona:
 talis nō erit debitus m̄ster. nec opus
 suū alicui erit meriti aut valoris.
 p̄ma condicio requisita ad debitū m̄s
 trū ē q̄ debet esse homo: q̄a nec āge
 lus bonus nec malus potest hoc sa
 cramentū cōficere. Qd sic patet. Q̄a
 oportet q̄ m̄stri sint cōformes xp̄o
 qui i forma hominis cōfecit et hominibz
 dixit hoc facite i meā cōmēdationē:
 tales nō sūt angeli: igit 2°. Scdm cō
 dicio q̄ debet esse masculus: q̄a mul
 ier nullomō est caritatis suscep
 tiva q̄ntūcūq; sacmētū. Vn̄ nō bre v̄gi
 ni sed ap̄lis dem̄ est hoc q̄ntūcūq;
 feceritis 2°. Sicut ergo xp̄us fuit ho
 mo masculus: sic m̄ster quilibz

debet esse. **¶** Aut mulier non possit re-
cipere characterem alicuius ordinis cler-
icalis: testatur beatus Ambrosius super illo
apostoli prima ad thymotheum in mulieres
similitur pudicis sic dicens. Mulieres
characterem non recipiunt impediente sexu
ex constitutione nec possunt predicare. glo-
sa publice etiam abbatissa nec exco-
municari nec benedicere nec absolue aut pe-
nitentiam dare aut aliq[uod] officium exercere
quintusque sit doctus uel religiosa disti-
ctio **xxiii capulo mulier.** Sed dubium occurrit
curia hoc de armo froditis id est de illis
quae habet utrumque sexum an possint ordina-
ri. Ad quod videtur si magis vergat in sexum
virile quam in sexum femininum: tunc possunt
recipere characterem. Si autem e converso:
tunc non possunt. Sed tamen in utroque sexu
non debet ordinari propter difformitatem
et monstruositatem: **xlvi distinctioe ca-
pulo.** Si uero equaliter inualesceret in eo
sexus virilis et femininus: characterem
recipere non potest secundum wilhelmum.
quia non potest dici aliq[uod] uel aliq[uod]. Ter-
cio requiritur quod sacerdos sit rite ordina-
tus secundum claves ecclesie: quas christus
apostolis et eorum successoribus dedit, extra
de summa trinitate fuit credendum? **¶**
non potest dyaconus uel subdyaconus
nec laycus quicquam scilicet huius sacra-
menti esse idoneus minister: eo quod so-
lus sacerdotibus potestas conficiendi
hoc sacramentum est concessa ut habet
locus parallelus. Quarto requiritur inte-
ntio sacerdotis. Quintusque enim esset
homo masculus et sacerdos et profer-
ret uerba debita super debitam materiam: si
non haberet intentionem faciendi id
quod ecclesia facit eam nihil esset. **¶**
in collatione sacramentorum requiritur in-

tentio. Ratio: quia ad actionem quam pre-
dit ex libero arbitrio requiritur intentio
agentis: sed ad ministratio sacramentorum
est actio procedens ex libero arbitrio nul-
teri. Qualis autem debeat esse an actu-
alis an habitualis. loquedo de actua-
li qua homo intendit aliq[uod] facere ac-
tu continue et semper dicendum quod ta-
lis non requiritur: sed sufficiat tale in prin-
cipio habere et hoc oportet: quia pos-
tea totum proficit ex vi illius intentionis
quam habet in principio. **¶** Dixi enim est pos-
sibile quod in opere quicquam modico iter-
rius intentio actualis: et ergo ta-
lis non semper requiritur: sed sufficiat in prin-
cipio actus. loquedo autem de intentione
habituali id est quod contraria uel opposita
intentione non intuenatur: tunc dico quod ta-
lis per totum requiritur. Quinta conditio est quod
sit loquens. Ratio: quia nullum sacra-
mentum potest esse sine forma. In hoc
autem sacramento uerba a christo placita sunt for-
ma huius sacramenti. **¶** Unde de necessitate
oportet quod uerba proferantur: et alius quicquam
haberet characterem et intentionem:
nisi uerba proferrentur nihil esset. Sicut
ergo sine pane et uino non sunt materia
sacramenti non conficitur hoc sacramentum:
ita nec sine uerbis. Ex quo sequitur quod
presbiter mutus non potest conficere
hoc sacramentum. Sexta conditio est quod ha-
beat rationem: quia si esset amens aut
dormiens aut freneticus etiam si habe-
ret materiam et proferret uerba. quia non
utretur intentione nec habet intentionem
faciendi quod facit: etiam nihil fieret.
Alie sunt conditiones que impediunt ex p-
cepto ecclesie et non simpliciter: quia non
obstantibus hiis adhuc potest profici sa-
cramentum licet non rite et conuenienter.

Prima q̄ sacerdos sit ieiunius: et hoc
 ecclia statuit p̄t̄ sac̄m̄tū reuerentiā.
 de consec̄t̄ō: dist̄ictioe h̄ c. placuit et
 c. sac̄m̄tū. Sedā conditio q̄ sit mūdus
 mēte id ē sine p̄cō mōdū de quo dicit̄
 est p̄ius. Tercia q̄ nō sit corpe vitia-
 tus sed it̄ger in mēbris. Nā uiciati
 i corpe phibent̄ p̄moueri p̄t̄ diffor-
 mitate ex qua timet̄ p̄iculi. Quarta
 est q̄ fiat quo ad tēpus det̄m̄iatū q̄
 missa ē celebrāda. Debet aut̄ dia m
 die et nō in nocte regularit̄ loquēdo
 Et ratio q̄ sac̄m̄tū hoc ad tēpus q̄
 t̄e p̄tinet q̄ p̄ diem f̄gitur. Et tribz
 hois diei instituta ē solepnus missa ce-
 lebratio: scilicet hora tertia i diebus
 festiuis. de consec̄t̄ioe dist̄ictioe p̄ma
 c nocte: in diebz p̄festis hora sexta. et
 in diebz ieiuniorū hora nona. de cose-
 cratioe dist̄ictioe p̄ c. solet̄ plures. Et ra-
 tio: q̄ i missa uolūt̄ mors xp̄i q̄ ho-
 ra tertia crucifixus ē linguis iudeoz
 hora sexta manibz gētiliū. et hora no-
 na exspirauit i cruce. Puante aut̄ mis-
 se possit̄ dia a mane usq̄ ad tertiā ul-
 se possit̄ dia in diebz ieiuniorū. de cose-
 cratioe dist̄ictioe p̄ c. nō ē. Quarta conditio
 q̄ nō sit puatus sac̄m̄t̄icus degra-
 datus suspensus uel excoitatus: de
 quibz dicit̄ postea magis i specialī.

De diuisis nobis sacerdotū in

In canone biblie exp̄ssans. n̄
 A sac̄ra scriptura multū consec̄ra-
 tionis eucaristie quibz nominat̄ cleri-
 ca quibz presbiteri. quibz sacerdotes. quibz
 uero reges. P̄mo noīant̄ clerici. Unde
 sciendū q̄ scdm̄ ysidorū septimū eccl̄y
 et habet̄ dist̄ictioe xxi. c. clerici q̄ de-
 rici ḡualit̄ noīant̄ omēs q̄ in ecclia de-
 seruiūt et ad hoc ordinātū: et dicit̄

clerici a clericos grece qd̄ ē fors latine:
 q̄ p̄mū ordinātū ab ap̄lis forte legi-
 mus electū ut bonū mathiā. q̄ forte e-
 lectus am̄iat̄ ē cū uideā ap̄lis si-
 cut dicit̄ actū p̄. c. l̄. p̄terea ergo dā
 sūt clerici q̄ de forte dñi sūt: uel q̄
 dñi p̄tē id ē de am̄as et p̄uicias ha-
 bent q̄ dicit̄ dei ut dicit̄ glosa ibidē.
 Sedō noīant̄ p̄b̄i. p̄b̄i enī grece lati-
 ne senex interpretat̄. Nō pro etate nec
 decepta senectute sed p̄t̄ honore et
 dignitate qua acceperūt p̄b̄i noīant̄.
 Nūciat̄ ergo p̄b̄i q̄ si seniores p̄t̄
 tra p̄mo p̄t̄ morū honestate qua de-
 bent elucere. Sicut enī senes ut i plu-
 rimū uigēt morū honestate: sic et
 presbiteri morū honestate debēt ha-
 bere. ut hoies ex moribz eozū exēplū
 bonū recipiāt. De hoc infm̄ plenius
 dicit̄. Sedō dicit̄ p̄b̄i q̄ si seniores p̄t̄
 sapiētie ueritate qua alios debēt edo-
 cere: quia in senibz ē sciētia et i ml-
 to tēpore prudentia. Debet enī habē
 sciām eozū que ad sui officii sp̄ctat̄
 cōpetente: ut p̄ doctrinas dño p̄lm̄
 faciāt acceptabile: ne eis dñs ipe-
 riter loquat̄ p̄ p̄pham dicit̄. Quia
 tu repulisti sciētia: repellā et ego
 te ne sacerdotio fugaris michi. Itē
 dicit̄ p̄b̄i q̄ si seniores p̄t̄ tēptā-
 tionū et passionū immunitate: q̄
 sicut senes min̄ uexant̄ a passio-
 bus et tēptationibz carnis q̄ iuue-
 nes: ita p̄b̄i nō debēt esse passionū
 exccutores sed in uita penitus im-
 maculati. Nā senectus uenerabilis est
 nō diciturua neq̄ nūmēd̄ aīozū cō-
 putata. Cam enī sūt senibus homis:
 etas senectutis uita immaculata. Sa-
 pientie m̄. Tercio nō noīant̄ sacer-

dores: et hoc multiplici de causa. **P**rimo dicitur sacerdores quasi sacra recipientes. **R**ecipiunt enim spiritum sanctum per manus episcopi impositionem. ratione cuius omnia dicuntur sacra et sancta sunt: cum eis dicitur accipite spiritum sanctum quorum renueritis peccata remittuntur eis. **S**ecundo dicitur sacerdores quia sunt sacra conficiendo. **I**n eorum namque unctione dicitur per episcopum. **C**onsecravit quos domine manus iste et benedixit: ut quicquid benedixerint et consecraverint benedicti sint et consecrati. **C**onficiunt preterea sanguinem et corpus ihesu christi: quod corpus et quod sanguis maxime sunt sacra. **S**icut enim rex a regendo: ita sacerdos a sacrificando vocatus est. **C**onsecravit enim et sacrificat dicitur xvi. c. clericus. **T**ertio dicitur sacerdores quasi sacra dantes. **S**emel enim sacerdotibus data est sacramentorum ministrandi potestas: sub quo modo comprehenditur etiam iste modus quo sacerdores dicitur quasi sacra docentes. **I**n officio enim predicacionis dant doctrinas per uerborum factorum sermone. **I**tem quicquid dicitur sacerdores quasi sacra dantes: quia habet dicitur missa et horas canonicas: et non solum ipsi sed et omnes beneficiati: quia secundum doctores a laycis dati sunt redditus clericis ut ipsi in officio vices laycorum suppleant: et ideo beneficiati tenentur ad horas: et non solum ex statuto ecclesie sed etiam ex obligatione iustitie. **E**t quia ordines sacri nulli debent conferri nisi beneficiato. uel ei qui ad sui patrimonii loco ecclesiasticorum reddituum voluerit ordinari extra de prebendis c. episcopus et al. cum seruus: ideo quilibet huius ordinis sacri tenetur ad horas canonicas etiam si beneficiatum non habet: quia ex quo recepit ordines

et potestate spiritali: tenetur etiam in specialiter deo ministrare et hoc facit dicendo horas: nisi habuerit legitimum impedimentum per aliquam partem de factum visus vel infirmitatis uel quia libro caret ratione proprietas: tunc recouperet per psalmos vel per orationem dicitur. **S**i uero nullum impedimentum habuerit percat mortaliter horas canonicas non dicendo. **U**n capitulo doctores de celebracione missarum dicitur. **D**istricte precipimus in virtute sancte obediencie: ut diuinum officium pariter nocturnum et diurnum quantum eis deus dederit studiose celebret pariter et deuote. **P**receptum autem obligat ad modum. **N**ec tenetur quod singulis horis diei dicere singulas horas: primo sacerdoti premititur ut mane dicat omnes horas usque ad uesperam nichil sine. **D**e celebracione missarum capitulo prebiter. **E**x causa enim rationabili frequenter licet anticipare uel potius supplere: quia ante tempus orare est prouidentia. in tempore orare est obedientia: post tempus uero est negligentia. **S**unt autem septem hore deputate pro horis canonicis et non plures. **P**rimo pro scriptura dicente. **S**epties in die laude dixi tibi. **S**ecundo pro recognitione septiformis hinc spiritus sancti: per quam educti sumus de seruitute dyaboli. **T**ertio pro septiformitates id est septem uarietates saluacionis infantia puericia adolescentia iuuentute senectute senium et decrepiti. **P**er matutinas et laudes representantur in infantia per primam puericia per tertiam adolescentia per sextam iuuentute per nonam senectute per uesperam senium per completorium finis uite iuxta. **I**n hinc omnibus creatore nostrum laudare debent. **Q**uia autem in tempore infantie homo possit laudare deum beatus

nicolaus nobis cedit in exēplū: q̄ q̄
 tis et sextis feris semel fugebat nris
 vbera. De alijs aut̄ satis notū est. **Vñ**
psalmista. Benedicā dñm̄ in om̄i tpe
 p̄ **xxviii.** Matutinas dicam̄ p̄t̄ il
 lud psalmiste. **c. xviii.** Media nocte sur
 gebā ad cōfitendū tibi. **Ecclia** etiā in
 stituit matutinas dia de nocte ad do
 mandū carnis illecebras psallendo et
 orando: q̄ ecclia **xxxviii.** dicit. q̄ vi
 gilia honestatis tabefuit carnes. Lau
 des aut̄ dicam̄ ad temptationes dyabo
 li repellendas. **Vñ psalms xxxvi.** dicit
 Expositam̄ et laudate dñm̄ q̄ habi
 tatis in pulvere. **Alie** aut̄ hore ad
 orandū sūt deputate p̄t̄ quedā p̄u
 legia quibz decant. **Prima** enī hō x.
 a iudeis pylato ē traditus: et a noc
 te resurgēs hōra p̄ma marie mag
 dalene apparuit: insup̄ hōra p̄ma
 visus est ī litore maris septē discipu
 lis piscatibz dices: pueri nūq̄ pulme
 tarū habetis. **Johis xxi.** Tercia hōra
 crucifixus ē lignus iudeorū et fla
 gellatus: et eudē hōra sp̄m̄ san̄ m̄
 sit aplis in lignis igneis. **Actū n̄.**
Hōra sexta pro nobis ligno crucis
 ē affixus: et in die ascensionis eadem
 hōra cū discipulis discubuit. **Nonā**
 hōra exclamās emisit sp̄m̄: et lācea
 tus de eius latere duo sacramēta
 salutis nr̄e saluet aquā baptisui
 et sanguinē redemptionis nobis edux
 it. In vespera de cruce depositus ē
 Eudē hōra cū discipulis suis cēna
 vit in die tene: et sacramētū corpis
 et sanguis illis trididit et tridendo
 instituit. Eudē etiā hōra ipso die re
 surrectionis discipulis in emaus eū
 tibus apparuit: et in fractione pa

nis fuit cognitus. **Iuce xxviii.** In
 cōpletorio vero sepultus fuit. p̄pter
 her igit̄ p̄uilegia hee hore specialit̄
 sūt deputate. **Quito** vocat̄ reges: et
 hoc p̄t̄ tria. **Pmo** p̄t̄ corone digni
 tate: q̄ sicut corona datus regale
 significat: sic et deo seruire regnare
 est. **Itā** sicut regibz corona ip̄onit̄:
 sic admodū corone sacerdotibz cri
 nes tondent. **Secūdo** dicit̄ reges p̄pter
 regendi p̄tate: q̄ rex a regendo di
 cit̄. Et scdm̄ **psalms xv.** eth̄. regis
 nomē recte viuēdo seruat̄: male vi
 uendo amittit. **Vñ** et apud veteres
 tale erat. p̄bū. **Rex** eius si recte fa
 cas: si nō nō erit. **Sacerdotes** igit̄ q̄
 se et alios regere debet ideo reges di
 cit̄: ut iquit̄ **m̄gr̄ in m̄ dist̄c̄ xxviii.**
Tercio dicit̄ reges p̄t̄ autoritate re
 cipiendi tributa: quia sicut regibus
 dant̄ tributa ob pacis p̄uentionē
 et subditorū p̄tectionē: ita etiā deci
 me et tributa dant̄ sacerdotibz in
 p̄cedū ppli remissione. **Vñ** p̄pheta
 tū est de eis q̄ p̄cā ppli comedēt. **Pmo**
 et maiores regibz possūt approbari:
 eo q̄ ipsi autoritate recipiendi ab eis
 tributa habēt. **Vnde** et de melchisedech
 qui p̄ om̄ia figurabat xpm̄ et sacer
 dotes noui testamētū ad **hebreos sex
 to** dicit̄. **Hic** ē melchisedech rex sale
 sacerdos dei sumi: q̄ obuiauit abra
 he regresso a cede regū: et b̄ndixit
 ei. **Cui** et decimas om̄i diuisit ab
 hann. **De dignitate et excellētia**

Dignitas sacerdo. **sacerdotis. m̄**
 talis penes duo comedat. **Pmo**
 a status sublimitate: scd̄ ab officij
 nūstratione. **Sublimitas** status sa
 cerdotalis ex tribz ostendit̄: salmet

ex diuina electione. ex spuali cōsecra-
tione: ex singulari et superexcellēti
dignitate uel ptate. **H**ec omnia inu-
unt p̄ma petri scđo caplo: ubi b̄tus
petrus dignitatē sacerdotale exp-
mit hys uerbis ad ipsos durges ser-
monē. **V**os estis inquit genus electū
regale sacerdotū gēs facta p̄plus
acquisitionis: ut virtutes eius an-
nūciatis qui de tenebris vos uocauit
in admirabile lumē. In quibz ūbis
dignitas sacerdotalis et eius sublimi-
tas p̄mo ostēdit ex diuina electione.
Nā ipsi sacerdotes debēt inmediate
vocari a deo: ut nullus sibi assumat
honorē sed qui uocat a deo t̄p̄ auctō.
Ad hebreos quinto caplo. Et sic de quo
libet talit̄ electo merito dicit illud
qd̄ scribit̄ **eccl̄iast̄ia xlv.** Ip̄s̄i elegit
ab om̄i uiuētē: offerre sacrificiū
deo itensū et bonū odorē. Ip̄s̄i enī nō
debet eligi ad spualia b̄nficia nec
ad ea ordinari p̄ p̄ntiū ip̄s̄i uo-
lūtate seu symoniacā ip̄robitate:
p̄mo sic accipere uolentibz eccl̄iasti-
ca beneficia: debet dici ut petrus
dixit symoni mago. **P**etunia tua
terū sit in p̄ditione: quia existimas
tū donū dei petunia possideri. Actiū
in caplo. Scđo in ūbis illis status
sacerdotalis ostēdit ex spuali cō-
secratione. **N**ā sacerdotes inungit̄
quādamodū et reges. et ab ipsis con-
secrāt̄: in gr̄a manūū inuictiōe dī-
tur. **C**ōsecrāt̄ q̄s dñe manus iste
et b̄ndicunt̄: ut quāq̄ b̄ndixerunt
et cōsecrauerunt sint benedicta et
cōsecrata. **T**ertio in ūbis p̄missis
ostēdit̄ sublimitas status sacer-
dotalis ex singulari et p̄excellēti

Apotencia

ptate. **C**ōstāt nāq̄ corpus et san-
guine dñi iū ih̄u xp̄i: in quo maxi-
ma et singularis potestas innotat̄:
quia tū sacerdos sit homo et creatu-
ra: nūro modo suū creatore q̄d̄ nō
creat q̄n̄ officiū nulle pagit et cele-
brat. teste b̄to bernardo in p̄sona
sacerdotis sic dicente. **Q**ui creauit
me. creare se michi dedit: q̄ creauit
me sine me: creat̄ inmediate me. **T**u-
lis itaq̄ ē potestas sacerdotalis q̄ nul-
la potestas ī celo et in t̄ra post deū sit
ei cōparabilis: cū p̄ ūba sc̄a ab eis pla-
ta cōpante sp̄i sc̄o panis in corpus
xp̄i transsubstāciat̄: et uno atq̄ eo-
dem momēto deus q̄ p̄s̄idet celo ma-
nibus eorū cōtinet̄ in sacrificio. **D**e
quo idē bene pulchre loquit̄ in hec
uerba. **C**redim̄ q̄ nō est post deū a-
liqua potestas sicut potestas iur̄.
o sacerdotes uobis a deo cōcessa. **O**
uenerāda sacerdotū dignitas: it̄ra
quorū manus uelut in uet̄o v̄gine
marie dei filius inuariat̄: qd̄ p̄ nos
pater filius et sp̄s sc̄s mirabiliter
op̄at̄. **S**up hoc tū in signū v̄o p̄uile-
gio stupet celū mirat̄ terra horret
infernus. cōtremisat̄ dyabolus ve-
retur homo uenerat̄ angelica crea-
tura: qd̄ vno atq̄ eodē momēto de-
us ip̄s̄e qui p̄s̄idet celo in manibus
v̄is est in sacrificio. **O** uenerabilū
sac̄tudo manūū o felix exercitiū
o uere mūdi gaudiū: ubi p̄ma su-
nus cōiūgūtur cū xp̄is trinitat̄
xp̄m. sacerdos dei filii: cū d̄ deliciae
sūt esse tū filius hom̄i. **H**ec **bnard?**
Ex quibz colligere possum̄ admirā-
dam excellētiā sacerdotalis dig-
nitatis. **P**retulit enī eos deus regi

bus et p̄cipibz mundi. et q̄ntū ad
 officū āgelias ordīnibz: xvi disti-
 c. q̄ dubitat. De quo idē Bernardus
 sic dicit. **Q**uāntū dignitatē deus co-
 tulit sacerdotibz: q̄ntū ē p̄rogativa sa-
 cerdotalis ordīnis. P̄tulit enī eos omī-
 bus regibz et p̄cipibz terre: p̄tulit e-
 t̄ hūc ordīne sacerdotale omībz ho-
 mībus: ymo audacius loquit̄ p̄tulit
 eū angelus archāgelus thronus et do-
 minationibz et omībz angelias ordi-
 nibz. Sed d̄xi p̄cipalit̄ q̄ i ubis pre-
 missis sacerdotilis dignitas cōmen-
 dit̄ ex officij dignitate: et h̄ t̄ngitur
 tū beatus petrus dixit ut v̄tutes eius
 annūciaret q̄ de tenebris uos vocauit.
Cum qd̄ sciendū q̄ officū sacerdotū
 in tribz p̄cipalit̄ videt̄ cōsistere. P̄-
 mo in dei v̄tutis annūciatioe. Unde p̄-
 ad corinthios m̄ dicit̄. Sic nos exultauit
 homo: ut mīstros xp̄i et disp̄satores
 misteriorū dei. Sed cōsistit in p̄cedē-
 xp̄i expulsiōe. Nā xp̄i sacerdotes facta
 mēta ecclie annūstrando tenebras pec-
 catorū expellūt. Tercio i diuine gr̄ie
 effusione. Vñ apli p̄ manū ip̄ositionē
 dabāt sp̄m san̄: ut habet̄ in actibz
 ap̄loū. Et aplius ad galathas dicit̄
 se sp̄m san̄ eis tribuisse: q̄ā mīsteri-
 ū habuit i quo dabat̄ a deo sp̄s san̄s.
De honestate et decēna clericali. Caplin
Honestas clericalis con- **q̄ntū**
 sistit in duobz. p̄mo i hoc ut
 sint ornati iterius saluet̄ v̄tutibz:
 ne tales sedētes in cathedra iuriā
 faciāt cathedre. disti. xl̄ caplo mlti
 Sacerdos enī nō ab it̄m ornatus v̄-
 tutibz: nec ab extr̄m decoratus bonis
 moribz: sacerdos solo nomie est et nō
 re: teste crisostomo sic dicere. **q̄ul**

ti sūt sacerdotes et pauci sacerdotes.
 Multi nomie: pauci uero opere. Vi-
 dere ergo q̄mō sedentis sup cathedra:
 q̄ā cathedra nō facit̄ sacerdotē: sed sa-
 cerdos cathedra. Nō locus s̄ificat
 hoīem: sed homo locū. Nō omīs sa-
 cerdos s̄cis: sed omīs s̄cis sacerdos.
 Qui bene sedet sup cathedra honore
 facit cathedre. Ideo q̄ malus sacer-
 dos de sacerdotio suo crimē accipit
 nō dignitate. In iudicio enī sedes
 si bene vixeris et bene docueris:
 pplm̄ istrus. Si uero bene docueris
 et male vixeris: tu solus cōdēpnā-
 tor es. Nā bene viuendo et bene docē-
 do pplm̄ istrus q̄mō viuere debent:
 bene aut̄ docendo et male viuendo
 deū mīstrus q̄mō debent te cōdēpnā-
 re. **Vt ille.** Et habet̄ in canone dis-
 tinctione p̄allegata. Sed honestas
 clericalis cōsistit in hoc ut sint oma-
 ti exterius: et hoc i pluribz. p̄mo
 i incessu et ceteris gestibz corpis:
 ut sacerdotes nō currūt sed modē-
 te et equali gressu incedāt: ut fir-
 maturitas corpis maturitatē in-
 dicet mētis. In xp̄i ip̄ositione enī corpis
 ut ait augustin⁹ iequalitate idē-
 cat mētis. **disti. xlī circa fine**
 Sed in habitu: ut nō habeāt uesti-
 menta mīsa ut iouilatores nec va-
 rii coloris seu vestes p̄tius p̄ colores
 nec vestes virides nec rubens: non
 nimis longas nec nimis breues:
De vita et honestate clericorū caplo
clera. Nec de lana nimis p̄iosa
 nisi status exigat: nec etiā de ni-
 mis vilibz: q̄ā ut ait b̄tus ieronim⁹
 nec affectate sordes nec exquisite
 mūdicie cōueniūt xp̄iano. **disti.**

xlī circa p̄ncipiū. **U**n̄ b̄t̄is **augustinus** i libro de doctrina xp̄iana sic ait. **Q**uisq; rebus p̄teritib; strictus utitur. q̄ se habeat mores eorū cū quib; uiuit: aut it̄p̄entus aut sup̄st̄iosus est. **Q**uisq; uero sic uiuit ut metus cōsuetudis bonorū inter quos uersat̄ excedat: aut aliqd̄ significat̄ aut flagitiosus est. In om̄ibus enī talib; nō usus eorū sed libido inculpan̄da est. **D**istinctio eadē cap̄lo quisq; **T**ercio in deferendo cōfura: q̄a comā et l̄ubā debet deponere. **E**xtra de uita et honestate clericorū cap̄lo si q̄s. **C**oronā etiā debent habere decentē: de quo dicit̄ infra cap̄lo vi hui⁹ tit̄atus. **Q**uo in cōuersatione. **S**acerdotes enī debent oculos et alia mēbra sub freno cōstituti et modestie coartare. **S**exta q̄st̄ioe p̄ma ex merito. **E**t diligēt̄ debent p̄uidere q̄ nō laborat̄ uicio icōtinentie maxime illo. p̄t̄ q̄d̄ uenit un̄ dei in filios diffidentie: q̄ timus in cōsp̄u om̄ipotētis dei puro corde et mudo corpore ualeat̄ ministrare. **S**i q̄ uo iuēt̄ fuerit uicio icōtinentie laborare. p̄ ut mai⁹ uel m̄u⁹ permouerit p̄uuant̄: ut q̄s timor diuinus a malo nō reuocat: tyalis pena saltē cohibeat a p̄ced. **E**xtra eodē titulo tali. **D**e factioib; eī mōd̄mētib; loquit̄ b̄t̄is **augustinus**. **S**i sacerdos fuerit uis icōtinentie et libidinis: iuxta filiū uirginis iuxta altare st̄tuit̄ id̄d̄lū ueneris. **E**t cū profert̄ canonicus uerba: os eius pleniū est amaritudine et dolo. **E**t q̄ius oret̄ cū labnis: timē in facie cōspuit̄ saluatoris. **E**t cū p̄sumit̄ corpus d̄ni sumere in os

suū pollutū: leuius ei esset si eū proceret̄ in lutū. **H**ec **augustinus**. **C**ui alud̄it̄ b̄t̄is **bernardus** in hęc uerba **Cur** p̄issimū est deo manus deo dicitus et sacro crismate cōsecratus pudendis ingerere: et post hoc d̄ni sc̄ssimū corpus t̄gere cū eisdē. **Q**ū t̄menū rū q̄ nequandū manib; pollutis t̄gere filiū uirginis et imūdis labnis osculari. et ore sordido sumere. **Q**ue nūc nō rapit̄ ad excessū? **Q**uis oculus nō erubescat? **C**uius auditus nō reueret̄? ubi mudi p̄cū p̄cāt̄ in sterminū idē in os idigne sumētis? **E**t alibi sic dicit̄ **C**lerice qualit̄ audes eisdē labnis osculari filiū uirginis? quib; paulo ante osculatus es labia meretricis? **P**fecto osculo cū iuda filiū hominis tradis. **H**ec ille. **Q**uidō honestas exterior sacerdotialis apparet̄ in sobrietate: quā sacerdos in cibo et potu debet obseruare. **S**acerdotes enī uero maxime debent t̄uere ebrietatē: q̄a ebrietas mēt̄s idur̄ exiliū et libidinis. p̄uocat̄ icentū. **E**odē titulo. **E**t c̄p̄ula. **V**entris enī ingluuias ad luxuriā facile p̄uocat̄: et om̄e opus bonū dissoluit. **U**nde **theonius**. **V**eter et genitalia sibi met̄ipsis uicina sūt: ut ex uicinitate mēbroū cōfederatio itelligit̄ uiciorū. **U**bi distinctioe circa p̄ncipiū. **E**t alibi dicit̄ **theonius**. **V**enter mero est uas: de facili spumat̄ in libidine. **xxxv** distinctioe cap̄lo p̄mo et cap̄lo ventre. **I**te q̄a ipedit̄ sapienciā. **P**ubiorū p̄mo. **L**uxuriosa res est uini et t̄nd̄tuosa ebrietas: qui h̄nc delectat̄ nō est sapiens. **H**ec aut̄ duo saluet̄ mūdicia et sapiā maxime

sunt nati mistro dei: qm abulans i
 via imatolata hic michi ministrabit.
 Et qm acceptus est regi mister intelliges
 Pena aut eius qm insistit ebrietati e:
 ut si amonitus no desistat si est epus
 presbiter uel dyaconus deponat: si
 uero subdyaconus ul' inferois ordib:
 coione priuet. **xxxv** distinctione caplo
 epus. Et hoc intelligit de ebrietate
 pro ut ebrietas e qda mentis disposi
 tio et studiu se tebrandi de facili. Si
 mult' et intyanciam abi debet sacer
 dotes euitare. Qm ut ait btus iheo
 num' supfluitas cibi diuinos generat
 morbos et mortiferos: moderatu ue
 ro refectio egritudines fugat: se sui
 auame opat' sospitate et hylarita
 te pauat. **De coferuatione distictioe**
pma caplo **fucul.** Sexto honestus
 clericalis exterior debet esse ornata
 in societate. Et hoc societatis in tribz
 consistit. Pmo i hoc q' conformet se hinc
 iter quos viuunt: salua honestate i
 omibz. Sedo in hoc q' abstrahat se
 a coortio mulieru: qm honestus
 clericoru sepius coortio enuid' de
 pauat. Et ideo extra de cohabitacoe
 clericoru et mlieru statuit q' presbi
 teri no cohabitent mlieribz: neq' il
 las quas canones coedunt apud se
 retineat salicet amita' mrem et so
 rore: glosa si sint suspecte qm digni
 te dyabolo etia' in illis id e occasione
 illaru scelus reperit' pparatu. Vn au
 gustinus dicit. No omes q' cu' soro
 re mea sut: sorores mee sut. **xxxvi**
 distinctione pmo caplo legit. Tertio
 in hoc q' no faciant se malis et sus
 pectis: quia coortia sepe maloru e
 tia' bonos corrumpit. Unde propheta.

Cu' scio scis eris: et cu' electo elatus eris.
ps. xvi. Sextio honestus exterior pres
 biteru ornatur in depositione armoru
 Clerici eni no debet arma deferre ni
 si ex iusta causa: salicet ppt' latroes
 ad terrore possit portare sed no debet
 pautere nisi extrema iher' necessitas.
 Pena oppositu' futientiu est: ut si
 post tria' monitione portare no de
 sistant p'ilegiu' clericale amittant.
 De sententia excoicationis ad audien
 tia' facit h' caplm ex lris eode' titulo
Octauo in solatio honesto. No eni
 debent ad tyvillos ludere uel hui' mod'
 ludis interesse: qm talis ludus in se tur
 pis est et sine permisso difficulter po
 test exortari. **Eode' titulo caplo** clericu'.
 Et in autetatis de scis epus iterdiciu'
 Ceteru' etia' q' ob causa solaty fieri de
 bent sacerdotes debet sub ronis iudi
 cio coartere. **Nono** honestus clericus
 exterior consistit in locoru' honestoru'
 uisitatione. No eni uisitare debent
 loca suspecta uidelicet p'stubula et tu
 bernas. Tame' causa necessitatis salicet
 i' pegrinatione possit tabernas itru
 re: ut eode' titulo clericu' circa p'ia p'ia
 Nec etia' spectaculis mundanis salicet
 coenis et similibz debet interesse. Et ge
 nerulit' ab omibz q' scandala ponere pos
 sent subditis et laycis cauere debent.
 Et sic honestati iterius. et ab extra
 bonis operibz et moribz resulgetes ca
 thedra' sacerdotale obseruabunt.
De castitate clericali. Ca. qntum.
Octo de causis sacerdotibz idic
 ta e castitas. pma e qm no pos
 sut deo placere si carnaliter viuunt. tes
 te aplo ad romos **vm** sic dicere. Et in
 carue sut: deo placere no possunt.

Cōcordat lxxxviii distinctioe ca. lo ppo
fusti. Q em̄ intercessores pro p̄lo ad
deū parantur: n̄c̄ est ut eius gr̄am
bene viuendo mereantur. Nec is que
crimine deprauiat p̄p̄m̄ intercessor fi
eri appetat pro culpis aliorū: quia
sc̄dm̄ beati gregoriū cū is q̄ displicet
ad intercedendū mittat: irati animū
ad deteriora p̄uocat. Opus em̄ cr̄inis
inuidia et luxuria. Ad gulathas
v. Et ideo ap̄lus ad corinthios vi p̄
cipit fugere fornicationē q̄a forni
cationē fugere et gule inseruire aut
ip̄ossibile est aut diffiallimū. Vnde
deū placare nō possūt. Vt iquit poli
cratus libro viii. Sacerdotes nero h̄i
bent officia aduocati: ut orēt et cō
rā deo allegēt pro p̄lo sibi cōmisso
et pro om̄ibz quorū oblationes et ele
mosinas accipiūt. Decia q̄stione p̄a
q̄a sacerdotes. Et sc̄dm̄ b̄tm̄ ḡḡoriū
sacerdotis negotiū est: f̄idere orōnes
pro iustis nē cadāt et pro peccatibz ut
resurgāt. Vt igit̄ exaudiūt n̄c̄ria
est eis castitas. Tercia causa. Cū deus
sit sp̄s eius m̄l̄tri scilicet sacerdo
tes sp̄ialiter debent viuere et non
carnalit: n̄c̄ illud ysa. lxi. Vos sa
cerdotes vocabim̄ m̄l̄tri dei. et p̄a
ad corinthios iii. Sic nos existimet
homo: ut m̄l̄tros xpi et dispensa
tores misteriorū dei. Et q̄a nō solū
religiosi sed etiā seculares p̄b̄ri sūt
sub regula degētes et eccl̄iasticas or
dinibz m̄cipati: ideo canonicas re
gulis tenētur astringi. xxxviii disti
caplo q̄p̄ et eadē distinctioe caplo l̄ms
ergo. ysidorus sic dicit. Ius ergo le
ge pat̄ri cauet: ut a vilgari vita se
clusi a m̄udi voluptatibz se abstine

ant: nō p̄p̄is nō spectaculis iter
sint cōmuna publica vitent: et ita
castimonia id ē castitate inuolati
corp̄is p̄petue studeāt obseruare. Et
ideo sp̄ialit̄ viuere debet m̄c̄e et cō
pore d̄ino officio et sacrificio dilige
tius m̄tedendo. p̄ma q̄stione caplo
n̄c̄e. Tercia causa. Qia sacerdotes
sodales sūt angelorū: et sic debent
habere puritate angelicā. Est em̄
vetus admodū sacre legis auctoritas
iā inde ab ūcio custoditi q̄ m̄ tēplo
āno xx suo habitare p̄cepti sūt sa
cerdotes ut seruientes sacris obla
tionibz purius ab om̄i labe purgati
sibi vendicēt d̄ina misteria lxxxviii
distinctioe ca. p̄posuisti. Et nō imeri
to: q̄a sc̄dm̄ gregoriū ad mauriciū
ut habet vi q̄stione p̄ma sacerdoti
bus. Ipsi sacerdotes m̄ d̄inis eloq̄is
aliqui angeli uocāt̄ aliqui d̄ni. Nā
ad moysen de eo q̄ ad iuramentū du
cendus erit exodi xxxii dicit̄ applica
illū ad deos id ē ad sacerdotes. Et ite
rū ibidē. Dns nō detrahēs id ē sacer
dotibz. Et maluchie ii. Tabia sacer
dotis custodit̄ sc̄am: q̄a angelus
exercitūū est id ē m̄c̄tus fidelū.
Et em̄ sacerdos angelus m̄ ḡtariū
actione i cōsolatione m̄ cōtemplatioe
et m̄ am̄stratione: p̄mo dignior ā
gelus m̄ auctoritate cōficiendi corp̄is
et sanguine d̄ni n̄ri ih̄u xpi: q̄a h̄
nulli angelorū ab ūcio m̄udi est cō
cessū. Vnde barnardus. O sacerdo
tes q̄ felices uos dixerim? si sacer
dotalit̄ uixeritis. Credim̄ q̄ ita
magna potestas nō est p̄ter deū:
sicut ē potestas v̄n̄. Ite deus qui
mirabilis est m̄ om̄ibz ostendit nu

mbilia in sacerdotibz. dū p eos sua
 mirabilia opat: qd nullis ordmibz
 angelorū nullis q potentibz tix con
 cessū est. **Quinta causa.** Quā sacerdo
 tes intendūt generationi spūali q
 sca est et mūda: ideo abstinerē debet
 a generatione carnali q est fetida et
 imūda. ne amor carnaliū filiorū
 minuat amorē et affectū habedū
 ad filios spūales. **In sacerdotibz enī**
 eligenda est fides cū vita: qā si vita
 dēst fides meritū nō habet **Jacobij.**
Quinta causa. Quā enī sacerdotes tē
 tāt factū: ideo facti et puri esse debet
 saltē quo ad carnis mūdiciā uicta
 illud **leuitia xix.** Facti estote quia
 ego scis sū dñs deus v. **Quā scdm**
 augustinū melius ē spūalia pen
 tus obmittere q indigne tractare
Un̄ iheronim. in doctrinis in agone
 suo datus sic loquit. Qui vitā pu
 sam sacerdotis cognoscat et illū pro
 se celebrare faciat: fit eiusdē p̄ri rō
 scus et pene p̄nceps. **Sexta causa:**
 Quā cū alios mūdēt doctrina et p
 dicatione suam mūdi esse debent uix
 illud **ysaie li.** mūdantū qui fertis in
 sa dñi. Et ideo iudis elegit sacro
 tes sine macula volūtātē habētes
 in lege dei: in cuius figurā dicit
leuitia xxii. Homo q accesserit de
 stirpe v̄ra ad ea que sacrificata sūt i
 quo ē imūdicia: peribit corā dño.
Septima causa. Quia nobilissimā
 habent sponsā salūet sapiētiā: de
 qua **sap̄e viii.** Hāc amam et hāc
 q̄suū michi sponsā assumere et ama
 torē factus sū forme illius. **Un̄ tricol
 tim.** Deus dilāssimā sponsā suā
 salūet ecclēsiā celo angelis omī

ature p̄mo seipso cariore cū omibz
 suis dotibz id ē sacramentis sacerdoti
 bus comēdauit. Est autē sacerdotis
 officū docere p̄lm et bene viuere:
 quia docendi officū in p̄lo dei susce
 perit: paulo attestate p̄ma ad **thym
 mothen iii.** Attende laici exhorta
 tionē et doctrine: et semp in hīs p
 mane. **Sciat ergo sacerdotes scis**
 scip̄tus: et opus corū in p̄dicationē
 et doctrina consistat: atqz edificet car
 tos tā fidei sciētiā q̄ operū discipli
 na. **xxxviii distinctioe cū.** ignorātiā
 Debent enī sacerdotes docere arden
 da sicut articulos fidei. futienda et
 conseruāda sicut mādata xp̄i fugi
 enda sicut p̄cni timēda sicut mor
 tē eternā. et appetēda sicut regnū
 dei et iusticiā eius. **Octaua causa.**
Quā sacerdotes debent esse p̄mi dei.
Exodi. Elegi uos de cūctis tribubz
 isrl: ut essetis mei. **Et huardus.** Ele
 gi et p̄legi michi sacerdotē ad con
 dignū mansionis habitaculū. **Un̄**
 et sacerdotes dicit pupilla oculi dñi:
 et iō debet esse multū puri et casti: qā
 si peccauerit gradis est corū ruina.
 teste beato **ihonimo sup ezechiele sic**
 dicere. Grandis dignitas sacerdotū:
 sed gradioe ruina si peccāt. **Item**
 ad ascensū: sed timeam lapsū. **Flet**
 etiā solū pro delictis n̄is reddemus
 rationē: sed etiā pro omibz peccatis
 q̄rū utim̄ donis. **De corona clericali.**
Corona clericalis est caplin vi.
 signū caracteris q̄ in anima
 ordinati ip̄mut: ut dicit **nigr i iii.**
 Et habuit originē a veteri et nouo tes
 tamento. **Scilicet nazarei** ad mūdationē
 crines abra debāt ut legit **nu vi.**

Similit' in nouo testamēto legit' q' gētilēs bñi petri in antiochia ad derisionē et pudorē totūderūt i gurū: qd' modo toti clero cedit in honorem. Cuius quā coronā tria notantur: salus capitis abrasio crinū detritio et forme articulatio. Crines sacerdotū ex pte superior' radūt: ne mēs eorū tēporalib' occupationib' a cōtemplatione diuinorū retardet: sed reuelata facie gloriā dei libere et expedite cōtemplētur. Summitas enī capitis enū uerū ē mētis. Denudatio capitis est reuelatio mētis. Clericus enī se cretorū dei id ē sacrarū scripturā nō debet esse ignarus: ut iquit magister in im^o distū^o xxxij. In pte aut' inferiori capitis crines sacerdotū tōdent' et detritū v'sq' ad reuelationē sensū id ē oculorū et aurū: ut uicia i corde et ope pullulātia doceant' p'fundēda. ne ad audiendū et intelligendū ūbū dei mēs i'pediat. Pro illo corona radet' in excelsis. Quo aut' est figura rotūda q' nullū habet angulū: significat' q' clerici nō debent habere sordes. Nā ubi angulus ibi sordes. Et debet habere ueritatē in doctrina: qm̄ ueritas nō habet angulū ut dicit bñs iheronimus. Item hec figurā om̄ figurarū est pulcherrima. Vñ in hoc deus celestes figurās fecit: p' qd' designat' q' clerici debēt habere uirtutē pulcherrimā intērius in mēte. et extērius i cōuersatione. In corona clericali capitis abrasione tria cōsequūt'. Pmū est mūditiē cōseruatio qā in crinib' mūditiē in capite cōgregat': p' qd' designat' q' clerici in mūditiā et cal-

titate se debet cōseruare. Scdm̄ ē corporalis deformatio: p' qd' designat' q' clericus nō se ab extrin habitu exquisito debet ornare sed honestate uite. Tertū est capitis denudatio: qd' nullū mediū inter deū et clericū demonstrat. **Qmō ad nūssa se p'parat**
Sacerdos celebit. **Caplm̄ vii.**
braturus nūssa p'mo se exāmet an sit in tm̄ corpali' uigōsus ut sciat nichil cōtinuare et tūde p'ficare possit. Sic sacerdotes habētes tremulas manus uel morbū ad ducū uel aliq' aliā infirmitatē ad celebrandū nō sūt admittendi. A^{ma} q'stiōe: m̄ lris. Maxime si infirmitas uel morbus ille eis cōtinuē aduenit: sed si semel in āno possit p'mitti. Scdm̄ corpali' se mūdēt: et videant ne corpali' sint imūdi: qā scdm̄ scñ thomā mūditiā cōsuetudinē mētis ad deū eleuatio et mūditiā corpali' ad dignē cōsuetudinē requirūt. Quare ob reuerentiā sacmētī cōsuetudinē polluto ne celebret: ut dñm̄ ē in tractatu p'cedenti. Similit' si q's habet manus lutosas: nō deberet tū eis corpus xpi tractare. Tertio ieiunū nature custodiat. Pro q' scēdū q' duplex ē ieiunū: scēdū et nature. Ieiunū nature ē: qm̄ nichil sumit' ab extrin in os qd' uolūtariē p'mittit' intrare stomachū. Dico nō tūter ab extrin: qā si salua deglutareretur nō esset fractū ieiunū nature. Et dico q' uolūtariē p'mittit' intrare corpus: qā si sacerdos abluendo os aliquā guttulā aque p'pter itentionē et uolūtariē in uentrē mittet

ieiunium nature non frangeret. Ieiunium
 uero ecclesie bene prout mediana
 de mane sumere ante prandium in ne-
 cessitate propter recreationem: ita quod
 ieiunium eque bene non soluit per tale
 medicinam quo ad meritum: quibus quod
 ad cenam bene soluat. Et tale ieiunium
 non sufficit ad missam celebrandum.
 Unde patet error dicens quod post me-
 dianam supra sacerdos licite possit
 celebrare. Sed dices. Posito quod sa-
 cerdos non ieiunus celebret: an con-
 fiat? Dicendum est quod sic: quibus quod
 iuter peccat. De hac materia ha-
 betur septima quod in principio nichil ubi di-
 citur: quod nullus post cibum potumque quod
 tulibet minimum supra missam facere
 presumat. Octavo requiritur quod numerum
 orationum consuetum et ad quem tenet per
 soluat. Unde sicut mortaliter peccaret
 si ante diem celebraret propter quod in nocte
 natalis domini: sic si celebraret antequam
 matutina diceret et alias orationes
 ad preparationem nostras secundum consue-
 tudinem ecclesie mortaliter peccaret. Qui-
 to requiritur quod ad minimum a media noc-
 te usque ad diem a cibo et potu absti-
 neant si uult celebrare in die: ut sit
 peius abusus sit digestus: et quod talis
 digestio maxime operatur in somno: et
 deo oportet quod si posset naturale som-
 num per sex uel septem horas compleret in
 nocte: uel saltem sex horas abstinent
 a cibo et potu: si illud scire die uelit
 celebrare. Sexto requiritur quod per perfidiam
 contritionem et cordis contritionem se ap-
 tet et pareat. De quo venerabilis
 hugo sic dicit. Triplex est sacrificium
 genus: unum diuina corporis. aliud con-
 triti cordis: tertium mortificatione car-

nis. Oportet ergo perdere sacrificium
 humilitatis in mente et afflictionis
 in carne: ut habeat deuotio in diuina
 corporis consecratione. Multum enim ua-
 let hec salutaris hostia si fuerit in
 cordis contractione et lacrimarum effu-
 sione oblata: teste beato gregorio sic
 inueniente. Singuliter namque ad abso-
 lutionem nostram oblata cum lacrimis
 et benignitate mentis sacri altaris
 hostia suffragatur: quia is qui in se re-
 surgens ex mortuis iam non moritur: ad-
 huc per hunc in suo ministerio pro nobis
 patitur. Nam quomodo ei hostia sine pas-
 sionis offerimus: toxicus nobis ad ab-
 solutionem nostram passionem illius repa-
 ram? Lauate ergo lacrimis macu-
 las peccatorum: clemens tergitur sacris
 hostis expiate. Hec ille. Septimo re-
 quiritur ut per confessionem lauacrum se ex-
 purget: non solum a mortalibus sed etiam
 a uenialibus peccatis. Nam non solum in-
 digne sumunt qui sacrer sumunt in
 mortalibus sed etiam qui de uenialibus
 nolunt penitere id est qui ex quanda neg-
 ligentia et incuria de uenialibus non
 curant satisfacere et eis remedia ex-
 hibere. Unde beatus augustinus. Qui-
 us quis mordeat peccato ueniali: pec-
 candi tamen uoluntate de cetero non
 habeat: satisficiat lacrimis et orationibus:
 de diuina pietate et misericordia
 confidens intrepidus accedit et securus.
 Octauo ut seipsum primo deo sa-
 crificium offerat: antequam deo student sa-
 crificare. Sit agnus paschalis per pa-
 tenciam: sit immaculatus per munditiam:
 amicus per continentiam: a lacte con-
 cupiscencie carnaliter segregatus:
 secundum illud apostoli ad romanos xii. Obse-

cro uos fr̄es h̄m̄i p̄ misericordiam dei:
ut exhibeatis corpora ūra hostiā ui
uente deo placentē. **Vñ** beatus **h̄**
gorius in dyalogo sic dicit. **Tūc** enī
pro nobis uera hostiā deo erit: cū nos
metip̄os sibi hostiā fecerit. Non
requirit ut abilitet se q̄to possit ad
actualē deuotionē accipendā et me
tis eleuationē accipendā anq̄ cele
bret singula q̄ sentiet cū se deuotio
nē mature exerceat. Deinet occu
pationes et secularia negocia et e
uagationes ut sit exteriorē et in
teriorē quietē habens. d̄n̄m liberi
us possit p̄tractare sacrificiū. Et si
sacerdos fecerit q̄ntū in se est. et de
uotionis gr̄iā nō sentit uel nō tan
tā sicut libet̄er uellet ad hoc sac
ramentū intrepidus accedat in fide
et caritate nichil hesitūs quia nō
est currens uel uolentis sed dei mi
serentis ut ait **ap̄l̄us**. **Enī** nō est i
ptatē hom̄is habere ista dona gr̄tū
ta. et gr̄iā q̄ntūcūq; uolt: sed deus
pro ut uolt singulis distribuit: al
q̄n̄ dona gratuita et gr̄iā deuotiois
ad tēpus subtrahit: ut postea maḡ
in gr̄iarū actione suscipiāt. **Decimo**
requirit ut studiosē recogitet et p̄ti
tet uirtutē et dignitatē hui⁹ sac
ramēti: scilicet recogitet quis sit q̄
suscipere quē tractare intendit ul
q̄ntū bona cōsequit̄ is q̄ digne acce
dit et q̄ntū mala is q̄ indigne acce
dit: de quibz d̄n̄m est in tractatu p̄ce
denti. **Sed** cōtra hoc heu multū faciūt
cōtra quos quidā abbas inuehit̄ sic
dices. **Q̄n̄** multi sūt q̄ nō adhibēt
diligentiā: nec curāt ponderare hui⁹
sacramēti uirtutē p̄iosissimā ac

uilitate. **Accedūt** quidā quādā
arida ducti cōsuetudine more cōi
tatis sectantes: festinātes nō ut
accedāt sed ut recedāt: festinātes
nō ex affectu deuotionis sed ex de
fectu diuini feruoris: et ideo sicut
vacui accedūt: sic ianes et sine gr̄
tia recedūt. **Hec** ille. **Vnde** enī re
quirit ut quilibet q̄ntūcūq; deuotus
cū hui⁹ gradus fuerit cū timore
et reuerentiā accedat: ut p̄ talem
sup̄tione salutē anime sue ualeat
consequi. **Vñ** **augustinus**. **Ad** uir
tute o sacerdotes q̄ntū puritate tre
more et reuerentiā ad illud sacramen
tū accedatis: ad q̄ xp̄s accessu
rus q̄n̄ pati uoluit sanguineū su
dore sudauit: in quo fuit mirabili
ter et ineffabiliter ipse sacerdos et
sacrificiū. **Quilibet** etiā sacerdos
adūdit et in aīo suo sedule reuol
uat illud ioh̄is baptiste: scilicet q̄
ipse ioh̄es baptista in utroq; miris sa
rificatus a puercia in heremo cōuersa
tus et a d̄no uocatus timuit t̄ngere
uirtutē d̄ni ip̄is agelis timendū et re
uerendū. **Vnde** de eo c̄ntat eccl̄ia. **Bap**
tista cōtremuit et nō audeat t̄ngere sac
ramēti dei uirtutē: sed damnat cū timore
sacramēti saluator. **Quō** ergo ali
quis inuidus et si nō corpe tamē
corde nō timet sumere corpus xp̄i
glorificatū. **De indigne cōficiētibz**

Iet sumētibz corpus xp̄i. **ad m**
Ad indigne cōficiētes et sumētēs
corpus xp̄i multiplicat̄ d̄m̄ gra
uissime offendūt. **Primo** nāq; cū in
da traditore tradūt filiū dei et hōis
demonibz: teste b̄to gregorio sup̄ illo
luce **xvii**. **verumptamē** manus tra

dentis me meum est i mensa sic dice
 te. Judas xpm tradidit pferitoribus
 sic coficiens et sumens corpus xpi
 indigne tradidit illu qntu in se est
 demonibus: du ponit in loco q est in
 potestate demonu. Sed tales una
 gis peccat q qui crucifixerit dnm
 ambulante in terru. **Un beatus au**
gustinus magis iquit delinquit q
 ia regnatem in celis contempnit salus
 indigne tractates et sumetes corpus
 eius: q qui crucifixerit eu abulante
 in terru: no quasi crucifixores sed
 quasi tati facinoru indigni contemto
 res et psumptuosi pceptores: qa illi
 semel eu crucifixerit. illi uero qntu
 in eis est condie eu crucifigit. qa dñs
 dicit. **Peccator noli me amplius of**
figere patris tuis. Plus eni me ledit.
 uoluis patris tui: q uoluis lateis mei.
Hec augustinus. Ad id buardus sic
 dicit. **Neu qd dico qa sut quida sacer**
dores qui lotis tantu manibus illo
 tis uero operibus crucia coficiencia ac
 cedunt ad sacrificiu diuini: come
 dunt sine timore et reuerencia trices
 agni qui pñdet celo: sicut carnes
 agni qui uendit in foro: no sicut
 sacerdores astates in altari: sed si
 aut caruifices in macello. Et q hoc
 qa sit multis declarat arcustianus
pmo ex hoc quia tales indigne con
 ficientes et sumetes contumelia xpi
 inferunt que deu ueru esse credunt
 deteriores in hoc iudeis q si regē glo
 rie cognouissent aut aplis. **Un**
de dñs no potest sic rogare pro idig
 ne sumetibus et coficientibus hoc sac
 mental: sicut pro iudeis rogauit
 dicens pater ignosce illis qa nes

aut. Sed qa contempnit xpm regna
 tem: que iudei contempserunt mortale
maior est eni contumelia q inferunt
 alicui in statu honous: q que inferunt
 ei in statu huilitatis. **Tercio** qa co
 tumelia crucifixionis tati semel
 illata est a iudeis: ab indigne uero
 sumentibus et coficientibus hoc sac
 mentali qntu in eis e cotidie inferunt
Quarto indigne coficientes maxime
 et grauissime deu offendunt: qa max
 ima contumelia dno suo inferunt. **Qu**
enim est maior contumelia q qd dnm
 suu recipiat et coculat et in curru
 inuidissimu proinat? **Hac** indig
 ne coficiens et sumetes dno suo inferunt
Un ad hebreos x. dicit. **Irrita** quis
 faciens lege moysi sine ulla miseri
 cordie duobz uel tribz testibz morit.
Quinto magis putatis deterora me
 reri supplicia qui filiu dei coculcaue
 rit? **Ubi glosa** dicit. **xpm** coculcat.
 qui libere peccat absq timore et pei
 tenentia et indigne eo pñcipat. **Quinto**
 tales indigne coficientes et sumen
 tes rei et culpabiles erunt ac si xpm
 occideret: iuxta illud apli. **Qui** ini
 diant pane huc et bibit calice dnu
 indigne: reus erit corpus et sanguis
 dnu. **Unde abrosius.** **Qui** indigne
 xpm sumit: id est ac si interficiat.
Et talis iteru xpm crucifigit: iuxta
 illud ad hebreos vi. **Rursus** crucifige
 tes filiu dei. **Si** quis q fide habet fa
 ret se semel xpm crucifuisse: ipse
 uelle nudis pedibus p totu mundu a
 bulando p totu tempus uite sue pe
 nitentia agere. **Quo** ergo debet tales
 facere qui multo aens comiserunt per
 tantu hinc simile? **Sexto** deu tales

¶ nunq cum crucifixerent

offendit ex magna iniquitate. Ibi enim uenit diuina maiestas uisitante hominem in summo altaris et in plenitudine carnis: et uilis homo non timet deo contumeliam inferre. Peiores sunt hi latrones. Nam latrones istis ad quorum mensam comedunt sepius panem seruat fide et in nullo eos conturbant: indigne uero cofiaes et summes in ipsa mensa ei cui quo credit scilicet cum deo contumeliam inferre. Et ultra illas grauissimas offensas homo incurrit longis infirmitates et in prosum morte: teste aplo ad corinthios vi sic dicere. Ut quod uim multam infirmitatis et uicissiles: et demeruit multam. Legitur namque in libro anastasi qd huiusmodi indignis coitant nisi bonitas christi cuius uindicta penderet omnia gladium uolens susponderet et temporale morte remoueret ut penitent: ab angelis ad hoc positis permeret. Nec mirum quia si gens iudeorum pro morte christi debuit detruere et miseria sic factum fuit xlv anno post tyru et uespasianum: et parum indigne cofiaentium simile e peccato eorum qui christum crucifixerunt: igitur iustissime possent tales interfecti nisi bonitas dei eos ad penitentiam reseruaret.

Tractatus quartus primus libri
Quia in tribus tractatibus precedentibus dicitur de sacrificio eucaristie et eius debito ministro saluet de sacrificio in officio nulle ipsi cofiaente et sumete: que re expedit ut in quantum ad quartum tractatum aliquid in speciali de ipsa missa declarent. Habet autem tetentus iste decem et septem breuia capitula. In quorum primo uidebitur quot modis missa dicitur

et quomodo diuiditur et ubi dicitur. Sed quomodo missa sit celebranda et ubi. Tertio de prerogatiuis misse. Quarto que cotidie missa celebratur: cum tamen christus solus se melius passus est. In quinto an liceat in aliquo casu sacerdoti bis celebrare in uno die. In sexto an missa boni sacerdotis melior sit quam missa mali sacerdotis. In septimo que missa libenter sit audienda. In octavo quomodo missa sit audienda. In nono dicitur que sacrificium misse uersus orientem offertur cum tamen deus sit ubique. In decimo quomodo a sacerdote ex quo in missa adoratur deus sit adorandus, et qualiter suis orationibus participare debet. In undecimo quot modis missa pagitur et de ritu quo missa sollempnizatur. In duodecimo de diuinitate officii abrosiani et gregoriani. In decimo tertio de hora celebrationis missarum. In decimo quarto de prime misse institutione et a quibus missa secundum huiusmodi ritum est ordinata. In decimo quinto de prouida ordinatione misse et in quibus consistit. In decimo sexto uidentur de retrofio ne legalis sacrificii ad sacrificium misse et in quibus consistit. In xvij et ultimo capitulo quare dies sabbati cesset beate uirgini in speciale commemoratione. Et qualiter officia misse dicantur secundum aliquarum terrarum consuetudine iuxta numerum dierum in ebdomada: .pm. m.

Quot modis missa dicitur.
Missa uno modo significat misterium seu officium: alio modo misterium seu sacrificium quod offertur in pactione talis officii. Totum officium dicitur missa quod est transmissio: eo quod plebs fidelis per misterium sacerdotis qui figurat uice mediatoris dei et hominum preces et vota transmittit

tit altissimo. Ipsi uero sacrificiu seu
 hostia q̄ in missa offert missa uocatur
 quasi trāmissa: nobis quidē p̄mo
 p̄ incarnationē trāmissa: postea a
 nobis deo p̄ trāmissa p̄ oblationē
 p̄mo nobis trāmissa a p̄re ut sit no-
 bificū: postea a nobis trāmissa p̄ ut
 pro nobis intercedat apud ip̄m. Hec
 enī missio seu legatio sola sufficiens
 est ad soluendū oēs iniurias & offe-
 sus iter deū et hoīem. Missa etiā ge-
 neralit̄ dicit̄ a mittendo: deo quia
 scdm̄ b̄m̄ augustiūū celestis missus
 ad cōsecrandū corpus dñi adueniat:
 iuxta qd̄ sacerdos orat. **I**ube her trā-
 sferi p̄ manus s̄c̄i angeli tui in sub-
 lime altare tuū. **O**fficium missę di-
 uiditur in missa cathecum̄orū: et
 in missa fidelū. Missa cathecum̄orū
 est ab introitu usq; post offertoriū.
Et dicit̄ illa missa ab emittendo: q̄
 tēpore quo sacerdos incipit eucaristiā
 cōsecrare cathecum̄i foras de ecclia
 mittitur. **P**lecto siquidē euāgelio
 dyaconus clamare solebat. **S**i quis
 cathecum̄i n̄dest: exeat foras. **C**a-
 thecum̄i sacris misteris interesse
 nō debent: q̄ nō nisi fidelib; baptiza-
 tis cōmittitur. Missa uero fidelū
 est ab offertorio usq; ad finē. **E**t dicit̄
 tūc p̄re missa a mittendo: q̄ ad p̄p̄
 fidelis quisq; trāsmittit: dyacono di-
 cente. **I**te missa est. **C**ōstitutū est enī
 in aurelianēsi cōsilio q̄ cū ad celebra-
 das missas p̄plus cōueniret: in dei
 noīe nō ante discedat: q̄ missę solep-
 nitus cōpleat. **D**e cōsecratione distic-
 t̄ p̄ma tū ad celebrādas. **quō missa**
fit celebrāda et ubi. ca. n̄
missa nō est celebrāda nisi a sa-

cerdote. **P**ter hoc et si laycus ex te-
 meritate uestes sacras indueret et
 canone legeret et uerba cōsecrationis
 cū intentione p̄ferret nichil ageret:
 quia requirit̄ ordo sacerdotalis ut pos-
 tea dicit̄. **S**c̄dō missa nō est celebra-
 da nisi a sacerdote induto uestib; ad
 huiusmodi sacra et officia solepni-
 tem ordinatis. quis sine uestib; con-
 ficret: & equē bene nō debet sine uesti-
 bus celebrare: ne uideat̄ esse cōcep-
 tor sacrorū canonū. **D**e cōsecratioe
 distinctione p̄ma **ca. v̄m** uestimenta
Tercio missa ē celebrāda in ecclia cō-
 secrata: nisi in magna necessitate ut
 positus in itinere si ecclia defuerit sub
 diuo seu in tētoens celebrare p̄mit-
 titur. **D**e cōsecratioe distic-
 t̄ **ca. p̄lo** sicut dicit̄. **S**icut nō alii q̄
 faciant sacerdotes debet missa cele-
 brare: sic nō alius q̄ dño cōsecratis
 locis id ē tabernaculis diuinis p̄tib; a
 pot̄atib; delibutis id ē cōsecratis mis-
 sas cōsecrare aut sacrificia offerre licet
 nisi summa coegerit necessitas. **Q**uōq;
 sup̄ altare uel tabulā cōsecratā in
 qua lapis sit firmiter iunctus: quia
 ecclia fūdāta est sup̄ firmā petrā. **E**t
 lapis si motus fuerit a sua capsā pe-
 rit benedictio: et lapis iterū firmari
 et cōsecrari debet: anteq; sup̄ eo ce-
 lebrer̄. **U**nde in cōsilio arbernicūsi
 statutū habet. **S**i tabula altaris cō-
 secrata ceterū q; misteria ad illud of-
 ficiū p̄tinētia affuerit: missarū so-
 lepniā celebrare cōcedim̄. **D**e cōsec-
 t̄ distic-
p̄ si tabula. **N**otandū est huc
 ita dicit̄ q̄ usus altaris in veteri
 testamēto sup̄sit uicū: ut legit̄ gene-
 sis octauo. **E**dificauit nōc altare dño:

et tollens de cunctis peccatis et volu-
 cribus mundis obtulit holocausta
 sup altare dno. Qui noe pmi ri-
 tu altaris exhibuit: post tuc abra-
 ham vsu in oblationibus altaris ha-
 buit: post hoc tempore legis moysay
 ce multu ritus legis altari indi-
 guit. Et dicitur altare quasi ara ara
 tu rone situs qm eleuatu est sup tin:
 tu ppter sacrificiu qd in altari offert.
Na sup altare consecratu consecrat
 corpus et sanguis xpi: qd est altissi-
 mu sacramentu. Et dicitur ara ab ardo-
 re: qm in lege antiqua holocausta co-
 cremabatur in altari. Quidu mis-
 sa celebrari debet a sacerdote no ir-
 regulari uel excoicato aut alias p-
 pedito: qmuis ita sit q sacerdos si
 sit hereticus schismaticus excoici-
 tus irregularis suspensus du ser-
 uat forma uerbu et intentione con-
 fraendi habent cofiaat: tunc her-
 codino appositi e ppter cautela. Sexto
 missa est celebranda cu lumine accen-
 so: sine igne cui sacrificare no de-
 bet: iuxta illud leuitica vi. Ignis
 in altari meo semp ardebit. Tunc
 illud fide ppli designat: q no debet
 esse abscondita sub modio sed posi-
 ta sup cadela: ut ingredientes
 unitate ecclie uideat opa ex fide re-
 lucetia. et clarificet prem q in celis
 est. De quo plen^o infra dicitur de ac-
 cessu altaris. Septio a sacerdote cul-
 ciato debet missa celebrari. Her co-
 ditio est honestatis no neccitatis.
Unde notandu q religiosus q scdm
 sue pffessionis ordm^e discaicatus
 mcedit: missa celebraturus se cal-
 ciet ex pcepto apli ad ephesios ultimo

dicentis. Stant calanti in pparatione
 euageli pntis. Calm frut de pellibus
 mortuoru aialiu et calcant homo
 cu hns terru. et pparant clausi de
 subas et apti desup: p qd designat
 q sacerdos debet esse mortuus mudo
 et cor habere clausu a terrenis et ip-
 sa taq lubrica calcare et uilpedere
 et cor aptu habere ad itelligendu.
 ymaginandu et desiderandu celestia
Octauo debet sacerdos celebrare mis-
 sam sup altari ad num^o duobz pa-
 nis tertio: ut uult raymundus. No-
 no missa debet celebrari in die r^e ate
 meridi: de quo dicitur infra xiiii^o
 caplo hui^o tractatus. Decio ad mi-
 nus uno pssente debet missa celebra-
 re si aliquo mo eu habere potest: ut
 dicit glosa sup aplos hoc quoq de
 consecratione distic^o pma. Et si nemo
 sibi responderet uel si nemo astaret
 uel solu unus: adhuc debet dicere
 dñs uobiscu et orate pro me qm sa-
 cerdos est psona comunis et loquitur
 ad tota ecclia et in psona totius
 ecclie sacrificat: pmo scdm glosam
 ubi sup inclusus missa solus catur
 potest: hoc itellige ubi clerici copia
 no suffragat alias secus est. De hoc
 plenius patebit infra circa pma
 salutatione saluet dñs uobiscu:
De progatiuis missis. Ca. tertia.

Progatiue ipsius missis ex u-
 dictis aliquiter patuerunt. Pos-
 sunt tamen adhuc plures alie assigna-
 ri. Una e q missa a xpo pmo est in-
 stituta. De consecra^o distic^o qnta qm
 corpus. Secda qm ab aplis et scis pu-
 tribz mltu p mundicia et ornamenta
 et cantus et gestus est solempnizata

ta: quia ut habet de consecratione
 distict. p^o caplo iacobus: ordo cele
 brandi missa a beato iacobo fr^e dⁿⁱ
 et basilio cesariensi ep^o in scriptis e
 redacta. Tercia progmatua est: quia
 ibi sonat uerba dⁿⁱ angelici et hu^{ma}
 na. Ibi eni dicitur p^r n^r: quoda ord
 dⁿⁱca et ubi euageli et ubi consecra
 tionis legit^r: que omnia sut uerba
 a d^{no} n^{ro} ihu xpo. plata et ordina
 ta. Angelica uerba sut am^e alla
 gloria in excelsis deo et in terra pa
 x. Cetera sut huana. Q^uarta progma
 tua e: q^u in missa audit^r tria no
 biliora ycomata q^u sut in mudo
 salis hebraici greci et latini.
 de quo dicit^r in hieriel. Q^uinta progma
 quia missa ta plena e misteris suo
 modo sicut mare guttis et sol atho
 nis sicut firmametu stellis et ce
 lu enyppreu angelis. Sexta q^u sa
 cerdotes in solempnibz ecclesie et fes
 tiuitatibz plures habet missas ad
 hoc officiu consecratos et ordmatus
 scilicet dyaconu subdyaconu et ar
 colitos. Septima quia ibi e d^{ns} reli
 et terre sub speciebz panis et uini:
 qui post consecratione offert^r deo p^r
 Octaua q^u nil ta salubre et deo ac
 reptabilius est ad salute uiuoru et
 mortuoru sicut missa celebratio:
 quare cotidie missa celebrat^r cu
 missis solu semel passus e. m. m.

Hortatus et her dubitatio pul
 sat am: que cotidie missa
 celebrat^r. cu tamen xpus solu semel
 passus sit. au^o passionis media in
 missa recolit^r. Et licet hu^o dubita
 tionis aliq^u cause prius sint assig
 nate: tamen pro p^rsentia tres cause

specialit^r assignat^r. Prima q^u sicut
 corpus naturaliter indiget cotidie nu
 trimeto carnali: sic et aia cotidie in
 diget nutrimento spuali: sed corp^o
 et sanguis xpi sut nutrimentu spui
 alia ut supius don^o est: ideo cotidie
 offert^r. Secda causa q^u cotra morbu
 cotidianu natura e medicina cotidi
 ana: sed homo cotidie labit^r in pec
 catu: ergo cotidie indiget hoc sac
 ramento pro medicina teste beato am
 brofio sic dicente. Si q^uienscuq^u effu
 ditur sanguis xpi in remissionem
 peccatu effuditur: deo semp accipe
 re ut semp peccata nichil d^{mi}mitta
 tur: qui semp pecco: deo semp ha
 bere medicinam. Cui alludit beatus
 augustinus. Cotidie hec oblatio
 iterat^r licet xpus semel sit passus:
 q^u cotidie peccam^o peccatis sine q^u
 bus huana et mortalis infirmitas
 uiuere no potest: et q^u cotidie labi
 mur: cotidie pro nobis xpus missa
 ce imolatur. Tercia causa q^u hoc sa
 cramentu est institutu in media pas
 sionis dⁿⁱ. Iuce xvii. Hoc facite i
 mea comemoracione. Ut ergo cotidie
 recordem^r passionis dⁿⁱ: cotidie mis
 sa celebrat^r. Vnde de consecr^o distict^o
ij caplo semel dicit. Semel xpus mor
tuus est iustus pro iniustus: et certu
habem^o et spe immobili tenem^o: q^u
ia no moit^r mors illi ultra no d^{mi}
bitur. Tamen ne obliuiscam^o qd^o semel
factu est: annuersaria recordatio fir
nos facit moneri taq^u uideam^o dⁿⁱ
pendetem in cruce. An licet sacer
doti in vno die his celebrat^r. m. v.

Sacerdos e q^usi publici psona et
 ideo oportet q^u no solu pro se sed

etiam pro alijs celebret: quapropt' nati-
tate cogere potest plures vna die mis-
sas celebrare. Quilibz aut homo al-
ter in vno die solū semel coicet: tū
ppter unitatē passionis xpi: tū ppter
reuerentiā sacmētū. et in hoc qd se-
mel sumat reuerentiā sacmētū exhibe-
beat. Si aut natiuitas nō cogat suf-
ficiat sacerdoti vna missa in vno
die celebrare: qm̄ xp̄us semel passus
est et tūc totū mundū redemit: ut di-
atur de consecratioe distic. n̄ ca. suf-
ficiat. Nā nō modica res est vna mis-
sa facere: et valde felix est q̄ vna
missa digne potest celebrare. De ofe-
do. n̄ c. nō modica Sūt tamē sex ca-
sus in quibz sacerdos licite potest vna
die bis celebrare. Primus casus est:
in die natalis dñi potest sacerdos
bis celebrare. ymo ter ut ih̄s dicit.
Secundus casus est si funus ē p̄sens:
tūc potest vna de die alterā pro defū-
tis celebrare. sic q̄ illā de die p̄us ce-
lebrat post hanc pro defūctis. Vnde
de ofe. do. n̄ c. nō modica dicit.
Quidā tamē vna pro defūctis faciūt:
alterā de die si necesse est. Ex isto vi-
detur sequi pro ut dicit nigr̄ wilhel-
mus q̄ qui vna celebrat de festo al-
terā pro annūario absq̄ funere p̄-
sente mortaliter peccat: si facit in
locis i quibz prohibū est. Si aut nō
est inhibitiū et hoc nō fiat ppter cupi-
ditate sed ppter euitare scādalū quia
forte annūarius alicui nobilis oc-
currit et scādalizarent forte annū-
arius si annūariū nō faceret uel ex
alia causa natiua: nō peccat. Terti-
us casus est ppter natiuitate peregrinor
comuentū ad limina uel reliquias

scōrū in die solemni illoꝝ scōrū uel
dedicationis ecclie si nō possūt omēs
eandē hora ad eccliaz venire potest bis
celebrare: ne p̄lm̄ p̄uier deuotione
Quartus casus est ppter natiuitate infir-
morū iterū potest bis celebrare. Qui-
tus casus est ppter aduētū p̄ncipis
uel magne p̄sone bis poterit celebra-
re. Sextus casus est ppter natiuitate nupti-
arū cū tēpus nuptiarū labit potest
bis celebrare si necesse est. Vñ? Vna
die missa tūmō postulat vna. Ex-
cipit finis necessitas cū peregrino. In-
firmus comens dñi natalis 2 hos-
pes. Et mulier nubes cū tēpus labit
illi. Itē alij versus de eodē. Natalis
nuptus fructus eger peregrin? Hospes
si fuerit missa licite duplicabit. P̄t
nulla tamē natiuitate vltā duas mis-
sas p̄terq̄ in die natalis dñi celebra-
bit: ubi licite poterit tres celebrare.
Vñ? Tres vlt natalis: nisi vinas
cetera q̄rit. Qui vero pro pecunijs
ex cupiditate uel adulationibz scā-
rū vna die p̄sumit plures missas
facere grauitē peccat: nec estimo
eū euadere dignatione: intellige si
nō penitent. do. n̄ c. nō modica. Sed
q̄re in die natalis dñi tres missas ab
vno sacerdote licitū sit celebrare?
Est sciendū q̄ hoc fit ppter certū misse-
rū: qm̄ p̄ illas tres missas rep̄sentā-
tur triplex status scilicet status an-
te lege sub lege et status gr̄e. Illa
missa q̄ cūctat in nocte significat sta-
tū ante lege qm̄ hoīes erant in tene-
bris. Vnde in ista missa dicit p̄phet̄m
plus gētū qui ambulabat in teneb̄s
vidit lucē magnā. Sedā missa q̄ dicit
debet in aurora significat tēpus sub

saluet corpus et sanguine xpi
eque est ad salute uiuoru et moe
tuoru: eo q in omi missa comed
ratio til uiuoru q mortuoru pa
gitur. Sed qntu ad sacrificiū et qn
tu no orōnes annexas misse: tūc una
missa plus pdest vni q alteri. In
missa enī que ē pro defūctis ubi it
itius et totū officiu cōcernit defūc
tos deuotio sacerdotis et orōnes
q speciales ibi facte plus videtur
pdesse mortuis q uiuis: eo q no
fuit pro uiuis sed tūmō pro moe
tuus. Ad scdm dubiu videt uideum
p simile. Si cereus accessus offerat
in domū aliquā ob reuerētiā alicui
dñi ibi residentis: quus iste cereus
singularit ad reuerētiā illius dñi
offerat: omēs tūmē qui sūt in illa
domo ptiapāt de illo lumine. Eodem
mō si celebrat missa pro vno defūc
to: omibz eque pdest lūmē illud qd
in tenebris ostendit id ē lucidū cor
pus xpi ipsis defūctis qui dū uiue
rent in fide pmaferūt. Verūtamē
orōnes speciales et deuotiones et e
lemosine et cetera talia pro vno frā
plus pfit vni q alteri. **Quare**

missa libentē sit audienda. ca. vii.

Missa est libentē audienda mul
tiplica de causa. p̄m̄ causa
q̄ circūstātes et missa deuote audi
entes una tū sacerdote sacrificiū mis
se deo p̄ offerūt omnipotēti: vnde et
sacerdos orat in canone in p̄sona ec
clesie et circūstātiū sic dicit. In p̄
mus q̄ tibi offerim⁹ et iterū et om̄
circūstātiū qui tibi offerūt hoc sa
crificiū laudis. Sedā causa q̄ sacer
ficiū euaristie pro circūstātibz et

missa audientibz specialit⁹ offert⁹
Vnde **uocatus** tertius sup illū locū
canonis ubi fit mēoria uiuoru sic
dicit. Hinc euidenter apparet q̄ sac
tū sit et salubre missarū mēesse so
lepnis: tū sacrificiū misse specia
liter pro circūstātibz offert⁹. Ter
tia causa q̄re missa libentē ē audi
enda: q̄ in missa pro ipsis circūstā
tibz et missa audientibz specialiter
dirigit⁹ orō a sacerdote ad deū. et eo
rū specialis sit cōmēoratio tū sacer
dos dicit. Memēto dñe famulorū
famularū q̄ tuarū et om̄ circūstā
tiū quorū tibi fides cognita est et no
ta deuotio. Q̄rta causa q̄ missa
audiens deuote nō exites sacer
in p̄cō mortali corpus xpi spūalit⁹
māducat. Vñ beatus **augustinus**
Ut qd parus dente et ventre? Credo
et māducasti. **De n̄ ut qd.** Q̄nta
causa est quia decedens in isto die p
cōcūto reputat⁹ si missa in illo die
audiuit: quia corpus xpi qd sacer
dos in altari supsit sacramentalit⁹ ipse
creditur supsisse spūalit⁹. Sexta cau
sa q̄ qui deuote missa audiuit ac
cipuit influxū diuine gr̄ie ex p̄sen
tia vtriusqz tā corpus q̄ sanguis xpi:
et q̄qz maiore influxū gr̄ie q̄ sa
cerdos qui realiter et in veritate cor
pus xpi māducat. Septimā causa
quia eo hoc q̄ q̄ deuote missa au
diuit p̄cā uenialia sibi remittit⁹
Vñ generalis cōfessio frequēs p̄cto
ris cōfessio misse auditio orōnis dñi
re deuota. platio. elemosina aque
benedicte aspsio. her sex remouent
a nobis p̄cā uenialia. Octaua cau
sa quia nullū sacrificiū ita prodest

ad augmentū gr̄e et ad diminutio-
 nē p̄ue et ad relaxationē culpe;
 sicut sacrificiū missę qđ sacerdos
 in p̄sona carissimū et totius eccle-
 się sacrificat. Nonā causa qā p̄ue
 creditur qđ quicquid homo ad necessitatē
 suā comederit uel biberit qđ hoc plus
 sibi ad sanitatē et salutē p̄ficiat i illa
 die qua missa audit qđ si missa non
 audiret. Decimā causa qā deuota et
 frequēs missę auditio ualet ad in-
 quitionē pene parentū et amicorū
 et eorū pro quib; orare tenem si sūt
 in purgatorio. **qualit̄ missa sit**

Audientiā missa q̄tuor p̄cipue
 sūt n̄ria. Pr̄mū est fides: sic qđ au-
 diens missa fidelit̄ credit qđ post cō-
 secrationē in ar̄i sub specieb; panis
 et uini uerū corpus et uerus sāguis
 xp̄i cōtinet. Qđ fides sit n̄ria ad
 hoc patet patet: quia ista qđ ibi fuit
 duo huānā rationē t̄iscendūt. Et
 nichil ex p̄m̄to sensib; ingerūt. Un-
 de legit̄ de quodā qui hoc sacramētū
 nō credidit: et hoc occulte in suo cor-
 de tenuit. Contigit qđ una die duo
 uiri religiosi ad hospitā suū puenie-
 rit: et ibi hospitā fuerūt. Hanc
 factū h̄i religiosi aduēt ecclesiā.
 ad legendū missa: sicut et legerūt.
 Puer qui filius hospitā erat ad ec-
 clesiā cū istis uenit: qđ in missa
 uidit sacerdotē hora eleuationis pu-
 erū eleuare et postea diuidere i tri-
 dū in cōione comedere. Puer ualde
 timens domū auarrit: et se absco-
 dit. Postea supuenientib; istis reli-
 giosis puer q̄ritur: et m̄ime inuenit̄.
 Tandē diligenti facta iquisitione

puerū inueniūt: et q̄rit ab eo causa
 sui latibuli. Qui puer r̄ndit. Timēo
 illos uiros qui puerū in altari come-
 derūt: ne forte me etiā comedit. Et
 audito patet pueri errore quē de h̄
 sacramēto habuerūt cōfessus fuit:
 et t̄m̄de firmiter credidit referens
 deo gr̄iū actiones: qā recognouit
 hoc miraculū p̄pter suā maculati-
 tē fore factū. Simile huic legit̄ in
 legenda s̄cti gregori de quādā ma-
 trona qđ malā habuit fidē de sacra-
 mēto corp̄is xp̄i. Er̄e pro fidei cōfir-
 matione ad p̄tationes b̄i gregori
 panis in altari sub forma crude car-
 nis apparuit. Unde de eo canit eccl̄ia
 Vere felice p̄fule uere fidei doctore
 quo p̄tente panis ē. **Modū qđ debet**
 esse in audientiā missa est deuotio:
 quia hoīes deuote astantes sp̄ualit̄
 cōstant. Unde cū quādā die quidā
 sacerdos missa celebraret et quidā
 dn̄a astant ipse sacerdos i cōione
 tantū duas p̄tes hostie inuenit et ter-
 tiā amisit. Pro qua iquisitione fr̄a
 et nō inuēta: alias duas p̄tes sup̄
 sit et post missa ante altare se p̄st̄ra-
 uit et amarissime fleuit. Tūc illa
 dn̄a ad eū accessit: q̄rens ab eo cur
 fletet et cōturbatus esset. Qui r̄-
 dit qđ ei dicere nō posset. Dn̄a uero
 dixit. Dn̄e mi ne tristem: t̄rtiā
 p̄tē hostie quā amisistis angelus
 dn̄i michi attulit: et me cū ea cōm-
 uit. Hec enī duo saluet fidē et deuoti-
 onē si audiens missa in se habuerit:
 fructū et utilitatē huius sacramēti pa-
 pit et sepius habundāus qđ cōfiteēs
 Ex quib; dictis patet qđ si deuotio de-
 bet esse in audiente missa: q̄ntoma

gis debet esse in celebrante et consecrante
¶ Tercium quod debet esse in audientibus missa est dis-
cretio in adorando. Diligenter enim audientes
missa acta sacerdotis consideret et vi-
deat: ne pius adoret hostiam antequam
erit consecrata aut forma consecratio-
nis a sacerdote prolata. ne sic adora-
tione faciundo ydolatriam committat.
Et consideratione sumere potest ex
hoc cum vidant sacerdotem hostiam in
manu tenente et adorantem per genu-
flexionem. Debet igitur sacerdos cau-
tus esse in tenendo hostiam in manu
ne unius eleuet ante consecrationem:
sicut quidam indiscreti sacerdotes futu-
re consueverunt: in hoc simpliciter lay-
cis occasione dantes ydolatriam quod
grande est peccatum. Ne ergo hoc contin-
gat possit sacerdotibus quo ad hoc bo-
na dari informatio et cautela. Vi-
delicet quod quoniam sacerdos dicendo habet per-
tem canonis qui prae dicit quod pateret
accepit panem et recipiat hostiam ad
manus non eleuet in altum sed ponet
super digitum indice sinistram manus
primam et secundam super corporale. et eleuando
oculos in celum pro gratiarum actione
tangat pectus dextera manu. et fac-
ta cruce super hostiam antequam proferat uer-
ba consecrationis recolligat se de de-
bita materia pro sacrificio missae si-
bi obiecta. et quod ipse debitus sit mi-
nister iuxta ritum ecclesie ordinatus qui
velit facere seu intendat id quod Christus
in ultima cena quam fecit cum discipulis
suis in memoriam passionis et mortis
sue instituit esse faciendam per uerba ad
hoc apta. Quia meditatione simul-
sa: sacerdos proferat formam uerborum
traditam a Christo scilicet hoc est enim cor-

pus meus. Et tunc hostiam consecratam
cipiat ad digitos proceres utriusque
manus dexteram et solliate. Et tunc ele-
uet non nimis uelociter nec nimis tar-
de sed medio modo reuerenter eleuando
ultra caput suum quanto melius potest:
ut plus circumstantis uidere possit cor-
pus Christi. Et contra super corporale reu-
erenter super corporale reuerenter ad sinis-
tram partem calicis deponendo uel ad partem
anteriore calicis prout sacerdos ha-
bet in consuetudine quoniam primum sit
caucus. Et ita se habendo non de fa-
cili poterit simpliciter dare occasio-
nem ydolatriam. Simili modo faciat de
calice. Uideant tamen quod in eleuando
non nimium inclinet ad se uel a se: ne
sibi contingat periculum effusionis san-
guinis Christi. Sed heu sepius contingit
presbiteris indiscretis in modo eleuan-
di calicem se habentibus. Quarto debet
esse in audientibus missa reuerentia
cum timore. Unde decretum statuit quod
nulli laycorum liceat in eo loco consistere
ubi missa celebratur: nec nimium ap-
propinquare ad altare: ut sic sacerdos
sine impedimento et distractione ce-
lebrationis officium ualeat liberius
expedire. Unde quod nunc conder fit quod ui-
ri et mulieres in facie prospiciunt sa-
cerdotis et ad latera altaris appropi-
quantes stant contra faciem sacerdotis:
multum detestabile est et diuine ius-
ticiae contrarium. Tales aduocare debet
quod scribitur in regum libro vi. Dum dauid
uoluit educere archam domini in ciuitate
posuerunt eam super plaustrum nouum: et
quia boues milatrabant declinauerunt
eam: extendit ergo manum ad archam do-
mini ut eam teneret. Iratusque indignus

natione dñs cõtra eũ sup temerita-
 te: passit eũ et mortuus ẽ ibi. Qui
 nichil aliud fecit nisi q. p. p. voce
 nocte pcedente cognouit. Simuliter
 aduicere debent illud qd legit de beth
 samitibz pmo regũ vi. Passit aut
 dñs de viuis bethsamitibz eo q. vidit
 sent archã dñi septuaginta viros et
 quãq. milia plebis. Si igitur beth
 samite passit sũt eo q. temerarie
 tetigerũt archã dñi et eã viderũt
 que fuit figura corpis xpi: qñto ma-
 gis temerarie ad locũ cõsecrationis
 accedentes sũt puniendi. **Circa sacri-
 ficiũ nusse versus orientẽ offertur
 cũ tamẽ altus sit vbiq. ca. ii.**

Doluit nonnulli qua uel quibz
 de causis sacrificiũ nusse dño
 versus orientẽ offerat: cũ tamẽ deus
 vbiq. sit cõualiter pncaliter et eque
 potencialiter. Sed huius diuise cause as-
 signatur. Una est quia dñs trahit
 us ad orientẽ respiciat: ut ergo nos
 oñtes ad ipsũ respiciam? versus ori-
 entẽ offert: ut iquit iohes damasce-
 nus. Sedã causa ẽ ppter significatio-
 nẽ. Quia sicut illuatio medn corpa-
 lis incipit ab oriente: sic nrẽ mentis
 illuatio fit a xpo deo qui est uerũ ori-
 ens de quo legitur: ecce uir oriens no-
 mĩe eius: et lux uerã illuans omniẽ
 hoĩem uenientẽ in huc mudiũ. Tercia
 causa quia ista pars est nobilior pars
 mudi et orbis. Ut igitur animũ nrũ ad
 potiora cõuicere admonemur. et ut
 semp nobiliora et potiora offeram?
 idcirco ad illã pte adoram. Quarta cau-
 sa quia ibi apparet opẽ eius nobi-
 liora. Ibi namq. paradisi uoluptatis
 nostrã patriã a qua pulsi sum? col-

locant. Quinta causa quã sol in orien-
 te oritur: p quẽ sol iustitiae salicet cris-
 tus q. est uerus sol eximut. Ad orien-
 tem igitur adoram: ut sole iustitiae nos
 adorare intelligam? Sexta causa ut
 ad memoriã nrẽ resurrectionis gloriã
 q. erit pte claritate solis reuocemus
 Septima causa ut dñm ad istã pte as-
 cendisse et ad iudiciũ futurũ ab illã
 pte qñ expectatẽs mĩstrẽm? Si uero
 in ecclesijs aliq. altaria cõstructa
 inueniuntur ut in ecclesia romana fir-
 fore factũ narrat: hoc fit ad designã-
 dũ mortẽ xpi q. p. occisũ intelligit.
 cõmemorari in altari. Si uero ad alias
 ptes mundi: hoc fit ad exstirpandũ
 mores gẽtilitatis. Nam et ipsi gẽtiles
 ut dicit aristoteles vni phitõr. ad ori-
 entẽ deos suos adorant. Ne ergo uideamur
 gẽtilitate sequi: etiã ad alias
 ptes adoram? et significam? **Circa
 deus sit adorandus et qñ sit sacerdos
 suas orõnes pncipalẽ debet. ca. r.**

f. ad orientẽ

Sacerdos uolens hostiã nusse
 celebrare et orõnes deuotas
 pro pũlo offerre: auiduicere debet qñ sit
 orõnes deo offerre debeat et ipsũ ado-
 rare. Est igitur sciendũ q. deus adorandus
 est ex puro corde cõsacriã bona
 fide nõ ficta. Cõtra pũm peccat huius q.
 deo in prosperis sacrificat. in aduersis
 uero deũ blasphemãt: de quibz pphã
 pdixit. cõfitebitur tibi cũ benefecis-
 eis. Si uero nõ fuerit saturati mur-
 murabit. Ps. lxxv. Contra scdm per-
 cõt huius qui deũ grauissimẽ offendit
 et postea temere sibi sacrificat: de q.
 bus ppheta ps. xlii. sic loquit. Peccã-
 ti autẽ dixit deus. Circa tu enarras ius-
 ticias meas? et assumis testamẽtũ

meū p os tuū? Illud utiq; testame-
tū. de quo dñs ait luce xxv. Hic ē
calix sanguis mei noui testamenti.
Cōtra terciū peccat hī qui recte dicūt
et prauē viuūt: quib; dñs ipeccat p
pphetā ita dicens. Hic plus labiis
me honorat: cor autē eorū longe est
a me. Quapropt a sacerdote est sa-
crificiū offerendū corde puro y deuotio-
nē y fide recta y cōfessionē: conscia
pura y operū uenerationē. Qualit̄
aut orationes a sacerdote pnuiciari
debeūt infra patebit circa uicū cano-
nis et sine expositione misse. **quot
modis missa pagit̄? et de cantu
quo missa solepniat̄. ca. xi.**

Sciendū q officiū misse dupli-
citer pagit̄. vno mō simpliat̄
alio mō solepniat̄. Simpliat̄ dicendo
pagit̄: qñ sine cantu et sine ministris
dyacono et subdyacono celebratur. Et
p oppositū solepniat̄: qñ cū modulati-
one cātus et huiusmodi ministris et ce-
teris q sūt de solepmitate pagit̄. Qua-
liter ergo utroq; illoꝝ modorū pagit̄
debeat: insinuat beatus **bernardus** sic
inq̄ens. fr̄es mei imolātes hostiā lau-
dis uigim⁹ uerbis sensū sensū affec-
tū affectū exultationē exultationē
maturitatē maturitatē hūilitatē
hūilitatē libertatē. Sed de cantu quo
missa solepniat̄ est aduertendū: q v-
sus cātandi a veteri testamēto supsit
mānū ut legit̄ in libro palipomenion
et in libro esdre. Hanc dauid ppharū
eximus cultū dei volens āplare cū-
tores instituit: q corā archa fedis mu-
sicis instrumētis et modulatis uoc-
ibus decantaret: itē quos tres fuerūt
papii: saluet eman azaph et ethan

Unde sic legit̄ in libro palipomenion.
Isti sūt quos dauid cōstituit sup cū-
tes domus dei stūtes iuxta ordinē sa-
uim i mīsterio: de filiis iaphet et eman
Cantor filius iohel. et a dextris illius
azaph filius balachie. Ad sinistram
aut eius ethan filius bushi. Et cōtra
vbi legit̄. Dedit isti cōtra inimicos
potentā: et fecit stare cōtra altare m-
tores: et in sono eorū fecit dulces mo-
dulos. Et de cātū ps̄ dicit. Cātate do-
mino cātū nouū: bene psallite ei
in uociferatione. **Secūm hughonē** de
sec̄o victore tres sūt spes sonoru qui
modulationes faciūt. Sit enī sonus
pulsu flatu et uoce. Pulsu ut i psal-
terio et lutenis. Uoce ut i cātū. Fla-
tu ut in tubis et organis. Hec enī
genēa musicorū ātiquis plus exerce-
bat ad laude dei: et ad triplex ecclē-
siasticā referūt officiū scdm richar-
dū ep̄m. Nā officiū ecclēie cōsistit in
psalmis cātū et laudib; . Ad p̄mū
genus musicorū qd̄ fit pulsu spectat
psalmodia: iuxta illud psalmi lau-
date eū in psalterio et cythara. **Ps̄
clum.** Psallim enī gr̄e dicit̄ ame-
re latine. Ad scdm genus musicorū
qd̄ fit p uoces p̄tinēt laōnes ut ap̄ls
uocauit laōnem p uocē dices ignora-
tes ihm et uoces ppharū q p sabbim
legūt. Cantus uero refert̄ ad gen⁹
musicorū qd̄ fit flatu. Celebrat̄ ita
q cātus ut hoīes satagūt referre q̄-
cias et laudes deo: et nō solū manib;
p̄mo ore lingua et aliis mēbris opa-
gere quib; ualeat placere deo. Et e-
nā ut aim⁹ audientū ad deuotionē
ualeat excitari. Potest enā cōsonā-
tia sonoru assignari cōcordia motū:

ut p pulsū orthare manuū opatio i
 telligit: p flatū organū mētis deuo
 tio. p cū uero sermons exhortatio
 designet. **Vñ** bernardus. **Ad** pdest
 dulcedo uocis sine dulcedine mentis:
 frangis uocē: frange et uolūtate.
 Seruas cōsonātiā uocū serua cōce
 diā morū: ut sis p exēplū cōcordis p
 mo: p uolūtate deo p obediētiā
 magis. **Et** augustinus in libro cōfes
 sionū sic dicit. Cōsuetudinē cāntū
 di probat ecclia: ut p oblectamētū
 aurū infirmos aīm ad affectū pie
 tatis assurgat. **Nō** enī modulatio
 et neume in ecclia debet cāntū in cō
 placentiā homī: quia scdm bēnū q
 gōrū plerūq; in sacro misterio di
 uor blanda qritur cōgrua uita neg
 ligitur: et cātor deū morib; stimulat
 cū plim uocib; delectat. **Cui** alludēs
 ieronim⁹ sic inquit. **Audiūt** adoles
 centū audiāt hī quib; est in ecclia
 officū dñi cōmissū: deo nō tantū
 uocē psallendū sed et corde esse can
 tandū. **Nec** in tragediarū modū
 guttur et fauces medicamē hūien
 de sūt: et ut in ecclia teatiales mo
 duli et cāntū audiātur. **Cantūs** er
 go corde in caritate cānt in choro:
 qmū magis deuotione q; uocis uibi
 latione cāntandū est. **Ceterū** nō p
 rituales sed pter spūales usus cā
 tandi in ecclia est institutus: ut q
 uerbis nō cōpūgūt saltē suauitate
 modulationis moueāt. **Hec** iero
 nimus. **De diuersitate officii am
 brosiani et gregoriani. ca. vii.**

In primitiua ecclia diuisa sūt
 diuersi quib; pro suo uelle cā
 tant: diuimodo id qd cāntabāt ad

laude dei p̄tinebat. **Officia** tūme
 ab omib; obseruabāt q̄ ab aplis et
 xpo instituta erūt: ut uidelicet dñi
 cā oratio symbolū et uerba cōsecrati
 onis. **Succedētib;** uero tēporib; qā
 ecclia dei heresib; fassa erūt: theodo
 sius impator hereticorū exstirpa
 tor rogauit damasū papā ut p ali
 que uirū prudentē et catholicū. et
 celsusticiū faceret ordinari officiū
Vnde idē papa p̄cepit theodōsiū p̄f
 bitero p tū in bethleem cū paula
 et eustochio uirginib; moritū q̄ti
 uis officū ecclie ordinaret. **Ipsē**
 enī nouerat lingua grēcā hebreicā
 et latinā et caldaycā. **Qui** māda
 to obtepernis fecit et ordinauit q̄
 tū in bna quaq; diuina uel ferua de
 psalmis cāntari deberet: euagelia
 quor; et eplā p̄ter cāntū ex mag
 na pte ordinauit. **Quo** opere cōple
 to idē ieronim⁹ misit ip̄sū romē:
 et a damaso papa canonizatū est: et
 p̄ceptū est ab omib; ecclis obseruari
Appropatū est autē damaso pape p̄
 autoritate quā inposuit. **Officiū** be
 ro misse tū ambrosius q̄ gregorius
 cū cāntū ordinauerūt. **quōs** diuisimo
 de. **De** qua diuisitate legit in uita
 beati eugenii: q̄ dū officū ambro
 sianū magis ab ecclia frequaretur
 q̄ gregorianū: adrianus papa rele
 uauit consiliū ubi statuit q̄ offi
 cū gregorianū deberet uniuersaliter
 obseruari. **Ad** qd̄ harolus impator
 omēs clericos minus et sup̄licis p
 diuisas p̄uicias cogebat. **Sextus** be
 ro eugenius ad hoc consiliū p̄uiscē
 p̄ tridū ante solutū inueniens: idē
 ut papā ut omēs plures qui cōsilio

interfuerunt et uia per triduum recesserunt
reuocaret. Quo facto et consilio cogre-
gato omni perim fuit cōcora sententia:
q̄ ambo missalia saluet gregorii et
ambrosii sup̄ altare facti petri pone-
rent sigillis ep̄orū munita et q̄ fo-
res ecclie clauderentur et omēs tota
nocte misisterent orōm: ut dñs indi-
ret per aliquod signū qd̄ eorū magis uel-
let ab ecclia obseruari et celebrari.
Et hoc per omnia factū est. Mane au-
tē intrantes eccliam inueniunt ambo
missalia apta: et missale gregoria-
nū penitus dissolutū huc illuc q̄ dis-
persū: ambrosianū uero solūmodo a-
ptū in eo loco ubi positū erit inue-
rūt. Quo signo suffiaēter edocti di-
uinitus: statuerūt q̄ officii ambro-
sianū tantū in sua ecclia seruaretur.
gregorianū uero per totū mūdū. et i-
ta adhuc seruat. Ceterū in ecclia
nichil est cauendū uel legendū qd̄ a
scā rōna ecclia canonizatū et appro-
batū expresse nō sit. *de hōr̄ celebratōis miss*
Thelephorus papa instituit *say*
q̄ ante horā tertā missa nō ce-
lebrant: ut habet de consecratōe d̄
p̄ ca. lo. nocte. Qd̄ de missis populari-
bus et cōuēntualibz in quibz fit con-
tinuus p̄li seu de solemnitatibz in-
telligendū est: quia scdm̄ b̄tm̄ au-
gustinū p̄liis a publicis missis q̄
hora tertā dicit nō retinuit. Leo-
tame papa diluculo siue in p̄ma
p̄te diei potest celebrari ut dicit
de consecratione d̄ p̄ma ca. nocte
Celebrat autē missa p̄liaris seu
publica aut hora tertā sextā ul-
nona. In tertā: quia hora tertā
sp̄s sanctus sup̄ aplōs in liquis

igneis descendit: et eandē hora xp̄us
crucē posuit: et linguas iudeorū
est crucifixus. clamatū cruce fuge
crucifuge eū. In sexta hora: quā illa
hora xp̄us uere crucifixus est ma-
nibus gentiliū. In nona. quā in illa
hora xp̄us in cruce pedens enulit sp̄-
ritū. Celebrat autē hec missa p̄liaris
in diebz diuitis et festiuis hora tertā:
in p̄festis hora sexta: in quadragesi-
ma uero hora nona. De hac m̄tia
enā aliquid d̄m̄ est in t̄ntu p̄cedēti
caplō sc̄do. *De p̄me missa instituti-
one et a quibz missa ē ordinata. c. m.*

Inter cetera ecclie sacramēta illud
cōstitut esse p̄p̄m qd̄ in officio
missa sup̄ mēsa sacratissimi altaris
celebratur: representans illud ecclie
cōmuniū in quo filio reuerenti pater
ocadit vitulū signatū panē uite et
uinū qd̄ sapiā miscauit p̄ponēs. Hoc
aut officii missa p̄m̄ xp̄us instituit
cū nouū cōdidit testamētū: disponēs
heredibz regnū sicut disposuit ei pa-
ter ut edant et bibant sup̄ mēsa eius
in regno suo: et cū conuinitz illis ac-
cepit panē benedixit ac fregit dicens
Accipite et comedite hoc est enī cor-
pus meū qd̄ pro uobis tradet: simi-
liter et calicē postq̄ conauit dicens
hic ē calix sanguis mei q̄ pro multis
effudet. *mathei xxvii et luce xxiii.*
Hinc ubi panē et uinū in corpus
et sanguinē suū t̄ssubstāciando
missa instituit. Hanc igit̄ institū-
tione apli informati ceperūt hoc
sacrosacētū tractare misterii p̄t̄ cau-
sā quā expressit dñs dices hoc futu-
te in meā cōmēdatione: formā ser-
uantes in uerbis et matēriā tenē

tes in rebus pro ut apulus p^a corinth^o
 os xi. testat^r dices. Ego eni accipi a
 dno qd' et tradidi uobis. Apli aute
 huc missa adauerunt: dicetes no
 solu her uba circa consecratione sed et
 dnuu orone saluet p^r nr. *Un sic petr^o*
 pmo sic in athnocha legit^r missa ce
 lebrasse: et martus i alexadria la
 robus eni fr^r nrⁱ dmi scdm carne au
 pma tradita est iherosolimitana et
 rlesia et basilus cesariensis epus au
 us sacus tuc toto orbe claruit addi
 derit nobis in scripturis huc ordi
 ne celebrandi missa: ut habet^r de co
 secracione dist^r p^a ca^o iacob. *Ce*
tera diuisis teporibz a sacis p^ribz et
doctoribz et sumis pot^rificibz saluz
celestino gregorio gelasio abrosio
thelesophoro sicro et mlis alijs
legit^r adiecta: pro ut xpiane reli
gionis cultu crescere uisa sut dere
tius expedire. De puuda ordinatioe
nisse et in qbz consistit. ca. xv.

Officium nisse tñ puuda ordinatio
 ne legit^r dispositu: ut omnia q
 p xpm et circa xpm gestu sut ab in
 carnatione usq; du celos ascendit
 magni ex pte cotinent. et ipa ta in
 ubis q in signis admirabili specie
 respicent ut lucide infra apparebit
 Ipsi aut officiu nisse in tribz consistit:
 uidelicet in psonis in operibz et i re
 bus. Psonaru tres sut ordines saluz
 psona celebrantes ministras et arcu
 stites. Psonaru ministraru tres sut
 ordines: saluz acolyti subdiaconu et
 diaconu. Acolyti grece latine cerof
 m^ru dicitur: a deportandis cereis qn
 legendu est euageliu uel sacrificiu
 offerendu. Tuc eni accendit^r lucaria

et deportat^r ab eis: no ad effugandis
 aeris tenebris cu sol eo tepore tunclet
 sed ad signu leticie demonstrandu:
 ut sub typo luis corporalis illa lux of
 tendat^r de qua ioh^o pmo dicit^r. Erat
 lux uera q illuat omi hoien uenien
 tem i huc mudu. Ad acolytu ptinet
 pparatio luciaru in sacro: ipse cereu
 portat: ipse uiculu cu uino et aqua
 subministrat pro eucaristia. Subdya
 conus pparat et ad ipsu ptinet cali
 cem et patena ad altare xpi deferre
 et leuitis tradere eisq; ministrare: a
 qua et manu tergu presbiteris pro
 laquadis an altare manibz pberet. Ad
 diaconu uero ptinet assistere sacer
 dotibz et ministrare in omibz q agunt^r
 in sacm^rentis xpi: saluz in baptisimo
 et cofirmatione et eucaristia. Men
 sa dmi id e altare vestire: cruce fer
 re et pdicare euageliu et epliam. O
 peru quoq; tres sut spes: uidelicet
 actus gestus et motus. Uorū eni
 tres sut diuinitates: saluz orationes
 modulationes et laones. Actū si
 milit^r sut tres ptes: saluz ornami
 ta instrumeta et elemeta. Que omia
 diuinitas plena sut misterijs: ut in
 fra patebit. *De restosione legal^r sac
 rifici ad sacrificiu nisse. ca. xvi.*

Constitutio dñi olim erit diuisa
 in duas ptes: uelo iterposito.
 Una pars fuit extra uelu et ista uo
 cabat^r prior edes: alia iterior et uo
 cabat^r sca scdm. Hac pte scdm te
 pli interiore saluz sacm scdm solus
 pot^r h^r mtribat semel in ano habes
 nom prm in ronali scripta. ferens
 sanguine et carbones ignitos: quos
 omes cu thymianate in thuribulo

ponens orabit donec fumus eū obū
braret: denique pro peccatorum et animarum sanguine aspergebat. Hec omnia signa sunt: sed
recesserunt postquam ueritas et signatum
aduenerunt. Et quod hec significant circa
canonem ostendet. Pape tamen tria
sacrificia ecclesie per peccatorum thuri
bulum et altare signata sunt: scilicet
sacrificium penitentie sacrificium iusti
tie et sacrificium eucaristie. De primo
dicit propheta psalmus 1. Sacrificium deo spiritus
contribulatus. De secundo idem propheta dicit
Tunc acceptabis sacrificium iustitie.
De tertio idem propheta psalmus 110. Tibi sacer
dote hostiam laudis. Super altare au
ro mactat: in thuribulum thus
adoleat: et ad peccatorum sanguis
infertur. Caro mactat in contritione:
thus adoleatur ex deuotione: sanguis
infertur pro redemptione: super altare
corpus iter thuribulum cordis: ad pec
catorum dei patris. In his sacrificiis
panis et uinum et aqua spiritualiter offe
runtur. In sacrificio penitentie offertur
uinum doloris et contritionis: aqua
meroris et plorationis: panis labo
ris et afflictionis. Doloris in corde.
meroris in ore: laboris in opere. In sa
crificio uero iustitie offertur panis for
titudinis et constantie: uinum rectitu
dinis et prudentie: aqua mansuetudi
nis et temperantie. Fortitudinis iter ad
uersa rectitudinis iter in aqua mansue
tudinis iter probra. Sed in sacrificio
eucaristie offertur panis unitatis: ui
num caritatis: aqua felicitatis. Panis
pro corpore uinum pro anima: aqua pro po
pulo. ut infra plenus ostendet. Inter
hec sacrificia primum eduat: secundum de
duat: tertium induat. Eduat incipien

tes: deduat proficietes: induat profi
cientes. Eduat ex egipto: deduat per
desertum peregrinationis: induat in
patriam glorificationis. Hec tria sa
crificia sacerdos offert in mensa. pri
mum in confessione: secundum in purificatione:
tertium in actione seu canone. Nam et
tria sunt que secundum prophetam deus requirit
ab homine. Scilicet diligere misericordiam
qui uult offerre sacrificium penitentie:
et iudicium fieri que uult offerre sacri
ficium iustitie: cum deo sollicitus abui
let qui uult offerre sacrificium eucaris
tie. Hec innotuit. **quod dies sabba
ti cessat beate uirginis in specialiter in
meditatione. et quod officina mis**

Distinctus temporibus se dicit. ca. xvii.
In ecclesia heresibus pullulantibus
et sanctam trinitatem impugnantibus ex instruc
tione alchumi magistri et rogatu haw
li et bonifacii archiepiscopi maguntinen
sis quolibet die dominico per statutum
missa de trinitate celebrabat. **Sed
feria de spiritibus sanctis. Tertia feria de spiritu sancto
Quarta feria de caritate. Quinta de an
gelis. Sexta de sancta cruce. Sabbato de
beate uirginis. Causa uero cessante cessa
uit illius dominicalis officii ordinatio:**
et postea statutum fuit ut prima feria
haberet officium. **Sed** feria celebra
retur de angelis: quia tunc primo creati sunt
in bonis habitibus. Tunc enim lux diuisa
fuit a tenebris id est boni angeli a ma
lis angelis: quia tunc boni confirmati sunt
et mali ceciderunt scilicet in secunda feria.
Sed in prima feria creati sunt in bonis
naturalibus. Sed consuetudo uoluit quod secunda
feria pro defunctis celebraretur: quia ut
inuit quidam aie que sunt in purgatorio
prima feria refrigerium habent et stu

tim scda feria redeunt ad penas: que
 ut subueniant curu laboribz missa
 pro illis in scda feria celebrat. In ter
 tia feria pro patris celebrat. In quarta
 feria pro pace. In quinta feria pro tri
 bulatione uel resurmebat officiu
 dñice: sed nunc consuetudo induxit
 ut celebret de corpore xpi. In sexta
 feria de sca cruce: q dies appropriat
 passioni xpi in qua xpus crucifigi
 et mori uoluit. In sabbato de bta u
 gine. Quae aut dies sabbati cessit ad
 speciale comedatione bte uirginis hu
 ius mltiplex ratio assignat. Una
 hystorialis. Fecit enim sic q i quada
 ecclia ciuitatis constantinopolis erat
 ymago bte uirginis: cora qua depen
 debat uelut qd totu uelabat ymagi
 ne. Sed hoc uelut sexta feria hora
 uespanti recedebat ab ymagine nul
 lo mouete sed solo dei miraculo. et
 quasi in celu deferebat: ut ad plenu
 posset ymago a ipso corpore. Celebra
 tis uero uespas in sabbato descendebat
 ipsu uelut ante eandem ymaginem: et
 ibi manebat usq; in sexta feria. H
 miraculo uiso statutum est ex diuina
 inspiratione ut semp ista feria nisi
 festu ipediat comedatio et missa de
 bta uirgine habeat. Scda ratio qa dno
 crucifixo et mortuo suis discipulis
 fugientibz et de resurrectione no cre
 dentibz: tota fides in sabbato quo dñs
 in sepulchro qeuit in bta uirgine solu
 pmanet. Quarto ista dies magis co
 medationi sue q alia appropriat.
 Tercia ratio qa dies sabbati e qsi in
 troitus et ianua ad die dñicu: dies
 aut dominicus e dies reger. et signifi
 cat uitā eterna. Vn cu sum in gna

dne nre qsi sum in ianua paradisi et
 ipsa nobis e porta ad regnu celoru:
 idcirco sibi in sabbato qd pcedit die
 dñicu solepnizant. Quia ratio ut
 solepnitas et comedatio miris so
 lepnitati et comedationi filii que
 sexta feria pagit conuuet. Quia
 ratio ut festiuus agur in die ista
 qua deus ab omni opere qd patrarat
 queuit: qui est dies sabbati. **Qu
 tus tractat** h9 pmi libi. **7 hebit duo**

Dicitur enim in titulu. **capla**
 pcedenti ca^{lo} scdo q missa
 no sit celebrada nisi a sa
 cerdote uestibz sacerdotalibz ad hu
 iusmodi officiu solepnitate requisit
 et ordinatis induto. et nisi assint ar
 ta instrumeta ad hoc requisita: que ia
 qntu ad qntu tractatu et ultimū
 hui pmi libri de eisdē in specialī ali
 quid est dicendū. Et habebit trita
 tus ille duo capla. In pmo dicit de
 indumentis et ornamentis sacerdo
 talibz. Scdo de instrumētis ad officiu
 misse requisitis dicit. **De indumentis
 et ornamentis sacerdotalibz. Caplm**

Religio diuina alteru. **pma.**
 habitu habet in eccliastric
 officis et alteru in coi usu: ut scdm
 mutacione habitus uitu mutetur
 in melius scdm spm uiuedo: ipse
 sacerdos exemplū aucto ple xpiano
 pbeat bone cōsationis: nec in coti
 diano usu uestibz sacris liceat uti.
 Etia in uestibz coti uite usu pollutis
 no licet ingredi in sca scdm: sed uest
 tibz mudiis et sacris et coti mudi
 qua designat diuina sacmēta sūt
 tractada: scdm q instituit stepha
 nus papa dicens. Vestibz sacris no

nisi in ecclesiasticis et deo dignis uti
licent officiis: p quas vestes nisi in
sacris utendis nō omnia sacra et
mysteria intellā sacre sc̄pture fore
p̄lo reuelanda itelligim⁹. Et est sci
endū q̄ sacre uestes a ueteri testa
mēto sup̄ferūt origine. **P**cepit enī
dñs moysi q̄ faceret aaron sacerdotē
et filius eius uestes s̄ctas in gloriā
et decore: ut sic loci et sacris uestib⁹
induti sacerdotio fugeretur: ut dicit
Exodi xxxiii. De eodē habet **zechiel**
xlv in hec ubi. **I**psi ingrediet̄ sacra
riū meū et accedet ad mēsa meā ut
mīstret michi et custodiāt ceremoni
as meas. **V**estib⁹ utitur lineis: nec
accedat sup̄ eos quicq̄ laneū: qm̄ mi
nistrat michi in portis atrii et intrā
seus. **C**ūq̄ ingrediet̄ atrū exteri⁹
ad p̄lm: exuat se uestib⁹ suis i quib⁹
mīstrauerūt: et uestient se uestime
tis alnis: et nō sc̄ificabūt p̄lm in
vestib⁹ suis. **E**x quib⁹ dñs cōfutat̄
errores quorūda hereticorū rep̄hen
dentū nos temere quia talib⁹ orna
mur nos: eo q̄ nūq̄ xp̄s et discipu
li eius hui⁹ mōi uestib⁹ legūt̄ indui.
Quib⁹ obuiat sic r̄ndendo. **X**p̄s no
luit omnia p se instituire: sed uoluit
suos successores et vicarios in hoc ho
norare: q̄ i p̄ssu tēp̄is p̄ m̄spiranti
onē sp̄s facti ad sui reuerentiā mī
ta p̄ suos mīstros instituerēt. **Q**uod
notauit ih̄s in h̄is ubi ai dixit a
postolis. **A**d huc mītm̄ habeo uobis
loqui: sed non potestis portare modo.
Vestes sacrate quib⁹ sacerdos indu
itur sc̄dm̄ coem̄ vsū sūt hec. **S**up̄hu
merale qd̄ caput uelat et humeros
tegit alba linea q̄ totū corpus tegit

et uestit tinguilū qd̄ alba stringit
et coaptat. manipulus q̄ sinistrū
brachiū mānūat stola q̄ collū angit
et in modū crucis pectus ornat et
sub tinguulo cōnexa in diuis diuidit
lineas casula q̄ sua latitudine corpo
ris mēbra ambit vniūsa. sed in duob⁹
brachijs collecta anterius et poste
rius sue latitudinis mēsurā nō abbre
uiat. **D**e h̄is uero q̄ ad p̄t̄ificalem
ornatū p̄ditis addūt̄ utputa mitra
palliū anulū baculū pastoralis.
nō tā altaris obsequiū sacerdotale
respiciūt q̄ p̄fulatus officiū et gloriā
p̄cipatū: et ideo p̄senti cōsideratio
ni ip̄t̄uētia videtur et intentione
mota. **C**eterū de uicinis indumentis
onū et aulibet sacerdoti celebranti
sacrosai mysteria qd̄ allegorice aut tro
pologice designet̄ est inquirendū. **S**e
cūda allegoria hec vestes ueniētis
in carne filij dei hūilitatis habitū
et suscepte forme seruilis conditiones
et modū figurat̄: q̄a semetipsū exi
nauit formā seruū accipientis et ha
bitū iūctus ut homo suos cultores
docuit hūiliari usq̄quaq̄ ut et vi
uificari mereant̄: et p̄fertū illos q̄s
ritū et habitū sui gregis uoluit esse
doctores et duces. **S**up̄humeralē sus
ceptū in capite significat̄ subiectio
nē xp̄i qua p̄ne uolūtatē obtēperis
ipse xp̄s qui caput est ecclie hūani
tate assūpsit et diuinitate sub c̄nis
tegm̄ie abscondit: ut rebelles hoīem
ad p̄riam reuocaret et offensū patre
plicaret. **A**lba linea qua idūit̄ sacer
dos passibilis carnis xp̄i mūdiciā ac
sac̄tissimi cordis ac imaculati corpo
ris puritatem ostendit: q̄a peccatū nō

fiat nec inuentus est dolus in ore eius
 et ipse speciosus forma pre filiis homi.
Angulus alba astrigens significat
 meritū iusticie quo voluit xpūs elec
 tis suis suffragari: et salutis nrē
 insidiatore dyabolū ligatū teneri.
Talit' eū tantū p̄sams videbat cū
 diceret. **E**t erit iusticia angulū lū
 borū eius: et fides tantorū renū e
 us. **Psalmi vi.** **X**pūs eū iustus et a
 p̄tētib; segregatus iter p̄tētes ta
 mē apparuit: et eorū mores sua cō
 uersatione correxit: et iusticie sue
 meritū quo nō indigebat indigēt
 bus coicauit: ut sit ipse iustus et
 iustificans eos qui ex fide sūt ih̄i
 xpi: ut omīs q̄ credit in ipsū nō
 pereat: sed habeat vitā eternā. **M**a
 nipulus frustra manu susceptus
 significat imutabile xp̄i cōstantiā
 in tēptationib; et in madato p̄is
 p̄seuerantē volūtate. **N**ā neq; dyabo
 las neq; h̄mānis cessit insidns: nec
 fragebat iurijs. **E**t pugna xpi pro
 iusticia designat. **X**pūs eū pro iusti
 cia certauit: mūdū superauit: et po
 testate dyaboli deiecit. **S**tola q̄ collū
 strigit et pectus scdm formā crucis
 adornat significat illā maximā o
 bedienciā xp̄i qua morte suscepit. et
 subegit morte ualde suspectū videli
 cet crucis penā latronū et malefuc
 torib; deditā. **V**n aplūs ait. **X**pūs
 factus est obediens p̄i usq; ad mor
 tem: morte autē crucis. **Philippen n.**
Sicut enī stola subiat collo: sic xp̄s
 baulās sibi crucē in humerō quasi
 stola in collo. **E**t stola in pectore cū
 cellata p̄ modū crucis ipsius mortis
 cōceptibilis xp̄iū genus et ignomi

niā crucis designat: quā xpūs pro
 fito sibi gaudio et gloriā victorioso
 resurrectionis sustinuit omī cōfusi
 one cōcepta. **C**asula larga et āpla
 significat latitudinē caritatis in
 xpō. quā nō solū amicos uerū etiā
 inimicos tegit. **N**ā q̄ dulci caritate
 amicos suos p̄sequeret expressit: cū
 diceret. **M**aiore caritate nemo ha
 bet: q̄ ut aīam suā ponat q̄s pro
 amias suis. **Q**uātū autē dilexerunt
 inimicos suos in hoc patuit: cū pro
 suis crucifixorib; et uirforib; tū dul
 ater orauit dices. **P**ater ignosce
 illis: q̄ nesciūt qd faciūt. **S**cdm a
 lios uero hec iduūmēta quorūdā ar
 morū xp̄i representat insignia. **S**up
 humerale representat cooptorū quo
 uideri facie xp̄i uelauerūt dicentes
Phetiza nobis xpe q̄s ē q̄ te percussit:
mathei xxvi. **A**lbi uero representat
 ueste albā qua herodes xp̄m induit
 et sibi illufit. **I**uce xxiii. **Q**ue uest
 tis credit' simul' staturā xp̄i excess
 fuisse et eū in ingressu ip̄duisse et sic
 eū sepius p̄ ip̄tū iudeorū coartuisse:
 qd nūc figurat albā longē staturā
 sacerdotis excedens ātēq; ligat'. **S**cd
 angulū uel zoniā representat flagel
 lū quo p̄latus xp̄m tenuit. **I**oh̄is
 xix. **S**tola uero representat illā ligu
 turā qua xpūs ligatus fuit qm a
 iudeis cōprehēdebat: ut dicit' **I**oh̄is
 xxi. **C**ōprehēderūt ih̄m: et ligu
 uerūt eū. **C**asula uero purpureū
 significat uestimētū quo milites
 circūdederūt ih̄m. **I**oh̄is xxi. **A**lle
 gonice autē uestes sacerdotales grā
 luter loquedo significat ututes qui
 bus sacerdotes debet ornari iuxta

illud prophetia sacerdotum tui induat
iustitiam: et spiritualia arma quibus sa-
cerdos armari debet contra spiritualia
nequias pugnaturus: de quibus ar-
maturis dicit apostolus ad ephesios **vl-**
timo. **I**nduite uos armaturam dei:
ut possitis stare adversus insidias dy-
aboli. **S**tate igitur succincti lumbos in
veritate: et induite loriceam iustitiae:
et calceati pedes in preparatione euan-
gelii pacis. **I**n omnibus sumetes scutum
fidei: in quo possitis omnia tela nequie
sive ignea extinguere: et galeam salu-
tis assumite: et gladium spiritus quod est
verbum dei. **P**rovideat ergo diligenter episcopus
et attendat studiose sacerdos: ut sig-
num sine signato non ferat ne uestem
sine virtute portet: ne forte sit sicut
sepulchrum dealbato: intus vero omni
spurritia pleno. **Q**uisque enim sacerdos
idoneus ornatus et honestis moribus
non induit: quanto venustior apparet
hominibus tanto redditur indignior apud
deum. **P**ontificale itaque atque sacerdotu-
le gloriam iam non honore comedat vel-
tutum sed splendore animarum. **Q**ui et illa
que quodam carnalibus obtutibus blan-
diebantur ea potius quam in ipsa intelli-
genda erant pascebant: ut quicquid illa
velantia in fulgore auri in nitore ge-
marum et multimodi operis varie-
tate significabant: hec omnia in acti-
bus sacerdotum et moribus illucescant.
Hec **inocentius et ronale.** **S**ecundum tri-
pologram magis specialiter loquendo
sacerdotis habitus sacerdotalis signifi-
cat qualis debent esse sacerdotes cele-
braturi. **A**mictus seu suphumerale
quo caput velatur et humeri ar-
cunque teguntur significant quod sacerdotes

in mente sua debet habere firmum pro-
positum et fidelem exequendi voluntatem
dei sacrosancti misterii pro satisfactione
populi: presertim in hoc opere nostro salu-
ti humane: ut intendat immolare deo.
rogare pro populo. consecrare et consecrare
corpus christi et omnibus proficere qui continentur:
et in tali proposito firmum permanere. **H**uius
enim est caput velare: satisfactionis
fructum intendere et sperare secundum ordinem
divine voluntatis. **S**icut enim caput
omnibus membris corporis precepit: sic
mentis intentio cunctis operibus ducit.
Unde intentio iudicat hominem et tunc
exhibet iudicio qualis fuit intentio
que per caput designat: secundum exposi-
tionem beati Bernardi super illud dictum eu-
angelii unge caput tuum et faciem tuam lau-
ua. **S**ed quod suphumerale humeris
arcunque fundit et coextendit: se-
cundum innocentium fortitudo operum cum pi-
actia designat. **H**umeri quippe for-
tes sunt ad opera pagenda: iuxta illud
patriarche iacob. **S**upposuit humeros
suos ad portandum: et factus est tri-
butus serviens. **S**acerdos vero non debet
otiosus existere sed bonis operibus co-
tidie insudare: secundum quod dicit apostolus
ad thymotheum. **L**abora sicut bonus
miles christi ihesu. **I**n singulis queque sibi
inmissis a deo patienter se habeant: ut
sicut in patientia sua possident animam
suam. **H**abet etiam suphumerale cor-
dulans quibus ante pectus ligatur: et
hec significat intentionem et finem qui-
bus opus est informandum: ne fiat
opus in fermento malicie et nequie:
sed in azymis sinceritatis. **P**rima ad
corinthios quinto. **D**emum sacerdos alba
induit quod ut plurimum est de bisso ul-

de tela candida: in signum autem quod sacerdos debet habere cor castum mundiciam et inovertiam vite: iuxta illud ecclesiastici nono. Omni tempore uestimenta tua sint candida. Sicut enim biffus uel linum candore quem non habet ex natura nilis totionibus: tanta parte acquirit: sic et caro hominis mundiciam et castitatem quam non optinet a natura nilis macerata castigationibus forat. Unde secundum apostolum sacerdos castiget corpus suum et in seruitute redigat: ne forte cum aliis iudicauerit ipse reprobus fiat. Deinde sacerdos angulo uel zona amictus: quia alba corpori coarctat: et circa lumbos percutit: ut castitas et mundicia per albam designatam nullis inuestinorum stimulis dissoluatur: secundum illud luce xvi. Sint lumbi vestri circumditi. In lumbis enim luxuria dicitur: sicut dominus de dyabolo ait. Virtus eius in lumbis eius: et fortitudo illius in umbilico uentris eius. **Job xl.** Debet ergo lumbi sacerdotis percuti per continentiam et succingi per abstinentiam. Unde **Gregorius.** Lumbos percutim: dum cum luxuria per continentiam coarctant. Hinc etiam apostolus dicit ad ephesios vi. State succinti lumbos vestros in veritate. Secundum alios uero angulum quo alba corpori coarctat: significat quod sacerdos debet habere iusticiam operis angente et muniente donum castitatis: ut iusticia seruata in opere commendet puritatem et iusticia seruata in castitate. Quoniam ut dicit **Gregorius** castitas modica est sine bono opere: nec bonum opus est aliud sine castitate. Post hoc sacerdos stola que leue et suauis

iugum domini significat super collum suum imponit: ut iugum domini se suscepisse demonstraret. Unde cum sacerdotes stola accipiunt: episcopus dicit. Accipe iugum domini. Iugum enim domini suauis est: et onus eius leue. Suauis in prosperis: leue in aduersis. Quia sacerdos cum osculo sibi imponit: ad denotandum assensum et desiderium quo se iugo hinc subiecit. Ita stola per anteriora descendens dextram et sinistram latus adornat: quia per arma iusticie a dextris et a sinistris id est in aduersis et in prosperis sacerdos debet esse munus: ne eleuetur in prosperis et frangat in aduersis. Debet etiam sacerdos secundum decretum beatus consilii de uno eodemque orario id est stola et ceterum perit: et ad utrumque humerum per omnes signum crucis in suo pectore parare. In quo autem aliter egent excoicationi subiacebit. Et hoc fit ideo ut sacerdos se dominice passionis in mente medicum designet habere: sine qua hoc sacrificium in memoria dominice passionis institutum non liceat offerre: ut sic imitator dominice passionis mundum sibi crucifixum et mundum se crucifixum exhibeat. Crucem portet in corde trahendo in se dampna infirmitatis aliene. Insuper et stola in pectore usque ad genua preedit: ut sacerdotem in opere debere esse imitatum iuxta dominum saluatoris **matthei xi.** sic dicitis. Disate a me: quia mitis sum et humilis corde. De hinc sacerdos maniplum in sinistram brachium ponit quasi captus et detentus: ne malicia mutet intellectum eius et ne fictio decipiat animam illius: sed ut timore dei a malo coarctatus etiam diuino amore cohibeatur

In pectore per penam abstinentie. crucem portet

ipsius affectus: ne tūsent in sinistra
cōsensū et pdat iusticie fructū. et si
nistrice maledicōnis se reddat obnoxi
ū. Sēdm̄ alios uero manipulus peni
tentiā designat: qua labes cotidia
m excessus et uicia huāne cōuersa
tionis extinguit. Et cū hoc manu
lus amonet sacerdote ut uigiliā
habeat in opere: ne quodā torpore et
tedio anim⁹ ipsius sacerdotis redda
tur ad agēda accidiosus. Etā p mā
plū p̄miorū retributio designat: uix
ta illud psalmiste. Venientes autē
ueniet. Et sinistra brachiū cui i
ponit manipulus uita p̄sentē figu
rat: ut quicquid laboris et cure sacer
dos pro xp̄i grege in caritate in cari
tate in hac uita pegerit pro hinc in
futura patria sēdm̄ p̄m̄ā mēde reu
piat retributionē: qm̄ opa illoꝝ
sequūt illos. Postremo sup̄ omēs
uestes casula a sacerdote induit: q̄
a grec̄ planeta uocāt: significans
caritatem sine qua sacerdos est q̄si es
sonas et cōbalū t̄m̄ens. Et rite ca
ritas p casula designat: q̄ sicut ca
sula operit cetera idumēta: sic caritas
operit mltitudinē peccatū ut habet
iacobū ultio. Et sicut hec uestis cetera
uestimēta in se includit et cōtinet:
sic p̄ceptū caritatis om̄ia scripta le
gis et p̄ph̄arū in se includit ut dñs
dicit. In hoc pendet tota lex et p̄ph̄e.
Sup̄ quo b̄tus augustin⁹ dicit. Hic
tenet qd̄ latet et qd̄ patet in diuis
codicibz: qui caritate seruat in mo
ribz. De hac caritate ap̄lus n̄ ad
corinthios xiii. sic dicit. Adhuc excel
lentiorē uia dēmonstrabo uobis. Si
linguis hom̄ loquat et agēloꝝ ca

ritatē aut nō habēat: fructus sū sicut
es sonas et cōbalū t̄m̄ens. Et si ha
buerit p̄ph̄etia et nouerit misteria om̄ia
et oem̄ scientiā. et si habuerit oem̄ fidē
ita ut mōtes t̄sserā caritatē autē
nō habēat: nichil sū. Et si distribuē
m̄ paupes omēs facultates meas.
et si tradidero corpus meū ita ut ar
deam. caritatē aut nō habēat: nichil
nichil prodest. Hec siquidē caritas est.
uestis nuptialis: de qua dicit dñs i eu
angelio. Amice quōd huc intrasti nō
habēs uestē nuptiale. Casula est la
ta cuius latitudo latitudinē caritatis
significat: q̄ amicum in deo diligit. et
p̄pter deū hostē nō excludit: p̄pter
mandatorū dei finis et legis plenitu
do caritas nō inmerito nūcipat: tes
te p̄ph̄eta in ps̄ cxxviii. sic dicēte. Om
nis cōsumationis uidi finē: latū mā
datū tuū nimis. Itē casula in exten
sione brachioꝝ in anteriorē et posteri
orē p̄te diuidit: p̄ qd̄ duo brachia ca
ritatis designantur scilicet erga deū
et erga p̄ximū. Unde et dñs p̄cepit
Diliges dñm̄ deū tuū: et p̄ximū sicut
teip̄sū. Ex dictis patet sex esse idumē
ta sacerdotis: q̄bus in officio nulle
quolibet sacerdos cōsueuit exornari.
Circ̄ aut hec idumēta portet: dicitur
dū q̄ hoc est rōne officij p̄tinētis ad
sacerdotē: q̄ sacerdos habet alios
cathēzare: qd̄ anactus significat:
habet baptizare: qd̄ alba significat:
ligare: qd̄ angulus signat: p̄dicare:
qd̄ manipulus signat: habet absolue
re: qd̄ stola representat: et habet cō
secrare: qd̄ planeta seu casula signat.
Et est sciendū q̄ idumēta m̄strorū
significāt p̄dōnitatē q̄ in eis requir̄

ad tractandū diuina. Et q̄a quedā sūt
 q̄ in omib; requirūt. et quedā requirūt in
 superiorib; q̄ nō exigūt in inferiorib; :
 ideo q̄dā uestes sūt omib; mīstris co-
 munes. q̄dā superiorib; tantū. Omib;
 enī mīstris cōpetit amittus: p̄ que
 significat fortitudo ad diuina offi-
 cia exequenda. Similit̄ alba: q̄ signat
 puritatē uite. Et angulū q̄ signat
 repressiōē carnis. Sed subdyacon⁹
 ulterius portat manipulū: quo signat
 absterisio mīnarū culpāri quā q̄
 si sudariū portat: q̄a ipse p̄mo ad
 mittitur ad sacra tractanda. **Ite** po-
 tat tuicā strictū que signat doctrinā
 xpi: q̄a ipse ad doctrinā noue legis
 nūcianda ordinat. **Dyaconus** autē
 ultra hoc habet stolā in sinistro
 humero: in signū q̄ applicat ad
 mīsteriū in ipsis sacmētis. **Ite** dal-
 maticā largā: q̄a ipse dispesator
 sacmētōrū ponit ubi largitas req̄-
 rit. **Sacerdoti** autē in utroq; humerō
 stola ponit: ut ostēdat plena potes-
 tas dispesandi sacmēta. ideo stola
 descendit usq; ad inferiora. **Habet** et
 am casulā q̄ signat caritatē: q̄a sacra-
 mētū cōsecrat caritatis idē eucaris-
 tiā. **Sed** ep̄i habet ultra illa nouē
 ornāmēta scilicet caligas sandalia sbi-
 cinctōriū mitrā dalmaticā tuicā cy-
 rothecās anulū et baculū: q̄a nouē
 sūt q̄ ep̄i possūt ultra simplices sacer-
 dotes: scilicet ordinare alios v̄gines
 b̄ndicere basilicas dedicare clericos
 deponere synodos celebrare crisma
 cōsecrare vestes ac vasa cōsecrare ac
 cōfirmare. **P** caligas significat rā-
 tido gressuū. **P** sandalia q̄ pedes te-
 gūt significat cōceptus t̄renorū **P**

cictōriū quo stola ligat̄ cū alba signu-
 ficat amor societatis. **P** tuicā p̄seu-
 rācia: q̄a ioseph tuicā talare legit̄
 habuisse id est descendente usq; ad ta-
 los p̄ q̄d signatur extremitas uite. **P**
 dalmaticā signatur largitas in op̄er-
 bus misericordie. **P** cyrothecās designat
 cautela in op̄ere: q̄ sic fiat opus in
 publico: q̄ it̄erionē retinet ī occulto.
P mitrā sc̄a vtriusq; testamētī de-
 signat: ideo duo cornua habet. **P**
 baculū cum pastorālis: quo debet
 corrigere vagos q̄d curritus baculi
 significat: et p̄gēre lentos et tepi-
 dos q̄d stimulus in pede baculi signu-
 ficat. **Vn̄** **Corrige sustētā stimula**
vaga morbida lenta. **P** anulū sacra-
 mētū fidei designat: qua ecclia xpo
 desponsat. **Ipsi** enī sūt in ecclia loco
 xpi. **Ultra** hoc archiep̄i habet pal-
 lū in signū p̄uilegiū potestatis.
Signat enī torquē aureā quā solebāt
 legitime certātes accipere. **Utrū** au-
 tē sacre uestes refici possūt q̄ n̄ r̄p̄ūt
 ita ut de nouo nō sit opus eas cōsecra-
 ri: videt **bnard⁹** in glosa sup̄ m̄. q̄a
 in dubis eō de cōsecratiōē ecclie: dicit
 q̄ filiū uel p̄ānus nō cōsecratus po-
 test apponi cōsecrato nec ē opus no-
 ua cōsecratiōē cōsecrari. **Et** alimus
 dicit. **Q̄d** remanet forma uestis:
 enī it̄erito cōsecrare nō oportet licet
 p̄ p̄tes plures reficiat. **Serius** autē si
 forma mutat̄ uel soluat̄. **Cui** cōcor-
 dat **hostiensis** in glosa capli p̄allegu-
 ti. **Q̄d** autē agendū sit q̄n̄ vetustate
 sūt cōsumpte vtrū ad alios vsus sūt
 cōuertende: de hoc dicit̄ in caplo se-
 quētī. **De ih̄mētis ad officium**
missē requisitis. ca. secundū.

Astrumēta cōsacra ad officiu nū
 se pagendū sūt plurim: salicet dom^o
 seu ecclia altare calyx corpale et lu
 me. Et quous de hinc aliqū dōm sūt
 cōsacra pcedēti caplo n^o: tūc aliq^o
 in spciali sūt dūda. et pmo de ecclia
 Dñi dico q missa nō debet celebrari
 nisi in ecclia cōsacrata si fieri potest
 uel salte in altari cōsacrato: uel si
 her nō habent: tūc ad min^o habent
 pua tabula cōsacrata. In nōtate
 tūc missa celebrari potest sub di
 uo uel i tēromis uel i itinere i exer
 citu honesto uel mō simili: dū tūc
 habent ibi pue tabule ut dñi est et
 cetera astrumēta seu ornāmēta ne
 cessaria de cōsacra. **2° p^o** cōsacra
 et caplo missari. Debet etiā missa
 dia sup tū solidā et nō in mari ul
 flumib: fluctu uel tēpēstare imine
 te: ne fiat sanguis fusio uel corpis
 xpi in debita motio. Potest tūc
 icōsacra missa ibi dia. Debet aut
 ecclia ppter qtuor cōsacrari. Pmo p
 ter reuerentiā illius q in hoc sacra
 to cōtinet: que uixit deus sius.
De qser **3° p^o** eccliarū cōsacra: **2°**
 Sedo ppter hui^o moi loca efficacā: qā
 in tēplo ātque legis erat aliq^o ūtus
 ut habet n^o machabeorū. Ergo nō
 min^o in ecclis. Tercio ppter angeloz
 frequentationē. et demonū terrore et
 exclusionē. Quarto ppter deuotorū in
 formationē: qua pcedere debent ea
 q materialit agūt spūaliter in se com
 pleri. Qñtū ad altare dico q qtuor
 sūt eius cōsacra. Pmo q sit lapi
 deū: et hoc ppter tria. Pmo ppter xpi se
 pulchri lapidei repletationē. Sedo
 ppter ipsius xpi figūationē: qā altare

significat xpm qui petre apat. **2°**
 ad corinthios deas. Petri aut erat
 xpus. Tercio ppter materie cōsacra:
 qā uis est et ubiq^o iuenit. Sedo cō
 sacio ē q debet esse cōsacrata: quā
 eius cōsacra sūt cōsacra: xpi
 de qua ps. **U**ixit te deus deus tuus
 oleo leticie. **Ps xliiii.** Tercia cōsacio
 q debet esse cōpositū uel cōiūctū ex
 lapide et structura ul capsula: et
 sūt vniōne nature diuine et hūa
 ne. Qñtū cōsacio q nō oportet q sit
 integrū et nō motū. De fractura
 est distinguendū. Qñtū aut ē enormis
 et tūc cōsacrari debet: aut modica
 et uixta extremitates et tūc nō de
 bet. Sed de motione sciendū q si la
 pis motus fuerit de capsula tūc
 cōsacrari debet: qā cōsacra fit in
 cōiūctioe lapidis et structure. Et
 iō dicit quidā q altare portatile si
 amotū fuerit a ligno tūc cōsacrari
 est. **H**oc credo intelligendū qā lapis
 est simil cōsacratus cū ligno. Si aut
 esset cōsacratus p se ut fiebat anti
 quitus: nō esset bis cōsacratus sed
 quosdā. Qñtū ad cōsacra qualis esse
 debeat sciendū q debet esse aureus
 uel argenteus uel ad minus stāneus
 ppter eorū puritatem et soliditatem.
Nō aut debet esse de cupro uel de fer
 ro qā her duo rubignē cōtrahūt: **2°**
 nec ex ere et auricalco qā etiā cru
 gnatur et ad uonutū inducūt: nec
 de vitro aut crystallo qā de facili fra
 gūtur: nec de lapide ppter ineptitū
 dīmē matie: nec de ligno qā porosū
 est. et posset in poris aliqd de sanguie
 remanere. De hac matia habet de
 cōsacra **3° p^o**. Qñtū ad cor

ponale dicendū q̄ debet esse de p̄ano
 lineo mūdo. Vñ in eplā siluestri pa
 pe de cōsec̄ dōe p̄ m̄o cōsilio dicit.
 Cōsilio om̄i statum̄ ut sacrificiū
 altaris nō de serico p̄ano aut tint
 to quisq̄ celebrare p̄sumat: sed i
 puro lineo ab ep̄o cōsecr̄nto. sicut
 corpus xpi in sindone mūda et li
 nea sepultū fuit. Et hoc cōpetit sig
 nificationi: q̄ talis p̄anus mltis
 cōsilioibz et p̄cussioibz pat̄: sic etiā xps
 mlti et plima sustinuit in hac vi
 ta. Sed dubiū est de lignis ecclie cō
 secrate et sacris p̄anis q̄i at̄q̄nt.
 Dicendū q̄ ligna ecclie cōsecrate pos
 sūt poni in alia ecclia uel alio loco
 honesto aut vsu simili puta caplo
 dormitorio refectorio: ut dicit glosa
 sup̄ m̄o ligna de cōsecr̄ dōe p̄ma.
 et nō debet poni in coquina uel vineri
 uel hui' moi. De p̄anis aut̄ sicut
 sūt palle altaris cortine ecclie vesti
 metā mistroū siue sacra vasa nō
 debet conuerti in vsū laycorū uel etiā
 ad p̄phanos vsus. Sed si aliq̄ uesti
 metā sacra uel p̄ani sūt vetusta
 te cōsumpta debet cōburi et cineres
 recondi sub baptisterio uel in parte
 te aut alio loco tuto ne ab inceden
 tibus pedibz cōculcent. De lumine ue
 ro dicit hostiensis q̄ siue lumine nō
 debet missa celebrari. Vñ leuitici vi
dicit. Ignis in altari meo semp̄ arde
 bit. cui' ratio est q̄ ille ibi sacra
 mentalit̄ existit qui de seipso dicit
iohis viii. ego sū lux mūdi: et de
 quo hymeon luce sc̄do: lumē ad re
 uelationē gentiū.

Explicit liber primus.
Incipit liber secundus.

Appeditis p̄ dei gr̄a de
 p̄mo ... libro: imm̄
 q̄ntū ad libru' sc̄dm
 officū in se et i suis
 ptibz singillatū et di
 uisim̄ una cū gestibz sacerdotū vel
 tat̄ declarādū. Quibz expositis et
 declaratis: luculēter apparebit q̄
 sūt p̄ficiētia sacra corpus xpi. Et
 q̄ officū nusse sc̄dm quosda titū
 in tres ptes distiguit salicet in pte
 p̄paratoriā instructoriā oblatoriā
 Instructoriā pars incipit ab eplā et
 t̄minat in offeritorio. et pars antecede
 epliam ē p̄paratoriā oblatoriā uel
 pars incipit in offeritorio et t̄minat in
 fine nusse: ideo illā diuisione causa
 breuitatis sequedo hūc libru' sc̄dm
 hoc in tres diuidā tractatus: q̄rū p̄
 mus erit de p̄ce p̄paratoriā: Secūdo de
 instructoriā et t̄rius de oblatoriā. Et
t̄tatus p̄m̄ xi caplū optinebit. Quā
p̄mū erit de debita m̄str̄ dispositioe
 et eius p̄paratioe. Secūdo erit de intro
 tu et eius allegoriam et etiā tropolo
 gica signōe. Tertū de laude sc̄e tri
 nitatis salicet gl̄a p̄i. Quā de acces
 su altaris et cōfessione sacerdotis an
 altare. Quā de osculo altaris et sig
 no cruas. Sexū de t̄nslatione ad dex
 trū pte altaris et libri n̄tione Septi
tinū de hyuel. Octauū de cāntico ā
 gelico salicet gl̄a in excelsis et eius
 expositioe et q̄re i missa b̄e uirginis
 in hoc cāntico sex tropi iterponit sal
 cet sp̄us et alme orphanorū: Nonū
q̄re nō semp̄ cāntat gl̄a in excelsis.
Decimū de salutatioe sacerdotis sa
 licet d̄us uobiscū et de collā Vndē
 de numero collatū et ḡclusioe curūde.

De debita ministerii preparatione.

Hic s. primus secundus liber.
De debita ministerii preparatione
principaliter quatuor requiruntur. Primum est ma-
nui lotio: et hoc propter duo. Primum ut
mundus accedat ad tangendum corpus
christi: quia si mundus debet tangi panis
materialis: multo fortius ille panis
celestis. Secundo quia significat ablu-
tionem mentis per contritionis amaritudinem:
uxta illud psalmi 51. Lauamini mundi-
estote. Secundum quod requiritur est capitis per-
tinatio: propter duas causas. Prima est
hialis: scilicet quod pilis deceter ornentur
et stent bene formati et alii non ca-
deat super sacrificium. Secunda est magis mul-
tica: quia sacra scriptura intelligit
per pilos cogitationes inuicabiles. que
tunc debet eradicari uixta illud psalmi
139. Auferre malum cogitationum uestrarum.
Et dicitur 139. Auferes malum de me
deo tuo. Tertium est quidam psalmorum
quod dicitur ad illos papue qui dicunt officium
romani quod hinc papa instituit: si-
licet quod dilecti benedixisti domine terram tuam.
Inclina domine credidi et de pharisais. Et
dicitur quibus psalmi secundum innocentium:
ut si quis quibus sensum transgressione
inuidiam aliquid commisit quibus psalmorum
oratione detergat. Et dicitur isti signifi-
citer: quia in quolibet illorum fit recte
datio de hinc que spectat ad hoc sacri-
ficium uel ad remissionem peccatorum. In
primo de altaris officio: cum dicitur alta-
ria tua domine uirtutum. In secundo de misericordie
dei ostensione: cum dicitur ostende nobis
domine misericordiam tuam. In tertio de adora-
tione: cum dicitur ueniet et adorabit
coram te domine. In quarto de deuota obla-
tione: cum dicitur calice salutaris ac-

cipia. In quinto de finali redemptione:
cum dicitur apud domini misericordiam et copio-
sa apud eum redemptio. Dicitur quod ibi co-
munitur est sui et populi cum aqua aspersio: et
papue in die dominico. Vbi primo videtur
dum ex quibus debet colligere aqua bene-
dicta. Et dicitur est quod debet esse ex
aqua et sale. Sal autem significat del-
actionem sacerdotis. Unde in antiqua
lege in sacrificio sal ponebatur. In
inmersione autem salis tres acures sunt:
ad deuotionem quod totum a tinitate procedit.
Aqua uero significat populum. Vnde uix-
ta. Aquae multe populi multi dicitur. De
modo autem aspergendi cum aqua benedicta
sciendum: quod primo debet aspergere altare
quod significat ipsum ad effugendum deo-
nes ab illo a quo ad populum gratia deri-
uat. Postea populus debet aspergi pro-
pria. Primum propter demonum expulsionem:
secundo ad uenialium deletionem: tertio ad
mentis satisfactionem. De consecratione
dicitur in canonicis. Quod autem debent cu-
rari in aspergione sciendum quod a festo penthe-
costes usque ad festum pasche debet curari
in aspergendo me domine yfopo cum uisu misere-
re mei deus. In quo petunt gratiam
iustificante dicens asperges me id est
aspergas me. quia hebrei non habent op-
tatum modum sed pro eo uirtutem futuri
in indicatum modum. sequitur. yfopo et
mudabor. Igitur hic de mudatione
spirituali per modum emundationis corporalis.
Vbi sciendum secundum anselmum et glossam
super illo uisu asperges me domine psalmi 51. quod
yfopus est herba humilis et medica-
lis iudicialibus suis adherens saxo: et se-
cundum medicos pulmones in quibus est
coflatio purgat. Ideo dicitur augustinus.
Esto humilis in humili deo tuo. p

37

sopo aspergens, et humilitas xpi te mu-
 dabit: et omnem inflationem superbie tol-
 leret: et ita pulmone purgabitur duno fix-
 us sis in radice caritatis. **I**te lauti-
 a xpm habet quino leprosus mudan-
 dus aspergebat yfopo ituncto in sangu-
 ne passeris valuit ad emundationem
 lepre corporalis. sic humilitas in radice
 caritatis fixa in xpo et tacta in eius
 sanguine per efficaciam passionis eius
 mudat nos a lepra spirituali sicutet pra-
 lus illud apli ad hebreos ix. **S**i san-
 guis hyrcoru et tauroru et ames vitu-
 le aspersus inquinatos sasciat ad emunda-
 tionem carnis: quanto magis sanguis xpi
 qui per spm sancti optulit semetipsum ima-
 culatum deo emundabit conscientiam nostram ab
 operibus mortuis. **C**ollat autem quod hoc
 fecit per maximam humilitate: iuxta il-
 lud ad philippenses quinto. **H**umiliauit
 semetipsum factus obediens usque ad mor-
 tem. **H**anc humilitate cum incedit passi-
 onis xpi habuit beatus petrus dicens
 petrus apulus vocatus secundum prophetiam
 tuam dei patris in sacrificio spiritus sancti obedi-
 tuum et asfusionem sanguinis ihesu xpi. **P**
 petri p. **E**st ergo sensus quasi dicit scdm
 glosa. **I**ncerta et occulta manifestat
 ta michi: et ita certus sum quod asperges
 me donec yfopo id est virtute humilitatis
 infixum in radice caritatis in xpo et
 itunctum in eius sanguine a quo habet ef-
 ficaciam sicut omnia sacramenta ecclesie ha-
 bent efficaciam a passione xpi: et sic
 mudabor a lepra peccati. **E**t notat ino-
 centius in prima particula tria scilicet in
 redeptis pluralitate in redeptore hu-
 militate in redeptione utilitate. plura-
 litas in redeptis dicitur cum dicit as-
 perges me quod enim aspergitur in locis mul-

tis et confuditur propter quod veritas ait.
Hic est sanguis meus novi testamenti
 qui pro multis effundetur in remissionem
 peccatorum. **M**athei xxvii. **H**umilitas in re-
 deptore designat cum dicit yfopo quia
 humilis et medicinalis herba est. **E**xpuls
 autem propter suam humilitate fidelibus suis
 tribuit salutarem medicinam. **U**n dice-
 bat. **D**isate a me quia mitis sum et hu-
 lis corde. **M**athei x. **U**tilitas in re-
 deptione apparet cum subdit et mu-
 dabor super nivem quia sicut apulus
 aut sanguis eius emundavit conscientiam
 nostram ab operibus mortuis. **A**d hebre-
 os ix. **C**um igitur audieris asperges me
 yfopo et mudabor in asfusionem sanguinis
 xpi passionem intellige. **D**emum ibi lava-
 bis me subdit emundationem que fit in
 aqua baptismi vel penitentie lotionem
 quia ut dicit inoentius cum audis la-
 va me et super nivem dealbabor in ab-
 lutione aque baptismi sacramenti
 regenerationis agnosce ut sit felix
 secundum glosa lava me aqua bap-
 tismi id est sicut in baptismo lauabas
 fideles tuos tempore gratie: ita nunc la-
 uabis me aqua salutaris penitentie. et
 illa aqua est gratia dei que efficit in anima
 penitentiam fructuosam. de qua **E**zechie-
 lis xxxvi. **E**ffusa super vos aqua
 mudata et mudabimini ab omnibus in-
 quitatibus vestris. **E**t tangit hic tria
 secundum inoentium ad effectum baptismi:
 scilicet remissio culpe delictorum pen-
 et infusio penitentie et infusio gratie. **P**rimo
 notat cum dicit lauabis me. secundum
 cum addit dealbabor. tertium cum subui-
 gitur super nivem id est incommensabiliter ut
 dicit glosa. **C**andor enim spiritualis in-
 commensabiliter maior est quam corporalis. **U**n

apocalyp^s vñ dicit. Tauerit stolas
suas et dealbauerit eas i sanguine
agni. Et vsa^s p^r. Si fuerit pccā vñ
ut cocinu qñ nix dealbabit. et si
fuerit rubra qñ vñtulus uelut la
na alba erit. Et notat hic augusti
nus q^d facti sic abluti et dealbati
recte possūt dici uestis xpi sine ma
cula et sine rign. Pmō uestis xpi
m mōde tanq̄ dealbata rfulsit ma
thē xvñ. ideo significat ecclīaz ab
omī macula pccā mūdātā. Vñ apls
ad epheios v. Xpūs dilexit ecclīaz
et semetipsū tradidit pro ea ut illā
sācificaret mūdīs et lūmētro aque
m uō vite ut exhiberet ip̄e sibi glo
riosa ecclīaz nō habentē maculā
aut rugā aut aliqd̄ hui^{us} mōi sed ut
sit scā et imaculata. Regit^r vsus mi
serere mei deus. Vñ bñs augustin^{us}
Qui magnā misericōdiaz dep̄cāt mag
nā miserā cōfiter^r. Vbi sciendū q^d
cōfiter^r se miserū creaturū et deū
misericōdē creatōe et sic cōfiter^r
q̄tuor saluet duom se saluet mi
serā et naturā m deo duo saluet
saluet om̄ipotentā et clementiā
miserū cōfiter^r cū dicit misere na
turā cū dicit mei. om̄ipotentā cū
dicit deus. clementiā cū addit scdm
magnā misericōdiaz tuā. Cū dicit
creatōe pccat creature et misericōdiaz
miserō. Augustin^{us}. Subueni q̄u
wluen scdm magnā medicinā.
Graue ē qd̄ habeo sed ad om̄ipote
tem cōfugio. de meo tā letali w
nere desperare nisi tantū medicū
repperire. Et dicit misere mei deus
qñ diceret tibi pp̄ū est misere et p
tere qā natura tua misericōdia est et

tu solus pccā dmittis. In illud
luce v. Qs̄ potest dmittere pccā n
si solus deus. Et bene dicit scdm
magnā misericōdiaz et nō scdm legis iusti
ciā: qā leuita xv dicit mortū adu
dicabit mechns et adulterū. Et q̄uis
forte rex tūc illi pene nō subiret.
uel saltē p nullū iudice hoīem sibi
infligi possit talis pena cū nō habet
aliū iudicē supiore se: nouit tamē
q̄tū ad diuā iusticiā se dignū esse
pena grauiorē ideo cōfigit ad misericōdiaz.
Innocentius. Misere mei deus qā mīa
tua plena ē terra: et miserationes tue
sup om̄ia opa tua. Q̄ dicitur
sermo suauis locutio dulce ubū. et
necrū pccatū vtile misere et cōgruū
penitēt: nec semel sed sepe cū amā
tudine cogitandū cū dolore discer
nendū: et cū lacrimis iterandū ex
toto corde et tota mēte et ex tota aīa
et ex totis affectibz et totis uisceribz
totis medullis cū suspiris et singul
tibz atq; lacrimis exclamandū saluet
misere mei deus. A pascha uero us
q̄ ad pēthecosten cātū. Vidi aquā.
et ē sup̄ra de ezechiele caplō vlvñ.
Vñ ibi duo signū saluet redēptio p
passionē et satisfactio p sācificatōe
nstitutionē: et ideo illo tēpore cātū
qd̄ est pp̄ū passioni et sācificatōe
et vsū baptisū qd̄ fiebat atq; tūc
sabbato ante pēthecosten et an pas
cha. De cōsecratōe dē mī baptisū.
De introitu misse. et de eius alle
goua et tropologia significan
Inceptio misse tres one.
habuit vñietates. Oīm enī
a laōne aliq̄u ficut hodie fit m sab
bato pasche. Posten celestū papa

18

primus psalmus dicitur ad introitum
 missae instituit. Unde adhuc unus usus
 eiusdem psalmi antiphonam ad introi-
 tum dicitur et hoc ex ordinatione beati
 gregori qui antiphonas ad introitum mo-
 dulandas composuit et cum cantu ordina-
 vit. De consecratione dicitur quod per
 laqueus papa prope tedium cantantium et
 gravitate et prope multitudinem psal-
 morum ordinavit quod de illis psalmis
 sumeret aliquam partem in qua intentio psal-
 miste explicaretur sicut est intentio con-
 ter et usus et quod dicitur offerentium totum.
 Introitus missae in duplici sunt differe-
 tia. Aliqui sunt regulares; alii no-
 minantur irregulares. Regulares sunt
 qui accipiuntur de psalmo, sicut sunt illi
 introitus. Ad te levavi dominus dixit ad
 me. Et pro marci parte ipsi introitus
 sumuntur de psalmis, cuius una causa est
 secundum ysaia quia iste liber psalmorum
 quasi conclusivus continet totam sacramen-
 turam; quia in eo scribitur primum bonorum
 ut ibi gratia et gloria dabit dominus super
 plebem malorum ut ibi veniet mors
 super illos; profectus virtutum ibi ibunt de
 virtute in virtute. Item ibi describitur
 profectio operationum expectata dominum viri-
 liter age; vita eterna beatorum ibi cre-
 do videre bona domini; spectatio superio-
 rum ibi placebo domino in regione vivorum.
 Et cum hoc liber ille habet modum logi-
 ci narratioem orationum et invocatioem
 et versus factus et apte omnibus festis
 et cuilibet materie et tempore sunt ap-
 plicabiles. Alia causa est, quia psal-
 mus antiphonatus id est per excellen-
 tiam pro ceteris de incarnatione domini et
 de eius passione prophetavit. Irregula-
 res introitus sunt qui secundum varietates

solemnitatum ex diversis locis sacre
 scripture iterum ex psalmis excerpti
 et propheti sicut ut ibi vici galilee de actu
 bus apostolorum puer natus est nobis de psalmo
 et sic de aliis. Et dicitur introitus ab
 introitu eo quod dum illa antiphona can-
 tur sacerdos celebraturus ad altare
 intrat, vel quia per illam antiphonam ad
 officium missae intantur. Et est sacerdos
 de introitu regulari quod si primus usus
 psalmi est introitus tunc aliquis de scrip-
 turis usibus eiusdem psalmi erit usus
 ipsius introitus, ubi gratia introitus
 terne ferre prope dominum in xl. est domine
 refugium tuum usus est prophetarum motes
 fierent. Et potest de consimilibus eodem
 modo declarari. Si vero non primus usus
 psalmi sed aliquis alius de scripturis
 est intentus, tunc primus usus ipsius psal-
 mi erit usus ipsius introitus ut in
 missa natalis domini ubi introitus est
 dominus dixit ad me ibi usus est quare fe-
 muerunt geres; et hoc fit ad defig-
 nandum unionem et connexionem carnis
 saluati christi et sui corporis mystica sali-
 cet ecclesie. Sed quia officium principaliter
 et prope christi respicit, et cum omnia facta
 christi a principio usque ad finem facta sunt, pro
 nostra salute; ideo ipsa opera christi a prin-
 cipio usque ad finem ad medium et spe-
 cialiter in missa debet reuocari. Igitur
 secundum expositionem per introitum representat
 desiderium sanctorum prope et suspiria eorum
 de aduentu christi in carne; chorus ito-
 nans et cantans introitum multitudinem
 designat prophetarum et chorum sanctorum prope
 aduentum christi cum multis suspiriis ex-
 pectantium. Emitte domine agnum domini
 toris carere de petra deserti ad montem
 filie syon. Et iterum Veni domine et no-

h tardare relaxa facinora plebis
tue. Quoni desideria nota fecit disfa
pulis suis dices. **Sti** oculi q vident
q uos videtis: mlti eni reges et pph
voluerunt videre q uos videtis et non
viderunt: et audire q uos auditis et
no audierunt. **Iuce** deno. Et ideo m
yma dnica aduetus i qua aduetus
dni m carne ab ecclia recolit: itroi
tus sic m psona scdm mtonat. Ad
te leuau anim meū. **Repetitio** i
troitus mltiplicatione desiderii et
et clamoris illius imnuat. **Un pfa**
xxviii. manda remūda expectare
expecta modicū ibi modicū ibi. **Et**
abatur n. Et si morā fecerit expec
ta eū. qā uenies ueniet et no tar
dabit. **Vel** scdm alios itroitus ideo
resumit: qā tū pcedetes xpm salu
cet pīarthe et pphete q seqtes sa
liet apli et euāgeliste et alii sūt
cōcordes de fide xpi: qā turba q p
cedebat et q seqbat clamabat dices
Osanna filio dauid **mathei xvi.** **U**
sus uero itroitus q qdāmo ut plu
tantiū uider' altius sonare illius de
siderii et clamoris et illorū superiorū
imensitate designat. **Un** quidā di
cebat. **Utinā** dirūperes celos et des
cenderes. **Aln** ante que missurus es
Et ps. Dne inclina celos tuos et des
cende. **Scdm** alios uerō itroitus tan
cūsus est gravior et uolucior desig
nat exultatione patrū ante lege
de aduetu xpi. **Un saluator.** **Abra**
hā exultauit ut videret die meū:
vidit et gauisus est. **Iohis viii.** **U**
sus uero cū cūsus clarior est i pla
nior expmit de hōrū ppharū sub
lege qd' ex clariori notāna processit.

sed repetitio itroitus designat exulta
tione patrū noui testamēti de incarn
natiōe xpi q amediantes et ad modicū
reuocantes et repetentes suspiria patrū
ueteris testamēti reuertit ad atiqs
scripturas p testimo xpi incarnati.
De laude sancte trinitatis. m. m
Laus scē trinitatis q m hoc cō
silio saluet glā pī expmit: iter i
troitu et eius repetitione poss' vñ iter
ponit et decantat ad cōfutatione erro
ris arri et nestorū hereticorū q dixerūt
spm scōm nō esse equalē m glā saluet
pī et filio: sed esset seruus pīs et filij.
Legit enī q ad petitione damasi pa
pe bēti **thedomi.** glā pī opposuit i rpe
damasus papa ad nullā cōtūm istitu
it et pcepit. **Ut** igit' pī et filij et
spm scōm equalē gloriā et maiestātē
credam' habere: idcirco glā pī sic nul
se aduignt' ut sit sensus cōtrū arriū m
de sit par honor pī et filio et spū scō
sicut erit ei glā anteq' angelica et
huāna creatura laberet' qn' eū lau
dabāt astra matutina qualis et nūc
glā ei est a beatis et erit i ppetuū. **Vel**
qsi sic dicit' q'ius deus pī genuerit fi
liū. et filius eius homo frūis sit et spū
ritus missus sit. nō tamē eorū digni
tati m aliq' est detractū aut derogatū
sed tāta glā idē glōrificāda dignitas
et pfectio eis nūc est et erit i ppetuū
qnta eis erat m pīcipio et ab eterno.
Ecce q' p'fudi mltorū et q' tremende
maiestatis iudiciū ingerit nobis au
ditio cōfessū vīscali ut merito ad ei
platione tremuli inclinem' et genua
flectam': cōsiderātes altitudinē diu
ne maiestatis et imēsitudinē sume
bonitatis nobis tū inclinatū. **Sed** q'p

glā pī intponat quidā dicit sic ad
 designandū q̄ tota scā trinitas indiuise
 incarnatione filij dei ē opatu quā desi
 derabāt uetura scī p̄es uetere testa
 mēti ut dōm̄ est i cūplo p̄cedēti et ideo
 ad laudandū et regnandū et reddēdū
 gloriā de hac ineffabili maiesta
 te s̄e trinitatis it̄pōit glā p̄i. Se
 cūdu uero inuocētū tertiū et rationa
 le it̄positio glorie seu hui⁹ m̄ile
 ne gloria p̄i captationē beniuolētie
 designat: ut cū quē expectabāt facti
 p̄es optinerēt ad totū trinitate glo
 rificandū. dicētes clamabūt ostende
 nobis dñe misericordias tuā et salutare
 tuū da nobis. ostēde nobis facie tuā
 et salu erim⁹. Qui sedes sup cheru
 bīm apparere homo cōcū effr̄ym̄ benyā
 nū et manasse. Sed dubiū est h̄re ali
 qm̄ glā nō dicit ut patet i missa pro
 defūctis et etiā a dñica passionis us
 q̄ ad pascha. Rūdet q̄ i missa pro de
 fūctis nō dicit glā p̄i p̄pter tria. p̄o
 p̄t̄ incertitudinē de eorū liberatiōe
 Sed q̄ credit eos esse i statu pene
 saluēt purgatorio et a glā distātes
 Tertio q̄ ibi nul̄ meritorū agūt sed
 tantū penā soluit. A dñica etiā pas
 sione usq̄ ad pascha nō dicit glā
 q̄ tūc fit mediū de passione filij dei
 q̄ i mentibz n̄ris mēdōrata magis
 lugere licet q̄ gaudere. **De uessu**

altaris ⁊ de cōfessione sacerdotis a n̄
Quoniam intravit a choro **alm̄. ca. iii.**
 canit sacerdos patris de sacra
 ede egreditur et ad altare accedit. sig
 nificas q̄ xp̄us expectatio gēnū de
 occulta habitatione egressus est i
 mūdū ut se pro nobis i sacrificiū
 et hostiā placabilē deo p̄i offerret:

et de sacra ac de secreta ede iugit clau
 sa uidelicet uirginali utro tūq̄ sp̄osus
 de thalamo ingressus ē mūdū ut i xp̄o
 bndicāt omēs gētes. Cūq̄ aut̄ sacer
 dos sacris uestibz indutus tū solepni
 tate p̄cedētibz m̄istris scilicet subdya
 cono et dyacono ordmate ingreditur
 ad altare dei: et i solepmitatibz scō
 more q̄rūdū eccl̄iani p̄cedūt m̄istr̄i ce
 reos deferentes: et thurificarius qui
 p̄mo p̄cedit et designat odore bone fa
 me ut dicere possint xp̄i bonus odor
 sum⁹ n̄ ad corinthios n̄. Itē s̄igt q̄ h̄r
 sacerdos debeat orare quia existens
 i caritate. Ad sensū em̄ patet q̄ i m
 censi fum⁹ nō est nec a scedit sursum
 si i thuribulo i quo sit ignis: sic
 nec oratio a scedit ad deū nec placet
 sibi nisi i corde h̄rentis sit ignis ca
 ritatis et tūc optime a scendit. Unde
 psalmista. **Dirigit cor meū ad te**
dñe sicut incensū i cōsp̄ū tuo. Ovi
 conus et subdyaconus q̄ sacerdotem
 antecedit significāt hoīes q̄ fuerūt tē
 pore nature et sub tēpore legis scripte
 q̄ ip̄si p̄ibāt et p̄ eandē eadē expectat̄
 eadē q̄ deuotione ueniente filij dei as
 sumpto homie suscipere cupiebāt. In
 t̄m̄is qui erūt sub lege nature cū ef
 essent i erratū mltitudinē ideo a
 sinistris positi erāt q̄si remotiores a
 aut m̄iores i bndicōne dei. ut sub
 dyaconus i ordmē m̄istr̄i sui. In
 uero q̄ erāt sub tēpore legis seu sub le
 ge gr̄e eo q̄ icōtamiatū lumē leḡi efful
 sisset et claruissent oracula p̄ph̄arū
 uerius et clarus xp̄m̄ uetūm̄ i car
 ne cognouerūt: ideo q̄si a dextris po
 siti ut dyacon⁹ expectabāt et expe
 tebat bndicōne quā daturus erat.

legislator interpretator legis et legis
executor xpus primo affuturus.
Sed multi cereos deferentes cum quibus
precedit sacerdos quibus in solemnitatibus
significat duo testamenta scilicet ve-
tus et nouum sub duplici trali sensu
scilicet multo plenius intelligendo quod
ex inspiratione gratie spiritus sancti illuminan-
tis christi mundi luce emittit abbat. **I**pe
enim christus a prophetis in veteri testame-
to aduenire in veteri testamento ad-
uenire est prophetatus: in nouo testa-
mento iam aduenisse ab apostolis iudicatus.
Et est notandum quod in diebus festis duo
sunt acolyti: in presertis tantum unus. Et
ratio potest esse quia sacerdos potest et
se quia sacerdos ad altare ueniens
significat christum ueniens in hunc mun-
dum. Duplex autem est aduentus christi. V-
nus quasi spiritualis et occultus scilicet
in carne que precessit tantum unus
pariter scilicet iohannes baptista. De
quo dicitur luce primo. **S**ubis autem fa-
ciem domini. Alius autem aduentus est
solemnis generalis et manifestus
scilicet ad iudicium. De quo psalmus
tunc. Deus noster manifeste ueniet. Hunc
autem duo precedunt pariter scilicet
heliyas et enoch. et ideo in presertis die-
bus et ferialibus diebus est unus acoly-
tus representans iohannem baptista in
solemnibus uero diebus duo representa-
tes heliam et enoch. **R**ationale uero
dicitur quod subdyaconus fuit iohannem
baptista qui christum precessit in spiritu
et uirtute helie: quod et ante christum in
dicacione euangelica inchoauit di-
cens. **P**enitentiam agite appropinquabit enim regnum celorum. **M**atthei 3.
Sed dyaconus est representans prophete

tas que christi uita annuntiauerunt ut in
angelis continetur uentum cum hinc mul-
tris. **S**acerdos autem antequam gradus al-
taris ascendat et aggrediatur diuini offi-
cii reuerenter idmetipsum per quod significat
christi emanatio que seipsum emanauit
inclinando celos et descendendo in uer-
tu uirginis non abhorrendo. **S**ed hominem
suscepturus se humiliando ad ueram
firmitate in hoc quod carne suscipere
passibile: ut sic se inclinando et ex-
naniendo nos exaltaret et glorificum
ret. **D**ebet autem sacerdos in uia ante
quod ad altare ueniat hunc psalmum **Ju-**
dica me deus dicere et orare. Ex quo
dicitur intelligi quod sacerdos accedit ad
altare et ad deum non propter aliquod tempo-
rale sed letificationem gratie quam spe-
rat in presenti et gloria in futuro. Et
hunc ille psalmus ubi dicitur. In primo petit a
dyabolo liberari quod aliquis per se aliquis
per homines uel etiam in hominis forma tem-
ptat: ideo dicitur discerne munda mentis
de genere non facta id est dyabolo ab ho-
nine iniquo et doloso. Homo iniquus
potest dici dyabolus: iuxta illud.
Inimicus homo fecit hoc. In secundo
uersu inuocat auxilium: quia tu es for-
titudo mea. Tertio diuina gratia im-
plorat. cum dicit emitte lucem tuam. In
quarto promittit se sacrificium pro se et
pro populo facere: cum dicit introibo ad
altare dei. In quinto promittit peccata
detestari: cum dicit confitebor tibi. In
sexto dicit se solum de dei personam con-
solari. cum dicit spera in deo quia ad
hunc confitebor illi. In septimo ponit
adhuc gloriam suam: et significat quod non
solum unam personam sed totam trinitatem
cupit laudare. Et quia secundum salomo

ne iustus i principio accusator e sui. sacerdos confisus de ista prophetica consolatione dicitur confitebor aduersu me iusticia mea dno et tu remisisti iniquitatem peccati mei ut de peccatis remissione consequatur et ut magis acceptabile fiat sacrificium: ideo de peccatis suis cum astutibus confitetur. **I**sta autem confessio debet fieri in genere et non in specie. **N**on enim sacerdos debet dicere et accusare se de luxuria inuidia homicidio et ceteris peccatis in speciali de quibus forte non esset reus eo quod ista confessio non est occulta sed publica et manifesta: et ergo confitentur se tantum permissis cogitatione locutione et opere. et hoc sufficit. **P**ostquam hoc confitendo dicit subiungit mea culpa ut seipsum solum accuset non alios iudicet: et sic aduersus se iustificans suas dno confitetur. **E**t aliquid dicitur ibi ter iudicando seipsum. **P**rimo mea culpa propter peccatum fragilitatis per potentiam resistendi. **S**ecundo dicitur mea culpa propter peccatum simplicitatis. quod fit per ignorantiam. **T**ertio dicitur mea culpa propter peccatum malignitatis. **V**el potest dici quod dicitur ter mea culpa propter triplicem peccatum scilicet oris cordis et operis: et tunc dicitur mea culpa iubeatur peccatus exemplo publicani dicitur deus propitius esto michi peccatori: ut sic una secum descendat iustificatus in domum suam. **I**n perussione enim peccatorum tria concurrunt scilicet ictus sonus et tactus. **Q**ue tria significant quod in vera penitentia sunt uerba scilicet cordis copunctio oris confessio et operis satisfactio: ut sicut tribus modis perire solent corde cogitando ore loquendo

do opere pertrando: ita tribus modis satisfactio corde per dolorem ore per orationem et pudorem opere per laborem. **I**n confessione secundum plurimum consuetudinem deprecatur uirginem mariam ut pro eo oret et intercedat: et hoc rationabiliter quod ut dicit beatus Bernardus super missus est reus deceptus de humana genere totius boni plenitudinem posuit in maria: ut si quod sperat in nobis si quod glorie si quod gratie si quod salutis totum ab eam uerum redudare. **D**eprecatur deinde omnes sanctos et astutes ut pro eo oret: ex eo ut dominus habundantiam propitiationis sue multiplicatis intercessoribus et orantibus laudat. **H**ec confessio sacerdotis ac ministrorum mutuo confitentium. allegorice significat angelicam alloquium cum uirgine obsequiosum et fidele: quoniam missus a deo angelus salutauit uirginem. **U**irgo cum proposito pudoris et professione humilitatis debuit fecundari fide pariter et miraculo potius quam uili amminiculo: quoniam non erat impossibile apud deum omne uerbum. **A**b angelo demum salutata et misericorditer electa non aliter sapere sed nouerat humilibus consentire. **E**cce inquit uocalla domini: fiat michi secundum uerbum tuum. **H**umilitatis confessio analla exhibuit: fidei deuotio grauanda fecit. **U**nde sicut humilitatis confessio ualens et faciens conceptam uirginem fecundauit: sic et humilis confessio ecclesiam fructuosa uirtutibus efficit. et ad gratiam obtentum uoluntatem. **D**eus enim superbis resistit et humilibus dat gratiam. **R**ationabiliter per confessionem sacerdotis cum astutibus angelicam alloquium cum uirgine desinitur:

quā sicut sacerdos in audientia ecclesie
reddit se culpabile et offerre inten-
dit hostiam non solum pro delicto suo sed
etiam pro delictis populi: sic et christus vo-
lens incarnatione sua per angelum a-
nunciari. et post consensum virginis in
eius utero incarnari similitudine et spe-
rauit. ille assumpsit. et omni u. *De*
uigilantes protulit ut dicit *ysaias*. *De*
us posuit in eo iniquitates omni uerum
Et alibi. *Deus* uoluit illum totum
in iniquitate: ut sic suscipiens causam
hominis quam non rapuit absolueret. et
hominem extirparet. *Homino* quippe de-
buit sed non potuit delictum absolueret.
Deus potuit sed non debuit: ideo quod de-
us factus est homo ut qui deberet posset
et qui posset deberet. Post hoc sacer-
dos orat pro peccatis: ipsius est
remissionem criminum dicit. *Miserere*
uero omnes deus. *Ver* oratio supplex sa-
cerdotis ante altare significat propositum
sacerdotis supplicandi pro populo et reco-
siliandi cum deo: quia cum supplicatione
loquitur pauperum pauperum aduocatus.
Sermo enim mollis fragit uerum. Et si-
cut pro delicto populi: sic et sui in conspec-
tu altissimi deprecari intendit. Et aspi-
citur auditus sibi parat ob respectum
pietatis: et pro illius reuerentia cuius
uice supplet in persona. *De osculo altaris*
Confessione facta *signo crucis. m. v.*
sacerdos se signat signo crucis
et ante altare sacrum osculatur altare:
signat sacerdos diuine passionis terribi-
litate saluet signo sancte crucis ut mun-
atur contra insidias dyaboli: qui semper ob-
sistit bono maxime quod cognoscit hominibus
uale. et nititur impedire quod non dubitat
auctis perficere *Crucis* *munus* se mu-

nit scuto fidei et medicina diuine passi-
onis sicut scriptum est ad *epheios* vi.
In omnibus humeris scutum fidei in quo pos-
sitis omnia tela nequissimi hostis ut
nequa extinguere. In passionibus enim cru-
cis christus laborauit ut illarum medicos
se tueant in temptationibus. Sed osculum
quod facit in altari tropologice hoc per-
tendit quod sacerdos debet habere cor pa-
tenti cum omnibus deo reconciliandis. et pater
omni quae quantumcumque alienis. ad *ephefi-*
os viii. iuxta illud apostoli quantum in uobis
est pater cum omnibus seruantes. Allegori-
ce uero osculatio altaris significat quod
christus per aduentum suum ad nos in carne.
suum sibi copulauit ecclesiam. Iuxta il-
lud *apocalypsis* i. osculetur me osculo
oris sui. *Canticorum* primo. In osculo si-
gnificat deus os oris coniungit: et in christo non solum
humanitas unita est deitati: uerum etiam
sponsa ecclesia copulata est sponso christo:
iuxta illud *ysaias* i. *Qui* sponsa deco-
rauit me corona: et quasi sponsa ornauit
me monilibus suis. *Osculum* enim quantum
significat pater: iuxta illud ad *corinthios*
os et ad romanos ultimum. *Salutate* inuicem
in osculo sancto. *Deus* autem pacis sit cum
omnibus uobis amen. *Ut* ergo ostendat
pater illi in aduentu christi aduenisse quia
per prophetas per miserunt: quorum unus sa-
luet *dauid* dixit. *Orat* in diebus eius
iustitia et habundantia pacis. donec
auferatur luna. *Psalmi* xvi. *Et* alius *psalmi*
ta *paux* erit in terra inuicem uenit. *Et*
ideo christo nato angelorum uox intonuit.
et in terra pax hominibus. *Post* hoc secundum
ritum aliquorum ecclesiarum sacerdos debet ac-
cipere thuribulum quod est clausum miseris
et aptum superius et humis: et sicut
per sacerdos debet esse clausus ad ter-

rena et inferiora aptus aut ad celestia et supna: iuxta dan apli. Que fuesu sut qrite no q sup terrā. Et sic fumu deuote orōnis mitte debz ad deū cū psalmista dices. Dirigat ad te dñe orō mea sicut idensū in colpā tuo. **De trāslatioe ad dexterā pte**

Altaris & libri apthoe. c. vi

Facta osculatione sacerdos ad dexterā pte altaris se trāfert: ibi si mistros habet cū eis plane itronitū et kyriel dices: p qd̄ inuit q̄ emā huel in lege pmissus pius uenit ad iudeos q̄ ad gētes. Iudei enī tūc pter legē et q̄ unū deū varū colebat: in dextera pte fuerūt. In sinistra uero gentes eo q̄ ydola colebat. Sacerdos igit̄ uestibz ornatus xp̄m carue nre huānitatis indutū significat: ueniens de sacro arario ad altare xp̄m de celis in mūdū uenisse ut eū sanaret significat. Dem̄ in dextrā trāscē designat q̄ xp̄s in mūdū ueniēs uenit ad uisitandū filios isrl̄ scdm̄ q̄ met̄ dicit matth̄i xv. Nō sū missus nisi ad oues q̄ perierūt domus isrl̄: de quibz nasa uoluit. Beata nāq̄ maria iudea erat. Post hoc ad libru clausū ueniēs n̄m̄ tamē ap̄t̄ osculādo ad m̄simandū illud qd̄ scribit̄ apocalypsis ultio. Et uidi in dextera se dentis sup thronū libru scriptū itus et foris signatū sigillis septē: et nemo poterat nec in celo nec in terra nec sup terrā aperire eū. nisi leo de tribu iuda q̄ uiait et dixit posse uirtu citicū q̄ tuor̄ aialū et xp̄m senoz̄ dicitū dignus es dñe accipere libru et aperire signatula eius: qm̄ osculatus es & redemisti nos deo in sanguine tuo. Fili

ter et idē qd̄ scribit̄ luce iii. Venit ih̄sus nā sareth ubi nutritus erat: et itronit̄ scdm̄ cōsuetudinē suā in synagoga: et surrexit legere et traditus ē illi liber ysaiē pphete. Et ut reuoluit libru inuenit locū ubi scriptū erat. sp̄s dñi sup me eo q̄ unxit me euāgelizare pauperibz misit me: et p̄dicare captiuis remissionē et p̄dicare anī placabilē et dñe retribuōis deo nro. ysaiē xli. Et cū cōplauisset libru dedit mistro et resedit. P hoc enī q̄ sacerdos libru aperit designat q̄ xp̄s uerus sacerdos scripta ppharū de eo occulte pphata eis p dextrā itellat̄ de eo cotidie esse exhibita ostendebat. Un̄ post ūba p̄ora subsequit̄ cepit dicere eis: hec scriptura hodie cōpleta est in auribz ueis. Sed ex hoc libru aperit: qm̄ ut xp̄s p̄mutuā aplō rū cōgregauit eccliaz docēs eos nulle rā scripturarū eis reuelauit: iuxta illud luce vii. Vobis datū est nosse mysteriū regni dei: ceteris aut̄ in parabolis. Unde post resurrectionē aperuit eis sensū ut intelligeret̄ scripturas luce ultio. Sed h̄c osculat̄ libru et postea osculat̄ a pte sinistra ipsū euāgelium: de hoc postea habebim̄.

De kyrieleson. ca. vii.

Trāslato iā sacerdote ad dextrā pte altaris exinde qā tēpus benignitatis et anis plenitudinis aduenit scdm̄ q̄ ps̄ dixerat tu exurgēs miserere spon qā tēpus miserendi eius uenit ps̄ ci. cōgrue chorus laudat et iuocat scdm̄ trinitatē in reitendo kyriel. Et ideo post itronitū et an̄ colat̄ dicit: qm̄ an̄ oem̄ orōnē necesse est implorare dñā misericordiz ut eo actius

officiu

petiti optineat. **C**irca qd' canticu vide
du est pmo vñ sic institutu et a quo.
Secdo qd' significet. Tercio de eius effi
cacia virtute. Quarto qre noues replim
tur. Quinto qre illud vocabulu ad
pam et spm scm no uariat: ad fi
liu uero uariat: ter diceso rpelefon
Sexto qre altitatu cantic: Septio qre
cednat post seu itroitu. Qutu ad p
mu est sciendu hoc vocabulu kyriel
filuester p a qus supsit ad decantau
du in missa. **S**tus uero gregorius insti
tuit kyriel nomies: et a clero tantu
publice decantat in missa. qd' pams ap
gros tu a pmo q' a clero decantabit ut
infra dicit cum fine capli. Qutu ad
sciendu q' kyueleyson scdm iohem
inuense in catholico fut due ptes
oromis et no est vnu copositu: qru
pma kyri et tantu ualet sicut dne: et
scda pars e' eleyson et hoc ualet tantu
sicut misere mei. Ergo willhelmus i
rationali dicit kyri id e' dne et id e' de
us exo id e' misere sen id e' nobis qd'
tantu fut dom dne deus misere nobis
Vñ ppha. Dne deus misere nob esto
brathu nrñ in manne et salus nrñ.
Vbi notandu q' i missa audiut' tria
nobilioza ydomata: scilicet qreū he
brayū et latinū. Audiut' eni q' trioe
daones hebrayre saluet ofanna saba
oth amen alla. Qnq' tria uba gna ky
rieyson rpeleyson ymas et qnq' plu
ra: cetera fut latina. Sed dubiu est
qre specialit' ista tria ydomata pferu
tur et audiut' in missa et no alia. Il
lus tres rationes ponit: Pma qn
tytulus triūphalis xpi erat scriptu
his grecis hebrayis et latinis. **Iohis**
xix. Scda causa quia p has linguas

cetera itelligit' lingue: qn omis lin
gua aut e' barbaru aut latina: ut
igit' omis lingua deu laudet et co
fiteatur. qn dne ihus xpus in gla
est dei pms. **Ad philippenses ii.** Tercia
causa qn iste lingue iter ceteris fut
pncipaliores. **Hebrayū** qn omis e'
m p' gna p' sapiaz qn in gna
sapia et phye studiu p' vigiat. **Lat**
na p' nobilitate et dignitate ro
muni iperu. Qutu ad terciu e' sci
endu q' magna e' uboru horu effi
cacia. **Legit' eni du btus basilus**
damasset kyriel porte papieis et
desie claue nullo referite vltro fut
apre. **Rursus du btus gnanus ky**
rieyson cantaret quiq' reges in fu
gam conuisi fut. **Vñ** forte kyriel sig
nificat aliud q' dne misere. qd' tunc
ignozam? **Vel** melius dicit' q' h' p'
santate illoz homi frm fut. et fiducia
et firma spe qua habuerut i uocati
one dne misericordie clamado kyriel.
Ad qreū qre noues reterat' hui' nul
te fut cause. Pma e' alexandri de **hul**
q' dicit q' hoc fut in ecclia ad noue ce
dmes angeloru associatu p venia.
na de quolibet ordine alia ceteru
id e' fuissent de qlibet ordine si pstatu
sent: qn nodu erit disticti scdm aliq.
Et ergo rruas istozū angelozū iplere
ualeam' nomies cantic: **Scda** causa
nomies reterat' cotra noue genea
pccozū. Est eni pccm cogitatiois locu
tionis pccationis. **Ite** pccm ueiale
ozientale et mortale. **Ite** pccm malis
mitatis seu i spm scm fragilitatis p
ipotecia resistedi seu pccm in patre
et pccm simphatatis p ignozantia in
filu. **Qa** ergo noue mois petendo

exordium? rōnabile ē ut nōmes nō dñi
iplorem? Tercia causa sic ponit h̄riel?
sigt dñe nūsdie iuocationē qua nō
nē modis idigem? Pmo tribz moīs
ad p̄cōū remissione. que p̄trauim
triplicat ore corde et ope. Secō tribz
modis q̄ntū ad gr̄e collationē: saluz
fidei sp̄i et caritatis. Tercio tribz mo
dis q̄ntū ad gloriātionē qua gau
debim? sup̄ nos in deo saluet totū
trinitate. intra nos de gloriātionē
corpis et aīe. iuxta nos de p̄m̄is
et s̄is angelis. Q̄rta causa ut uouē
effais gr̄e iūctrem? q̄ st̄ vniūctio
silitudo gr̄ificā: p̄gatio p̄cōū illūā
tio expectatio ad bonū iustificatio.
Ad q̄ntū est sciendū q̄ h̄riel ter di
at̄ referēdo ad p̄m̄. x̄p̄leyson ter
diat̄ referēdo ad filiū. Itē h̄riel ter
referēdo ad sp̄m̄ s̄m̄. Dubitat̄ mō
q̄re sub eodē vocabulo dirigit̄ ad pa
trē et sp̄m̄ s̄m̄: et sub alio vocabulo
ad filiū. Ratio est ista et si idē filius
sit eiusdē nature cū p̄e et sp̄u s̄cto
cū ipse sit ḡgus gemine substitūe.
q̄a naturā hūanitatē et dīnitatis
in x̄p̄o vniū sup̄positū intelligit̄ q̄a
deus et homo vniū est x̄pus iuxta s̄
bolū aethanasi: idēo vocabulū ad ip
sū uariat̄. Itē q̄re x̄pus ponit̄ i me
dio trinario huius ratio ē q̄a ipse ē p
sona media in dīnis. Itē q̄a ipse h̄
bit rōnē multiplicis mediū saluet q̄
natura tenētis cōgruitatē logyā do
centis ueritatē. ph̄ia destructus p̄
uitatē ethna deferētis bonitatē ma
thematia abstrahētis dyabolo potes
tate. An q̄busdā ecclēsiis statū post
vlamū h̄riel subiciūt ymas qd̄ ē
ūbū greū. et sonat̄ latine nob.
et est̄ sensus h̄riel. ymas. r. pote
tia diuina miserē nobis. Ad sex

42

tū dē q̄ in p̄mitum ecclēia tā a p̄lo
q̄ a clero cātabat. qd̄ etiā nūc ut di
at̄ de coronatione pape seruat̄: sed
p̄t̄ dissonātiā b̄ris ḡgorius ordina
uit q̄ a cleris alternati cātaet̄.
Ad ultimū diat̄ q̄ ut dñi est officū
s̄u iūctus significat̄ desiderū ad
uētus x̄pi in carne: postq̄ sequit̄
h̄riel ubi aduētus sp̄ualis i mente
p̄nit. id̄ diat̄ h̄riel idē miserē nob.
De cantico angelico. ca. viii.
Ex institutione thelesophoci pa
pe dicto h̄riel sacerdos i festi
uitatibz cōgruitibz ichoit̄ vniū an
gelicū: quē angeli audiri sūt decan
tare. sicut diat̄ luce n̄. Iste ynusa
gelicus testōniū ph̄ibet x̄pi t̄p̄ali
natiuitati. quē sacerdos solus m̄cho
ando p̄nūciat: q̄a ortū saluatoris
solus āgelus cū p̄sonā p̄b̄ gerit
iudeis pro t̄e dextris p̄nūciat. **Luce**
ubi sup̄. Ecce euāgelizo uobis gau
diū magnū qd̄ erit omī p̄lo: q̄a h̄
die natus ē saluator. Curra istū y
nū videndū p̄mo ē qd̄ representat̄. Se
cūdo q̄re a sacerdote in pluribz ecclēsiis
q̄i mediū altaris stāte decantat̄ ul
m̄choit̄: et scdm̄ certū ritū aliq̄rū
etiā a dextris et in dextra p̄te altaris
cāntat̄. Tercio videndū est de exposi
tione totius yni. et q̄s residuū p̄te cōposu
erit. Q̄rto q̄re i missa h̄c vngis iter
ponit̄ aliq̄ tropi saluet p̄m̄ogētus
ē. Q̄ntū ad p̄mū sciendū q̄ istud cā
ticū cāntat̄ ad representandū illud gau
diū. quo gauisi fuerūt āgeli in nati
uitate dñi de hūanū generis recōsili
tatione: et de ruine eorū reshuūctioē
Ante natiuitatē em̄ x̄pi tres fuerūt
iūm̄nāciari pietes. p̄mus fuit iter

deū et hoīem. **S**ecūdo iter āgelos et hoīem. **T**ertius iter hoīes et hoīes. **H**omo nāq; suū creatore p̄ moleſtitiā offendit. p̄ suū casū restauratio nē angelorū impedierat. hō ab hoīe p̄ varios ritus se sepmuerat. **I**udeus nā q̄ cōmōnias excolebat. gētilis ydolatriā exercebat. ritus vnū alteri displicuit: sed ueniens pax nr̄a fecit utraq; vnū. **D**estruxit inimicariū materiā. et cōiunctes pietes in seā gulari lapide copulauit: ut de cetero esset vnū ouile et vnus pastor. **A**bstulit ergo p̄cā et reconciliauit hoīem deo. repauit casū et reconciliauit āgelo hoīem: destruxit ritus et reconciliauit hoīem homi. **R**estaurauit ergo scdm̄ aplm̄ ad ephesios p̄mo q̄ in celis et q̄ in terris sūt: et ex hoc ista celestis militie multitudo p̄sallebat gloria in excelsis id ē in angelis deo et in t̄ra pax homi b; id ē iudeis et gētilib; bone uolūtatis. **S**unt est q̄ angelus loquit̄ pastorib; et gaudet satis apte q̄ pax iter angelū et hoīem est reparata: nascit̄ deus homo ideo pax inter deū et hoīem ē restituta: nascit̄ in p̄sepio bonus et azmi. q̄ pax est iter hoīes et hoīes reformata. **P**robo enī iudicatus p̄ azmū gētilis populus designat̄: iuxta illud p̄saie p̄. **C**ognouit hoc possessore suū. et azmū p̄sepe dñi sui. **H**oc ergo cāticū p̄t̄ est angelicū et p̄t̄ huānū: ad hō designādū q̄ hūc quē angeli uenerūtur i celis. et nos homiēs ueniam in terris. **E**t simul in hoc designat̄ spes ecclie. q̄ vna cū angelis speram̄ nos denāturos et laudaturos deū corde unde cāticū illozū assumim̄? **Q**uātū

ad scdm̄ videndū est p̄mo q̄re imēdiate post itōitū et h̄rael sequitur gl̄a in excelsis. **S**ed q̄re sacerdos p̄mo incipit et p̄nūciat. et postea clerus. p̄sequitur. **T**ertio q̄re in medio altaris a sacerdote incipit. **A**d p̄mū uidet̄ q̄ ut dñi ē supra p̄ itōitū sine officii et h̄rael duplex aduentus xpi designat̄. **P**ost utriq; aut̄ aduentū xpi saluet̄ i carne et in mente. **D**ebet homo gaudere leticia sp̄iali et eū exprimere uoce uolūti. q̄ gloria in excelsis significat̄: ideo statū post officii et h̄rael sequitur. **A**d scdm̄ uidet̄ q̄ sacerdos sicut̄ angelū p̄mo cāntante: sed chorus sicut̄ illos de quib; dicit̄ fr̄a est cū angelo militatūdo celestis militie laudatū et dicitū gl̄ia in excelsis deo. **L**uce n̄. **A**n̄ det̄ aut̄ totus chorus post itōitionē sacerdotis post hoc ut detur itelligi affectio itensa quā habet ecclia essendi cū angelis. **S**ed dicit̄ ab omib; simul q̄ vnus fiet chorus āgelozū et homi: q̄ erūt sicut̄ āgeli in celis. **Q**ue aut̄ sacerdos cānt gl̄a in excelsis sicut̄ an̄ mediū altaris. huius tres causas possunt assignari. **P**mo q̄ iste vnus angelicus fuit dicitus ad laudē xpi. **A**p̄t̄ aut̄ dicit̄ p̄ma thymotheū n̄. q̄ mediator dei et homi est xpus p̄ cuius meditationē placati sum̄ deo ut ergo ille ih̄m xpm̄ mediatore designet̄: ideo dicit̄ in medio altaris. **I**te fit ad cōmēdiandū illud q̄ dicitur sap̄ie xviii. **D**ū mediū silentiū teneret̄ oīa et nox in suo cursu mediū iter haberet: om̄is sermo tuus domine de celo exiliens a regilib; sedib; uenit. **A**d designādū ergo q̄ xpus natus est in media nocte id

diat. Tercio hoc representat illud qd
 gelus qd pmo nativitate xpi annu-
 unt stetit in medio eoru quibz annu-
 ciavit: unde illud luce n. Et ecce an-
 gelus dñi stetit iuxta illos: et clau-
 tas dei curavulit eos. Qre aut ita
 pnt a sacerdote visa face ad oriente:
 dicendu qd ideo. qm iste pms ut dñi
 est catus fuit i ortu solis. De isto
 aut diat zacharias. Ecce vir oriens
 nome eius. Et luce n. Visitant
 nos oriens ex alto. Cosuetudo aut
 aliquo religiosoru est qd sacerdos in
 dextra pte stans itonat gla in excel-
 sis. et hoc iteru convenieter fit: qm
 nativitas xpi plena fuit gaudio et
 letitia in cui euangelizatioe hoc cu-
 ticu ab angelis fuit auditu. Iuxta
 illud luce n. Ecce euangelizo vobis
 gaudiu magnu qd erit omi ppo:
 mo ea qd leta sut et gaudiofa et q
 pspira p dextru signit: adusa veo
 seu tristia p sinistru. iuxta illud
 ps xvi Cadent a latere tuo: No
 nabit ergo pto: illius nativitate
 gaudiose annuancione comedens
 illud canticu in dextra pte altus ito-
 nat. Qntu ad terciu scilicet qd ad il-
 lius pmi angelu et huam expositioe:
 est sciendu: qd illud totu canticu pma
 sui ditione didit i pte angelu decantata
 et in pte huamitus appositu. Secda ps
 ibi Laudam te. Pma ps e bimedius.
 i qua duo exprimit. Pmo exprimit i il-
 lu pte exultatio angeloru de temporali
 xpi nativitate: pnt qua glorifica-
 verut deu in excelsis rone restaurati-
 onis tuine angelice scilicet ai diat gla
 in excelsis deo. Secda exprimit ab angelis
 cantantibz huam generis cu deo recon-

silatio: qua tempore ortus sui p habu-
 dantiu pntis in terris p tuc existente
 dñs designat. unde illud psalmiste lxx
 i. Quet in diebus eius iustitia et ha-
 bndia pntis. Secda ps tangit ai sub-
 uigit et i tm pax homibz bone volu-
 tatis. Pma ps exponit sic vna cu sub-
 sequete pticula. gla id e claru laudis
 noticia supple fit deo in excelsis. Qd
 duplr expoit. Uno. in excelsis id e in
 angelis q no perauerut. nec iter se-
 discordia habuerut. Secdm sic i ex-
 celsis id e in sublimibz celoru hincul.
 Et ppt hoc euangelista diat gla i altis-
 simis deo et sic sensus istius pticule e
 gla est et fit deo in celis. X fit pax ho-
 mibz: scilicet ta iudeis q gentibz bone
 voluntatis: id e isti q xpm recepturi
 et i ipsu sut credituri et mandata eius
 obseruaturi. Inter iudeos et gentes
 facta e pax p xpi nativitate: qm xpms
 vtriusq ptis ritus destrues tuq in se
 angulari lapide in vnitute fidei ex-
 vtriusq pte pplm sibi electu copulauit:
 et gente scam sibi i suo sanguie cofecta-
 uit. Secda ps hui ymi scilicet lauda-
 mus te usq ad fine a beato hylario
 pntuueru epd legit fuisse appofita:
 qm solu pma ps in pmitiva ecclia dice-
 bat in missa. Innocentius uo diat il-
 ta a thelesophoro papa esse addita.
 alii a symacho papa. Et ide instituit
 qd illud canticu in diebz festiuis aploz
 mrm et cofessoru vginu et gualit di-
 ebus dñtis qm no esset tempus luctus
 et penitene debeat decantari: ut in hoc
 recolam factos p dñicu resurrectione
 angelis esse sociandos. et ia in gla esse
 sociatos. Veru qa scdm seueru no qd
 dicat sed qd diat attendendu est: ideo

et in angelis de angelice tuine restaurati-
 one q facta e p xpi nativitate. Et in tra f.

firmum est credendum ea ecclesiasticos in
doctores composuisse. et a sumis pontifi-
cibus illas peritulas appositus fuisse ut
dicitur de consuetudine 3^a p^a. Et diuidit
illa per vno. in duas partes. primo enim
ponit illud quod pertinet ad laudem tri-
nitatis in totum. Secundo quod pertinet ad laudem
cuiuslibet persone in speciali ibi dicitur
deus rex celestis. Prima adhuc in quibus
secundum quod quibus attribuit trinitati per
excellenciam secundum quod hic ponit quibus
clausule. primo enim attribuit trinitati
potentiam. ideo dicitur laudamus te salu-
tet ratione potentie bene operantis: nam be-
ne operanti laus debetur. Item attribu-
it trinitati sapientiam: ideo dicitur bndi-
cimus te ratione sapientie omnia disponentis. Item
providentiam ideo dicitur adoramus te ratione
providencie omnia sustinentis. Item maief-
stas cui dicitur glorificamus te salu-
tet ratione maiestatis omnibus presidentis. Item
attribuit bonitatem trinitati per excel-
lenciam: ideo dicitur gratias agimus tibi
salu-
tet ratione bonitatis omnibus provide-
ntis. Et hec omnia facere debemus quia
tu es dignus quod fiat tibi. pro magna
gloria tua qua dignus es laudari et
benedicere. Deum ibi dicitur deus rex celestis
ponit laudes pertinentes ad singulas
personas specialiter. Et diuidit in tres
primo ponit laus patris ibi dicitur deus rex
celestis: ubi ostendit primo potentiam impe-
rialis. Secundo laus filii ibi dicitur filii unigeniti
ubi ostendit pietatem visceralem. Tertio
laus spiritus sancti ibi cum sancto spiritu: ubi ponit
bonitatem naturalem. Primo igitur dicitur
ad laudem patris dicitur deus nam in ipso est
primus auctoritatis. et ideo dicitur dicitur
deus auctoritatis. ideo dicitur deus a
quo omnis maiestas imperialis. ideo di-

at rex quia ipse est rex regni. felicitas
eternalis. ideo dicitur celestis quia ibi sua
felicitate manifestat. Pietas persona-
lis ideo dicitur deus pater. Pietas genera-
lis ideo dicitur deus omnipotens id est omnia
potens facere quod non implicat contradic-
tionem. Secundo dicitur filii unigenite ubi ponit
tur laus filii et quatuor inuenit secundum quod
quatuor mores alii sibi conueniunt. Primo
conueniunt sibi alii ratione diuinitatis:
et secundum hoc conueniunt sibi tria. Primum
est quod deus existit: ideo dicitur dicitur deus
Secundum quod sibi conuenit est quod a patre per
modum nature procedit. ideo dicitur filii.
Tertium quod procedens totam personam patris
hauriat: ideo dicitur unigenite. Secundo
conueniunt sibi alii ratione humanitatis
scilicet vniuersalis redemptio: ideo dicitur
ihesu quod interpretatur saluator. Secundum est
generalis diffusio: ideo dicitur christus quod
intelligitur unctus. In christo enim sunt ple-
nitude gratiarum et vinctio: a quo tunc
a capite fluunt riuus gratie sicut a fonte
Tertio christo conueniunt alii ratione sup-
positiualis viuonius uel vinitatis na-
ture scilicet diuine et humane: quia ut dicitur
at in simbolo athanasii. sicut anima
rationalis et caro viuus est homo. ita de-
us et homo vnus est christus: et ex hoc
sibi competit quod est deus. ideo dicitur deus
contra arrianos qui dicunt christum creaturam
Item quod sit immolatus ideo dicitur agnus dei totum: ma-
riticos qui dicunt ipsum non fuisse immo-
latus. Item quod sit filius patris contra sabel-
lianos. qui dicunt alium esse filium vniuersalem
a filio patris. Quarto conueniunt sibi alii
ratione sue miserationis quod sunt tria: quia
primo supplicamus pro expiatione pec-
catorum. ubi quod tollis peccata mundi. Secundo
pro remuneratione ubi quod sedes ad dex-

teri patris. Et quia suppliciter con-
 fuerunt coiter allegare causam et ro-
 nem que debet exaudiri: ideo conveni-
 enter allegant triplicem causam et rationem
 que debet exaudiri: ideo convenienter
 allegant triplicem causam et rationem dicit
 ad quoniam tu solus facis ideo debet idul-
 gere peccamina. tu solus dominus salus
 exaudiens peccamina. tu solus altissi-
 mus salutes conferens etiam solamina.
 Sequitur tu solus spiritus. Hic ponitur spec-
 tandum ad laudem sancti spiritus qui sunt duo.
 Primum personale proprietates: ideo dicitur
 tu solus spiritus. Secundum summa et coeterna
 felicitas ideo addit in gloria dei patris.
 Ultimo sequitur Amen in quo optant nobis
 omnia confirmari et fieri. Vbi notandum
 quod amen est dicitur hebraice. et aliquando
 nomen et tunc id est quod veritas. Apoc-
 lypsis iii. Amen dicitur amen qui est testis fi-
 delis. Aliquando est adhibuit ut in euangelio
 Amen amen dico vobis id est vere. Aliquando
 est iuramentum et tunc aliquando id est quod fiat. Vbi
 psalmista in sanctum facti facti facti. Vbi nos
 habemus fiat ibi hebraice habet Amen. Et
 isto modo sumit hic et in conclusionibus
 collatur. Vnde Amen pro vere duo sunt
 adhibuit vere Amen pro fiat tunc iuramentum
 factus est. Si deus est amen indeclinabile
 le nomen. Vnde potest legi ista pars
 secunda. et sic huiusmodi dicitur in tres partes. In prima
 parte dei laudantes sibi gratias referunt
 de christi nativitate. In secunda parte sperant
 liter filium invocant et implorant suam
 misericordiam. allegantes propter quod dicitur deus
 mihi miserere. Tertio sanctam trinitatem sub
 unitate essentiae exprimentes et confite-
 tes conclusivum promittunt. Secundo ibi deus
 deus agnus dei. Tertio ibi Qui tu
 solus facis. Construit et exponit litteram

sic Dne deus rex celestis deus pater opes
 Dne ihu xpe fili unigenite et scilicet
 spiritus. hic subiungit in una modulatione
 propter tuam magnam gloriam id est propter ineffabi-
 lem maiestatem et dignitatem tuam omni
 honore et modis reuerentie quibuslibet
 extollenda et magnificanda nos lau-
 damus te cuncta optime faciente. Benedi-
 camus te plenitudinem omnis boni contine-
 tem. Adoramus te summi dei dei deuote
 profitentes. Glorificamus te tua ineffabi-
 lia opera predicantes. Gratias agimus tibi
 tuam misericordiam bonitatem in redime-
 do nos cognoscentes. Tunc sequitur secunda pars
 scilicet Dne deus in qua specialiter filium
 imploramus allegantes propter que dicitur deus
 mihi miserere. Et construit sic Dne ihu
 xpe deus agnus dei filius patris qui tollit
 peccata mundi miserere nobis. Hic bis im-
 ploramus misericordiam dei dicentes bis mi-
 serere nobis propter duplex generis peccati salu-
 tet peccati originale et peccati actuale:
 sic quod primum referunt ad peccatum originale
 quod propter deum peccatum mundi eo quod totum mundum fe-
 cit reum eterna damnatione. Et secundum mi-
 serere nobis referunt ad peccatum actuale quod
 est duplex scilicet veniale et mortale.
 Ecclesia petit. o xpe qui tollis peccata mundi
 suscipe deprecationem nostram. pro hoc ista in-
 ans quod deus nos abilitat peccata tollendo
 ut deprecatio et oratio exaudibilis reddatur
 Et est hic sciendum quod de hoc quod dicitur propter
 sedet ad dextram patris tria possunt intel-
 ligi. Vno modo gloria divinitatis. Vnde
 augustinus dicitur dextram patris gloriam et hore-
 diam divinitatis: in qua dei filius ex-
 titit ante seculum ut deus et pater consubstan-
 tialis. Alio modo per dextram beatitudo patris
 intelligitur. Vnde beatus augustinus per sede-
 re habitare intelligitur quodammodo dicitur

mus de quocūq; homine in ista p̄ria se
dit p̄ tres ānos: sic ergo credit xp̄m
habitare in dextera dei patris. **S**ecus enī
q̄ habitat in b̄itudine q̄ dextera dei
patris vocat̄. **T**ercio nō p̄ dextera dei
patris intelligit̄ potestas iudicaria.
Un̄ b̄t̄is augustinus? Ipsa dextera in
telligit̄ potestate quā accepit ille ho
mo susceptus a deo ut ueniet iudicatu
rus q̄ patris ueniet iudicandus. **I**git̄
xp̄s sc̄dm̄ q̄ deus sedet ad dexteram
patris id ē equalis ē p̄i in d̄initate et
maiestate sc̄dm̄ p̄mā acceptionē. **X**p̄s
vero sc̄dm̄ h̄m̄itū sedet ad dexterā
patris: id ē in etiā b̄itudine habens
iudicariā potestate iuxta sc̄dm̄ et
terciā acceptionē dextre. **I**n t̄m̄ p̄te
trinitate p̄sonarū sub unitate confi
tentes essentiae cōclusiue laudam̄
dicentes. **Q**uia tu ih̄u xp̄e cū sc̄o sp̄i
in gl̄a dei patris id ē cū p̄e es solus sc̄s
solus d̄ns solus altissim̄ p̄ plenitu
dine et nō p̄ p̄ticipationē uel cōcitat
ionē ab alio. **E**t nota q̄ hic et i p̄ce
denti p̄te t̄ngit̄ quicq; p̄t̄ que decet
deū seu xp̄m n̄r̄i misereri. **P**rimū q̄
est agnus dei pro tollendis p̄ccatis m̄
di oblat̄us in ara crucis semel reali
ter, et i forma panis sac̄m̄entalit̄ us
q̄ ad cōsumationē seculi. **S**c̄dm̄ est
q̄ pacta n̄r̄a redemptione et deuictū
morte: sc̄s est n̄r̄ aduocatus sedes
ad dexterā dei patris in gl̄a. **T**ercū est
q̄m̄ ip̄e sc̄dm̄ q̄ homo est sc̄s sc̄dm̄ q̄
vixit deus p̄ cōsortib; suis oleo leticie.
ut ip̄e solus iter hoīes sit sc̄s p̄ ple
nitudinē uirtutū et sp̄ialū caris
matū. ut de plenitudine eius omēs
accipiam̄ gr̄atiā. **Q**uartū est q̄ ip̄e
ut est filius hominis solus ē d̄ns cō

stitutus et iudex a deo uiuorū et mor
tuorū: cui d̄m̄ est postula a me et tu
bi dabo getes. **Q**uintū est q̄ ip̄e solus
altissim̄ que p̄t̄ passione deus exal
tatur: et dedit illi nomē qd̄ ē sup̄ omē
nomē. **A**d philipp̄es n̄. **H**orū quāq;
m̄tutu decet xp̄m p̄p̄ue deuotione
ad se damatū acceptione et eorū mi
sereri. **Q**uitū ad q̄tū p̄napale gr̄e sal
tet q̄e in missa b̄te uirḡis in hoc cā
tico aliq; tropi iterponit̄. **R**ndet̄ q̄
p̄ter sex p̄uilegia b̄te uirḡis sex tro
pi iterponit̄. **P**rimū est cōceptionis
Cōcepit enī op̄atione et obubratōe
sp̄s sc̄i: et ideo apponit̄ p̄m̄ tropus
sc̄licet sp̄s et alme orphanorū pa
dite. post illū uersū d̄ne fili. **S**c̄dm̄ p̄
uilegiū habuit rōne d̄ne gn̄ationis:
quia b̄ta uirgo enī meruit gn̄are te
poralit̄ et sine p̄e. q̄ deus p̄ sine ma
tre genuit et ualit̄. **E**t ideo addit̄ p̄mo
genuit̄ marie r̄. **E**t h̄ p̄mogenitus
nō d̄nt̄ ibi ordm̄ q̄si alius sit sc̄r̄
sed d̄nt̄ dignitate. **U**el p̄mogenitus
id ē ante que nullus fuit genitus nec
etiā post. **T**ercū habuit rōne mater
ne dignitatis qd̄ est illi maxm̄a laus
et gloria: id addit̄ **A**d marie gloriam
Uel alit̄ p̄t̄ p̄uilegiū diuine misera
tionis q̄ nobis p̄ eū cōmitti est: quia
q̄ deus nos exuudit ad gloriā eius ce
dit. **U**n̄ de ea canit̄. **A**udi nos n̄r̄ te fili
n̄r̄: negas honorat. **Q**uitū habet rō
ne satisfactionis: q̄ nullo mō peccā
re potuit. **U**n̄ in p̄s. **S**atisfacit̄ taber
naculū suū altissim̄. **E**t ideo addit̄
maria satisfact̄. **Q**uitū habuit rōne
cōsecrationis: q̄ m̄tū plenitudo gr̄e
in eā sup̄uenit q̄ eā ab omī peccō actu
ali cōseruauit. **U**n̄ augustinus. **C**ū de
peccato agitur de maria nullā uolo fieri

mentionem. et ideo additur maria
 gubnas. Sextu puilegiu habuit ro
 ne sue exultationis seu coronationis
 On de ea canit ecclia Exultata es su
 per thoro angeloru. et io addit maria
 coronas. **Quare no sep cantat gla**
Secundu symoniu. i excelis. **ca. 11**
 papa gla in excelis ut dan est
 npla pcedenti diebus festiuis aploru
 miri cofessoru virginiu debet decitari
 et gualit in dieb dnitas nisi fuerit te
 pus luctus et penitentie ut in aduetu
 dni et in lex usq; ad vigilia pasche et
 pentecostes. Et in missis defuctoru
 etiā no canit. Est tunc sciendu q
 epus bethlehemitan omi die et om
 ni missa etiā pro defuclis gla in excel
 sis decantat: eo q iste pms luca attel
 tante in bethlehemitana regione est
 decantatus. Sed qrit qre gla in excel
 sis no canit in aduetu dni pterq; in so
 lepm et duplia festo. **D**iu multiplex
 ratio assignat. **P**ma est ut p iterpola
 tione istius pmi iste pms quasi inoua
 ri videat in nocte natalis xpi in qua
 pmo fuit decantatus. et sic ai maiori
 deuotione et letitia decantet. **S**eda ra
 tio ut ai meliore siue maiore reuerē
 tia honore letitia et deuotione i na
 tali decantetur: qā q ai interpolatione
 dicitur maiore feruore habet **T**ercia
 causa ē qā tepus ante aduetu desig
 nat tepus an aduetu xpi. qd erat te
 pus tristitie et no letitie nec iocūdi
 tatis: eo q adhuc ianua paradisi erat
 clausa q xpo aduenire patefacta ē:
 et ideo tūc ab angelis debuit decanta
 ri. **Q**arta causa qā gla in excelis ē
 carnis letitie: ideo tūc obmittit ad
 significandu afflictione scōru pmi

et ad figurandu qnta habebat et pa
 tiebant ex loqui expectatione xpi ue
 turi. **S**pes eni que differat affligit a
 nima. **P**ublioru n. Sed dices qre
 tūc cantat allā in aduetu dni. An
 det q duplia rōne. **P**ma licet habu
 erit afflictione de hoc q filius dei m
 tū tardabat uenire et ideo dimittit
 gloria in excelis: habebat tunc le
 titia de certitudine pmissionis: qā
 certificati fuerit de redemptione gene
 ris huani p xpm futu: et in ista spe
 firma exultabat. uis illud **I**ohis viii.
Abahā exultauit. vide die meū. Et io
 canit allā. **S**eda ratio qā tūc fit me
 tio de aduetu q est duplex. **I**n i car
 ne q iocūdu ē. et io canit allā. **A**li
 us ad iudiciū. et iste est dolorosus:
 et ideo dimittit gla in excelis. **S**ed
 qre no canit in festo inoertū ratio ē
 duplex. **Q**uā inoertes in vituperiū
 xpi fuerit orati: igit in signū detel
 tationis et ppe dolore parentū no ca
 nit in ipso festo: qā tūc impletū est
 illud **h**eremie et habet **m**atthei ii.
 vox in rama audita est. **S**eda ratio
 est. qā tūc stau descenderūt in limbū
 et no uenerūt ad paradisu nisi post pas
 sione xpi: et ideo in ipso die non
 canit sed in octaua canit: qā dies
 octaua tepus adeptiois glorie celest
 tis et future resurrectionis designat
 que erit in gla et gaudio. **S**ed qre no
 canit in lex usq; vigilia pasche hui
 assignat ratio de ase. **D**e p^o **ca** hui duo
Quia tūc scā ecclia revoluit tūgressio
 ne pmi parentis p qua ipedita fuit
 restauratio ruine angelice: et ideo
 tūc tūcet cantū angelicu et letitie **S**e
 cūda causa qā illud tep^o imitat tep^o

quo filii israel fuerunt in captiuitate babilonica in qua siluerunt a cunctis leticiis: ita christiani uere israelite solent cuncta iocunditatis obtinere usque ad pascha: in qua facta est a christo liberatio plenaria a seruitute dyaboli que per captiuitate babilonica fuerat figurata. In missis enim defuitorum non cantat: quia certitudinem de gloria defuitorum non habemus. Etiam quia officium defuitorum est lamentabile: ideo cunctam leticie in eodem officio obmittunt. Sed dubium adhuc manet quare regulam debet cantari seu dici cunctus angelicus. Ad hoc videtur et de celebratione missarum capitulo consilium. ubi dicitur quod debet cantari quia dicitur in matutinis te deum laudamus. Sed hec regula fallit in sabbato pasche et in die cene. Sed secundum officium romanum de sabbato sancto redditur ratio de quodam ubi dicitur quod illa missa spectat ad diem pasche que tunc dicitur alla et gloria in excelsis quia tunc redditum est gaudium angelorum. In die autem cene dicitur ab aliquibus episcopis saluetur cum anima conficiunt. et non aliter nec a simplicibus sacerdotibus. et hoc ratione privilegii et celebrationis singularis: quia illo die fuit a christo sacrificium institutum et primo celebratum. **De salutatione sacerdotis. f.**
Angelico primo dominus uobiscum in. r. finito sacerdos se ad populum uolens seu conuertens salutatur illum dicens Dominus uobiscum. que saluatio super ta est de libro ruth capitulo nono ubi legitur booz sic salutasse messores suos. Et iudicum sexto angelus salutans gedeonem dixit dominus tecum uirorum fortissime. Et illa saluatio respicitur

salutatione quam ihesus fecit discipulis suis post resurrectionem: quam salutatione sacerdos premitte ante orationes ut populum reddat attentum. ut eius mens ad deum dirigatur. Et exponitur sic. Dominus uobiscum id est dominus in uobis maneat et uos primo etiam remuneret: et petitionibus uestris effectum tribuat ut gratia dei impetretis per seuerantes in illa. Alio modo sic. Dominus uobiscum id est dominus per suam gratiam a uobis uisitet et uobiscum manens uos satisfacet: ut sic petitiones uestrae effectum consequantur. Chorus ridet et cum spiritu tuo. non super ta est de non epistola pauli ad thymotheum ultimo. Dominus noster ihesus christus cum spiritu tuo sit. Et est sensus. Tu pro nobis futurus es presens ad dominum et quia tantum illas presens approbat et exaudit que de bono corde procedunt. oramus et nos si nullo pro te ut iste sine quo nullum est bonum sit cum spiritu tuo: ut quia te ore profert et in os tuum sumuntur sit totum in corde et in te maneat. Sed dices que populus optat sacerdoti ut dominus sit solum cum spiritu eius. et non cum toto sacerdote: cum tamen sacerdos dixit dominum uobiscum non solum in spiritu sed etiam in corpore. Potest sic uideri quod in hac ratione populus se totaliter offert ad actionem immolationis sacramenti et ad impetrandum petenda: ad quam immolatione sacerdos procedit in qua per spiritum totaliter eleuatus. et ab omni terrenitate prius abstractus debet esse: et ideo dicitur sibi et cum spiritu tuo saluetur ut detur intelligi quod sacerdos debet esse totus spiritualis. Et nota quod ista saluatio dominus uobiscum ad simplices spectat sacerdotes. Sed episcopus

qui perfectus debet esse, et expressam
 similitudinem gerit ut se vicarium christi
 ostendat. **Uti oraturus prima vice**
 verbo domini dicens pro uobis: quod fuit pro
 ma uox domini ad discipulos post resur-
 rectione quam eis post resurrectione ap-
 paruit. **Ubi diceret in presentia dicit uo-**
 bis pro peccatis et cordis: et in futuro
 pro eternitate. **De utraque dicit iohannes**
vi. **Pax** relinquere uobis pax mea
 do uobis. **Et episcopus oraturus mitra**
 deponit ut sic nudo capite sicut et
 alter sacerdos oratione complet: quia
 secundum apostolum reuelato capite debet ora-
 re quantum iter dei et ipsum nullum ma-
 hae sit uelamine: ut reuelata facie
 gloria domini contemplet. **Postea ad istar-**
reterum sacerdotum dicit dominus uobiscum.
 ut se unum ex ipsis ostendat. **Ita no-**
 tandum quod pulchrum septem uicibus salutatur
 in missa: quantum exclusis septem uic-
 is capitalibus gratia spiritus sancti septimo
 me accipiat. **Quinque enim misse**
 ad septem dona spiritus sancti refert. **Sex**
 uicibus in missa dicit dominus uobiscum. et
 una uice pro domini quod etiam pro saluta-
 tione habet. **Et in quatuor temporibus**
 saluatio ante primas collectas obm-
 titur: ne nimirum septenarium transgredi-
 atur. **Prima saluatio fit ante primam**
 collectam. et refertur ad spiritum sapientie:
 quia tunc ibi recolat quomodo dei sapi-
 entia intravit ad saluandum nos. **Secunda**
 fit in principio euangelii per quam intelli-
 gitur spiritus intellectus: quia tunc eu-
 gelium recolat christi predicatio. **Ter-**
tiadum ut illuminando intellectum nos
 doceret. **Tercia est post euangelium uel**
 post credo per quam intelligitur spiritus con-
 filii: quia ibi recolat quomodo christus secun-

to dei consilio passioni se optulit ut re-
 dimeret nos. **Quarta in principio p-
 tionis per quam intelligitur spiritus fortitu-**
 dinis: quia ibi recolat christi crucis fixio
 christus enim in cruce pedens dyabolum
 expugnauit et nos de morte eter-
 na liberauit. **Quinta ibi pro domini in**
 qua spiritus sanctus inuitur qua christi resur-
 rectione recolat: quia christus resurgendo
 saluauit discipulos suos. et coru-
 sensus aperuit ut nos erudiret. **Sex-**
ta in principio orationis post coronam in qua
 christi ascensio recolat per quam spiritus pietatis
 intelligitur: quia sola pietate humana
 natura super astrum leuauit ut nos ex-
 altaret. **Septima in fine ante benedictio-**
ne qua recolat christi aduentus ad iu-
dicium. et per eam spiritus timoris representat:
 quia angeli tremunt cum uenit ad iudi-
 cium ut nos glorificet. **Et quibus pulchrum**
 septem salutat ut dicitur est. tunc so-
 lum quingues in istis salutationibus se
 ad pulchrum uoluit: et hoc sunt quingues ap-
 paritiones quas christus fecit discipu-
 lus suis in die resurrectionis magis ap-
 pbate ex euangelio. **Prima fuit marie**
magdalene iohannis xx et uicibus ultio
secunda eadem et aliis mulieribus redenti-
bus de sepulchro: tunc dixit auete. Ma-
thae ultio. **Tercia petro qua apparitio**
 designat per tertia uisione qua fit post
 post manuum lotionem: ubi sacerdos
 nihil aliter dicit quod illa representat ap-
 paritione facta petro de qua non fit
 metio in euangelio quam uel ubi uel quomodo
 facta fit uel fuerit. **Quarta duobus**
discipulis euntibus in emaus. Iuxta ul-
timo. **Quinta in domo absente thoma**
Post hoc sacerdos parit de sua boni-
tate confidens uicem ad se colligit et

clesia dices. **Orem.** Quasi dicit Ora
te siml omēs meū ut qd postulamus
caus ipetrem: qm̄ fiducialit dñs
mltitudine caus exaudit. Dicendo
ergo **orem** hortat ad orādū alios:
quia et ipse xp̄s monuit orare dis
cipulos dices. **Vigilate et orate** ne
iteretis i temptacione. **Postea** ip̄e sa
cerdos orōnes p̄nuūat. q̄ noīant col
lecte. **Quat** aut collat̄ pro tuto: q̄
sup pplm̄ collectū et congregatū diceba
tur. ut habet de consecratione **do** q̄
ta. **Et sic** hec orōnes. ip̄e dicit̄ colle
q̄ fuit sup collacionē ppli: scilicet qm̄
pplius colligit ad statū finendū
vel p̄cessionē p se de vna ecclia ad a
liā. **Vel** dicit̄ collat̄. q̄ sacerdos q̄
fungit̄ legatione ppli et stat̄ q̄ si me
diator iter deū et hoīem uel pplm̄:
petitiones ppli in eis colligit et con
cludit in quibz dep̄at̄ p̄o nris neces
sitatibz spūalibz et t̄p̄alibz. **Dicit̄**
aut̄ in dext̄a pte altaris: q̄ p̄ dex
terā bona eterna. et p̄ sinistrā t̄p̄a
lia designat̄. **Ut** ergo ostēdat̄ q̄ et
na et spūalia p̄mo petere debem̄
uxta illud **p̄mū** gr̄te regnū dei: i
deo collat̄ dicit̄ in dext̄a pte altaris
Vel etiā ideo: q̄ orōnes in noīe xp̄i
fuit q̄ sedet ad dext̄a dei m̄ra vltio:
ideo in dext̄a pte dicit̄ debet. **Et** ē no
tandū q̄ orōnū varū fuerūt iuetores
qm̄ nris et varietas t̄tū exarscēbat
q̄ octauū cōsilū affirmitū cōstituit:
q̄ nulle p̄ces orōnes uel p̄fationes
dicit̄ nisi in cōsilis fuerūt approba
te. **Post** hoc **gelasius** papa orōnes
et collat̄s tā a se q̄ p̄ alios cōpositas
in vni ordinauit. **Secutus** aut̄ **ḡgo**
nus sc̄tus h̄ns et q̄ nimia ul̄ nu

nus cōgrua videbat̄ rōnabilia coad
unauit cōgrua mltā nichilominus
nāria supaddens **De numero collect**
Qeterū quid̄ modū **tarū. Ca. n.**
et ordmē excedētes orōnes i tan
tū multiplicat̄ ut auditoribz tedū ge
neret et fastidū: q̄si deus ut homo
mltitudine uborū flecti possit. cū eo
tra dñs p̄ ysmā dicat. **Cū** mltiplica
ueritis orōnē nō exaudia uos. et dñs
p se in euāgelio dicat nolite mltū lo
qui sicut ethnica faciūt: putat̄ enī
mltiloquio exaudiri. **Matth̄ vi** **Vn**
cū dixissent apli dñe doce nos orare:
cōpediosa eos docuit orōnē salicet p̄
n̄ septē petitiones cōtinentē. **Cui**
ergo orōnis formā sequētes sacerdo
tes in nūssa septenariū nūm nō ex
cedūt. **Nā** xp̄s septē petitionibz oīa
nāria corpus et aīe cōprehendit: ymo
scdm̄ cōm̄ cōsuetudmē orōnes sub i
pari nūo dicit̄: ita q̄ in sūmus fes
tus uel qm̄ est duplex vna collat̄ di
cit̄ nisi forte eodē die aliud festū ori
tur: etiā tūc dicit̄ vna ad designā
dū fidei vnitatē et vnitatis sacra
m̄. **Aliq̄** dicit̄ tres ad designādū nūste
rū trinitatis. **Et** qm̄ xp̄s ter aīe
passionē suā orauit dices: p̄ si possi
bile est tūscat a me calix iste **Aliq̄**
quinqz ad designādū quinqz vlnēa xp̄i
Ite dicit̄ quinqz septē ad designādū
sp̄m̄ gr̄e septiformis seu septē dona
sacri sp̄s. **Et** scdm̄ inoētū ille nu
merus excedi nō debet. **Et** sciendū q̄
totidē collat̄ et eodē ordmē dicit̄ debent
in secreta et post corōnē: q̄ p̄cessorū
aīe eplim̄ nec plures nec pauca orōs.
Finis quorū debet suo p̄ticipio r̄ndere:
et q̄libet collat̄ post corōnē et secreta

precedentibus conuenire. Et nō q̄ si i mis
 sa pro uiuis vis iterponere collam
 pro defunctis: tūc nō debet esse vltimā
 sed ante penultimā seu penultima.
 Et ratio est. q̄a finis semp ad suū p̄i
 apū debet retorq̄ri. Et in missa pro
 defunctis tūc nō debet iterponi collā
 pro uiuis ut dicit wilhelmus: q̄a mor
 tuū nō uolet uiuare uiuētes i hac vi
 ta nec etiā implorare uiuētibz vitā
 eternā licet ipsi uiuari ualeāt ab
 eis quo ad vtrūq̄: p̄mo nec ista oro
 cōis augustini Om̄is sempiternē deus
 q̄ uiuorū dñaris ē dicenda scdm̄ ali
 quos: tūc collā de sc̄is potest iter
 poni sic q̄ sit penultima. Sed de modo
 cōcludendi orōnes ē sciendū: si ser
 mo dirigit̄ in orōne ad p̄m̄ nō ha
 bita m̄tione fili et sp̄is sc̄i: tūc
 cōcludit̄ simplicit̄ p̄ dñm̄ nr̄m. ut h̄
 cōcedē nos famulos tuos: Si aut̄
 fit m̄tio de filio hoc est duplicat̄:
 vel in p̄ncipio uel circa finē. Si circa
 p̄ncipiū tūc cōcludit̄ p̄ eūdē dñm̄: et
 sicut in illa orōne. Deus q̄ in fili tu
 hūilitate: Si circa finē. tūc cōclu
 ditur q̄ tenē uiuit et regnat in vni
 tate sp̄is: Similit̄ in illa orōne
 Respice q̄s dñe sup̄ hāc familiā tuā
 Aliq̄ etiā ipsa oratio dirigit̄ dicere
 filio sicut i ista orōne Deus q̄ vgnia
 lem aulā: et tūc debet dici q̄ uiuis
 et regnas. Si aut̄ fit m̄tio de sp̄i
 sc̄o. tūc cōcludit̄ p̄ dñm̄ nr̄m et semp
 debet dici in vnitute eiusdē sp̄is sc̄i
 sicut i ista orōne Deus q̄ corda fidelū
 Si aut̄ fit m̄tio de filio et sp̄i sc̄o
 tūc cōcludit̄ p̄ eūdē: in vnitute eius
 de sp̄is sc̄i: Aliq̄ aut̄ de nullo isto
 rū fit m̄tio sicut in exorac̄is et i

orōnibz aque benedec̄ et q̄buscūq̄z offi
 cijs sepulture: et tūc dicit̄ p̄ eū q̄ vē
 turus ē iudicare: et ad tiorē demonū
 q̄ de iudicio finali plimū terret̄ q̄
 uis dici possit p̄ dñm̄. Vn̄ uisus p̄ dñm̄
uicū dicit̄ cū p̄m̄ p̄bi orat̄. Quidō
xpm̄ mediat̄ p̄ eūdē dicere debet. Cū
quo si loq̄ris qui uiuis dicere aures
Et scdm̄ alios cū xpo loq̄ris. Et tēu
si sit collā finis in isto saluet̄ xpo
Si sp̄is almi eiusdē dicere debet. Vel
alit̄. Facto sp̄i eiusdē dicere q̄re. Et
 tūc sciendū q̄ ut plimū in fine col
 lecte cōclusiue subiūgit̄ p̄ dñm̄ nr̄m
 ih̄m xpm̄. Quia sicut bulla autēti
 cat̄ lris papales: ita et orōnes bul
 lant̄ noie dñi nr̄i ih̄i xpi. Cū du
 plex est ratio. Una ē q̄a hoc fit ad i
 plendū documētū xpi qd̄ ponit̄ ioh̄
 xvi. Qd̄q̄ p̄neritis p̄m̄ in nomine
 meo dabit̄ uob̄. P̄ ipsū enī saluz̄ xpm̄
 et nō p̄ aliā viā diuina beneficia ad
 nos possūt deturē: q̄a ipse solus ex
 tit̄ mediator dei et hom̄. Vn̄ et ip
 se sepius manus ul̄ brachiū dñi di
 cit̄. Qd̄ enī nob̄ donat̄. p̄ ipsū nob̄
 donat̄. Scdm̄ hoc fit q̄t̄ meritū pas
 sionis xpi: q̄a om̄ia nob̄ in merito
 eius donatur. Tūc subiūgit̄ in vni
 tate sp̄is sc̄i qd̄ dupl̄r̄ expōit̄. V
 no mō in vnitute sp̄is sc̄i id ē vna
 cū sp̄i sc̄o: q̄a tres p̄sone p̄ et filius
 et sp̄is sc̄is sūt vnus deus Scdm̄ mō
 sic in vnitute sp̄is sc̄i id ē in sp̄i sc̄o
 q̄ est vnit̄as p̄is et filij amor et cō
 nexio vtriusq̄. Et subiūgit̄ p̄ om̄ia
 sc̄la sc̄lōrū qd̄ dupl̄r̄ potest̄ itelligi.
 Vno mō cōsecutiuē id ē p̄ gnationes
 gnationū sibi cōtinue succedētū:
 q̄a vna discedētē alia subsequitur

hanc orationem
 in missa
 pro defunctis
 et uiuis
 colla de sanctis
 potest iterponi
 sic quod sit
 penultima.

seu insequit. Alio modo exponit atheno-
nomiatare sic qd sit sensus ante omnia secula
deus noster ihesus christus vivit tecum sicut
in presenti vivit et in futuro victurus
est. Et tunc breviter valet per omnia secula
seculorum id est eterniter. ut vult beatus
augustinus. Et addit hereticam pro-
ter luciferianos hereticos: qui dicunt
adhuc luciferum regnaturum et ad se-
dem christi se collaturum. Contra quos
scribit psalmus 10. Super solium david et
super regnum eius sedebit: ut confirmet
illud in iudicio et iustitia usque in sem-
piternum. Chorus concludit et ridet a-
men. Plus enim assentiens voce sacer-
dotis qua dixit per omnia secula seculorum.
assentit quod scilicet per eum creatum est. Res-
pondit ergo ad formam orationis ut quod
orat optet: sive vel ad modum conclusio-
nis ut quod concludit affirmet: et sic
est adhibendum affirmandi et tunc valet
sicut vere. et sic potest sumi in rati-
one quoniam concludit quod tecum vivit et reg-
nat in unitate. Et chorus ridet
Amen id est verum est quod vivit et regnat in
secula seculorum. De hac materia dominus fuit
super capitulo viii. *Secundus tractatus 2° lib^o*

Expeditis tunc dei adiutorio
de parte paratorum quoniam ad
primam partem misse et professione
quo ad tractatum primum huiusmodi libri:
in aliam quo ad secundam partem misse salu-
ter quo ad tractatum secundum huiusmodi libri bre-
viter sunt dicenda. Cognitum enim est
ut oratio precedat laudem et post orationem
sequatur laus: quia per laudem instru-
mur de divinis mandatis et de decla-
ratione credende veritatis: nam ad hoc te-
dere debet fidelium oratio et operatio ut
cognoscant et intelligant voluntate

De parte misse instructoria et per omnia

dei et secundum eam vivat. Alia potest po-
ni ratio secundum wilhelmum hunc confessoris
In epistolis enim ut plurimum doctrina apostolorum
continetur: et ideo eleganter illa doctrina
precedit oratio: quoniam orare debemus ut do-
ctrina dei et apostolorum nos in agendo instru-
at et perficiat. Iuxta illud luce x. Ro-
gate dominum messis ut mittat operarios
in messem suam. Vel potest sic poni
ratio ordinis sicut devotum ordine. epistola
vero legis christi et preceptorum eius obser-
vatione: modo devota oratione impetrare de-
bet antecederet legis christi observantiam
Et habebit ille tractatus unum capitulum.
Primum erit de epistola secundum de gradualibus. Ter-
cium de alleluia. Quartum de tractatu seu titulis
Quintum de prophetis seu septuaginta. Sextum de
euangelio septimum de simbolo et e-
ius expositione. *Primum capitulum secundum*

In capitulo primo huius tractatus tractatum
secundum primo videndum est quod respicitur
epistola. Secundo quare aliqui ex novo testame-
to sumuntur: et aliqui ex veteri. Tertio quare
aliqui in principio epistole dicitur huiusmodi a-
liquis fratres aliqui in diebus illis. Quarto quare
legente epistolam in ecclesiis collegiatis
solus unus sequitur: sed legente euan-
gelium plures sequitur. Quinto unde dicitur
epistola. Sexto quare aliqui legitur in dextera
parte altaris a ministro: et quare quasi in me-
dio throni in aliquibus ecclesiis: et quare
euangelium in parte superiori epistole vero in
loco inferiori. Septimo de dignitate
ministri ipsius epistole. Quintum ad primum
est sciendum secundum innocencium epistolam que pre-
mittitur euangelio representat officium
et predicationem precursoris christi scilicet
iohannis baptiste. quod exercuit ipse iohannes
ante christum qui primum ante faciem christi pa-
rare vias eius: sicut ipse iohannes de se

ad tm valet sicut
fiat. Cui qm co-
cludit tollit p
dm nrm iho-
xus videt
amen.

A

A

40.
testatur dices. Ego non clamatis in de-
serto pater vias domini: riuus fructus semina-
tus dei nostri. Et christus de eo dicit mala-
chie n. Hic est de quo scriptum est. ecce
ego mitto angelum meum qui parabit viam
tua ante te. Iohannes autem quasi submissus
illius qui dicit non ueni ministrari sed
ministrare. mathei xx. Unde sicut per
dicitur iohannes precessit predicatione christi:
sic epistola euangelium. Sed uilhelmus. Epistola
gerit figuram legis et prophetarum que christi ad-
uentum precesserunt: sicut epistola euangelium
precedit namque lex euangelium sicut um-
bra luce huius spiritus timor caritate mi-
seratione diuinitas preceptum amantis
consilium. Nam lex per moysen data est: gra-
tia et ueritas per ipsum christum facta est.
Iohannis primo. Epistola ergo uox est legis
sua in prophetia testimonio iohannis profite-
tis. et ad perfectionem euangelium transmittit.
Hic inquit est de quo dixi uobis
qui post me uenit ante me factus est:
me oportet minui illum aut crescere
Non enim erat ille lux: sed ut testimo-
nium preberet de lumine. Lex nempe
ducat ad perfectionem: euangelium uero per
fectionem induit et ostendit. Quia
ad secundum sciendum quod iohannes fuit limes
predecessorum et sequentium: medius iter
apostolos et prophetas. Nam lex et prophete
usque ad iohannem. et ex eo regnum dei euan-
gelium. mathei xi. et ideo epistola non
semper legitur ex prophetis nec semper ex
dicitur apostolorum: sed interdum sumitur ex pro-
phetis seu ueteri testamento. et interdum
dicitur de nouo testamento saluetur ex dicitur
apostolorum. Iohannes enim cum uocem re-
presentat epistola cum modernus christum ostendit
presentem dices. ecce agnus dei. Iohannis
primo. Et cum antiquus christum predicat esse

ueterem dices. Quod post me uenit ante
me factus est. Quia ad tertium est notandum
quod epistola semper accipiuntur ex epistolis pauli
aut canonibus epistolis aut actibus apostolorum
aut libri salomonis: nunquam autem de quibus li-
bris moysi. Et ratio est quia in illis tantum
permittitur temporalium in cuius significan-
tione laudones continentur in graue accen-
tu descendente. In nouo uero testamento
permittitur spiritualia et eterna in cuius sig-
nificatione euangelium et epistola continentur in accen-
tu acuto. Isto stante intelligitur ad tertium quod
quod epistola sumuntur de dicitur pauli tunc dicitur
in principio fratres. Et ratio est. quia illas
mittebat ad illos quos conuenerat iter
quos quedam generalitas gratiarum et fru-
ctus: ideo uocat eos fratres. Sed quia a tu-
nomine saluetur petri iohannis et iacobi
quos ipsi scripserunt non ad illos tantum
quos conuenerat sed conuenerat et generaliter
ad omnes: quia ad omnes debemus habere
caritatem ideo in illis epistolis debemus di-
cere huius. Sed quia sumuntur de actibus a-
postolorum tunc dicitur in diebus illis. Sed
in euangelio nunquam dicitur in diebus illis
ut patet in actibus apostolorum. Secunda ratio
quia sicut tempus continet diem: ita euan-
gelium continet epistolas que declarant ipsum.
Tercia ratio est quia euangelium est de uno
saluetur de christo et de uita christi: sed epistola
facte sunt ad diuersos de diuersis et in di-
uersis temporibus: ideo dicitur in diebus illis
ut quilibet posset melius applicari. Et
quia laudones sumuntur de libris legalibus
tunc nunquam debet apponi titulus aliau-
ius libri. Et ratio est. quia in perthateu-
ro conuenerat que pertinet ad synagogam que
iam defuit in sacerdotio et in regno iuxta
prophetiam danielis. Cum uenerit factus scilicet
cessabit uictoria uera. Unde moyses non i-

titulat' q̄a defecit iuxta dnm̄ in educ-
tione aque de petra: nec salomō in li-
bro sapie aut q̄a depuatu est cor eius
cū mulierib; et p̄ mulieres: aut quia
nō om̄is ueritas illorū plenarie sat:
ideo a sapia marenta intitulat'. **Cū** ad
q̄rtū est sciendū q̄ subdiaconū solus
vnius comitat'. diaconū uero plures:
ad designandū q̄ p̄dicationē iohis pau-
ci susceperūt. p̄dicationē uero xp̄i pli-
mi susceperūt. **Vnde** discipuli iohis
dixerūt. rabbi q̄ erat trās iordanen-
terū cui testimoniū phibuisse. ecce hic
baptizat et om̄es ueniūt ad eū. **Cū**
significat duplices p̄cursores ad dupli-
cem aduētū xp̄i manifestandū: quos
p̄m̄ q̄a trāfactus trāti vniū habuit p̄-
cursores: sc̄d̄m̄ duos habebit salicet e-
noch et helia: q̄ conuerteret corda p̄m̄ ad
filios et sic reliquie isrl̄ salue fiet. **Sed**
dicit aliq̄s q̄re uadit sine lumie et cū
vno solo aculito: ideo q̄a significat io-
hāne baptistā q̄ p̄nūciatū aduētū
xp̄i in carne q̄ fuit hūilis et q̄si ocul-
tus ideo uadit sine lumie et cū vno acul-
to: uel q̄a significat aduētū p̄m̄ qui
tātū vniū habuit p̄cursores salicet iohē
baptistā ut dnm̄ est. **Cū** ad quātū
satis vñ dicit eplā r̄ides q̄ eplā gr̄e sup-
missio uel superrogatio dicit qd̄ nome-
bene cōgruit lris aplias et doctrinis
que sūt euāgelio superrogate de quib;
frequentius legit eplē. **Et** dicit ab ep̄o
qd̄ est sup̄ et stolon missio q̄i sup̄mis-
sio id est sup̄ legē et euāgelium: quia
eplē sūt declarationes dnm̄ in euā-
gelis et lege uel eorū q̄ in ipsis con-
tinent'. **Missio** eī ē doctrina aplica sup̄
legē moysi post prophetas et euāge-
liū sicut p̄phetæ sup̄ legē. **Vnde** i lre

de vna p̄sona ad alterā misse vocat'
eplē quasi sup̄missio: q̄a sūt misse su-
per illud qd̄ refert nūcius vniū voce
Eplā etiā superrogatio dicit'. **Aplias**
enī ordo p̄ illū stabulariū intelligit'
luce x. cui samaitan' xp̄us comisit
hoiēm a latronib; spoliatū uolentū
et seminiū relictū. uolentū in na-
turalib; spoliatū in ḡtuitis p̄ p̄m̄
seminiū relictū q̄a vita gr̄e aufert'
p̄ p̄m̄ a p̄dore sola vita natē rema-
nente. p̄ferens duos denarios id est
duo testamēta in quib; p̄m̄ago etiā regis
scripta est et dices ei salicet retia apli-
co. p̄ stabulariū designato etiā illius
habe satis uolentū a latronib; id ē a fug-
gestionib; dyabolicis. **Et** qd̄cūq; su-
perrogaueris salicet cōsilia dando ut
tra p̄cepta reddā tibi salicet mercedē:
quā vnusquisq; sc̄d̄m̄ suū labore uer-
p̄et. **Ad** corinthios iii. **Cōgrue** ergo
eplā superrogatio vocat': q̄a doctrina
eius superrogata est doctrine euāgelice
Cū ad sextū dicit' sc̄d̄m̄ alia fiodore
sem q̄ eplā debet legi in dextera p̄te
altaris ecclie: q̄a xp̄us p̄mo uenit
ad iudeos q̄ dicebātur esse in dextera
et dextera olim fuerūt. **Sequitur** tūc
a m̄stris legit' in medio throni seu ec-
clesie ad designandū xp̄m̄ in medio dex-
tere: uel p̄ illud psalmiste **In** me-
dio ecclie laudabo te. **Vel** ideo q̄i eplā
significat p̄dicationē iohis: q̄ fuit me-
dius iter ap̄los et p̄phas iūti noui
testamēti et finis ueteris testamēti.
Et legit' in loco inferiori: quia doct-
na xp̄i excellētiā et p̄minētiā ē
doctrinis et instructionib; factis p̄ mi-
nistros ueteris et noui testamēti qd̄
eplā designat. **Et** quous leu i monte

data sit: tunc diuulgatio in iudea
 clausa fuit et non exorta. **Iuxta illud ps.**
Notus in iudea deus. Euangelium uero
 doctrina per totum mundum fuit diffusa. **Iuxta**
illud. In omnem terram exiit sonus eorum
 sed diceret aliquis quare plus sedet cum epistola
 legit et sacerdos tunc tacet? **Respondet** ad
 primum quod ideo sedet ut cum maiori dilige
 tia audiat. et de moribus instruat et
 informet: quia secundum aristotilem septimo
 ethicorum anima sedendo et quiescendo fit pau
 dens. **Ideo** autem sacerdos tacet. quia sub
 dyaconus significat iohannem baptistam
 ut sepius dominus est sacerdos aut christum:
 sed predicante iohanne christus tacuit. ideo
 ex tunc sacerdos. **Quintum** ad septimum
 dicendum quod duo sunt ministri epistolae: unus
 lector qui est de ueteri testamento; ali
 us subdyaconus de quocumque accipit
Ideo dubium est circa locum quare semper le
 git de ueteri testamento et nunquam de nouo.
Dicitur quod ideo quia significant predi
 catores ueteris testamenti. **Item** quare non
 accipit benedictionem qui debet legere? **Respon**
detur quod illi predicatores et prophete solum
 predicabant solo deo inspirante non ma
 nifeste missi: ideo non recipiunt benedictio
 nem patiente. **Item** dubitat quare ali
 qui immediate post laudationem leuorum suble
 quit epistola ut in natali. **Respondet** quod fit
 ad designandum prophetiam impletam: recte
 sicut glossa immediate subsequitur textum.
Item hoc cum non fit nisi in illis festi
 uitatibus in quibus tunc spectantur prophete
 ueritate de illis quae impleta sunt in e
 pistolis. **Circa** secundum ministrum saluet
 curam subdyaconum dubitat primo quare
 legit de utroque testamento. **Respondet** quod
 ideo quia fuit iohannem baptistam qui me
 dius fuit legis et euangelii: ideo ali

qui de ueteri testamento aliquando de nouo
Sed quare semper legit uisa facie ad alteru
 re? **Respondet** ad demonstrandum quod iohannes
 predicando christum ipsum digito demonstrauit
 dicens ecce agnus dei. **Quare** autem non reci
 pit benedictionem? **Dicitur** quod ideo quia de
 signat iohannem baptistam qui predicauit so
 lo deo inspirante non publice eum mitte
 re: et ideo non accipit benedictionem. **De**
Post epistolam graduali. Ca. n.
Dicitur gradualis quod alio nomine di
 citur rithorium. **Cuius** duplex est ratio. Una
 quae gradualis spectat ad opera uirtutis actiue:
 ut igitur notet nos operibus ridere eis
 qui in laudatione audiuntur: idcirco gradualis
 rithorium dicitur. **Secunda** ratio quae epistolam signi
 ficat predicationem iohannis qui predicabat di
 cens. Penitentiam agite appropinquabit
 enim regnum celorum. **Et** iterum. **Facite**
 dignos fructus penitentiae. **Merito** ergo
 post epistolam sequitur gradualis quod in uoce
 uiu deprecatur: quia penitentiae lamentum in
 sinuat. **Idcirco** in diebus pasche et pen
 thecostes non cantatur: quia isti dies signi
 ficant summam felicitatis statum in reg
 no celorum in quo non est opus peniten
 tiae nec erit ibi fletus sed gaudium et
 letitia: secundum quod auget ecclesia non erit
 amplius neque luctus neque clamor. **Apo**
calyptis xvi. **Et** licet differunt secundum
 illud quod liber gradualis. cantus gradua
 le uocatur: tamen conuenienter accipiuntur tamquam
 synonyma pro eodem. **Et** dicitur gradualis
 uel gradualis a gradibus: ad designandum
 quod uerus penitens ascensionem debet in
 corde disponere et ire de uirtute in uir
 tute quasi per gradus quosdam. donec ui
 deatur deus deorum in syon. **Propter** quod
 gradualis designat conuersionem fidelium pe
 nitentium. **Dicitur** enim gradualis a gra

dicendo: quia post predicationem iohannis alii
qui discipuli secuti sunt christum, et post
ipsum gradiebantur sicut iohannes euangelis-
ta scribit. Stabat iohannes et ex discipu-
lis eius duo: et respiciens illum abula-
tem dicit ecce agnus dei. Et audierunt
duo discipuli et secuti sunt christum. **Iohannis**
primo. Vocat etiam in forma quod potest
vno modo referri ad missionem apostolorum quod
per predicationem iohannis aliquantulum illumi-
nati et induci christus ipsos vocante et dice-
te venite post me et non tantum verbo sed
et opere viderunt: quia relictis omnibus
secuti sunt eum. **Secundo** refert ad quoslibet
fideles: quia per operam vite nostre actiue
debemus videre latorem in epistola dicite ut
plus deum est. Et adiungit usus qui secundum
rationale adiutorium significat: quia ad-
iutorium nobis necessarium est. **Quod**
enim in hoc argastulo detineam a domino
peregrinam: et lameta penitentie pa-
gamus. **Vel** ad denotandum quod nullus ple-
na et vera fuerit penitentiam nisi ple-
nissime conuertatur. **Iuxta** illud **Iohannis**
nono. Conuertimini in toto corde vestro: ita
quod nichil diligat contra deum sed omnium
que affectat et diligit quod diligit in
ordine ad deum. **Illud** rituum non repe-
titur: quia ut premissum est designat mis-
sionem apostolorum, qui christus eos vocante omnia
reliquerunt. **Quia** ergo illi nichil reti-
nuerunt pro quo eos iterum vocare oport-
teret: ideo nullo modo repetitur nec cum
gloria per se finit: quia non ad gloriam in hoc
seculo sed ad luctum et contemptum vocati
sunt. **Iuxta** **Iohannis** **xxo.** Sicut misit
me pater et ego mitto vos in mundum. Et
nota abrosius gregorius et gelasius
tertius gradualia alla composuerunt et
ad missam cantari instituerunt. **Vbi** sa-

endum quod sacerdos vel episcopus post collatis
sedet infra pactionem trium patrum misse
in dicitur scilicet in epistola quod duale et
alla significans tres dies quibus dominus se-
dit in templo iherosolymus in medio doc-
torum audiens et interrogans eos. **Sessio**
sacerdotis victoriam christi signat: quia sede-
re victor est qui post ieiunium vicit dra-
bolam: nam reliquit eum temptator et angeli
accesserunt et ministrabant ei. **Matthei** **in**
Mattheo et tunc sedet sacerdos in
simmis quod predicante iohanne tacebat christus:
quia non predicabat aperte sed ut tradit eu-
angelista postquam traditus esset iohannes
venit ihesus in galileam euangelizans verbum
dei. **Secundo** secundum **Wilhelmum** sessio sacer-
dotis significat sessionem christi ad dexte-
ram patris: et quod sedet cum ministris signifi-
cat sessionem christi cum discipulis in die iu-
dicii quibus dicit **Sedebitis** et vos super
sedes duodecim iudicantes duodecim tribus
israel. **De alleluia. Capitulum tertium.**
Quia post luctum sequitur consolatio
Iuxta illud **Luci** **vi.** beati quod nunc fle-
tis quia ridebitis, et **matthei** **v.** beati quod lu-
gent quia ipsi consolabuntur: ideo post quod
duale quod designat lameta penitentie
qua predicabat iohannes. sequitur alla cantum
leticie. **Circa** quod cantum principaliter nomine
per ordinem sunt dicenda primo vnde illud vo-
cabulum superius origine: et quod ad missam
cantari instituit. **Secundo** cuiusmodi voca-
bulum sit alla et cuius dignitatis et
quod massit interpretatum. **Tercio** de ex-
positione eius. **Quarto** quod representat in
missa. **Quinto** quod eius usus significat.
Sexto quod repetitur post versum **Septimo**
quare tempore resurrectionis christi plus
frequenter. **Octavo** quod in **lxv** non can-
tatur. **Nono** quod neumatica cauda

in fine subiungit et qd significet. Quia
 tu ad pnu faciendū q hoc vocabulu
 supru est ex veteri testamto. In tho
 bie penultio caplo legit de iherlm. Pla
 ter eius ex lapide nudo et nudo ster
 netur: et in vias eius catabit' alla. Et
 est vox angelum audita ab angelis et de
 catatu: scdm qd scribit' apocalyp' ix.
 ubi dicit'. Audiu voce qsi tube mag
 ne et sicut voce aquarū mltarū et si
 cut tonitruū magnu dicitū alla: qm
 regnabit deus nē omps. Et audiu
 similit' a viginti qtuos seniorib; et q
 tuos aialib; qui adorauerūt deū sede
 tem sup thronū diceses ame et alla
 Quis aut ad missā catari mstituit? Ad
 hoc dicendū q gelasius papa et ihero
 nim' dicit' qd alla catat' in missa tñtū
 est de ecclia iherosolimitana i qua in
 tēpore paschali in missis freq' tabat'
 sicut et nūc. Q' aut aliis tēporib; m
 neret' ad missā obm ecclie rōne con
 suetudo nō erat: sed a brō gregorio
 mstitutū est q in missa post gradua
 le nō solū tēpore paschali sed et aliis
 tēporib; decantaret' p articulo am: p'ter
 q in quibusdā tēporib; saluet' i lxx
 et xl' usq; ad vigilia pasche de quib;
 infra dicit'. Qntū ad scdm p'cipale
 saluet' tū' moī vocabulu sit alla ē
 sciendū q scdm yfidorū vi' ethy' A
 men et alla sūt dōnes hebraice que
 duo ūba nec grece nec latine nec bar
 barbaris licet oīno in suā linguā trā
 ferre. uel alia lingua enūciare. Na
 q'uis m'pretari possint tamē ppter
 sanctioē auctoritate seruata est ab
 aplis in hnc p'pē lingue atiq;tas. In
 ta enī sacra sūt nomia ut etiā iohānes
 in apocalypsi referat se reuelate spū

facto audiuisse et vidisse voce celestis
 operatus tāq' voce aquarū mltarū
 et tonitruū validorū dicitū ame
 et alla: ac p hoc oportet vtrāq; ūba
 sic in terra dia sicut in celo resonat
 et dicit augustin' in de doctrina xpi
 ana. Ex illa auctoritate yfidorū pmo
 patet qd alla est vocabulu hebraicu
 similit' et amen. et q ecclia ea nō trā
 tulit in ydionia alterū sed semp ea
 retinet' au' vna causa in posita est:
 qā h' fit p'pē reuerentiā catancū in
 celo illud vocabulu. Sed causa sic
 ponit'. Na alla laudē et gaudiū ce
 leste m'nuat. qd nemo nouit i hoc
 seculo: ideo qd in nobis ignotū est id
 grue sub ignoto exprimit' vocabulo.
 Innocentius dicit. Alla est vocabulu
 hebraicu occultū et alienū intellctū
 m'interpretatū et m'istatū pmasit: ut
 pegrinū ab hac vita gaudiū pegrinū
 quoq; vocabulu signaret potius q' ex
 primeret. Ex dictis patet satis dig
 nitas et peminētia hui' vocabuli.
 Qntū ad ternū saluet' de exposi
 one hui' vocabuli alla est sciendū q
 yfidorus vi' ethy' sic dicit de hoc. A
 leluya duorū vocabulorū it'p'tatio
 est hoc est laus dei. ya ē vnū de decē
 noībus quib; apud hebreos deus no
 minat': et sic scdm yfidorū tñtū ualet
 sicut laus dei. Innocentius uero dicit
 p' con: tū p'mittit' in tytulo alla
 stati psalmista exponēdo tytulu di
 cit laudate puei dñi. Theromimus
 uero dicit alla tñtū ualet sicut dicim
 laudes dno. Vel ut dicit willhelmus
 in rōnali scdm iheronimū alla dicit'
 ab alle qd est caritate uel narrante. et
 lu laudē et ya dno. Augustinus sic

exponit al id e saluu le id e me lu
id e fac ya id e dne id e dne saluu me
fac. **Gregorius** sic exponit alle id est
p' lu id e filius ya id e sp'us sc'us **Am-**
brosius sic alle id e luo lu id e vita ya
id e salus. **Secundum** alios ab alle qd est
laudate lu id e unu ya id e dnm id e
laudate unu dnm. **Hugo** dicit alla
dicit ab alle qd est laus et lu iusibilis
et ya id e dei qsi laus iusibilis dei. **Se-**
cundu p'p'ia alla hebraice t'atu ualet
latine sicut laudate deu. **Hoc** id e appro-
bat ioh'es ianuensis in catholicon et e
cia' dnm hugois et dicit q' alla e dno
tetrasillaba solu et debet scribi p' v g
cu' qd ibi habet unu consonatis et e no-
men indeclinabile et debet in fine acui
Un de illis interpretatiomb' habet' met'
Un? **Alle** caritate lu laude ya dno q'
Saluifici dne me te cu' denotat agni'
Al saluu le me lu fac sed deus e ya.
De laude dno **Theronim** approbat q'
Gregorius p'cm natu signat quoz
pneuma. **A**ssert **abrosius** q' sit luo
vita salus q'. **Alle** laudate dnm lu
ya sit in unu. **Cui** p'is oronis sit pe-
trus conestor in scolastica hystoria
sup' apocalypsim et augustinu' in glo-
sa psalterij voluit q' ubi sit q'patiu
modi defectiuu'. **Secundum** ioh'es de gurlan-
dia dicit sub distinctione q' scdm q'ntu'
sextu' septu'z expositione sit generis
neutri et nome' indeclinabile. **Secundum** se-
cudu' alias significationes e' impati-
modi ut dcm est. **Et** scdm petru' alti-
siodorense etymologizat' sic al id e al-
tissim' le id e xpus leuat' in cruce
lu id e lugebat' apli ya id e in resur-
rexit d'ns. **Quatu'** ad q'ntu' saluet qd
significat aut representat i' missa. **Di-**

cedu' q' alla significat q'uis no' expi-
mat ineffabile gaudiu' angeloru' et ho-
minu' in etna felicitate leticiau' qd
net oculus vidit net auris audiuit
net in cor hominis ascendit. **Hoc** eni'
gaudiu' est semp' laudare deu'. **San-**
cti beati qui habitant in domo tua dne:
in secula secloru' laudabunt te. **Et** rur-
sus. **In** voce exultationis et confessionis
sonus epulatis in mensa d'ni. **In** b'nis
ioh'es baptista mox postq' dixit pei-
tentia' agite in qua e' lamentu' subiu-
it appropinquabit eni' regnu' celoru' i'
quo e' summa leticia. **Cauim'** eni' alla
post graduale caritu' videlicet leticie
post luctu' penitencie siue in opere in-
tentes experire consolatiois magni-
tudine que reposita e' lugetib'. **Porius**
in hoc vocabulo iubilantes q' canentes:
unu' breue digiu' sermonis sillabam
in plures neumas p'trahim' et mu-
tum? ut iocundo auditu' mes attenta
repiat' et rapiat' illuc ubi semp' erit
vita sine morte dies sine nocte certi-
tudo sine sorte securitas sine timore:
iocunditas sine dolore tranquillitas sine
labore fortitudo sine debilitate recti-
tudo sine p'stitate pulchritudo sine de-
formitate veritas sine fallacia cari-
tas sine malicia et felicitas sine mi-
seria. **Ibi** sunt quatuor maxima miracula
quatuor leges et quatuor dignitates. **Qua-**
ntula sunt vita sine morte iuuetus sine
senectute decus sine deformitate memo-
ria sine obliuione: quatuor leges sunt
pax sine discordia voluntas sine iurru-
iusticia sine falsitate leticia sine p'tu-
batione. **Item** quatuor dignitates: quia
ibi carmina no' desunt p'nia no' defici-
unt: amici no' moriunt' regnu' no' a'

nuntiat. Quia alla potest referri ad ex-
 ultatione eorum q̄ miraculis xpi gaudi-
 debant laudantes dnm̄ et dicentes. Quia
 nā vidim⁹ hodie mirabilia: et quia
 deus visitavit plebe suā. Tūc enī in
 iubilo cantabat̄ alla: cū om̄s ppl̄us
 ut vidit dedit laudē deo. et om̄s po-
 pulus in vniuersis gaudebat q̄ ab eo
 gloriose fiebat. Ita et lxviii discipu-
 li reuersi sūt cū gaudio dicentes. Quia
 enī scōma s̄biauit nob̄ in noīe tuo. Ince-
ps. Quia ad quātū salicet qd̄ respice-
 tur uersus ē sciendū qd̄ vsus nichil
 finistru nichil triste: sed dulce totū
 et iocūdu debet consonare. Quales sūt
 hui⁹ moī vsus. Quia regnauit iubila-
 te deo om̄s t̄m̄. Iustus ut palma flo-
 rebat et sic de alijs. Attamen q̄ vsus
 dicit̄ a reuerendo: q̄ p̄ eū reuerti ad
 alla. idarco significat opationē bonā
 q̄ laudi debet conuigi: q̄ nō bene lau-
 dat deū qui bene opari cessat. In nō
 nullis eccl̄is alla cū vsu cantatur a
 pueris. ut notet̄ illud psalmi. Et ore
 m̄fatu et lactentiū. Et illud psal-
 laudate pueri dnm̄ cū titulus est
 alla. Illi enī qui puri sūt a puritate
 et innocētis vite congrue laudi dei co-
 ueniūt: et horū est regnū celoz. Mar-
ca x. Quia ad sextū quāe alla repeti-
 tur post uersū et sic iterposito vsu bis
 cantatur. hui⁹ causa est: quia s̄a iter-
 uallo iterposito genuinā stola accipi-
 unt salicet mētis et carnis aīe et cor-
 poris. Ita scdm̄ stola mētis et aīe ex-
 ultabit facti in gl̄a. Scdm̄ uerō stola
 corpus q̄ est corp̄is gl̄ificatio fulgebūt
 iusti et tūq̄ sanalle in aridmeto dis-
 current. In Septies clarozes so-
 le. Quia ad septimū quē tēpore resur-

rectionis xpi plus frequat̄. de hoc ino-
 cētus sic dicit̄: quia alla future b̄ti-
 tudinis q̄si p̄m̄ est vocabulū: ideo ma-
 gis eo tēpore frequat̄ quo xpus resur-
 gens ex mortuis. eiusdē b̄titudinis
 spem nobis tribuit et p̄misit. Vel sic
 luadius. hoc fit qd̄ designādū multu-
 tudinē laudis et leticie habende ex
 cōtemplatione celestiu gaudiorū: que
 xpus patiendo et resurgendo disposu-
 it et p̄parauit. Est enī ibi gaudiū et
 ferialē qd̄ habet̄ de uisione et frui-
 tione de facie ad facie maiestatis di-
 uine: et de corp̄is xpi gl̄ificati cla-
 ritate. Et accidentale de gaudijs p̄xi-
 mi et gl̄ificatione et p̄m̄is specialibus
 ut de aureola. Quare aut̄ tēpore
 paschali geminat̄. Ad hoc dicendū
 qd̄ hoc fit p̄pter duplicē resurrectionē
 salicet capitis et mēbrozū de quibz
 gaudere debem⁹: q̄ scdm̄ ap̄lm̄ si xpus
 resurrexit et nos resurgem⁹. Ans au-
 tē tēporibz p̄cedit graduale: in signū
 qd̄ gaudiū vite cōtemplatiue qd̄ p̄ alla
 designat̄ p̄cedit penitētia et lamen-
 tū. Sed quē in ebdomada pasche dicit̄
 hoc m̄sōcū her dies. hui⁹ potest esse cā:
 quia usq̄ ad sabbatū sequēs fit mēo-
 ria de captiuitate filiorū isrl̄. Sed post
 cantat̄ alla p̄tē gaudiū r̄surrectionis. Quia
 ad octauū quāe in hoc nō cantat̄ alla
 de hoc inoētus cētus sic dicit̄ qd̄ tē-
 pore tristitiae nō debet cantari leticie de
 cantari. scdm̄ illud p̄phetiā. Quia m̄
 tabim⁹ cantari dnm̄ in t̄m̄ aliena. Septuagesima
 aut̄ respicit hōs
 ānos et tēpus captiuitatis babilo-
 nice in quo tēpore filij isrl̄ sup flumi-
 na babilonis sedentes et flentes sus-
 penderūt organa sua. Quia ad xl

tinuū saluet q̄re neumatia cauda
in fine subiūgat̄ et q̄d significet. **U**bi
sciendū q̄ alla ē modicū sermone,
magnū in neuma q̄ canit̄ sine v̄bis
et vocibz significatibz: et scdm̄ Wil
helmū in rōnali fiḡt q̄ gaudiū ce
leste manus ē q̄ possit̄ explicari ser
mone. Neuma enī seu uibulus qui
fit in fine exprimit gaudiū et amorem
credentiū: et quā leticia et laus se
cūta sit p̄ fidē auditi p̄dicacione
xp̄i scdm̄ i. **A**uduit et letatu ē syon
Scdm̄ inorenauū ternū sic potest di
a vna breuē dāone sermone i plu
res neumas p̄trahim̄ ut iocūdo
auditi mens attonita replent̄: id
ē r̄p̄uat̄ ad cōtemplacionē leticie il
lius festiuitatis eterne ubi a deo e
rit om̄e q̄d desiderat̄ et ubi nichil
deerit. **De tractu seu tractatibz in e**

Adnici h̄or̄ usq̄ ad festū pas
che in diebz et officijs luctus
et penitētie loco hui⁹ cāta leticie
canit̄ tractus ex institutione the
losofphoē pape. **D**icit̄ aut̄ t̄tus a
trahendo: quia tracti asperitate v̄
borū vocū et p̄lixitate v̄borū cū ca
nit̄ p̄trahit̄. **I**n tractibz scdm̄ rōna
le resp̄entat̄ longū scdm̄ patrū ex
p̄tuno et iudeorū captiuorū me
ror et afflictio: quā tēpore captiui
tatis babilouice p̄ h̄or̄ ānos āte
q̄ pleue liberarent̄ p̄tulerūt. **C**ō
ecilia figurat̄ p̄ h̄or̄ dies usq̄ ad festū
pasche. **I**nnocētius dicit̄ **T**ractū
tam asperitate vocū q̄ p̄lixitate
v̄borū miserū p̄sentis icolatatus
significat̄ scdm̄ illud psalmi **H**er
michi quia icolatatus meus p̄logu
tus est. **S**ed scdm̄ rōnale et m̄grm̄

sume sacrificiorū tractus sūt lamēti
tiones et lacrimas scdm̄ v̄borū q̄teplatiuorū
qui lugēt et flebiliter gemit̄ pro su
p̄ne b̄itudinis dilatione afflictū te
dio icolatatus et exultū hui⁹ miserie et
vite status p̄sentis. **Q**uāq̄ pro suis
aliorū q̄ excessibz lugēt̄ d̄n̄ ex v̄tū
tate babilouice fluyū id ē mudūne
miserie vident̄ sc̄p̄fos as̄fos et alios
penitus miser̄fos ipsius fluyū rapidi
tate iā ferri deorsū. **E**t q̄a h̄ic plom
mus rōne sup̄m̄ gaudiū q̄d nobis dif
fertur quāq̄ rōne miserie. quāq̄ miser
et aliorū excessū: ideo tractus quāq̄
sūt de leticia sup̄m̄ ut iste iubila
te deo. **L**audate d̄m̄ **Q**uāq̄ de miseria
miserorū ut iste de p̄fidis. **A**d ce
leuauit̄ oculos meos: quāq̄ de p̄c̄is
ut h̄ic **D**ne nō scdm̄ p̄c̄ā m̄r̄. **Q**uē
aut̄ in aliquibz tēporebz tractus i
mediate sequit̄ eplam ut q̄c̄a et sex
ta feria vltime d̄nice xl̄ rō est ista.
quia illis diebz recolim̄ q̄m̄ ille ne
rus musicus in quo exultabim̄ et
letabim̄ nobis fuit ablatu q̄m̄ fe
ra uendit̄ sexta crucifixus: ideo
ad maiore luctū m̄f̄nuandū quē ex
hibere debem̄ illo tēpore plus q̄ alio
tēpore: ideo tractus q̄ maiore luctū
m̄f̄nuat̄ q̄ graduale statū subiūgat̄
post eplam. **S**ed q̄a tractus minore
luctū m̄f̄nuat̄ q̄ graduale hui⁹ fig
nū ex hoc sumit̄ q̄ nūq̄ cū allā can
tatur q̄ feruel saluet̄ in vigilia pas
che: sed graduale cū allā sep̄us can
tur. **S**ed quāc̄ in vigilia pasche trac
tus cū allā canit̄. **R**ndet̄ q̄ p̄ hoc
m̄nuat̄ q̄ xp̄us ad iferna descendit̄
ad p̄c̄s cōsolandos. et eos sua cari
tate letificandos: ad istā leticiā signū

franda alla cunct. Sed quia nondū
 resurrexit: ideo tractus lamētū rep
 sentās subiūgit. Discipuli nāq; xpi
 xpi de eius obitu cōtristati absentiā
 lamētabant. Rationale dicit q; ideo
 fit qā nō expedit gaudū sine luctu
 in hoc sabbato. **De sequētia. ca. v.**

Quando q; in festiuitatib; ante
 lxx^m post allā cātāt; p̄sa seu
 sequētia. Et dicit sequētia a sequedo:
 quia sequit̄ neuina iubili id ē allā. Et
 scdm̄ doctores olim melodia septe
 cōformis erit melodie ipsius allā q;
 uis nūc nō seruat. Et dicit; p̄sa q;
 si p̄fusa. Vel dicit; sequētia a sequedo:
 quia secuta ē antiquissimorū patrū
 trinita. Et vltio q̄si nouissimū iter
 cetera cātica misse a modernis officio
 misse est adiecta: ideo asseruētes
 in missis decantandis nō vtiūt. Seque
 tia etiā est cātica exultationis, et sig
 nificat laudes vite eterne et iubiliū
 in ista eterna festiuitate qui mortu
 lib; est incognitus quib; facti deū
 eternalit̄ collaudabūt. Notetur ab
 bas facti galli in teutonia p̄mo sepe
 q̄as pro neuine ipsius allā cōposu
 it. Similit̄ hermannus teutonius
 cōtractus iuuentor astrolabm̄ missas
 sequētiās cōposuit: videlicet. In spe
 assit nobis gr̄ia. Ave maria et atiphos
 Alma redēptoris. Symon bariona
Petrus cōpostellan; fecit illā an^o
 Salue regina. Quidā rex frācie nouē
 rupertus cōposuit illā sequētia. Dei
facte spūs et p̄nū. Chorus nouē ihel;
 Et nicolaus papa ad missā decantā
 rōcessit. Antiquus mos erat q; semp
 allā decantaret̄ cū neuina: sed postea
 dictus papa statuit loco illius neu

me in p̄cipuis festiuitatib; sequētia
 us dia. Quē ergo nō dicit̄ allā non
 debet dici sequētia qm̄ loco neuine
 eius dicit̄. **De euāgelio. m. vi**

Dost hoc sequit̄ p̄cipalis istruc
 tio et salutaris q; fit p; euāgelū.
 Unde in quo ipse xpus inuuet non
 p; m̄stros sed p; semetipsū nos de ce
 lestib; informiat: et gratiā aptionis
 ianue regni celestis p; ipsū facte mū
 do deruicant. Et qualit̄ symbolū viat̄
 et nos ab ipsius seruitute liberauit,
 et ad sua uestigia sequētia amonet
 et hortat. Curū qd̄ videndū est p̄mā
 paliter de sex. P̄mo q̄re sacerdos lau
 rus euāgelū mutat locū de dextera
 pte uadens ad sinistru latus. P̄do de
 ordinatione euāgeliorū et eorū titu
 lo. Tercio de b̄ndictione dyaconi et de
 cerofenariis et de thurificatione. Qu
 to de salutatione q; p̄mittit̄ ante euā
 gelū et de inuisione chori et de signo
 sc̄e cruce. Quinto q̄re euāgelū iusus
 aquilone legit̄, et q̄mo debeat cātari.
 Sexto qualit̄ debeat audiri et legi
 et de h̄is q; dicto euāgelio sūt fanēda.
 Quiti ad p̄mū dico q; sacerdos laurus
 euāgelū ideo mutat locū de dextera
 pte altaris ad sinistru: ut p; hoc inu
 nuet q; xpus nō uenit uocare iustos
 sed p̄ccōres. Iuxta qd̄ ipse dicit̄ i euan
 gelio quia nō indiget sanū medico sed
 q; male habet. Luce et mathei xi. Nō
 est opus ualentib; medicis sed male
 habentib;. Et idem dicit̄. Nō ueni uo
 care iustos sed p̄ccōres. Et lucas addit
 ad penitentiā. P dextera em̄ iusti. p; si
nistrā p̄ccōres designat. P̄t qd̄ d̄ns
 in iudicio statuet oues a dextris. he
 dos aut̄ a sinistris. Mathei xxv. Et

da uero dixerit in hoc loco q̄ sacerdos
in principio misse consistit ad dexteram i
deo, q̄a cultus fidei p̄mo fuit in ip̄so
iudayo: dem̄ t̄siunt ad gentiles. et
tunc fine reuert̄ iterū ad iudeos p̄
p̄dicatione enoch et helye q̄ conuer
tent corda p̄m̄ in filios. Malachie
in. Quia in diebus illis saluabit iu
da. et reliquie isrl̄ salue fient. There
xviii. in. Est ratio cur ps̄ altaris
dextera misse. Principiū q̄ fine tenet
mediū q̄ sinistram. Dextera iudeos gen
tiles leua figurant. Cepit ab h̄is defert̄
ad hos refert̄ ad illos. Nostra fides et
erūt omnes in fine fideles. Alio mō
potest dici q̄ hoc fit ideo q̄ sacerdos
p̄nuncians euāgelii xpi p̄sonā gerit.
xpi qui nō p̄dicauit gentibus sed iudeis
Iuxta illud matthei xv. Nō sū missus
nisi ad oues que p̄ierūt domus israhel.
Vel fit ad dexterā ut gaudii dūte ian
natiōis et natiuitatis ismuet. Dem̄ ad sin
istram conuertit̄ ut passionis tristitiā in
ismuet: et iterū redit ad dexterā ut re
surrectionis gaudii annūciat. Quia
ad scdm̄ ē notandū q̄ euāgelii in die
quibz aliquo festo legit̄ scdm̄ hystoriam
ut illud qd̄ dicit̄ in die pasche Maria
magdalene et maria iacobi et maria xvi.
Quis scdm̄ allegoriam ut illud in festo
assumptionis marie luce iii. Intrauit
ih̄us et. Quis scdm̄ rem ut illud de sc̄a
trinitate. ioh̄is xv. cū uenit p̄ditus
et. Quis scdm̄ p̄sonā ut illud in die
sc̄a thome ioh̄is xv. Thomas unus ex
duodecim. Quis scdm̄ p̄te ut in festo cru
cis ubi dicit̄ sic op̄tet exultari filii
honoris. i. quibz uerbis sua passione nisi
niat. Quis scdm̄ totū ut illud in cir
cūatione dñi luce ii. postq̄ consummati

sūt dies octo. Quis scdm̄ tēpus ut il
lud qd̄ habet̄ in q̄ta feria cinerū. Cū
q̄ p̄ter letanias ut illud si qd̄ peccatis
ioh̄is xvi. Quis p̄te locū ut illud. Ex
nt q̄ senuit et. Ultraus ē notandū q̄ in
euāgelis q̄ in ead̄is legit̄ duo tytuli
gnat̄ p̄mittuntur. Primus ē natiū sc̄a
euāgelii. Secundus ē sequētia sc̄a euāgelii.
Primus tytulus omibz p̄ncipis euāge
liorū quatuor euāgelistarū debet p̄mitti:
ita q̄ q̄ sumit̄ de p̄ncipio textus ibi.
In p̄ncipio erat uerū ul̄ ubi. Liber ḡnatio
nis uel ubi fuit in diebus herodis in illis
debet dici. Inuā sc̄a euāgelii et tūc nō
debet dici in illo tēpore. Secundus uerū ty
tulus p̄mittit̄ omibz aliis euāgelis.
Et tūc dicit̄ sequētia q̄ ista uerba lege
da sequit̄ post uerū. seu en q̄ p̄cedit̄
unde sup̄ta sūt. vñ cū dicit̄ sequētia sc̄a
euāgelii sup̄plendū est sūt hec uerba q̄ fit
senfus sequētia sup̄ple uerba sūt sc̄a euā
gelii et sic ubi sequētia est plūialis nūi
Et postea debet addi euāgelista cuius
illa sūt uerba puta scdm̄ ioh̄em uel scdm̄
mattheū. Vel potest dici q̄ si sequētia
sūt singularis nūi ut fit sensus ut sit sen
sus hec est sequētia sc̄a euāgelii. Alii scdm̄
p̄mū sensū intelligūt li dicit̄. Et in ty
libus tytulis subiūgit̄ in illo tēpore.
Et hoc debet fieri in euāgelio q̄ nō ex
p̄mit̄ aliqd̄ tēpus detinētū. Sed q̄
ex uerbis euāgelii certū est de tēpore. tūc de
bet omitti ut hic Anno xv. Similit̄
q̄ euāgelii est simplex rei geste narra
tio certū tēpus detinētis iterū nō debz
addi ut postq̄ consummati sūt dies octo et
Elizabeth̄ impletū est tēpus parendi.
Cū natus esset ih̄us et. Et significat̄
in illo tēpore gr̄e. de quo ap̄tius ad cor̄
thios iii. Ecce nūc tēpus acceptabile.

Sed nunc est dubium quare in epistolis non dicitur
 secundum paulum vel secundum petrum sicut in eu-
 angelis dicitur secundum iohannem vel secundum lucam.
 Ad hoc dicendum quod epistole sunt facte pro eos
 a quibus denotantur ideo optime potest
 dici epistola pauli vel iohannis. Sed euangelium
 non est factum sed recitatum solum per illum au-
 ditur. **Unde euangeliste non sunt auctores u-**
bius christi sed solum recitatores. ideo debet
 dici secundum iohannem hoc est signum quod iohannes uel
 lucas recitavit. **Sed bene dicitur euangelium**
christi quia ipse fuit auctor. **Quintum ad tertium**
 est sciendum quod diaconus laicus euange-
 lium recipit benedictione a sacerdote in sig-
 num huius quod nullus debet ex propria auctorita-
 te predicare sed tantum iussus. **Ius illud apostoli**
ad romanos x. **Quomodo predicabit nisi mittatur?**
Et luce x. **dominus ad apostolos inquit. Messis**
 quidem multa operari uero parua. **Rogate**
 ergo dominum messis. ut mittat operarios in
 messem suam. **Ubi uero cum audiuisset**
 uocem domini dicentis quod mittat et quod est ille et
 quis ibi nobis: dixit ecce ego mitte
 me. **Et dixit dominus. Vade et dic pullo huic.**
Audite audientes me et nolite intelligere:
videte uisionem et nolite cognoscere. ysa.
vi. **Subdiaconus uero non recipit benedictio-**
ne laicus epistolam: quia christus inuisibiliter
 misit iohannem baptistam et sic non publica
 dei missione et exteriori. sed occulta dei
 inspiratione predicabat. **Sed postquam christus**
 in terris uisus est et cum hominibus conuersatus
 est apostolos et euangelistas quos sacerdotes
 et diaconos representant uisibiliter misit
 dicens. **Cum itaque predicante et docete omnes gen-**
tes matthea ultimo. **Diaconus benedictione**
 capiens caput ad sacerdotem in dextera per
 te altaris statum inclinat. ad designan-
 dum quod predicatores caput id est in tectione sua
 ad gloriam christi autem typum gerit sacerdos

debet inclinare. **Tacet enim secundum apostolum quod**
 seminatur spiritualia possunt metere carnalia:
 non tamen est propter carnalia et pro car-
 nalibus uerbum dei finaliter seminandum. sed
 pro spiritualibus et eternis. **Non qui seminat**
in benedictionibus de benedictionibus et me-
tent vitam eternam. **Perrenarius de predi-**
cationis officio non querit premium eternum.
 sed commodum temporale. **Hec in ore eius.**
Sed occurrunt dubium quod sit debitus mi-
nister. et quod debeat portare. Rident ad pri-
mum quod sacerdos uel diaconus debet predi-
care. et nullo modo alius inferior est debitus
minister euangelii: ymo si alius ceterum
 solempniter esset irregularis. **Ad secundam**
 parte dubii ridet quod dicens euangelium in-
 duit dalmatica in signum constitutus: quia
 ad eam est obligatus et etiam subdiaconus.
Sed dalmatica diaconi habet manibus
 amplas in signum largitatis et pietatis.
Ad diaconum uero pertinet ministrare sac-
ramentum eucharistie in qua ministratio
 debet esse largitas. et etiam in aliis debet
 esse largus. **Unde in principio ecclesie ministri**
 pauperum erant diaconi ut legitur de beato
 stephano. **actuum vi.** **Et de sancto laurentio**
 canuit. **Scilicet laurentius thesaurum ecclesie**
 dedit pauperibus. **Ite debet portare stola**
 la in sinistra parte uersus dextram in sig-
 num quod ascendit a sinistro huius minister
 ad dexteram glorie celestis. **Sed tunc est du-**
bium quomodo ad altitudinem euangelium diaconus
 debet accedere. **Ad quod dicendum quod in die-**
bus solempnibus in quibusdam locis predicat
 corpus euangelium in quo significat quod
 predicat euangelium in eum debet sequi christum
 cruciatum et in memoria habere. **Unde dominus**
 dixit petro **iohannis xxi.** **Sequitur me.** **Postea**
 duo procedunt acoliti in signum quod predicator
 res debet habere notitiam et sciam utri-

usq; testamēti. **Vel** in signū q; xp̄us
qui p̄ euāgelū nūciat̄ illuminat̄ oēm
hoiēm venientē in hūc mūdū. **Ioh̄is**
p̄mo. **Vel** dicendū q; candelabrū cū lu
mīe significat̄ fidē cū bona opatione:
quia fides sine operib; inactua ē ut di
cit iacobus. **Et** sūt duo portātes ce
reos ad designādū q; veritas p̄p̄h̄ia
et p̄sarchurū in euāgelio cōtinet̄
Vel ad designādū duplicē aduetū dñi
quocū p̄m̄is habuit vni p̄cursores:
ideo in dieb; ferialib; tantū vnus p̄ce
dit acolutus. **Sed** scd̄us q; ē manifestus
et gn̄alis habebit duos p̄cursores sa
licet enoch et helyā: ideo in dieb; fes
tuis p̄cedūt duo acoluti cū lumīe:
quia illi p̄cedēt cū publica p̄dicatioe
Vel potest dici q; dyaconus p̄mittit
ceroferrarios cū fuculis et candelis
ad designādū q; p̄dicator desiderū in
cordib; auditorū debet accēdere: q̄tan
libet̄ audiat et gratit̄er obediat
Quis enī nō desiderat bonū nūciū et
de bono nūcio quis nō gaudent? **Euā**
gelū aut̄ bonū nūciū ipsa nois iter
p̄tatione significat: q̄ dicit̄ ab eu qd̄
est bonū et angelus qd̄ ē nūcius q̄si
bonus nūcius uel bona nūciatio. **Ser**
per enī in euāgelio p̄mittit̄ nobis ḡ
tia in p̄senti et gloria in futuro. **P̄ce**
nūttit aut̄ dyaconus acolutū cū mīe
so ad designādū bone cōsciētie odore:
q̄ p̄dicator deb; se emittere odore
bone fame et operis hūc illud apli.
Bonus odor xp̄i sum̄ in omī loco. **Nā**
scdm̄ gregorū cū vīta despiciat̄ restat
ut eius p̄dicatio cōtēpnat̄. **Et** illud
saluatoris. **Medice** cura teip̄sū. **Ecce**
p̄m̄i ypocrita trabe ē. **P̄cedūt** etiā
istu saluēt thuribulū et candelā dy

aconū: q̄ euāgelū xp̄i v̄tus et fir
ma p̄ibat̄ euāgelista testate. **Cont**
it̄us in v̄tute sp̄s in galilea et fuma
exiit in oēm regione de illo: et ipse
cebat in synagogis. **Postea** sequit̄
subdyaconus portās puluinare: sig
nificat̄ q; dign̄ est mercenarius mar
cede sua matth̄ei x̄. **Vñ** apl̄us ad co
rinthios ix̄. **Si** nos vobis sp̄ualia se
miniam̄ nō est magnū si v̄a curia
lia metam̄. **Quare** aut̄ dyaconus
cū tot focant̄ vadit? **Dicendū** q; idē
q̄ significat̄ xp̄m̄ quē mlti seruiti sūt
vt habet̄ **Ioh̄is** xiii. **Ecce** totus mū
dus post ipsū abiit. **Quā** ad q̄tū
est notandū q; sacerdos uel dyacon̄
ate inceptioe euāgelij saluatio po
puli dicit̄ dñs vobiscū. **Phoc** orat̄
et optat̄ p̄lo ut dñs sit cū eis et eos
attentos reddat ad audiendū v̄bū dñi.
Magna aut̄ leticia auscultanda sūt
verba euāgelij et p̄ singula v̄ba pon
deranda: q̄ plena sūt celestib; misse
ris. **Nā** sicut caput p̄eminet corp̄i
et cetera mēbra sibi subseruiūt: sic
euāgelū totū p̄cellit̄ officū et cetera
p̄tes intellectuāli rōne cōsentit̄.
Hoc enī saluēt euāgelū est v̄bū v̄bi
sermo sermonis sapiā sapiētie. **Vbū**
v̄bi id ē dñi qd̄ erat in p̄ncipio apud
deū sermo sermonis q̄ a regalib; se
dib; uenit portās serū p̄is imperū:
sermo viuus et efficac̄ omī gladio pe
netrabilior. **Ad** hebreos iii. **Sapiā** sa
piētie q̄ attigit a fine usq; ad fine
fortiter. **Sapiē** v̄m. **Hoc** v̄bū nō ē
locutus moyses et qui heri et nudius
tercius nō est eloquēs sed p̄edia vocis
et tardioris lingue factus. **Exodi** iii.
Hoc v̄bū nō loquit̄ ysaias q; dixit̄

de michi qm̄ tacui qm̄ vir pollutus la-
 bus ego su. Ysaie vi. Act heremias
 qui dixit A a dñe nescio loqui qm̄
 puer ego su. Heremie pmo. Sed loq-
 tur hic p̄ in filio q̄ cōstituit herede
 vniuersū p̄ que fecit et secula. Ad he-
breos pmo. Idcirco dymonius uel sacer-
 dos laicus euāgelii student se exha-
 bere et exhibere puri corde mundū ore
 et castū corpe. q̄tm̄ sacrosan euāgelii
 digne possit p̄ferre q̄ puteus aq̄m̄
 viuētū id est p̄dicatio euāgelica nō
 fluit impetu id ē libere nisi de libano
 id est de corde casto et ore cōdido: nā nō
 est speciosa laus in ore patris. Cauent
ergo illud ps̄. Ore tu enarras iustitias
meas et assumis testamētū meū p̄ os
tū. Salutatione p̄li nūster euā-
gelii obseruet illud qd̄ dñs iusserat.
In quācuq; domū intraueris p̄mū
dicite pax huic domui. Hās ergo p̄-
pulus et chorū attentus et deuotus
runder et cū spū tuo. Quo anteq̄ eplā
legeretur nō fecerit. Ac si diceret. Ce-
tū su ad dicendū et p̄ferendū digne xpi
euāgelii: uel ut digne possit euāngē-
euāgelii xpi. Deinde ut cūctos doc-
les et beniuolos reddat ad audiendū
ūbū dei seu bonū nūciū amūnantem
regnū dei: subdit sequētia sc̄i euāge-
lii significās libru cruce tribz digitis
Quasi diceret hic est liber: crucifixi
que p̄dicō. Iuxta illud p̄ma corinthios
p̄mo. Nos p̄dicam̄ xpm̄ crucifixū
uidēs quide scandalū gētibz aut̄ stul-
titiā: ip̄is aut̄ uocatis uidēs et gēt-
ibus xpm̄ dei uirtutē et sapiētiā. Et dya-
conus signo crucis se munuit ne seme-
ūbū dei suffocer. Un̄ luce vii. uolucres
reli cōderūt illud. Et ut dyabolū a se

fuget ne forte sermone dūctū de ore
 et pectore suo rapiat: qm̄ nichil dya-
 bolus tantū odit sicut euāgelii. Pol-
ten scdm̄ cōsuetudinē aliorū signat
fronte os et pectus. Signat fronte
quasi diceret. Credo crucifixū et cru-
cem non erubescō: p̄mo michi ablit
gloriari nisi in cruce dñi nri ih̄u xpi
Ad galathas m. Signat os q̄si dice-
ret. Crucifixū que corde credo ore cō-
fiteor. Corde nāq; credo ad iustitiā: o-
re aut̄ confessio fit ad salute. Ad romos
x. Post hoc signat pectus q̄si dice-
ret. Crucifixū corde credo. Den̄ p̄lō
cū honore et reuerētiā rīdet gloria
tibi dñe gloriificās deū in hoc q̄ mi-
serat eis ūbū salutis: sicut i actibz le-
ap̄lōū legit̄ q̄ gloriificauerūt deū
eo q̄ miserat eis ūbū salutis: ~~et~~
dices ergo deus penitentiā dedit gēt-
ibus ad uitā. Actū x et xiii. Qu-
tū ad quātū dico q̄ sacerdos uel dya-
conus legendū euāgelii uertit se uer-
sus aquilonē: ut ostendat p̄dicatioēz
xpi cōtra eū sperantē dūrgi q̄ nō ponū
sedē meū in aquilonē: et similis ero
altissimo. Ysaie xiiii. Legit̄ etiā usus
aquilone. ut aquilo fugiat et auster
id ē spūs s̄cis adueniat. Itē legit̄ usue
aquilone euāgelii: in signū q̄ euāgeli-
ū est ad euitationē malorū et imitatio-
nē bonorū. Malū enī p̄ aquilonē intelli-
gūtū. Iux̄ illud heremie p̄mo. Ab aq-
lone p̄adet̄ om̄e malū. Debet aut̄ euā-
gelii legi in loco alto et eminenti: p̄t̄
hoc quia locus eminent̄ sc̄ilicet celū ar-
dentibz p̄ euāgelii cōfert̄. Iux̄ illud lu-
ce xi. Beati q̄ audiūt ūbū dei. Vel in
signū q̄ euāgelii est publice p̄dicatū
dñi. Iuxta illud mathei qd̄ dico uobis

in tenebris dicite in lumine. Et ysa
Super monte excelsum ascende tu qui euange
lizas syon. **¶** Quid autem debeat auditu eu
angelum et secundum quem modum intonandi.
Ad primum dico quod debet aliter legi et dicitur
in signum quod doctrina christi omnes alias de
bet precedere et prior. **¶** Unde apostolus ad hebreos
os vni. **¶** Ite nomen dicitur ad prophetam: eu
angelum autem operatur salutem omnium credentium.
Ad secundum dico quod debet incipere sono matu
ro ad insinuandum quod per christum nuntiatur
illud sobrie iuste et pie viuam. Et
terminat in acuto ut ostendat quod ad intro
itum glorie iam sumus eleuati aliter. Vel id
quod in euangelio promittitur celestia: ideo
terminat in acuto acuto eleuando voce.
Actiones vero terminant in acuto graui
deprimendo voce quod per legem antiquam sola te
poralia promittebant. **¶** Quintum ad sextum
saluet qualiter plus se debent habere
in audiendo euangelium. Plus quam se
cundum ordinem debet habere. Primum quod debet
stare et non sedere: in signum quod pro euange
lio et fide christi pati sunt pugnare di
centes cum petro. Patius sunt teat in cur
re et in morte ire. Secundo caput debent
detegere et discooperire: in signum quod eis
predicari debet nuda et clara ueritas. In
tertio signum uelut templi factum est. **¶** Iuxta
xviii. **¶** Vel etiam in signum quod pati sunt o
bedire euangelice ueritati. Vel ut detur
intelligi quod iter deum et ipsos nullum debet
esse medium. Vel ad designandum quod mens
debet esse apta ad obseruationem illorum
que ibi dicitur: et auida et uoluntaria
et attentum ad audiendum et post ad ex
equendum. Tertio debet baculos si possunt
deponere ad designandum quod dicitur matthei
vi. **¶** Qui percussit te in maxilla unam
prebe ei alteram. Quarto faciem debet ad au

angelum uerere: in signum reuerentie et at
tentionis dirigetur ad eum qui dicitur. Qui
to debet se signare signo sancte crucis in
principio et in fine euangelii. In principio
ne symbolus auertat mentes eorum ab eu
gelii predicatione. Et in fine dicto euange
lio ne symbolus de cordibus eorum auferat
semine uerbi dei: nam deones signum per il
los uoluit de quibus luce vni. **¶** Et uo
lucres cederunt illud. Sic ergo euange
lium audire debent et legere discooperito
capite et stantes. Detectio capitis alle
gorice significat quod illud quod olim in le
ge fuit uelatum. nunc abducto uelo dicitur
per prophetam id est cognoscitur. Tropologice uero
significat quod aures debent habere pate
tes et totum quod sensus noster expedit
tos ad audiendum uerbum dei. Per hoc quod stan
tes debent audire notat promptitudinem
quam debent habere ad pugnam pro fide
christi seruanda eo quod stantes solemus pug
nare: et quod per fidem resistimus dyabolo qui
circum quasi leo rugiens querens quem deuorare.
Prima petri quinto. Post hoc lecto euange
lio dyabonus librum offert sacerdoti:
quia ad deum cuncta bona sunt referenda a qua
cuncta bona procedunt. Unde christus finis est
consummas et non consummas: alpha et o
pinus et nouissimus: nuncium et finis. Et
sacerdos osculat librum quasi dicitur iste est
liber christi crucis fixi per quem redemptionem
accepimus. Et secundum ritum aliquorum ecclesiarum
liber offert sacerdoti aptus aptus: et
alibi qui sunt in choro clausus. Cuius ritus
tunc in euangelio ubi dicitur. vobis
autem nosse datum est misterium regni dei.
ceteris autem in parabolis. Ideo offert sacer
doti aptus et ceteris clausus: quia sacer
dos significat christum qui aperuit librum sep
te signaculis nunc redemptionis signatum

ut dicit in apocalypsi. Et ad osculandum
 sacerdoti et post alios ministris in signu
 nu voluntarie impletionis ibi ceteros.
 Et osculatur sacerdos in signu qd rpe
 approbat sermone predicatu: et post
 tea dicitur in signu qd habz nich
 il nisi post xpm et a xpo. **De simbolo
 lo et eius expositione. Ca. viii.**
Quia iuxta sententia apli sine
 fide impossibile est placere deo
 ad hebreos xi: nullus enim saluati
 potest nisi opa eius placeant deo:
 idcirco fides est necessaria ad salute. q
 re de ipso simbolo i quo fides nra co
 tinetur aliq snt dicendi. Et pmo qre fi
 des nobis necessaria sit. Seco de symbo
 lo unde dicitur et de ordine ad euange
 liu Tertio de triplici simbolo et qre
 variis repositis et modis decoret. Qu
 to de articulis fidei in simbolo coten
 tis: et qd sit articulus e dicendu. Quinto
 quibz diebz symbolu nre nri in missis
 debeat citari. Sexto de eius exposi
 tione. **Q**uatu ad pmiu dubiu dicendu
 q fides nobis est necessaria p qtuor bo
 na que in nobis opant. Pmiu est qd p
 fide nra conuigit deo. Na nra xpiana
 fiat quoddam nrmomiu cu deo. vnde
 osee n dicit. Spofabo te michi in fide
 Et inde e q homo cu pmo baptizatur
 cofitetur fide cu dicit ei credis. Bap
 tismus eni sine fide nichil pdest. Ido
 dñs dixit marci ultio. Qui crediderit
 et baptizatus fuerit saluus erit. Be
 tidu est qd ex fide nobis vita eterna
 mchoat: qd vita eterna nichil aliud e
 nisi cognoscere deu. **Vn iohis xvii** H
 est vita eterna ut cognoscat te solu ue
 ru deu et que misisti ihm xpm. Et h
 cogitatio magis nobis huc p fide sed p

fiat in vita futura: qu tunc cognosce
 mus eu sicuti est pma iohis m. Et i
 deo ad hebreos xi dicit q fides e sub
 stantia sperndaru reru argumetu no ap
 paretu. Tertiu qd opat in nobis est
 qd p fide pns vita intelligit uel dirigit
 na ad h. qd ho bene uiuat oportz qd facit ne
 cessaria ad bene uiendu. Ipsa eni do
 cet q unus deus sit qui est retributor
 omi bonoru et punitor omi maloru et
 q e alia vita pter ista et hui mox qu
 bus allucam ad futuru bona et vitian
 du mala. **Abbaui n.** **Q**uatu qd opat in
 nobis est qd p fide vnamus temptaciones
 ad hebreos xi. **I**tem p fide vicariu regna
 Et hoc patet qd ois temptatio uel a dy
 bolo uel a mudo uel a carne est. Si eni
 est a dyabolo q temptat te ut no obedi
 as deo nec te subicias ei hoc remouet
 p fide: na p fide cognoscim q deus
 est dñs omi et fidei est obediendu: ideo
 dicit petrus. **A**dusarius v dyabolus
 tanq leo rugiens circuit qrens q deuo
 ret: cui resistite fortes in fide. **P**ma pe
 tri qnto. Si aut temptatio e a mudo q
 temptat ut alluciendo prosperis uel ter
 rendo aduisis. her remouet p fide que
 nos facit credere alia vita meliore ista: ideo
 despiciam prosperu et no formidam
 adusa. **P**ma iohis qnto. **H**ec est victo
 ria q vmat mudu fides nra. **Q**u ip
 sa docet nos credere maiora bona sa
 licet paradisi: et mala peiora inferni.
Si uero temptatio e a carne q nos iduat
 ad delataciones et temptaciones momē
 taneas plentis vite: her etia remoue
 tur p fide que ostedit nobis q si istis
 adherem mdebita pdem eterna. **Q**u
 ut ait aplus si scdm carne vixeritis
 moriemu. **A**d romos viii. **I**deo ad eph

fios ut dicitur In omnibus sumentes scutum
fidei in quo possitis omnia tela nequif
simi ignea extingueri. Et sic patet qd
modo multum utile est habere fidem. **Qu**
tū ad scdm saluet de ordine qre post
euāgelium sequitur symbolū. **Quidē** uno
modo qd hoc fit in signū qd hinc qd dicitur
in euāgelio debet fides adhiberi: et cre
dere debent predicationibus quibus audi
unt in euāgelio ut ait apłus ad rōnos
dēno. **Fides** ex auditu. auditus autē p
uerbū xpi. **Vel** ideo qd scdm apłm ibidē
Corde credit ad iusticiā ore autē confessio
fit ad salutē. **Ut** igitur ecclia ostendat
qd euāgelium corde recipit mox symbolū
fidei ore decantat. **Symbolū** igitur post eu
angelium ostendit fidē que consecuta est
p xpi pdicationē. **Nā** teste iohāne euā
gelista. **bet** eo loquēte mlta crediderūt
in eū. **Quē** autē sacerdos ipsū in apłi
et chorus psequit. **Ratio** qd fides no
bis a xpo reuelat. **In** signū ergo huius
qd significat qd omne bonū a xpo pcedit:
ideo sacerdos inchoat. **Nā** omne datū op
tinū et omne donū pfectū de sursum est
descendens a pce luminū. **Jacobi** pmo
Symbolū autē dicitur ppe collatio mlto
rū sermonū uel peruenarū: et sic dicitur
a similitudine et collatione. **Un** symbolū
zate dicitur aliqñ ex pluribus p tibus sic
vnu cōtinuū. **Scdm** theologos autē rōna
biliter symbolū collectio dicitur. **Un** a q
tuor collationibus nomē symbolū iponit.
pmo a collatione mltozū hominū in vna
fide. **Secdo** a collatione pdicantiū fidem
Omnes enī apłi collecti hūc fidē regulā
tradiderūt. **Dicit** enī innotētius postq
apłi spm scm acceperūt cū iā foret ad
pdicandū euāgelium pfecturi cōferētes
in vnu duodecim articulos fidē statuerūt:

ut sciat omnes in vna fide erāt cōcordes
sic omnes vna fide cōcorditer pdicauerūt.
Et ideo symbolū cōponētes vnusquisq
bolū id ē p ticulari vna adiecit ut istū p
tebit. **Et** sic articulos duodecim p ticularas
scdm duodecim apłos dicit cōtinere. **Ter**
tio qd ex diuisis locis sacre scripture cu
q credenda sūt colligūt ut i p mptu ha
beant. **Nā** cū fidē ueritas in sacra sp
tura cōtinēt in pluribus locis. et loquū
studium requirēt ad colligendū hūc uerit
veritate fidē nrē necesse fuit ut i su
ma colligētur: ut sic collatō omnibus
pponeret ad credendū ne fides simpli
cū p hereticos scripture depūates cor
rūperet: ut sic fualior cognicio creden
dū haberet. **Quō** sup sit nomē a col
latione: quia omnia beneficia nobis diu
nitus collata ubi colligūt. **Sed** diceret
quis qd articuli fidē nō deberet colligi
in symbolo: eo qd totū fidē spūaliter
illūit p sacra scripture: sic ergo supflu
ū fuit articulos fidē in vnu cōdere. **Res**
detur ut aliqñ tactū est qd oportuit
ei qd a diuisis locis sacre scripture tacta
sūt colligi in vnu locū: ut fides mi
gis in p mptu haberet. **Veritas** nūq
fidē diffusa in sacra scripture cōtinēt
in pluribus librorū locis. et loquū studium
requirēt ad legendū singillatū uerita
tē fidē: necesse igitur fuit in vnu colli
gere ut sic collatō omnibus clare pponet:
ne fides simpliā corūperet p hereti
cos depūates glōris suę scripture. **Qu**
tū ad terciū sciendū qd tria sūt sym
bola. **Vnu** apłorū saluet **Credo** i deū
patri omīpotentē. **Scdm** ieronū qd
dicit in diebus dñis post euāgelium sal
Credo in vnu deū. **Tercium** athanasius sa
liet. **Quicūq** uult saluus esse. **Hec**

enī symbola facta sūt diuisis tēporibz
 Symbolū enī apłorū factū fuit tē
 pore ueritatis nondū p̄p̄alate: ideo
 dicit submissa uoce in p̄ma et cōple
 torio nondū sole p̄ferte lucēte. Sym
 bolū enī grece latine sonat inditū:
 q̄a regulā fidei plene indicat et p̄
 ferte. Scđm̄ alios dicit collatō p̄pter
 causas prius tuctas. Symbolū autē
 nyceni qđ scđm̄ innocētiū uocat cō
 stantinopolitaniū factū fuit tēpore
 ueritatis in publicitate cōtra aliquos
 hereticos illurgētes cōtra fidē: ideo so
 lem̄iter post euāgeliū in missa detū
 titur. Symbolū athanasi cōditū fu
 it tēpore ueritatis cōtusse p̄ hereticos
 in quo tēpore ueritas p̄ualuit: p̄pter
 qđ mane in pulvis tenebris recitat.
 Illud tamē magis p̄ modū doctrine
 tradit qđ p̄ modū symboli. Et in hns
 tribz eadē ueritas cōtinet: sed magis
 clare in uno qđ in alio. Symbolū apłoz
 editū fuit ad p̄ponēdū fidē doctrinā:
 et ideo dicit cotidie in p̄ma et i gyle
 torio in p̄cipio diei et noctis: in sig
 nū hui⁹ qđ om̄is nrā op̄atio a fidē de
 bet sumere uicū et in fidē t̄nuare. Et
 q̄a p̄ fidē tam i prosperis qđ in adūlis
 que p̄ diē et noctē designatur p̄tēgin
 Eadē symbolū apłorū dicit i p̄ma sub
 silencio: q̄a in p̄mitā ecclia uiguit p̄
 secutio xp̄ianoz et sic xp̄us occulte
 occulte colebat. Similit̄ in cōpletorio:
 q̄a in fine mudi enī p̄tiet p̄secutio
 nē maiore ab ant̄xp̄o qđ p̄us unqđ
 fuit passa. Tūc enī erit tanta tribula
 tio qualis ante nūp̄ fuit: et tūc p̄p̄
 metū ant̄xp̄i fideles cōfugiet ad a
 tra deserti. Eadē ex hoc ut si homo
 ista die morētur qđ in fidē catholica

ueneret decessisse. Scđm̄ symbolū sa
 licet nyceni nō singulis diebz dicit:
 sed in istis i quibz hoies maxime ad
 ecclia cōuenire cōueniunt: et in qbz
 aliqua solepnizatio facta est in hns q̄
 ad articulos fidei p̄tinet. Et editū est
 qđ ad maifestationē fidei et ad elua
 dandā et defendendā ipsa. Sed diceret
 quis symbolū p̄ponit ut regula fidei
 cui⁹ actus ē assentire: sed dicit augu
 stinus in eplā ad theodimū solis apłis
 et p̄phetis est honoz exhibendus, ut qđ
 aiqz dixerint her uerū esse credatur:
 ergo post symbolū apłorū nō debuerit
 fieri alia symbola nec alijs ut uidet
 esset assentiendū. Rūdet qđ p̄ter qđ alia
 symbola post apłos ediderūt nichil
 de suis apposuerūt: sed ex sacris scrip
 turis ea qđ addiderūt acceperūt. Et qđ
 qđā difficilia in symbolo apłorū cōt
 nent: ideo ad eius explanationē cō
 ditū est symbolū nyceni qđ diffusius
 fidē quo ad aliqz articulos p̄sequit.
 Et qđ quedā in istis symbolis cōtine
 batur iplicate qđ oportuit p̄pter in sur
 gētes hereses explicari: ideo additū ē
 symbolū athanasi p̄iarche alexandri
 in qđ suffiaēter cōtra hereticos se oppo
 suit. Q̄ntū ad q̄ritū est sciendū qđ ar
 ticulus duobz modis dicit. Uno mō
 omē illud qđ uertat nos ē fides, et isto
 modo deū esse unū est articulus: quia
 xp̄us alio mō hoc scire possum⁹ scilicet
 p̄ sciētiā: tamē eadē p̄ fidē artumur
 ad hoc credendū. Alio mō omē qđ ar
 tat nos, et sic sola fides dicit articulus.
 Et isto mō dicit articulus id qđ ecce
 dit rōne naturalē uiatoris ut deū esse
 trinuū in p̄sonis et filiū m̄tarnū et sic
 de singulis. Et isti p̄p̄ie et stricte dicit

tur articuli fidei. Et diffinit sic secundum
richardum de sancto victore. Quia articulus
est indiuisibilis ueritas de deo articulus nos
ad credendum. Et dicit talis ueritas ar-
ticulus ad similitudinem ad similitudi-
nem in rebus typalibus in quibus articulus
uocatur organum, quod non est diuisibile in plu-
ra alia membra. Quod autem est diuisibile in
plura non est articulus sicut manus
que in plures digitos diuidi potest:
sed ipse digitus uel pars eius dicitur ar-
ticulus. Similiter ueritas fidei que non
diuiditur in plures difficultates spales
dicitur articulus. Quod autem dicitur articulus
nos ad credendum intelligendum est de
non de articulatione coactionis quia nullus
credit nisi uolens: sed de articulatione sup-
positionis scilicet si uolumus saluari
artam ad credendum: quia que non crediderit
condempnabitur. **Nota** ultio. Vel potest
dici quod articulus nos necessitate fidei: quia si-
ne fide articulo non potest esse salus.
Articuli autem fidei dupliciter dicuntur. Uno modo
quod ad ipsa credibilia et sic sunt xiiii.
Alio modo quod ad ipsos que articulos ip-
sos distinxerunt, et sic sunt xiiii secundum nu-
merum xiiii apostolorum. Et sufficiencia sic si-
nitur. Omnis articulus fidei autem est ueritas
de deo: aut igitur est de ipso deo tantum, aut
de deo ratione nature humane assumpte. Si
primo modo hoc contingit dupliciter: quia
autem est de deo ratione nature aut ratione per-
sone: aut ratione effectus proprie. Si ratione na-
ture sic habentur primum articulus scilicet cre-
do in deum. Si ratione persone aut patris aut
filii aut spiritus sancti. Si primum sic habentur
secundum articulus scilicet patrem omnipoten-
tem. Si secundum sic habentur tertium scilicet
et in ihesu christo filium eius. Si tertium sic
habentur quartum scilicet credo in spiritum sanctum

Si ratione effectus, aut pertinet ad conditio-
nem nature: et sic habentur quantum articulus
scilicet creatori rebus et terre: aut ad
donum gratie: sic habentur sextum scilicet san-
ctum ecclesiam catholicam, sanctum conuentionem renun-
tationem peccatorum. Et effectus gratie constituitur
in duobus scilicet in consecratione boni et
renuntiatione mali: nam due sunt partes ius-
tificationis uere scilicet declinare a ma-
lo et facere bonum: aut ad donum glorie:
et sic habentur cursum resurrectione usque
ad finem. Quidam tamen hos tres articulos
distinguit: quia opus creationis includitur
in primo articulo, quia pertinet ad unitatem
essentie: et ultimum opus diuiditur in duos
articulos: illum unum dicitur cursum re-
surrectione et istum secundum scilicet uitam e-
ternam. Sed prima distinctio uidetur esse me-
lior quo ad secundum partem: quia completio uite
uite eterne includit conuictionem corporis et
anime. Si uero pertinet ad deum ratione humane
nature assumpte: sic iterum sunt septem. Primum
pertinet ad conceptionem, secundum ad natiui-
tatem: tertium ad passionem quartum ad des-
censum ad inferos: quintum ad resurrectionem:
sextum ad ascensionem: septimum ad adue-
ntum christi ad iudicium. Et quia pars non est nul-
lus sicut alie persone: ideo pro effectus ius-
tificationis plures eis articuli appropriantur
quod patet. Et nota quod fides de corpore christi de
sacramentis de clauibus de omnibus huiusmodi
includitur in articulo que est de effectu gratie
scilicet sanctam ecclesiam catholicam: et ideo
in niceno symbolo additum est confiteor
unum baptismum. **Aliter** dicitur quod reducitur
ad articulus de passione: eo quod passio christi
omnibus sacramentis tribuit efficaciam.
Uerum autem articulo tres in unum partem
est complexus, scilicet de unitate essentie
de omnipotentia patris de opere creationis

saluet credo in vnu deu usq; ubi et in
 ihm xpm. Et ideo copetur petro. quia
 p̄ est fons diuinitatis sic petrus caput
 ap̄lōū. Et hoc p̄dixit iheremias dices
 Patre iuocabitis q̄ fecit t̄ra et cōdidit
 celos. Et genesis p̄mo In p̄ncipio cre
 uit deus celū et t̄ra. S̄c̄dm articulu
 et in ihm xpm coposuit andreas. Et
 illud p̄dixit dauid dices Dns dixit ad
 me filius meus es tu. Tertiu saluz
 q̄ cōceptus ē de spū s̄c̄o natus ex maria
 v̄gine posuit ioh̄es. Et hoc p̄dixit isa
 ias cap̄lo ix. Ecce v̄go cōcipiet et pari
 et filiū. Q̄rtū saluet passus sub pon
 tio pylato crucifixus mortuus et sepul
 tus posuit iacobus m̄ior. Et hoc p̄dixit
 iacharias Aspiciet ad me quē crucifixe
 erit. Quintū est descendit ad inferna
 terna die resurrexit a mortuis posuit
 philippus. Et illud p̄dixit osee xiii. t̄
 O mors ero mors tua. mortuus tuus e
 ro inferne. Et notiter dicit mortuus.
 q̄a p̄te tulit et maiorē p̄te dimisit. Sex
 tū saluet ascendit ad celos sedet ad dex
 terā patris posuit iacobus minor. Et h̄
 p̄dixit amos ix. c̄a. Et edificat ascen
 sione suā in celū. Septimū saluet in
 de uerturus est posuit thomas. Et hoc
 p̄dixit sophonias in c̄a. Expecta me
 dicit d̄ns in futurū. q̄a iudiciū meū
 est ut cōgrege gētes et colligā regna.
 Octauū saluet credo in spm s̄c̄m posu
 it bertholomeus. Et hoc p̄dixit ioh̄el
 cap̄lo n. Effusa spm meū sup omne
 carne. Nonū saluet sc̄am ecclesiam
 catholica posuit matheus. Et hoc p̄
 dixit matheus. Inuocabūt omēs deu
 et seruent illi. Decimū saluet remis
 sione peccōū posuit symon. Et illud p̄
 dixit ps r. n. Qui p̄uant om̄ib; ū

quantib; tuis. Unde nū saluet car
 nis resurrectione posuit thadeus.
 Et illud p̄dixit iob xix. cap̄lo. S̄c̄o q̄
 redemptor meus uiuit. Quodamū
 saluet vitā eternā posuit mathias
 Et p̄ph̄a daniel vii. cap̄lo ubi dicit.
 Cinglabūt hm in vitā eternā et alii
 in opprobriū ut videāt semp. Ex d̄c̄is
 patet q̄ paulus et linabas q̄ n̄c̄ apli
 noiant. nichil in simbolo posuerūt. s̄
 q̄a nō cōtinet̄ in illo n̄c̄o duodenario;
 sed post missionē x̄n ap̄lōū ad iudiciū
 dū sūt electi. Q̄ntū ad q̄ntū saluet
 in quib; dieb; debeat c̄itari de h̄ innoc
 aus dicit q̄ symbolū tāti in h̄is festi
 uitatib; debeat c̄itari ad missā de q̄
 bus fit aliqua m̄c̄o in simbolo vide
 licet om̄ib; dieb; d̄n̄tas natalis d̄ni
 arcauātionis eph̄ie i cena d̄ni pasche
 ascensionis d̄ni p̄thecostes om̄ib; festi
 uitatib; s̄c̄e marie crucis āgelorū ap̄lō
 rū dedicationū eccliarū om̄i sc̄orū in
 festis p̄ncorū. In festiū natalis d̄ni
 excepto die innocentū h̄ate c̄antur. q̄a
 octaua significat futurū resurrectione
 In festiū eph̄ie pasche ascensionis pen
 thecostes ab aliquib; nō absurde alius
 absurde singulis dieb; pasche fit et
 d̄n̄tas credo c̄antur usq; ad festū ascen
 sionis p̄ octāz ap̄lōū petri et pauli et
 b̄c̄e virginis. Unde licet in festiuitate
 b̄c̄e ioh̄is baptiste et lauret̄y credo c̄an
 tari nō debeat. t̄m̄c̄ in octā b̄c̄e ioh̄is
 baptiste et lauret̄y symbolū potest c̄
 c̄itari. ex quo iter octauas ap̄lōz pe
 tri et pauli et b̄c̄e virginis adueniant.
 Et c̄antur in octā b̄c̄e ioh̄is baptiste p̄fi
 tio de ap̄lis. in octā lauret̄y p̄fatio b̄c̄e
 virginis. Horū om̄i festorū cōm̄edatio
 fit in simbolo. quorū d̄c̄ t̄m̄c̄ obscu

re ut ephye qd est festu baptisimatus
de quo in simbolo cofiteor vnu baptis
ma e. Cene dñi que e solempnitas eu
caristie ad qua respicit illud scdm coio
ne. Angeloru qui nose reu debet intel
ligi debent. cu in simbolo dicit fide
reli et tre. scdm illud In principio creauit
deus celu et terru. id e natura angelicu
et huana. Attunc isto no oblate vi
detur quibusda symbolu hoc festo an
geloru no esse cantandu: eo q nuq si
dem habuerit nec spe no credetes sed
cognoscetes seu scientes. Dedicatioes
eccliaru respicit illud eccliam catholice
cu dicit ad octaua respicit resurrectio
ne mortuoru. Agnetis scdm no est oct
ideo no debet ibi decantari sed dicit ag
netis scdm. Crucis crucifixus etia pro
nobis. Passions et sepulture articuli
quos in simbolo continent: i comen
ditione eoru symbolu no cantat: qa
istoru dieru officiu regula no fertur
Pentecostes tangit ibi Credo i spm
scm. Vñ. Pnia annu feria semp ar
do siml ista. Cruis et terribilis xpis
cu virgine marie. Omnes mag lucas.
pronus cu duodenis. Sed tunc catho
dru demas ola q iohanes. Si dent
octauis credo mtes q p illas. Non
habet hoc nichel nec hoc baptista
iohanes. Martur cofessor nec virgo
retinet illud. Magdala cantat luce
marco q negat. Quidam tunc annu
in dieb luce et mari: eo q doctum
eoru ecclia e corroborata sup illud et
Et vna scdm catholice ecclie. Alij ue
ro dicetes q no qa no fuerit apli no
nale sonat qa ronabili ibi symbo
lu possit decantari eo q iohes plus fu
it q ppheta. De pphetis aut talis fit

metio in simbolo cu dicit Qui locutus
e p pphetas. Quidam ad ultimu saluet
de expositione pro quo sciendu q sym
bolu nveru qd in missa cantat diu
dit in ptes duodeca scdm duodeca fidei
articulos. Pma ps est de vnitare esse
ae deitatis et de essentia patris et psona
psona patris spualit. Scda de psona fi
li et incipit ibi Et in vnu dnm Ter
tia pars de incarnatione et natuuita
te xpi. ibi Qui pnt nos hoies. Qrta
de passione et sepultura xpi ibi Cru
cifixus. Quinta ibi de resurrectione
ibi Et resurrexit Sexta de ascensione
ibi Et ascendit in celu. Septia de adue
tu ad iudiciu ibi Et iteru uerturus e
Octaua de psona sps scs ibi Et i spu
ritu scs. Nona de ecclia catholice
ibi Et vna scdm catholice. Decima
de baptismo ibi. Confiteor vnu baptis
ma. Undecim de resurrectione nouissi
ma ibi Expecto resurrectione mortuoru
Duodecim de vita eterna ibi Et vita fu
turi seculi amen. Aliter potest diuidi
q pmo ponit quedam que pntet ad es
sentie vnitare. Scda q pntet ad pso
naru trinitate patre omnipotentem
Qntu ad essentie vnitare dicit hic Cre
do in vnu deu. Pro quo notandu q dia
e iter credere deu et credere deo et cre
dere in deu. Credere deu est credere q p
se deus sit qd et demones faciunt scdm
q dicit in canonica iacobi. Qdones
credut et cotentusunt. Credere deo est
credere uera esse q deus loquit. Sic ma
li ena credut. Sed credere in deu e cre
dendo deu amare et p amore ei adhe
rere qd solu boni faciunt. Ergo qui se
dicit in deu credere mentit si no dili
git ipsu. Et dicit notiter in vnu qd

additu fuit p eccliam ad symbolu aplo
 ru ad corrigendu errore categoricoru he
 reticoru q sicut tres in unitate psonas:
 in quos tres asserunt esse deos. Cōtra
 quos dicit deuteronomy vi. Audi isrl:
 dñs deus tuus vnus est. Et inuitur
 ead in hoc vnitas essencie diuinitatis
Cōtra qd errat arianu q diuisas in tri
 unitate substancias asserunt cōtra illud
 qd dñs dicit ego et p vnū sum. Sequit
 p̄m̄ om̄ipotentē ubi ponit ea que
 p̄tinet ad psonarū trinitatē. Et diu
 ditur i tres ptes. p̄mo ponit illa q p
 tinet ad psonā p̄is. Secdō q p̄tinet ad
 psonā filij ibi Et in vnū dñm. Tercio
 que p̄tinet ad sp̄m̄ s̄m̄ ibi Et in vnū
sp̄m̄ s̄m̄ dñm. Pr̄ma i duas q̄a p̄mo
 ponit qd p̄tinet ad p̄m̄ in se. Secdō po
 nitur qd p̄tinet ad ipsū p respectū ad
 creaturū ibi fr̄s celī et terre. Ex illis
 ergo colligit p̄tialis q tres sūt p̄sone
 in diuinitate cōtra qd errat sabellianu
 qui vnā psonā p̄is et filij et sp̄s s̄m̄
 asserunt. Hac psonarū distinctione inu
 it psalmista n̄ dicit Benedicat nos
deus deus n̄r b̄ndicat nos deus. Dicit
p̄mo benedicat nos deus sup̄le p̄r. Et
subiūgit deus n̄r saluet filius q̄ sig
nāter dicit n̄r rōne huānitatis assūp
te. quia caro et f̄ n̄r. Et addidit lene
dicit nos deus sup̄le sp̄s s̄m̄s. Et di
at notāter om̄ipotentē q̄a om̄ia que
vlt potest eo q̄ nō est ip̄sibile apud
deū om̄e ūbū. Luce p̄. Cōtra hoc errat
philosophi gētiles ut aristoteles et su
sequaces negātes deū esse infinitū vi
gōis: eo q̄ nō possit aliqd p̄ducere eo
nichilo. Secdō dicit fr̄s celī et tre. P
hoc cōfutat heretia q̄ olū celī aliū
terre asserūt creatore: vnū corpaliū

aliū sp̄aliū. Cōtra qd morfes dicit
genesis p̄mo. In p̄ncipio creauit deus
celū et terrā. Johis p̄mo Om̄ia p̄
sū factū sūt. Et specialit̄ menādmini
et archiatatū q̄ vnū unitate mūdiā
lem op̄a angelorū esse defendūt Cō
tra qd dicit m psalmo In uicio tu dñe
terrā fidisti et op̄a manūū tuarū
sūt celi. Et subdit visibilū om̄i cōtra
errore manicheorū. qui sp̄alia dicūt
a bono esse p̄mo p̄ncipio: et corpaliū
seu tp̄alia a malo dicūt esse creatu.
Cōfutat etā m hoc errore auicēne: q̄a
sicut recaut auicēns sup̄ xv metaph̄
voluit q̄ p̄ma itelligētia crearet scd̄s
itelligentiā et scd̄a terciā. et sic deu
cep̄s. Et m vnū dñm irm̄ ? ubi ponit
ea q̄ p̄tinet ad p̄sonā filij. Et diuidit m
duas ptes. q̄a p̄mo ponit illa q̄ p̄tinet
ad filij diuinitatē. Secdō q̄ p̄tinet ad filij
huānitatē ibi Qui p̄pter nos hoīes ?
Quā ad diuinitatē dicit Et m vnū dñm
hic exp̄nit scd̄s articulus q̄ est de me
dia m tiutate p̄sona q̄ est ih̄s q̄ in̄p̄n
tur saluator math̄a p̄mo. Ips̄e enī sal
uū h̄net p̄p̄m sui a p̄is eorū. Et est
xp̄s q̄ in̄p̄nat uirtus. Ips̄e ē uirtus
oleo lenc̄e p̄ rosoribz sius p̄s xl̄m̄ Et
est filius dei p̄is scd̄m dauid p̄s ii. filij
us meus es tu ego hodie genui te. Et
est dñs n̄r qui nos creauit et suo san
guine nos lauit apocalyp̄s p̄mo Ad
quē dñm dñs deus p̄r sic loquit p̄s c.
ix. Dixit dñs duō m̄o. Hic ē filius v
ingentus: quia m diuinitate nō sunt
plures filij scd̄m generatiōe. Et dicit
m vnū cōtra dicentes q̄ xp̄s erat du
plex p̄sona cū tame athanasius dicit
sicut aīa rōnalis et caro vnus ē homo
? Et dñm cōtra illos q̄ dicūt xp̄m pu

tu esse hominem: quia dominatio ad divinitatem
pertinet. Sequitur et in ihesu christo contra ui-
deos negantes eum esse salvatorem filium dei
contra illos qui dixerunt eum non emanasse
per modum originis a patre. Et addit unige-
nitum contra faustinum qui dixit christum non
esse filium dei aliter quam alii hominum viri qui sunt
filii dei per adoptionem. Et contra maniche-
os qui posuerunt plures in deum filios.
Sequitur. Et ex patre natum ante omnia secula.
Christus enim filius dei ex patre est genitus sic
est filius secundum generationem et participationem
essentiae. contra quod crediderunt bonifacii qui
christum filium dei adoptivum et non proprium asserunt.
Et est genitus filius dei ex patre ante omnia
secula. Quod dicitur pro arrianos qui dixerunt fi-
lium dei non esse coeternum patri sic arguentes.
Si genitus est a patre ergo posterior patre. Co-
tra quos ait beatus augustinus vi. de trin.
Statim cum ignis est nascitur eius splendor:
et tamen splendor ignis non est posterior
igne. Et dato pro possibili quod ignis fuis-
set ab eterno tunc etiam splendor fuisset
ab eterno: quoniam vestigium haberet a pa-
tre. Sic in deum quoniam filius genitus
fuit a patre: tamen eque bene coeternus est
patri. Sequitur. Deum de deo dicitur contra he-
reticos qui christum tantum hominem assererent
sicut carpocratianum: et contra alios qui
arguerent si genitus est creatura est
et non deus. Addit lumen de lumine ad os-
tendendum filium esse genitum a patre sine sub-
stantie patris diminutione. Pater enim gene-
rando filium totam substantiam sibi dedit sine
diminutione sine divisione: et tamen to-
tam sibi retinuit sine diminutione: sicut
lumen a lumine accedit absque alterius
lumine defectione. Et subiungit deum ve-
rum de deo vero quia sine alteratione
et sine transmutatione et sine fictione

Iuxta illud iohannis pro. Omnia per ipsum facta sunt.
Verus deus de deo vero nascitur. Et quia
arrianus dicit ipsum esse factum sicut alie
creature fuerunt: contra hoc addit genitum
non factum. Et quia dicitur quod non sit una
natura cum patre. ideo addit consubstantialiter
patri id est unum substantie seu essentie cum patre. Et subiun-
gitur per quem omnia facta sunt: contra illos
qui posuerunt eum non esse creatorem. Sic ergo
patet quod credere debemus quod christus sit unige-
nitus et verus dei filius. et quod fuit cum patre
eternali et unum nature et substantie cum
patre: aliam tamen personam a patre. Sequitur. Et
propter nos homines. Illa est tertia particula in qua
ponitur pertinentia ad humanitatem ubi quod
quod declarantur. Pro incarnatione mulierum
autem dicitur. Et propter nos. Secundo passio ibi. Cru-
cifixus. Tercio resurrectio ibi. Resurrexerit.
Quarto ascensio ibi. Et ascendit. Quinto ad-
ventus ad iudicium ibi. Et iterum venturus
est. Primum ergo agit de incarnatione ubi quod
tuor tangit concurrentia ad incarnationem.
Primo causa finale et habet duplicem salutem
nos et nostram salutem. Secundo ponit modum
et formam cum dicit descendit de celis. Ter-
cio ponit causam efficientem ibi. Et incarna-
tus est de spiritu sancto. Sequitur. Et homo factus est
supple non confusione substantie aut transmu-
tatione sed humanitate assumendo ad
unitatem persone: et ideo credere debemus
non solum christum dei filium primo eius incarna-
tionem. Unde et iohannes postquam dixerunt de verbo
dei multa subtilia et invidua consequenter
insinuat eius incarnationem dicens. Et ubi
caro facta est et habitavit in nobis. Dicitur
quod ipse filius dei unigenitus propter nostram
salutem descendit. Unde iohannes in dicit. Sic
deus dilexit mundum ut filium suum unige-
nitum daret. Et augustinus dicit. Si deus
patres non dilexisset de celis ad liberandum
eos non descendisset. De isto descensu

dicit in psalmo Inclinauit celos et des-
 cendit. **I**hu descensu suspirando peti-
 uit ysaas **Ut**na disciperes celos et
 descenderes. Et incarnatus e de spu sco
 Jus illud **Luc** pmo spūs scūs supue-
 met i te et vtuus altissimu obubabit
 tibi. Et licet tota trinitas fuit i carna-
 tione opata attribuit tunc spūi sco:
 quia incarnatio e opus caritatis et do-
 nū largitatis. Et qā spūs scūs e donū
 et amor et nexus pās et filij ideo sibi at-
 tribuit. Et nota q li de qñq significat
 causa materiale. ut hic xpūs natus e de
 vigne. Qñq carū hūcā cause efficien-
 tis: ut hic incarnatus e de spū sco. Qñ
 q vdeitate substantie cū dicit deū de
 deo. Qñq trīlacione. cū dicit corpus
 xpi fit de pane. Ex maria vigne hoc
 dicit cōtra valētiānos: qui dixerūt
 xpm nichil corpis ex maria assumpsit
 se sed tāq p fistulā trāsisse. Et cōtra il-
 los qui dixerūt q bta vgo postea plu-
 res genuit filios. Et ideo spūs scū mfor-
 matione deuotio vulgarū dicit ex ma-
 ria ppetua vigne ubi nos dicim ex ma-
 ria virgine. et iphate intelligimus
 virginitatis ppetuitate. Et hoc pphē-
 tūit ysaas dicens. Ecce virgo con-
 cipiet et pariet filiū. **Ysaie vii.** Cru-
 besant iudeus infelix qui dicit xpm
 ex ioseph semine esse natū. Et quia
 artimius et apollinaris dicit q li-
 cet xpūs fuit ubū dei et virgīs filius
 nō tamē habuit uerū aīam: sed loco
 aīe fuit dīnitas xpi qd est cōtra eu-
 angelii **mathei xxvi.** **T**ristis e aīa
 mea usq ad mortē. Et ad hoc destru-
 endū addit et homo fūis est. Homo
 enī corpe et aīa ex necitate cōstituitur:
 ideo dicit cōtra manicheos q dixerunt

xpm nō supfisse verū carne sed fūit
 tūc si hoc e falsū: qā nō decet doctore
 veritatis aliqua habere falsitate: ppe
 hoc dicit xpūs **Luc** xxiii. **P**alpite
 et videte. Et qñ hoc cōtut tūc ge-
 nua flectūt a plō ppe reuerēciā dñi
 ce incarnationis. Et cū dicit **crucifixus**
 etā pro nobis. cū pollit formit
 crux et osculat ad altare ad reuerēciā
 passionis dñice. Et in hoc articulo de
 passione xpi qtuor tāgūt ex pte pas-
 sionis. pmo tangit passionis actus
 cū dicit **crucifixus** id e crux affixus
Hoc dī gta basilianos q xpm passū ab-
 negāt: et cōtra manicheos qui sicut
 dicit xpm habuisse corpus fūitū
 ita passionē uerū nō habuisse. Cōtra
 quos dicit in psalmo. **F**oderūt manus
 meas et pedes meos. Et **Ysaie vii.** **D**e
 re lūguocēs nros ipse tulit. **S**ed tāgūt
 passionis obiectū siue illos pro quibus
 est passus cū dicit etā pro nobis. **Vñ**
 ad philipenses in dicit. **X**pūs semel
 pro peccis nris mortuus. Et **Ysaie vii.**
Ipse vulneratus e ppter iniquitates nras
Tercio describit tēpus passionis cū di-
 cit sub poncio pylato. **C**rucifixus e enī
 tēpore pylati p̄sidis qui dicebat pōtius
 a poncio insula in qua exulauit. **C**ō-
 tra ponit signū ibi passus et sepultus e.
Et passus est cōtra hereticos q dicebāt q
 xpūs nō uere passus fuisset nec dolui-
 set nisi appareret. cōtra qe ueritas ait.
Tristis est aīa mea usq ad mortē. **Mathei**
xxvi. **V**mo osauit p̄em pater si vis mī-
 ser calicē hūc a me. Et frās e iudex eius
 sicut gutte sanguis decurrētis in terrā
Luc xxiii. Et dicit sepultus e in quo
 sepulchro fuit corpus eius: aīa tamē
 sepata a corpe q ad inferos descendit: sed

p̄m 9

diuinitas erat unita in utroque. quod ubi
dei semel assumpsit nunquam dimisit. Ergo
oportet nos credere non solum filium incarnatum
sed et passionem. quod secundum Gregorium nihil nobis nasci
potuisset si non redimere affuisset. Et
in hoc simbolo a sanctis patribus dimissa est
hæc clausula mortuus est: quia nunquam
fuit error contra hoc. De sepulchro
Christi dicitur Ysaie 53. Ipsa gentes despectabuntur:
et erit sepulchrum eius gloriosum. **P**
hoc quod dicitur ipsa gentes despectabuntur: tan-
gitur eius diuinitas: quia solus deus est ad-
randus. **P** hoc quod dicitur et erit sepul-
chrum eius gloriosum. tangit eius humani-
tatem. Et in hebreo habet et requies eius
erit gloriosa: quia facta est requies cor-
poris eius in sepulchro. et requies anime
eius gloriosa in inferno: et requies v-
triusque saluet corporis et anime in eternum
est in celo. Requies corporis eius in se-
pulchro facta est gloriosa: quia corpus
eius in sepulchro non est corruptum in
illud psalmiste. Quia non dereliques
animam meam in inferno: nec dabis factum
tuum videre corruptionem. Hoc dauid
de seipso non potuit dicere: quia ipse vi-
dit corruptionem. **I**te facta est requies a-
nimæ eius gloriosa in inferno: quia solus
fuit inter mortuos liber. **V**bi psalmista
Vita mea in inferno appropinquabit. Et
timatus sum cum descendentibus in lacum: factus
sum sicut homo sine adiutorio inter
mortuos liber. Descendit enim sicut ho-
mo sine adiutorio inter mortuos liber.
Descendit enim sicut homo in inferno.
sed solus inter mortuos fuit liber: quia
more illum tenere non potuit. Requies
corporis et anime simul iam est in regno celo-
rum. Idcirco ex quo per sepulchrum intel-
ligitur requies Christi. et quia anima eius

requirit in inferno corpus eius in sepul-
chro: idcirco articulus de descensu ad in-
feros sub ipso potest comprehendere. **S**icut
articulus de resurrectione. **V**bi duo fi-
at. **P**rimo ponit resurrectionis actus. **S**ecundo
resurrectionis tempus ibi tertia die. **E**t
ergo dicit resurrexit propterea saluet vni-
te. **V**bi de se dicit in psalmo. Ego dormi-
ui et soporatus sum et exsurrexi. **E**t per
ad filium dicit in psalmo. **C**ourage gloria
mea courage psalterium et cythara: fili-
us ridet exurgam diluculo. **E**t nota li-
cet multos iuueniam resurrexisse salus
latere filium vidue et filium archifona-
gogi: tamen Christi resurrectio ab illis dif-
fert. **P**rimo ratione virtuositatis: quia **C**hristus
resurrexit virtute. **I**ohannes dicit. **P**otestatem
habeo ponendi animam meam et iterum sume-
re eam. **A**lii surrexerunt virtute Christi uel
ad preces eius. **S**ecundo ratione vite et immorta-
litate: quia alii surrexerunt ad vitam
mortalem. Christus autem ad immortalitatem. **A**d
rationem **vi.** dicit. **C**hristus resurrexerit ex mor-
tuis in non moriturus. **T**ercio ratione causa-
litate quia resurrectio sua causa est nostre
resurrectionis. **P**rima ad corinthios xv.
Si Christus resurrexit et nos resurgetur.
Secundo ratione temporis et primitatis: quia resur-
rectio aliorum differt usque in finem. ipse
autem tertia die resurrexit. **E**t ascendit
in celum. **I**te est articulus de ascensio-
ne ubi ostendit primo actus virtuosus:
quia ascendit in celum saluet virtute. **P**rimo
Nemo enim ascendit in celum virtute propria:
nisi filius hominis qui descendit de celo.
Iohannes iii. **E**t actum primo dicit. **E**t vi-
dentibus illis eleuatus est in celo. **S**ecundo
ostendit situm gloriosum cum dicit. **S**icut
ad dexteram patris: quod non est intelligendum
quasi per habeat dextram uel sinistram: quia

hoc e heresis antropomorfitaru. Sed qd
 hic p dextra intelligit dem est i expo
 sitione gla in excelsis. Et potest hic
 dextra suum pro equalitate: qd sicut
 sinistra in sacra scriptura sumit pro ad
 uersis et malis: ita dextra pro bonis et
 prosperis. Unde senius e sedet ad dex
 tra id e eade prosperitate est sibi simi
 lis et equalis. Contra huc errat telena
 auis qui negat xpm scdm carne sed
 ad dextra patris: et dicit qd ea exiit et
 in sole posuit. Contra qd dicit matth ul
 timo. Dns quide ihus postq locutus
 est eis assumptus est in celu. et sedet ad
 dextra patris. Et matth xxvi. Amno
 videbitis filiu homis sedente a dextra
 virtutis dei et veniente in nubib; celu.
 Et ergo subdit. Et iteru uerturus est
 ubi ponit quib; pmo aduetu cu dicit
 uerturus est brd modu ibi cu gloria
luca xi. tunc videbit filiu hois cu pta
 te magna et maiestate. Tercio actu
 cu dicit iudicare ps iustitia et iudi
 cu pparatio sedis eius. Quarto obier
 tu uiuos et mortuos. De hys dicit
actuu pmo. Vni galilei qd stans aspi
 rientes in celu. hic ihus qui assumptus
 est a uobis in celu: sic ueniet quendam
 du uidistis eu. Et actua canit. Distin
 tus rediet arbiter omi q nutis modo
 tussit. Sicut eni pimus aduetus sa
 licet in carne fuit in humilitate: ita
 secundu aduetus eius saluet ad iu
 dicia erit cu gloria et maiestate. Et
 licet iudicet autoritate diuinitatis:
 tamen iudicabit in humanitate i qua
 est iudicatus. Et qa iuste iudica
 tus est. iuste iudicabit uiuos et mor
 tuos. P uiuos intelligit boni ad
 regnu celoru pdestinati p mortuos

intelligit isti qui in paco mortali sine
 penitencia defuncti sut. Quito tangit
 iudias statu. cu dicit cu regni no
 erit finis. Vn danuelis vii. ptas eius
 potestas eterna: et regnu eius no co
 rumpet. Et illud dicit contra lucifera
 nos hereticos q dicit q post iudicu fi
 lius dei requiabit mille anos: et post
 ea regnu suu cessabit. et lucifer reg
 nare incipiet. Sequit articulus de
 spu sacro. in quo ponit ea q ptiuet
 ad psona sps sacri que est tercia pso
 na in diuinit. De qua dixit moyses
 Spus dui ferebat sup aquas. Vbi p
 mo cofitemi eius psonale prietatem.
 cu dicit spu scm. Sedo imperiale cu
 potestate contra macedones dicentes
 spu scm esse creatura. Contra qd dicit
 scdm ad corinthios m. Spus est deus. Et
 ideo contra hoc dicitur hic dnm: qa li
 cet multi alij sint sps sacri salicet
 angeli omnes tunc sut amittitocoy
 sps ut dicit ad hebreos: sed iste no
 est misser no seruus sed dms. Tercio
 eius vitale opatione uiuificantem.
 qa scdm apolin sps est q uiuificat.
 Et hoc est contra illos q dicebat q sps
 scis solu purgaret metem et no uiu
 ficaret. Etia dicit ad differena amois
 nri qui no uiuificat. Qro tangit eius
 originale pcessionem ibi q ex pre filio
 qz pcedit. Et hoc dicit contra grecos q
 dicebat spu scm solu procedere a pre et
 no ab utroq. Dicit tamen rationale q
 ipsi greci se errasse videntes quosda
 platos de suis ad geneale consiliu
 lugdunese sub gregorio papa decio.
 celebratu miserunt. q in dicto consilio
 nobis videntib; suo et omi platosu et
 ipatoru nomie. p fessi sut q sps scis

eternalit' a p'ce et a filio nō tāq' ex duobz
p'ncipis sed tāq' ex vno nō duabz sp'i-
rituombz sed vnica sp'irituone p'cedit
p'ce ut in hui' mo'i gregori' institutio-
ne habet'. Quidē ponit eus cū p'ce et
filio equalitatis p'fationē: ibi Qui cū
p'ce et filio siml' adorant'. Hoc ē cōtra
illos qui dicūt sp'm s'cū esse nūcū seu
famulū p'cis et filij: et in hoc dicitur
q' spūs s'cūs sit deus cōtra macedones
qui negūt sp'm s'cū esse deū. Et subdit'
et cōgloctificat' cōtra donatistas q' dicūt
eū esse minore p'ce et filio et sic nō esse
cōsubstāiale: nec eiusdē nature cōtra
quos dicit' h'c q' cū p'ce et filio siml' ad-
orant' et cōgloctificat' qd' nō esset nisi et
set eis cōsubstāialis et cōequalis ma-
iestas. Et subdit' Qui locutus ē p' p'p'hetas
cōtra errore illoz qui dicūt
q' p'phete locuti sūt spū f'atistico et
q'si sopnando. Cōtra quos dicit' scdū
petri p' q' spū s'cto insp'itati locuti sūt
s'cti dei homines. Et ratio dicitat esse
falsū quia licet p'phete fuerūt i mag-
na distācia: tūmē nullus alteri cōtra-
dixit. Et p' idē destruit' erro' manichei
qui dixit uetus testamētū nō esse de
deo bono. Sequit' articulus p'tinēs ad
diuinitatē quo ad effectū gracie. Et v-
nā scām catholicā eccl'ia: Cōtra qd' no-
ta q' sicut videm' in corp'e nāli hoīe
fit et in multo id est in eccl'ia. In hoīe
aut' est vna aīa et vnu corpus diuisa
tamē mēbra diuisa officia habētia: sed
necessaria ad regimē et integritatem
corp'is: sic est in eccl'ia q' est quasi v-
nū corpus habēs diuisa mēbra: aīa
aut' que hoc vniūficat' ē spūs s'ctus.
et ideo post fidem de spū s'cto iuenitur
credere eccl'iam catholicā. Et ē scien-

dū q' eccl'ia id ē cōgregatio fidelū in q'
bus bonus xp'ianus ē sicut mēbrū q'
tuor' habet cōditiones. P'ma ē q' ē vna
Cāticōū vi' vna ē colūba mea. Hec au-
tē vnitās ex tribz causat'. P'mo ex vni-
tate fidei: omēs enī xp'ianū idē credūt
corde et ore cōfitent': et ideo ap'lus ad
epheos q'ro dicit vnu deus et vna
fides et vnu bap'tisma. Scdū ex vni-
tate sp'ei: quia omēs firmati sūt i vna
sp'e pueniendi ad vitā eternā. Ad eph'e-
sios iii'. Vnus spūs et vnu corpus in
vna sp'e vocationis. Tercio ex vni-
tate caritatis: qā omēs cōnectūt' i amo-
re dei. et adiūctē in amore mutuo. Jo-
hānis xviii'. Volo q' vni sūt sicut
ego et p'c' vni sumus. Ex quo sequit'
q' nullus debet uelle abire uel excoīa-
ri ab illa eccl'ia: qā nō est nisi vna in
f'm quā possum' saluari. et nō extra
sicut extra archā noe nullus fuit sal-
uus. Scdū cōditio ē q' est scā. et ideo
in simbolo dicit' scām cōne puritatis
vel scām id ē sanguīe xp'i int'ctā. et
hoc dicit' ad differētia eccl'ie uel
cōgregatiōis malignātū. Tercia
cōditio est q' dicit' catholicā id ē vni-
uersalis a cathos grece qd' est vniūsa-
le latine. Et dicit' vniūsalis p'mo q'
tū ad locū qā p' totū mūdū. Na eccl'ia
ē cōgregatio fidelū. Fides aut' p' totū
mūdū est diuisa. In mathei ultimo
Eūtes in mūdū vniūsa p'dicate euā-
gelū ē. Et hec eccl'ia habet tres p'tes
vnā in celo alia in terra. tertiā in pur-
gatorio. Scdū dicit' vniūsalis in q'tū
ad cōditiones homī: qā nullus abiit'
nō dñs nec seruus nec masculus nec
femīa. Ad galathas iii'. Tercio q'tū
ad tēpus. Tuēt aliqui dixerūt q' et

de q' p's' xxi'. Odiū eccl'iam malignātū

desia deberet durare usq; in eternu: hoc
 e falsu. qd her ecclesia incepit ab abel
 et durabit usq; ad consumatione scil
 Circa condicio q; dicit aplia id e fir
 ma ratione doctrine aploru: qd p
 doauenta apliam fideles in unitate
 fidei sut adunati: qd in oem terru ex
 iuit sonus eoru. **Ps xviii.** Et bene
 dicit aplia id e firma: qd habet fir
 mu fundamentu salicet xpm **Prma**
corinthios iii. Fundamentu aliud nemo
 potest ponere pter id qd positu est qd
 est xpus ihus. Fundamentu aut secu
 daru sut apli et eoru successores. Et
 ideo dicit aplia id e firmiter in aplis
 fidatu. **Vn apocalypsis xvi.** dicit q
 ciuitas habebat duodec fundamenta:
 et erat ibi scripta nomina duodec aplo
 ru. Et inde e q; ad designandu firmita
 te ecclie vertex vocatus est. petrus id
 e firmus. firmitas aut ecclie apparet
 qd nullo mo destrui a pccatis potuit
 qm in psecutionib; magis creuit: qd
 emt fidata sup firma petru. **Sequit**
cofiteor vnu baptisma. Et diuiditur
 in duas ptes. **Prmo** ponit ipsius sacra
 menti expressio cu dicit vnu baptisma
Seco eius virtus uel opatio. ibi in re
 missione pccoru. **Vn** hic ponit cofir
 matio sacrametoru quib; pccata delent.
Vn ad huc articulu ptnet omnia sacra
 menta licet licet solus baptismus hic ex
 primat: qd baptismus est pncipiu et ia
 nua omi alioru sacrametoru sine quo
 nullus poterit saluari. ideo de ipso solo
 fit metio singularis: et p pncipiu dan
 tur itelligi pncipata. **De** hoc sacra
 to dicit **zechielus xxxvi.** Effunda sup
 vos aqua munda et mundabimini. **Sequit**
 articulus vltim de corporu et aiari gli

ficatione cu dicit expecto resurrectione
 mortuoru. In quo ponit pmo reparatio
 corporu ibi resurrectio mortuoru. **Seco**
 aiari et corporu simul glorificatio ibi
 vita futuri seculi. **Tercio** omi pccoru
 cofirmatio salicet amen. **Circa** pnu
 sciendu q; oportet cofitari carnis nre
 resurrectione: quia scdm aplm omes
 quide resurgem. **Et** iste articulus pti
 net ad diuinitate qtu ad effectuu glo
 rie. **Et** additur iste articulus ad con
 futandu erroe phou: qui dicit non
 posse ide in iulo regnari. **Et** addit p
 heresim arabicoru qui dicit aiari cu
 corpore moa: atq; in die nouissimo re
 surgere vtriq;. **Vn iob xix.** Credo q; re
 deptor meus viuit. **Et** epla **Omnes** q;
 dem resurgem. **Sequit** de vtriusq; sa
 licet de corpus et aie glorificatione cu
 dicit vita uenturi seculi. hoc ptnet
 ad effectuu glorie. **Et** exponit sic id est
 in terra uiuentiu. **De** qua **dauid.** Cre
 do videre bona dni in terra uiuentiu.
Est aut vita eterna videre deu prem
 et q; misit ihesu xpm filiu eius: cotra
 phos q; negat vita post hac vita. **Et**
 conuenieter ponit iste articulus cu sit
 finis desideroru nreu. et vltimu p
 nuu nrm. **Circa** qd sciendu q; in vita
 eterna sut her. **Prmu** q; ibi homo itaue
 deo coniungit. **Ips** eni est merces et pre
 miu nri vltimu et finis laboru nro.
Hec vno consistit in nuda et apta de
 uisione. **Prma** ad **corinthios xiii.** **Videm**
 nre p speculu et in enigmate: tuc au
 tem face ad face. **Ite** in feruētissima
 dilatione. **Quito** eni pfectius cognosca
 tur aliqd bonu tanto amplius ama
 tur. **Item** in laude plena. **Augustin**
Videbim cu amabim et laudabim

Secundū est plenitudo desiderij et yfina
sacietas que ibi habet. Nullū enī bo
nū creatū facit appetitū sed deus q̄
ē infinitū bonū cōtinēs omnia bona
supereminēt. ille solus facit et implet.
Iuxta illud psalmiste. *Qui replet in
bonis desiderij tuū.* Tertū est yfectif
sima securitas que ibi dat: q̄ nūl
la tristitia nullus timor nullus la
bor. quā her p̄uocā transierūt. Apo
calypsis xvi. *Et p̄ oppositū mali e
morte eterna cruciabitur.* p̄mo ex
separatione dei et bonorū q̄ est maxima
om̄i penarū. Sed ex tenuitate cōsac̄e
psalmista. *Arguā te et statua cōtra
faciē tuā.* Tertio ex imensitate pene
sensibilis saluet infernū q̄ erit mors
eterna. Quarto ex desperatione q̄ nō ha
bent spem de liberatione: ideo dolor
mitigari nō potest. Vñ psalmē xl. *Ver
mus corū nō moriet: et ignis corū nō
extinguet.* Sequit̄ vñd̄ Amē qd̄ est
confirmatio om̄i p̄cedentū. de quo
dicit̄ supra in vno angelico. *Expli
nt̄ t̄tatus sc̄d̄ sc̄d̄ libri. Inapit̄
tertius tractatū eiusd̄ libri. De obla.*

Dostq̄ visū est de duabz p̄ti
bus missę quo ad duos pri
mos tractatus hui⁹ sc̄d̄ li
bri saluet de p̄paratoria et misterio
ria: iam q̄ntū ad tractatū tertū ali
qua dicenda sūt de oblatione seu de
tercia p̄te missę q̄ oblatoria nūcipa
tur. In qua p̄te incipit missa fidelū
Et diuiditur ista missa fidelū in q̄
q̄ p̄tes: sc̄dm̄ q̄ quia fuit sanguis
xpi effusio. p̄ma in crucifissione sc̄d̄
in sudore. t̄tia in flagellatione: q̄rta
in crucifissione. quinta in mortu la
oratione. p̄ma ps vocat̄ secretella

diminutivē sc̄dm̄ rōnale ad differētiā
canonis que p̄rie vocat̄ secreta seu se
cretū. In qua p̄te p̄mittitur q̄dā fi
guralia et quedā p̄ambula mystica
verū sacrificiū p̄cedentia. Sedā ps vo
catur p̄fatio. Tertā ps canon. i qua
sacerdos accedit ad sacrificiū et of
ferendū illud verū sacrificiū: p̄t qd̄
missa instituta est. Q̄rta vocat̄ d̄m̄
oratio. Quinta laudes seu gr̄atū actio
nes. Vbi quelibet pars habet̄ ualē
p̄tebit in laus sua. Et sc̄dm̄ hoc t̄
tatus ille potest diuidi in quinq̄ mag
na capla. Caplm̄ p̄mū sex habet̄ p̄tes
In p̄ma dicitur de salutatione q̄ of
fertoris p̄mittit̄. et de ipso offertorio
In sc̄dā de oblationis p̄sentatione ibi
Susape sc̄a trinitas. In t̄rta de altā
ris thurificatione. In q̄rta de manuū
ablutione. In quinta de cordis hūilia
tione cū dicit̄ In sp̄i hūilitatis. In
sexta de oratione sequēte saluet se
creta. Racio ordinis a wilhelmo in
rationali sic ponit̄. Sane ordo est cō
ueniens ut post p̄dicationē fides seq̄
tur in corde: laus in ore fructus in o
peracione. P̄dicatione quidē est in euā
gelio fides in simbolo: laus et hōra
ficina in offertorio: fructus in sa
crificio. Et quia nulla oblatio est ac
cepta deo nisi deus sit cū offerēte p̄ ḡ
ciā: q̄ oblatio offerentis a deo accep
tatur et acceptabilis reddit̄: p̄t offe
rentē q̄ ad oblatū. Iux̄ illud genēsis
q̄rto. *Respexit deus ad abel et ad mu
nera eius.* Hoc tamē nō est intelli
gendū de oblatione que p̄ se placet
deo: sicut oblatio corporis et sanguis
xpi que placet deo rōne oblati et nō

offerentis. **I**deo sacerdos ante offertoriū
dicitur et optat p̄lo d̄nā gr̄nā ut
ipsius oblatio deo sit acceptabilis. **D**icitur
d̄ns nobiscū que gr̄nā sibi recipit a po-
pulo: et ut sua oblatio acceptabilis fi-
at deo ridet et cū sp̄u tuo. **S**ecūm rōnale
vero sacerdos dicit d̄ns nobiscū mouens
vniuersos ad seip̄m redire et cōsuetudinā
suā dismutare: ut sic mente suā et seip̄-
sū in holocaustū instū et hostiā sancti
deo placentē offerre ualent. **E**t subiū-
git **O**rem⁹ p̄m monēs orare: quia
et d̄ns discipulos ad orandū hortaba-
tur dicens. **V**igilate et orate ut fide in
symbolo renata uel in euāgelio edoc-
ta firmit̄ teneatis. et ut in stabiles
maneat. **I**mmocētus sacerdos dicitur
orari p̄mittit d̄ns nobiscū q̄si
diceret nisi d̄ns nobiscū nō possemus
orare ad salutē uerū. **S**iquis dicit ore
nūc nō tunc statim orat: sed ante obla-
tionē accipit et thurificat. **Q**uali-
diceret. **N**ō cessat orare qui nō cessat
bene agere. **S**ecūm quosdā illud orari⁹
nō refert̄ ad offertoriū cōtinuū sed ad
orōnē secretā dicendā: et illud oramus
dicit̄ ex alta mētis elevatione ex au-
ditu euāgelij et symboli cōceptu. **S**ecūm
alios dicit̄ q̄ illud orari⁹ qd̄ p̄mittitur
offertorio refert̄ ad mētalem ignarū
actionē de domo fidei regratiātes deo
sacerdos et p̄lius itāno suspirio de mi-
rabili nre redemptionis beneficio q̄ eu-
angelij et symboli in nobis remediāt
Igitur oram⁹ ut her in nobis suū cōse-
quāt̄ effectū. **V**idet̄ enī q̄ p̄pter lon-
gitudinē interualli in quo mēs ad ml-
ta alia multiplicat̄ diuit̄ q̄ nō refert̄
ad secretā. **I**te q̄ cōsuetudo ē plurimorū
ut orari⁹ immediate orōnē secreta p̄mit-

62
tatur. **Q**ue aut̄ sacerdos orōnē nō dicat
huc⁹ innocētus reddit causa dices. q̄ orō
nō est prosequenda: q̄ significat tēpus
quo xp̄ns amul̄te abulauit iter iudeos.
Vel aliter ad significandū q̄ sacerdos
tūc debet esse attentus circa oblata. **V**el
enī q̄ sacerdos ingressurus ad d̄nū et
sacram̄tū facimētū debet totā intētionē
suā ad deū recolligere et habere. **P**ost
d̄nū orari⁹ cū cāuco dicit̄ offertoriū
designās uolūtatē et leticiā offeren-
tiā quā in offerendo dicit̄ habere: q̄
hilarē datorē diligit deus. **V**n̄ ps. **C**ir-
cūbo et imolabo in tabernaculo eius hol-
ocōstia uoluntatis cāuco. **E**t in palypo-
menō cū offerret̄ holocaustū reperit̄ do-
minū laudes canere: et diuisis organis
que dauid rex fecerat cōtepare. **F**ili-
nāq̄ isrl̄ cū offereret̄ in tubis clāge-
bat̄. **C**ū enī cāuco p̄lius offerre debet
designās illud qd̄ salomō in dedicatioe
templi inuabile multitudinē holocau-
storū optulit cū magna solempnitate.
Secūm palipomenō. v. ubi d̄ rex salomō
et uniuersus cētus isrl̄. et omēs qui fue-
rūt cōgregati ante archā federis aure-
tes et boues imolabant̄ absq̄ ullo nu-
mero. **E**t moyse descēdente de monte po-
puli salutari occurrit p̄lius et nu-
uera optulit. **E**xodi. xxxv. **E**gressa ē
om̄s multitudo filiorū isrl̄ de cōsp̄u moy-
si et optulit mēte p̄mississima atq̄
deuota p̄uicias d̄no. **S**ecūm illatino
nē gregoriū octauū semp̄ in missa ē aliq̄
offerendū. **V**nde dicit̄ de cōsecratione
d̄ p̄ma orōnē in her uerba. **O**m̄is xp̄i-
anus ad missarū solempnā aliq̄d̄ p̄u-
ret deo offerre et ducere ad mēdiū
illud qd̄ deus p̄ moyse dixit nō ap-
parebis in consp̄u meo uirtus. **I**n

collectis factorum liquide apparet qd oēs
xpiani ex usu scōrum p̄m aliqd debent
offerre. Ad ipsū p̄m est cōfugiendū
qui nre possit curare sic passionēs. Et
cōstitutio intelligit de oblatiōe iteri
ori seu bonorū operū nō de extiori. Vel
dicit qd sit consiliū. Vel ad istū sensū
nullus xpianus debet apparere in cō
spetu dei uacuus: sic qd quilibet qui
apparet in consp̄u dei aliqd donū tē
porale seu spūale debet offerre. Tem
porale quidē in cognitiōe qd omnia ex
teriora a deo habent: et ideo ex eis ho
norare deū tenem. Spūale ut eam fa
team fidem spem et caritātē: et quicq̄
boni operis in nobis relucet donū dei
esse. Unde ap̄lus. Quid habes qd nō ac
cepisti? Si accepisti qd gloriaris? p̄
mo et nos deo offerre debem⁹ hostiā
uiuā deo placentē. Ad rōnes xn. Q̄
semetipsū pro nobis obtulit in sacri
ficiū redēptionis nre. Ubi notandū
qd qui uult deo acceptū offerre oblatū
oportet qd p̄mo offerat dno suo uolu
tate et mente: qā dñs nō ea que offe
runtur sed uolūtate respiciat offerentū.
xxviii qstōe p̄. odi Augustinus de
penitentijs d. quita caplo p̄mo dicit.
Deuotus semp̄ mente offerat et cō
tritiōe cordis deinde possessionē: tūc
qd offert securus offert. Et ita qd uult
sua p̄cā redimere p̄ tēporaliū oblatiō
nē pius offerat mente. Sed cōsideret
diligētē atēq̄ offerat nō qd offerat
sed ante que offert. In augustinus
no est cōsiderandū qd offerat: sed ā
te que offerat. Vñ thuribula nadab
et abiu sacrificata sūt et arripōsitas
altari nō p̄t offerentes qā illi mali fu
erūt: sed p̄ter deū āte que offerēbat

De cōsecratione d. n. ca. lo. et dixit. Tertio
debet cōsiderare qd munus offerendū sit
deans. Indignū eam est dare deo qd de
dignat⁹ homo. xlvi d. caplo vltio.
Quo ut cū fr̄e pius se cōponat: ut i
euāgelio mathei ca. lo. dicit. Si offers mu
nus tuū ad altare et ibi recordatus fueris
qd frater tuus habet aliqd aduū te reli
que ibi mun⁹ tuū ante altare et uade p̄
us reconciliari fr̄i tuo: et tūc ueniens of
feres munus tuū. Quarto affluctus suc
currat. Vñ triossim⁹. Tibat dno. p̄p̄ci
qui ab affluctis depellit aduū. d. lxxx
vi. Scdm̄ yfidoū septio ethy. Offerro
rū tali ex causa sup̄sit uocabulū: fer
tū eū dicit oblatio q̄ altari offertur et
sacrificiū a pot̄ialib: a quo offertorū
nomiat⁹ quasi p̄ter fertū. Et dicit of
ferorū ab offero offers: qā in medio
tēpore dū offertorū canit⁹ p̄p̄lus offert.
et sacerdos recipit oblationes a p̄p̄lis:
vel postmodū hostiā uel sacrificiū con
ferendū a ministris: uel qā tūc sacri
cū laudis offert. Et olim offertorū
habebat plures usus sicut adhuc sup̄
ti inueniuntur i antiquis gradualib: q̄
hodie in plerisq; locis obmittuntur cau
sa breuitatis: ut tū ministr q̄ p̄p̄lus ob
lationib: et orōnib: liberius uarent.
Eam p̄ter hoc qā sicut ait augustin⁹
de ofe d. n. xpianā religionē pauca
simus et manifestissimus misericōdia dei uo
luit esse liberā. Et scdm̄ hieronymū nō
multitudine uerborū flectit⁹ deus ut ho
mo: melior est eū quāq; psalmorū cū
hilaritate decantatio: q̄ totius psalte
ry cū anxietate modulatio. In officio
tamē defictorū illi uersus hodie dicit:
quia istud officiū in multis nō sequit⁹
normā alterius officij. Cū igit⁹ offer

totum caritatem est et in conspectu patrum. sacer
 dos silencii solitudinem expetit in silentio
 in medio dicitur passionis silentium ob
 servare. insinuat illud quod in his diebus non in pa
 lam ambulabat apud iudeos dum cogita
 ret cum interficere: sed abiit in regione
 iuxta desertum in civitate que dicitur ef
 frem et ibi morabatur cum discipulis. **Job**
xi. Silencium igitur sacerdotis christi latitu
 di significat. Circa secundum preceptum apostoli ista
 salis oblationis presentatione plura sunt
 declaranda. Primo sollempnis presentatio ex
 ute iusorum. **Na** quatuor requiritur. Primo ci
 lix qui qualis esse debeat dominus est super
 et iustus aliquid resumatur. Secundo pate
 na que debet esse lata et rotunda signifi
 cans corda iura: que debet esse dilatata
 in caritate et rotunda per perseverantiam
 in christo. **It** ibi debet poni panis et vinum aqua
 mixta. De hostia est sciendum quod ipsa
 debet esse alba ad designandum christi inno
 centiam. Secundo triticea ad designandum christi
 magna paupertate. **It** non debet esse nig
 ra ad designandum christi abiectionem huius
 munditatem. **It** debet esse rotunda ad desig
 nandum christi universalissimam eternitatem
 Debet esse sine fermento ad designandum
 christi sinceritatem seu sincerissimam benigni
 tatem. **It** non salis ad designandum christi
 sine cupiditate liberalitatem: sal enim
 coelsum fuerat sicut: per quod significat cupi
 ditatem que est sitis honorum temporalium. **Un**
de candida triticea tenuis non magna ro
 tunda. **Ex** pane fermenti non salis sit hostia
 christi. **It** per unum designat unum virtutes que
 sacerdos in se debet habere volens ce
 leberrare. Debet enim esse candidus per vite
 munitatem: debet esse triticeus per mansue
 tudinis dulcedinem: tenuis per abstine
 ntie sobrietatem: debet esse non magnus

secundum sui estimationem per veram humilitatem:
 debet esse rotundus per caritatis pietate
 perfectionem: ex pane fermenti per peccatum mortali
 tum immunitatem: non salis per amaram
 cupiditatem. **Ex** his patet quod sacerdos
 debet conficere panem triticeum non ferme
 tum. et hoc dupliciter de causa. Una ratione
 facta hinc exodi xii preceptum fuit ubi sic
 legitur in die primo christi die ad vespere comedet
 panes azimos usque ad diem vicesimum primum
 eiusdem mensis ad vespere septem diebus fer
 mentatum non inveniat in domibus vestris. **Et**
 comedet fermentatum prohibet anima eius in israhel
 tum de adveniens quod de indigenis terre. Cum
 ergo christus xiiii die mensis primo ad vespere
 cenaverit cum discipulis et agnum pascha
 lem comedet utique ritu legali cum lactuca
 agrestibus: constat quod eadem hora fermentum
 non movebatur in domibus hebreorum: et ri
 tu panem azimum absque dubio consecravit.
Un et exemplo christi et nos in azimo confice
 re debemus. Secundo debet fieri ratione multorum
 fermentum cui corruptione significat apostolo
 testate qui dicit. Modicum fermentum totam
 massam corrumpit. **Un** corinthios v. **Et**
 ergo nil corruptum vel corruptens sed to
 tum esse sincerum in hoc sacramento esse mon
 stratur: ideo non fermentatum sed azimum
 conficendum. **Na** secundum apostolum ubi supra
 pascha nunc immolatus est christus. **Id** est
 epulenti non in sacramento malicie et nequie:
 sed in azimo sinceritatis et veritatis. **Et** tunc
 pertinaces in suo errore confitentur in ferme
 to: asserentes in pasce luna christi ex
 titisse in qua verus agnus immolatus est
 ut legis impleteret figura: quod xiiii luna
 mensis primo paschale agnum iusserant im
 molari. **Un** ergo ea die se passurum et
 se proferens in predece vespere nocturne
 ductus ante paupum comedere pascha. **Et**

quā tūc hāte poterat comēdi fermētātū
ita xp̄i corp̄us dñi de fermēto cōficiat.
Et cōfirmat ex alio quā ioh̄is xvi^o dicit
iudei nō intrauerūt in p̄torū ne cōta
minarent: sed ut māducares pascha.
Ergo in pasceue ad uesperū debebat
manducari pascha: et sic uidet̄ fuis
se luna xiiii. Sed isti nō recte intelli
gentes seducūt: quā b̄tus ioh̄es cū
dicit quod iudei nō intrauerūt p̄torū
ut māducaerent pascha: ibi pascha
nō accipit̄ pro agno paschali: sed p̄
pane azimo quos septē diebz cōdebat.
Sed diceret. Quid si sacerdos latinus
attemparet cōsecrare in pane ferme
tato an cōficeret? R̄ndet̄ quod sic licet
p̄teret ritū eccl̄ie sue et in hoc pec
cāret: quia panē esse fermētātū est
accūtale panis nec p̄ hoc s̄btānā
panis nutrit: ideo potest fieri cōsecra
tio in pane fermētato. Unde iuocētus
dicit sed adhuc m̄ltū de fermētato sacri
ficiat: quibz t̄mp̄ catholici eccl̄ia rō
na cōiunt. Verū hoc quā melius solue
do differt̄ ut alijs cōcētus absoluat̄
Et dicit s̄ct̄s thomas scd̄a p̄te q̄stione
lxviii quod quāuis cōsuetudo cōficiendi
in azimo rōnabilis sit: tamen quod q̄
cos peccaret cōficiendo in azimo q̄si p̄
tens eccl̄ie sue ritū. Sed dicit. Que est
causa quod de tritico debet fieri hostia.
R̄ndet̄ quod vna causa ē: quā iter frumē
ta tritici optimū est. sed quā scd̄m pa
pā alexand̄m nichil in sacrificiis po
test esse manus quod corpus et sanguis
xp̄i: idcirco et de pane optimi frumē
ti debet cōfici. Sedā causa est. quā sicut
tritici electus et purus est ceteris
grannis ex quibz fit panis: ita caro xp̄i
formata fuit de purissimis sanguibz

b̄te burgis: et eius caro depurata fuit
ab omni labe p̄ni. de qua sup̄ta fuit ca
ro xp̄i. Et idcirco quā dñs seipm̄ cōp̄uit
grano frumēti dicit. nisi granū fru
mēti cadens i terrā mortuū fuerit ip̄s
solū manet. Ioh̄is xii^o. Sed dicit quod
si hostia esset facta de tritico mixto cu
siligine. vtrū ex isto posset cōfici corp̄
xp̄i R̄ndet̄ distinguendo de mixto quia
uel ibi plus esset de siligine uel plus de
tritico uel sūt in eā m̄sura. P̄mo et
tercio mō nō potest cōficeri: sed scd̄o mō
cōficiat et q̄nt̄ peccat. et debet de hoc pe
nitere. Et n̄ḡ heruricus dicit si q̄m
alteius generis mixta fuerit piculū
ē. quā nisi granū sibi admixtū sit ut pe
nitus absorbeat̄ a tritico corpus xp̄i in
de nō cōficiat. Sed de mat̄ia eucharistie
quo ad sanguinē dicit s̄ct̄s thomas sup̄
q̄rtū d̄ xi. quod vinū naturale saluet
vitas in quo xp̄us cōfess̄ ē debita m̄a.
et si vinū penitus cōfūsum est in acetū nō
potest cōfici: quā acetū nō est vinū sed fu
it vinū. Cū quā differūt vinū et acetū
sicut vinū et mortuū. xv^o metha. Sed
si vinū est in p̄m̄quo et q̄si in vinū nec
cendi potest quidē cōfici: peccat tamen
cōficiens et p̄bens. p̄pter irreuerētū sac
mēti. Idem intelligit̄ de pane misado ul
corrupto. Ad idem cōcordat albertus dicit
si vinū est om̄o putridū ita quod naturā
et sapore vinū p̄didit nō potest cōfici: si
aut nō sit corruptū sed in vinū ad corrup
tionē cōfici quidē potest. sed nō debet p̄
reuerentiā sacramēti. Idē intelligendū
est de pendulo vmo multū acuto. Unde de
s̄ct̄s pat̄ibus legit̄ quod vinū bonū nūdū
terēs et q̄nto melius et p̄nosius poterit
habē p̄ isto factiss̄io aptauerit facti. ad reuerētiā
istius sacramēti. Unde quidā doctor dicit

84
vini in qtu vigorosius et fortius turo
melius e ad coferrandu: ut sic minus
p aqua comixtu natura vini pdat. **Q**
circa sine vini noui qd dicit mustu si
ne nadiu vini qd dicit acetosu in sacra
fina offerit facimentu cofiat et diuinus
coferat: qd intelligit modis suppositis.
Sed dubitat an de aggregata possit cofia.
Rudet scis thomas ubi sup q no. Quia
adhuc no habet spem vini. sed e tantu
in via generationis. **N**ec potest ex vap
pa cofia: qa vappa nichil aliud e nisi
aqua fusa sup feres vni aliqle inde su
mens sapore. **S**ed vtru possit cofia de
multo ponit scis thomas ubi sup et pe
trus de tharethasio q sic. **E**t albertus in
expositione nulle dicit. **S**i aliq esset tñ
vbi no haberet vetus vni ualeus: tur
potest celebrari cu multo. **D**ebet esse
etia vni puru. et no mixtu speciebz
ner coditi. **V**nde **capitulum**. Vni co
diti uel comixtu speciebz ad mensa diu
no accipit nec accitu. **S**ed dices. **Q**uid
in hys terris fiet. ubi no est vni nec po
test haberi vni: vtru ibi sine vno pa
nis possit cofia. **R**udet q no est aliq
terra qñ ad ea possit tantu de vno porta
ri qntu suffiat ad celebrandu. **A**lber
tus sup expositione nulle dicit. **S**i no
posset aliqua tñ habere vni nec pa
liqle modu puenire possit no est absti
nendu a missa ppter salute fidelu: sed
tame dñs papa sup hoc esset consule
dus. et cu licentia ipsius deberet fieri.
Dicit etia q si solu sub spene panis fi
eret coferratio nōmne esset ibi sanguis
cu corpe ex quada cōcomitanti: quus
no vtrūqz esset ibi singularit et sac
mentaliter. **S**ed qd si esset vas plenu
vino et intrmitteret vna gutta aque

vtru possit fieri in coferratio. **A**d h^o rñ
det scis thomas q sic qa ibi aqua cou
sa est in substantia vni. **C**irca qd sci en
du q vno debet admisceri vna gutta
aque uel tres et ita parū q penitus ab
sorbeat a vno: ita q nec sint in equa
li melura nec maiori qñtitate sit aq
Et debet esse aqua naturalis et no artu
ficialis: si tamen apponeret nichilo
min^o confiteret: na ipa ita bene cou
teret in vni sicut nalis. **Q**uare aute
fiat talis comixtio vni et aque huius
triplex est ratio. **V**na qa sicut hoc ex
emplo xpi q in cena misit aqua vno
vt dicit **apocallis** de ofe. **E**t qñ
glosa **iberonum** sup mathen. **S**ed fit
hoc ppter hoc qa sanguis et aqua efflux
erit de latere xpi. **T**ercio aq vni vno.
vt plus xpo adinet et ut plus in xpo
et xpus in plo manent scdm inoertu:
quia p aqua pli designatur. vix illud
apocallis xviii. **A**que mlte pli mlte
sūt. **E**t hoc rōnabit: qa sicut aqua e
fluxibilis ita et hoies labiles. **S**ed p vi
nū sanguis xpi uel eius diuinus desig
natur. **X**pus enī sanguine suū pro plo
effudit. **V**ñ dixit. **H**ic est sanguis me
us noui testameti. **S**acerdos igit nul
cet aquas vno: qa xpus in morte p
effusione sui sanguis rēdidiuit pro
pulu deo. **V**ñ glosa sup mathen xviii.
Nec panis sine aqua nec vni sine aq
offert. **P**aqua plus signat: qa nec
sine xpi passione plus saluat: nec si
ne eius saluet pli amore xpus pas
sus fuerit. **S**ed qd si sacerdos obliuif
ceret aqua an possit cofia. **R**udet ino
cens q sic. grauit tamen peccat qui
negliget alterutra spem obmittit?
grauius qui scienter aut sponte mix

me si formā intendat mutare et he-
resim introducere. Igitur si negligē-
tā obmitteret aqua p̄f̄m̄ esset sacra-
mētū: quia remanēt ibi ea q̄ totū
xp̄m̄ signat: sed vniū mēbroū ad caput
saluet xp̄m̄ nō seruat ibi p̄pter defectū
aęue. Alia dubia patebūt in fin loco
suo. Et quia vniū cū aqua in calice
debet misceri: ideo de calice et eius ma-
teria debet videri. Vñ calix q̄nq; sumit̄
pro passione ut in euāgelio matha xx
vi. Pater si vis miser hūc calicē a me.
Et alibi. Potestis habere calicē quē e-
go bibiturus sū? Quāq; sumit̄ p̄ sa-
guine xp̄i ut patebit circa v̄ba conse-
crationis. Itē passio dicit̄ calix quia
scdm̄ cōsuetudinē antiquā morientū
bus uel mori debentibus ministrabatur
amarus potus de calice. Sumit̄ etiā
calix pro sanguine xp̄i. Et sic dicit̄ in
lix a calida portione: q̄a calix et sanguis
xp̄i ad maximā caliditate uel feruo-
re deuotionis puocat. Sed de materia
est sciendū q̄ in p̄mitua ecclia in va-
sis lignis coficiunt̄. Quā ut dicit̄ iō-
niale tūc erūt aurei sacerdotes et hq̄
nei calices: nūc vero ligni sacerdotes
et aurei calices. Tandē successu tēpōis
illud fuit imutātū eo q̄ lignū esset po-
rosū. et sic in se poterūt habere sangui-
nē xp̄i: ideo statutū fuit q̄ in ipsis de
cetero nō deberet cofici. Tandē fuerūt
vitri. illud iterū imutātū fuit p̄pter
vitri fragilitatē. Dem̄ rebanus papa
statuit ut in aureis coficeret̄. Vñ de q̄
sermō. 3° n̄ Vasa quib; sacra coficiūt̄
aurea ul' argētea esse p̄cipiūt. Si quis
aut̄ tā p̄cipi fuerit q̄ en nō potest ha-
bere stācū habent calicē. Itē circa so-
lepne p̄parationē requirūt̄ corpalia

De quo i canone de of̄ciō 3° p̄ sic le-
git̄. Consilio om̄i cōstitutū ut sacri-
ficiū altaris nō in seruo p̄ano ul' itinetō
quisq; celebrare p̄sumat: sed in puro
lintheo ab ep̄o cōsecrato terreneo salu-
lino p̄curato siue cōtexto sicut corpus
dñi nri ih̄u xp̄i in mūda syndone linea
sepultū fuit. Et hec cōstitutio fuit
p̄p̄e et eusebii. Et corpalia ul' palle
q̄ disponūt̄ sup̄ altare signat̄ linthea
mūa quib; inuolutū fuit corpus xp̄i.
Pars aut̄ illa que plicata ponit̄ super
calicē significat sudariū qd̄ fuit sup̄ m̄
put ih̄u sepātū inuolutū. An uēo habet̄
tantū vniū corpale ut religiosi: pro eo q̄
in euāgelio legit̄ q̄ corpus xp̄i ioseph
inuoluit in syndone mūda. Nō etiā plū-
liter dicit̄ syndones ad designādū sacra-
mētū vnitatē. potest tamē in hinc aliud
figurari. Pars extensa significat̄ fide
p̄ars supposita signat̄ intellm̄: hoc etiā
misteriū credi debet sed nō potest apper-
hendi: ut fides habeat meritū cui hui-
na ratio nō prebet experimentū. Credam̄
ergo corde puro et cōsacra nō ficta sed
nō p̄sumam̄ disputare: q̄a scdm̄ p̄salms
tū defecerūt scrutatēs scrutiniū. Et uix
tū dictū sapiētis q̄ scrutator ē maieſta-
tis opprimet̄ a gloria. Nā qui dixerūt
durus est hic sermo quis potest eū audi-
re: abierūt retro et nō ambulauerūt cū
xp̄o. Ioh̄is vi. Debet aut̄ corpale in la-
tū q̄tuor habere plicaturas ad designādū
dū q̄tuor p̄f̄iones xp̄i: que sūt latitudo
caritatis longitudo et iustitias altitudo
maieſtatis p̄f̄iditatis inuēſtatis. Et q̄tuor
eius plicature in longū q̄tuor designāt
cardinales v̄tutes saluet iusticiā p̄uē-
tā p̄uāna et fortitudinē: p̄ q̄s inate p̄-
f̄iones in nobis requirūt̄. Tres uēo plicatur

re in latu tres theologicas virtutes salicet
 fide spem et caritate. p quas deo vivimur
 figurat. Sed qm an talis variatio sit li
 nna circa corpale salicet qd aliq habet
 solu vnu alij vero duo qm qdlibet voca
 tur corpale. Similit et de lotionne manuu
 aliq ante oblatione sacrificij aliq post
 stant aliq post factis. Ad hoc videt au
 gustinu ad ualerianu. Nichil officiat id e
 nocet diuisa consuetudo ecclie du seruiat v
 nitatis caritatis. Et de ose. d. ter tina dicit
 In vna fide nec officiat sic ecclie consuetudo
 diuisa. Sive eni puer semel uel ter imer
 gatur baptizatus credit: et consuetudo
 vnius ecclie no debet subiti pnt consuetu
 dine alterius ecclie d. vii illud. Inueton
 in eni consuetudo pro lege custodit. digest
 de lege de quibz. Et ideo sicut nichil cotra
 lege debet fieri sic nichil debet fieri cotra
 longa consuetudine. Codice q sit loga co
 suetudo lege pma. Equo eni puniri debz
 transgressor laudabilis consuetudinis sicut
 transgressor legis. vi d. In lms. Et hoc del
 ligit dnt de consuetudinibz rōbilibz q no fut
 onerose nec obuiat statutis canonis et
 diuini preceptis et maxime si sint redar
 ta in scriptis tūc vocat constituciones.
 Illis sic dispositis sacerdos accipiat hos
 tia in patena et vniu in calice cu suis
 orombz offeres illa deo. Pressit eni uer
 tate huius sacrificij ymbra i melchisede
 ch sacerdote dei sumi in typū seu figu
 rā eucharistie panē et vniu offerente
 hie et hodie in mediā acceptabilis figu
 re sacerdos institutus scdm ordmē mel
 chisedech xpo panē et vniu aie cōsecra
 tione offert: deprimis ut deus ea bene
 dicit et sacrificet: et inde sacrificiū uerū
 fiat qd in oblatione melchisedech figu
 rabat: et plus reali exhibitione reuog

noscat beneficia oblationis xpi pro eoru
 salute in am crucis form et in sacramento
 altaris fienda dices. Suscipe scilicet trin
 itas 2. In qua orōne patet au offert
 quia scē trinitati quidē offert hāc ob
 latione: qre offert qā in mediā passi
 onis et pro salute omi. Quia orōne fi
 uita locat calice. Et aliq scdm consuetu
 dine rōnā locat ad dextrū latus hostie:
 qā sanguis dñi nri ihu xpi a dextro latere
 credit pfluxisse. Vel scdm colore vsū ob
 lata locat iter sacerdote et calice ad de
 notandū qd xpus homo mediator fuit
 iter deū et hoīem: auro diuinitate signite
 pane xpm et sacerdote hoīem. Patena
 vero lata et pue p̄ficiuntis ad retine
 dū hostia ordinata latitudine caritat
 aplōnū qui xpm receperūt significant:
 et sic hostia sup patenā offert et sup
 latitudine caritatis sacrificiū iusticie
 debet offerri. ut holocaustū aie pmiguo
 fiat. Hāc latitudine caritatis corda
 discipulorū habebāt cū petrus dicebat
 Patris sū tenū in carcere et in morte te.
 Et similit omēs dicebāt. Quāt pate
 na sublata hostia abscondit sub corpa
 li uel ab altari remouet quā dicitur
 retinet inuolutū sicut q apli se abscon
 derūt: et de manibz capientū relicto
 ihu fugerūt sicut dñs eis p̄dixerat.
 Omēs uos scandalū patentiū in me i
 ista nocte. Mathei xxvi. Scriptū ē eni
 p̄uiciā pastore. Et ideo sacerdos anū
 ciaturus resurrectionis eulogiū resu
 mit patenā: qā cū esset sero vna sab
 batorū et fores essent clausē ubi erāt
 cōgregati p̄ metu iudeorū: uenit
 ihesus stans i medio eoru et dixit pax
 vobis. resumēs oues que trepidantes
 aufererūt. Qm ad tertiū salicet

Aqu offert

thurificatione altaris. Vbi sciendum qd
calyx cooptus sigt xpm sepultu s sed
thurificatio significat ungueta pao
sa q mulieres optulerunt: uel aroma
ta q optulerunt seu emerit ut uenien
tes ungeret ihm mathei ultio. Vel
dicendum q thurificatio designat q ma
ria magdalena acceptu liba ungeti
nar dispensati pao si effudit sup caput
ihū. mathei xxvi. Et domus impleta
est ex odore ungeti. Unde et saluator
dixit ibide. Mittens her mulier ungeti
tu hoc in corpus meū ad sepeliendu me
fecit. Et ita. Vbiq̄ fuerit p̄dicatu
hoc euāgelū in uniuerso mūdo dicitur
q her fecit in mediā eius. Et ergo dicit
doctores q her thurificatio fit in medi
am sepulture dñi. Quia aut sacerdos ter
supduat incensū sigt q maria ter ad
hibuit ungetū arm corpus ihū. Pmo
cū unxit pedes eius in domo pharisei.
Lucē vi. Sed in domo symonis lepro
si cū ibi discubaret effudit sup caput
eius unguetū. mathei xxvi. Tercio
cū uenit ut ungeret ihm in positu in
sepulchro. Et arduū cū signo cru
cis ut in pluribz. ut omis dyabolice
fraudis et malignitatis conatus p u
tute sancte crucis simulit thuris mee
sione effuget: ut nec cōtra sacerdotē
nec cōtra sacrificiū p̄ualent. Fumi cū
incensio ualet cōtra demones effigan
dos. Vñ thobie vii. Thobias mōx iter
rogabat angelū dices quot remedia
habent ea que de pisce seruari iussisti
rūdit. Cordis eius p̄tula si sup carbo
nes ponas fum⁹ eius omē gen⁹ demo
nōrū exstipet. Et sciendum q subdya
nus thuribulū portās accipiendo iten
sū autēq̄ mittat in thuribulū debet

presentari sacerdoti: in signū q nichil
ē acceptū deo nisi benedctm. Tūc accipi
ens sacerdos thuribulū scdm aliquos
fiat tres ductus in signū uel ob reue
rentiā unitatis essence diuine: et tūc
diate uadit ad dextrū pte altaris sig
nificans xpi p̄dicationē missā ad iude
os q perierūt domus isrl. Sed post di
missā dextrā uadit ad sinistram signis
p̄dicationē ap̄lōrū repulsi a iudeis et
cōuersā ad gentes. Postea totū faciem
altaris a sinistram usq̄ ad dextrā thuri
ficat in signū p̄dicationis gentibz: nul
le finalit ad iudeos reuersurū: quia in
fine scdm ap̄lm ad rōnos m̄ reliquie
iudeorū salue fiet. Deinde sacerdos
thurificat a dyacono et nullū ab archi
to uel thuriferino et postea totus chorū
mediantibz nullis: in signū q a xpo
sacerdote magno nūta bona p̄cedūt me
diatibz ecclie nullis ad pplm: q̄ i flux
us diuus p̄ media descendit ad ifirma
scdm dyonisiū de angelica iherarchia.
Deo dicit n̄ coactuos. odor⁹ notine sue
sparsit sup nos in omi loco. Et notandū
q scdm alios sacerdos thurificās nichil
dicit. Sed scdm officiū rōmū dicit dirigā
tur ad te dñe oratio mea. Vbi p̄mo caput
exiudat. scdm acceptari cū dicit eleuatio
manuū mearū sacrificiū uestimū qd
erit solepni ssmū in lege. Tercio a malis
p̄seruari saluet in corde a cogitatione
et in ore a prolatione mala dices. Pone
custodiā ori meo. Q̄ntū ad gr̄m p̄sent
huius capli q est de manuū ablutione
est aduertendū q quīs sacerdos in p̄cipio
nisse dū se uestibz ornaret manū abluat
in signū q curare debet macula mortā
li. tūc in hoc loco uolens sacrificare
iterū lauat se in signū curare uenia

Simonis

66
lū et minorū: ideo fit in apertis digitorū
quatin sic lotis manib; oblationem
accipiat incensū offerat et orōne effū
dit: qā scriptū est exod. xxv. fūnes
lauacriū enei ad lauādū ponet q; il
lud in testionū tabnacuū ad altare.
et missa aqua lauibit in ea aaron et
fily eius manus suas ac pedes qn̄ igres
suri sūt in tabnacuū testionū: et qn̄
igressuri ad altare. Ista fuit figura ut
sacerdotes oblaturi essent ablut manu
bus et pedib;: qd̄ nūc veniat et missa
re in nris debet esse sacerdotib; Debet
enī esse purgati a priuīs operib; et mū
dati a nouis affectionib;: qā p̄ pedes
affectiones et p̄ manus opa designat
Sic igit̄ locione manūū corpale reite
rit magis q; mūdatus offerat hostiā
imaculatā suā deo placentē. Unde
dauid cū esset mūdatus petebat apli
mūdari dicens. Amplius laua me
a pecc̄ meo ps̄. l. Sacerdos enī sacri
caturus debet lauare cōscientiā lacri
mis penitentię scdm̄ illud psalmū. La
uabo p̄ singulas noctes lacri meū. Ier
tus hominis est sua cōsciā in qua mēs
securę delat̄ur et requiescat si bonā ē
Flā iuxta dcm̄ sapientis securā mēs
est quasi iuge cōmuni. Si uero mala
est in amaritudine et timore est:
quia nō est pax īp̄ns. ysaie xlvi.
Innocentius dicit Ipse xp̄s̄ anteq̄
uerū et vniū officii offerret in ari
crucis in resuscitatione lazari lacri
mas miseratus effudit. Iohis xii.
Ingenuit spū turbante seip̄sū et la
crimatus est. Ideo exēplo xp̄i hoc sa
cerdos facere debet. Et sciendū q; sac
dos lauando digitos dicit illud psal
xxv. Lauabo iter inuocētes manū mēis

Et est sentētia talis. Lauabo id ē pe
nitendo et cōfitendo faciā mūda opa
ra q; p̄ manus signū: et hoc iter ino
cētes cōuersas mente sepe et corpore
sepe: qā dicit psalmista cū innocente
iuocens eius. Hoc facto dicit aruda
bo altare tuū dñe: qā nullus nisi mū
ditus debet accedere ad altare. Quidā
ad qntū pte que ē de cordis humiliatiōe
ē aduertendū q; sacerdos post hec q; dicit
sūt huilit̄ se inclinat dicens illud da
uidis m. In spū humiliat̄is ē. Quā
orōne dicit in medio altaris inclina
tus p̄fide et manib; uictis ante pectus
Vbi triguntur tria q; debent esse in sar
dote sacrificiū offerente: p̄mo et i om
nibus assistentib; pro quib; sacerdos
offert. P̄mū est cordis humiliatiō cū di
at in spū humiliat̄is. Scdm̄ ē mēt̄is
cōtritiō ibi in aīo cōtrito. Tertū est
recta intētiō offerētis. ibi et sic fiat sa
cificiū nrm̄. Hec aut̄ inclinatiō sa
cerdotis humiliatiōe xp̄i fuit qua ex
uauit semetipsū formā seruū acci
piens. Vel sacerdos inclinat se ut p̄
humiliatiōe corp̄is humiliatiōe discat
mentis: et sic in eo prouocet̄ mēt̄is
deuotio. Nā frequēter cū orās humiliat̄
se corp̄aliter inclinat̄o uel genuflectē
do uel manus leuādo ad deū in ipso sur
git huilit̄as mēt̄is et deuotio. Et hoc
dicebat apostolus. Volo uos in om̄i lo
co orare leuātes manus puras ad deū.
De hinc sacerdos inclinat̄ se orat̄ p̄mū
pro se mouens p̄lm̄ orare. et postea orat̄
pro plō. Ip̄s enī p̄mo pro se deinde
pro plō orauit dicit. Pater clarificā
filiū tuū ut filius tuus clarificet te.
Postea pro aplis. Pater serua eos quos
dedisti michi ut sint vni sicut et nos v

ni sumus. **Johis viii.** Et iterum pro omni-
bus credituris in ipsum dices. **Non tantum**
pro ipsis rogo sed pro omnibus qui per verbum eius
crediderunt sicut in me. **Deinde sacerdos**
populum admonet orare pro se videndo se ad
populum dicendo **Orate pro me patre. De-**
beni enim pro uita orare ut saluemur. In
roboratio. Nam et dominus inquit in euange-
lio. Amen amen dico uobis si duo uel tres
conseruerint de omni re super terram quicquid pe-
terint fiet illis a patre meo qui est in celis.
In his autem uerbis sacerdos ipse locat auxi-
lium arcaustantiu propter altitudinem sac-
ramenti. Et debet ista uerba aliquotulum sona-
re sic quod assistentes capere possint: quia
per haec uerba ad supplicandum uiuamur
ibi orate: et ad mutuo amandum infla-
mamur. ibi ut meum et uerum sacrificium
deo sit acceptum. Quia ad ultimum scilicet
de oratione secreta est sciendum: quod post uerba
que dicta sunt sequitur oratio quae uocatur secre-
ta et sub silentio et recollecta mente dici
debet ideo uocatur sic ut denotet mentis
conuersio in deum. ut sacrificium sit deo ac-
ceptum. Huius autem silentij et aliorum que
sequuntur que sacerdos sub silentio legit
causa originalis fuit occultatio spiritua-
lium misteriorum huius sacrificij a comuni
curiositate populo. Unde beatus dionysius
in ecclesiastica ueritate loquens de ritu
sacrificiorum dicit. Scire haec uidentes et
audientes ridebant putantes tam humilibus
uerbis et rebus non posse inesse tantam
sacramentationem. Et debent tunc secreta dici
quot fuerunt in principio collecte excep-
tis aliquibus diebus praecipue secundum officium
romanum sicut sunt dies quatuor temporum sab-
batum pasche et alique uigilie et pasche
quia huius dies habent quaedam singularia. Post-
quam sacerdos per illa quae obseruauit silentij

solitudine fugi christi latibulum quo christus
non palam ambulabat apud iudeos dum cogi-
taret eum interficere sed abiit in regionem
iuxta desertum in ciuitate que dicitur effrem
et ibi morabatur cum discipulis suis ut scri-
bitur **luce xix.** ingressus in templum cepit
excitare ementes et uidentes dices illis de
nunc mea domus orationis uocabitur: nunc
sacerdos leuat uocem dicens palam per omnia secula
seculorum. **Per hoc insinuat quod ihus iterum pu-**
lam ambulabat. Itaque in ciuitate turbu-
mula quae conuenerunt ad diem festum. cum ui-
disset quod ihus iherosolimam uenit accipere
tumos palmarum et obuia precesserunt da-
matas osana benedicens qui uenit in nomine
domini rex israel. mathei xxi. Finis tunc orati-
onis uicium est praefationis: per quam sacerdos
insinuat quod christus est lapis angularis
que reprobauerunt edificantes qui faciunt
ut sit unus ouile et unus pastor. Et per haec
orationem quam dixit fenete apte concludit quod
est assensum populi et confirmationem. quia
ipse quasi legatus est populi: ideo populus con-
sentiens uocem eius dicit amen id est fiat
hoc per christum in quo exaudimur a patre sicut
petisti hoc in secreta. Vel per hoc monet
populum ut sibi adoptet et petat ut dominus ue-
lit eum exaudire quoniam petitiones quas se-
crete effudit effectu consequatur. Vel potest
dici quod oratio secreta alte tinnit ad sig-
nificandam publicam praedicationem christi post
lazari resuscitationem: quia ex tunc publice
praedicauit. Et sciendum quod sacerdos hoc di-
cendo debet manus depressas tenere do-
net dicat sursum corda: quia tunc debet ma-
nus leuare et ipsas contentas tenere al-
te sic quod assistentes super humerum suum ali-
quod tulum possint uideri. Nota de praefatio-
ne. Capitulum 17 terminus tractatus

67.

Definitio dicitur in precepto quod est ante et
post factum: quia factum ante prima
pale sacrificium ad quod offerendum missa
est instituta. Est enim prolatio totius ca-
nonis servatur. In hac enim proloquitur sa-
cerdos gratias et laudes deo: ut melius
ad consecrandum corpus christi possit perven-
ire. Vocatur enim precatio, quia precatur fide-
lium mentes ad future consecrationis re-
verentiam. Etiam ab aliquibus vocatur in
angelicus: quia angelicus laudibus est
plenus. Ab illa enim parte dominus vobiscum
usque ad factis rite potest vocari in
Et habebit illud capitulum duas partes prin-
cipales. In prima dicitur de prelatione ier-
nerali et de expositione corporis prelationis:
in secunda de numero specialium prelationum
et eorum expositione. Prima pars dividit
tur in tres. In prima populus exorat ut
dicit dominus vobiscum. In secunda ratio assignat
natur a sacerdote, ibi vere dignum et ius-
tum est. In tertia laus divina a populo de-
cantatur: ut dicit factis factis. Prima ad-
huc in tres. Quia primo exorat populus
ad attentionem cum dicit dominus vobiscum:
secundo ad mentis erectionem ibi sursum corda:
tertio ad gratiarum actionem ibi gratias agamus.
Quia ad primam partem et sciendum quod sa-
cerdos dicitur prelatione attentione dig-
nissima salutat populum dicens dominus vobiscum
cum optas nos tales existere cum quibus dominus
manere dignetur: et illud communium dignum
simus in quo christus fons pietatis et bo-
nitatis sumit nobiscum celebrare. de quo
scribit iohannis xiii. Si quis diligit me ser-
vum meum servabit: et pater meus dili-
get eum: et mansione apud eum faciemus.
Et apocalypsis iii. Ego sto ad ostium et
pulsus: si quis audierit vocem meam et a-
peruerit mihi ianuam: introibo ad eum et

cenabo cum eo et ipse meum. Chorus in y-
fona populi videtur dicens, et cum spiritu tuo sa-
cerdoti idem reiterato recipias: sic enim
mutuo pro se orat factes iuxta domini
apostoli iacobi ultimum. Orate pro invicem ut sal-
vemini. Et videtur populus et cum spiritu tuo, et
non cum corde vel cum ore tuo seu cum corpore
tuo: quia totum illud quod agit sacerdos est
spirituale et mysterium plenum. Deinde ibi sur-
sum corda subiungit a sacerdote iactatio
ad singulare devotionem et mentis ad ce-
lestium elevationem, propter sacramentalis mys-
terii magnitudinem: cum dicit sursum cor-
da supple habete vel levate ad dominum per
celestium meditationem. Monet enim nos sa-
cerdos ut corda sursum habeamus ad dominum
secundum exhortationem apostoli ad colossenses iii.
Que sursum sunt querite: et que sursum sunt facta
parte non que super terram. Nam ubi thesaurum
tuus ibi et cor tuum. Matthei vi. Multi
enim cum loquuntur ore celestia et exteriori habi-
tu et signo celestibus et diuine se ingerunt:
corde vero terrestria meditantur. Quibus
dominus per prophetam improperat dicens. Populus huius
labris me honorat: cor autem eorum longe
est a me. Isaie xxix. In qualibet ergo
occasione cogitare terrena vel vana primum
est, celestibus debente vacare in ista ter-
rena voluntarie vel ex mala consuetudi-
ne se ingerente grauis peccati moles veris-
sime supereminet. Sed et primum est cor di-
uisum habere ab ore, et os diuisum a corde.
Nam qui semetipsum non audit: deus illi
non exaudit. Hieronymus. Quilibet
enim homo christianus tempore quo celebrat
vel audit missam unguentum debet effundere
super caput recubentis more mulieris
unguentarie: quod quod gessit carnaliter nos
pagare debemus spiritualiter. Quilibet enim
homo cor suum ad ipsa ubi divinitate ele-

net et illud cupit equale p̄i fide cōtin-
gens catholice confessionis, nō solū ūbal-
sed realis in factis unguedo pūgat.
credeudo et cōfiteudo sedule grātiās
agendo dno deo nro. Et nota q̄ sup
hoc ūbū sursū corda de q̄ser^o p̄^o sic di-
cit. Qm̄ aut̄ stam^o ad orationē hēs di-
lectissimi iugulare et itabere ad p̄ces
toto corde debem^o. Cogitatio hominis car-
nalis et secularis abcedat: ne q̄si tūc
p̄m̄ aliud q̄ illud solū cogitet qd̄
p̄cat. Et sacerdos an̄ orōne p̄fatione
p̄missa fratru mētes dicens sursū cor-
da ut dū rīdet p̄lus habem^o ad dnm̄
āmonet nichil aliud q̄ dnm̄ cogitare
debere. Claudat^o cōtra adūsariū pecc^o
et soli deo patent: nec ad se hoste dei
tēpore orōnis p̄uocare parat. Chorus
rīdet habem^o ad dnm̄: et in hoc p̄fite-
tur se monita sacerdotis suscepisse ai-
m̄ habem^o ad dnm̄. Diligēter ergo
p̄uideat p̄lus et quilibet de p̄lo ne
cor habens dēxerū ad sc̄lm̄ sp̄m̄ sc̄o dāp-
nabiliū mētiat. **Ps̄ m̄.** Nā ut qd̄
dicit hor̄ ē solepniū medaciū mudi.
qua ut plimū qui hor̄ rīdent opposi-
tū de facto tenet: qm̄ nō habet cor ad
deū sed ad terrā dēxerū. Cōtra qd̄ p̄-
cat. **Filij hom̄ usq̄ quo genui corde?**
Sacerdos aut̄ postq̄ deuotos et attē-
tos reddidit exorat plim̄ ut reuocatis
ad mēoriā inuialibz dei beneficijs re-
ferat grātiarū actiones dices. Grātiās
agam^o dno deo nro. qm̄ ipse ē dñs id
est redeptor ipse est deus id ē creator
ipse est noster id ē saluator. Tūc enī
verissime erit n̄r tū erit om̄ia in om̄i-
bus. **p̄ma corinthios xv.** Qm̄ ergo est
creator n̄r redeptor et glorificator i-
deo grātiās agere tenem^o sibi ex nra

aratione qua dedit nobis naturā idē
dicam^o dno. Et quia est redeptor noster
qm̄ dedit nobis grātiā ideo dicam^o deo
et quia est saluator n̄r et glorificator
qm̄ dedit nobis gloriā: ideo dicam^o nro
Om̄es aut̄ tenem^o grātiās reddere deo. Sa-
luet tū inocētes q̄ penitentes. Inocē-
tes quia eos in grātiā cōseruauit: peni-
tentes uero qm̄ eis indulgētiā dedit. Cho-
rus aut̄ respondens approbat et cōfirmat
dnm̄ et ūbū sacerdotis dices. Dignū et
iustū q̄tū ad deū seu rōne diue maies-
tatis: qm̄ ipse est gl̄a et honore dignis-
simus dñs deus noster. **Vñ apocalip-
sis m̄ dicit.** Sndas et claritas et sapi-
entia et grātiā actio: honore et virtus
et fortitudo deo nro. Iustū est q̄tū ad
nos ut ei reddam^o grātiarū actiones qm̄
nos sum^o p̄lus eius et oues pascue ei^o
ps̄ xciii. Tūc ibi uere dignū et iustū
est. Illa est sc̄da ps̄ m̄ p̄cipalis istū
us capli: in qua a sacerdote assignat^o
ratio grātiarū actionis. Et sc̄dm̄ petru
alastodocense hic incipit p̄fatio i qua
sacerdos captit dnm̄ beniuolentiā ut
ad cōseruandū corpus dñici melius pos-
sit et salubrius puenire. Et in p̄fatio-
ne tūgūtur duo. **Imo q̄ incipit ad
regreandū deo p̄i. et reuolendū de
p̄is bonitate in nobis p̄ filiū eius dnm̄
nrm̄ ih̄m̄ xpm̄ glorificatū. Sc̄dm̄ p̄ enī
q̄ in p̄fatione cōgesta sūt ad magnifi-
candū eius maiesate angelis et homi-
bus tremendū et adorandū vna tū an-
gelis exatum. Et nota q̄ p̄fatio rep̄-
sentat et significat illud gaudiū et
p̄conū laudis quo pueri hebreorū et
iudei susceperūt xpm̄ ueniēte ihe-
rusalem ad sua passiōe carētes. De
necis q̄ uenit in nocte dñi ofana i eo**

60
colis. **C**onter autē aīe p̄fationē in libris
describit̄ quēdam figurā representans ex p̄te
interiori hōm̄ v. ex p̄te uero posteriori
d̄ que due hē sic conuexe pro uere dig
nū capiūt̄ hā uidelicet pro dōne In
sup̄ nō caret mystice itellaōnis acūu
ne: her̄ enī hā v̄ q̄ inferius ē clausa
et sup̄ius apta habes uicū līnea lon
giorū hūanitate seu hūanā naturā xpi
que in uirgine p̄ncipiū habuit sed in
finē nūq̄ habeb̄. designat. **V**d uero
q̄si aciculariter clausa diuinitas seu
seu diuina natura q̄ nec p̄ncipiū nec fi
nē habet designat. **T**ractus uero in me
dio utriq̄ p̄tem copulans signū crucis
effiat. **E**t her̄ figura in p̄ncipio p̄fatio
nis ponit̄ ad designandū q̄ hūanitas
conuicta diuinitati crucifixa fuit pro
nobis ex bonitate eterne p̄is. **I**uel qd̄
p̄ mysteriū passionis xpi et p̄ cruce hoīes
reconsiliati deo pacificati sūt cū angelis.
et q̄ hūana diuus associatur et sūt as
sociata: quia in p̄fationibz hoīes et ā
geli cōmūantur ad cōuēdi regis p̄co
na. **V**n̄. **V** genus hūanū d̄ designat
deitate. **D**iuus crux in medio federat.
ista duo. **E**tā potest dici q̄ p̄fatio sig
nificat q̄ illud sacratissimū sacramētū
requirit altissimā mētis eleuationē in
deū. **P**rima p̄ p̄fationis coīs in uerbis sic
ponit̄. **V**ere dignū et iustū est equū
et salutare. **N**os tibi semp̄ et ubiq̄
gr̄as agere dūe facte p̄ om̄ps eterne de
us p̄ xpm̄ dñm̄ nr̄m̄. **I**n qua itatū
ad reddendū gr̄arū actionē deo p̄i et
ad reuolendā eius bonitate et dilā
nē p̄ filiū eius dñm̄ nr̄m̄ ih̄m̄ xpm̄
in nobis mirificatū. **E**t exponit̄ sic
dūe sc̄e p̄ om̄ps et̄ne deus. **O** dūe p̄
p̄fidētia tuā magnificētia eleuati

est sup̄ celos sc̄e actualit̄ et p̄ncordia
liter p̄ salute nō ab aliquo alio tibi iex
istente: sed in nos p̄ p̄ncipationē tūq̄
a sup̄habūdantia plenitudinis redū
dante et nos satisficente. nūc illud satisfi
cetur nomē tuū. **P**ater p̄ pietate et re
ationē et cōseruationē: eterne p̄ imar
cessibile et it̄mutabile bonitate et
maiestate: uere id est certe dignū est
nos tibi semp̄ gr̄as agere id ē gr̄arū ac
tiones referre: dignū quia mea uolū
tate nos fecisti et iustū est nos tibi se
p̄r gr̄as agere q̄a gratuite nos iusti
ficas: et salutare ē nos tibi semp̄ et ubiq̄
b̄is? semp̄ in hoc cōcludit̄ om̄e tēpus
ubiq̄ oem̄ locū salutae id ē salute ple
nū. quia p̄petue nos gl̄orificas. **A**d idē
hortatur nos iphem dicens. **B**enedictū
dñm̄ in om̄i tēpore. **P̄s xxxiii.** **E**t ali
bi. **I**n om̄i loco d̄nationis eius b̄ndic
tūa mea duo. **P̄s r̄ij.** **C**ōcludit̄ p̄ xpm̄
dñm̄ nr̄m̄ q̄ interpellat̄ pro nobis. **R**o
manos viii. **E**t ipse est p̄ncipatio n̄a q̄
pro om̄ibz et in om̄ibus exaudit̄ p̄ sua
reuerētia. **P**er̄ ergo q̄si p̄ mediatoce
laudes referim̄ p̄ eūdem q̄si p̄ aduoca
tū gr̄as exhibem̄? **S**ed dubiū est an
semp̄ deo debem̄ gr̄as agere. **V**idet̄
p̄ uō quia nullus posset intēdere uero
t̄is seu necessariis corp̄is et nullus q̄
escere uel dormire qd̄ nō suffert hū
na fragilitas. **A**d hoc ē dicendū q̄
deus semp̄ est laudandus et b̄ndic
tus uō actualit̄ sed habitualit̄ seu
q̄tū ad habitū: sic q̄ in cōsciētia nr̄a
nichil habeam̄ cōtra deū. **A**ctu enī
semp̄ deū laudare et ei iūizare esset
corruptibili nature n̄ali mō impossi
bile. **S**equit̄ sc̄d̄ pars p̄ que maiesta
tem tuam laudant angeli. **I**n q̄ duo

fuit. **P**rimo ostendit quomodo per christi angeli
maiestate divina concorditer exultantes
venerantur, magnificanti adorant et tre-
munt: per quod iterum ad similitudinem faciendum.
Secundo dirigit oratio ex parte nostra ad deum
ut nobis gratiam conformiter laudandi
et magnificandi vna cum angelis lar-
giatur. ibi cum quibus et nostris. **P**rimo
ibi sic ponitur per quem maiestatem tu-
am laudant angeli adorant diuinationes
tremunt potestates. **C**eli celorumque vir-
tutes ac beati seraphim forma exultati-
one concitebant. **E**t exponitur sic per quem
supplet christi tantum nostrum mediatorem et
aduocatum angeli laudant maiestatem
tua iuxta illud psalmi Laudate eum
omnes angeli eius. **E**t alibi. Benedicite
deum omnes angeli eius. **A**dorant diu-
inationes id est spiritus celestes sic dei iuxta
illud ezechielis exaratus celi te adorant. **E**t
iterum psalmista. Adorate eum omnes angeli
eius. **T**remunt potestates. **V**nde et **iob**
Colupne celi contremiscent et pueri ad
eius nutum. **T**remere autem dicitur secundum
innocentium non motu formidinis tunc sunt
perfecte beati. sed dicitur tremere spiritu
inurationis uel obediencie simulatur
eum secundum apostolum omnes sunt ministrum
spiritus in misterium destinati. **T**imoris est
plettere duo videlicet illatione mali fu-
turi et reuereri illum a quo illud malum in-
ferri potest. vnde rite per illum laudant ado-
rant et tremunt per quem omnia facta sunt per
quem omnes spirituum ordines creati sunt. **N**am
dixit deus fiat lux et facta est lux uerbo di-
uino uerbo dixit et uerbo fecit: quia uerbo dei
celi firmati sunt. et spiritu oris eius omnis
virtus coeui. **E**t alibi. **I**pse dixit: et facta sunt.
Sequitur. **C**eli celorumque virtutes ac pro et
beata seraphim id est facti angeli quocumque

quilibet est vocatus seraphim id est vna
munter magnificant forma exultatione
id est concordatione. **E**t dicit forma
exultatione: quia in celo est uera societas
sine omni invidia et dissensione. **E**t est
notandum quod celi dicitur laudare deum: quia
laudis materiam prestat. **P**salmus ceterum. **C**e-
li celorum et aque omnes que super celos sunt lau-
dant nomen domini. **V**el per celos intelligere pot-
sumus thronos id est angelos sic dicitur per
quos dominus sua iudicia distribuit. **T**hro-
nus est etiam sedes iudicij secundum quod ait dominus
Celi multi sedes est. **E**t **psalmus x.** **D**ominus in
celo sedes eius. **U**ltimus dicit seraphim
ubi notandum est quod noue sunt ordines an-
gelorum et tres ierarchie. **T**res istius sunt
prima ierarhia. tres median est secunda ierar-
chia. tres superiorum est tertia ierarhia. **I**nf-
imi vocantur angeli archangeli virtutes. **S**e-
cunda uero diuinationes potestates principatus. **S**u-
periores throni cherubim et seraphim. **E**t
vide similitudinem multorum qui sunt apud
rege temporales: quidam operantur immediate in
eum persona regis quasi cubicularij uel assess-
sores: et hoc competunt prime ierarchie res-
pectu dei. **Q**uidam uero habent officia ad
regime regni in eorum non deputati hinc
uel illi potestate ut sunt diuina regalis curie
et principes militiae: et hinc similes sunt
angeli secundae ierarchie. **Q**uidam uero pro-
nuntiant ad regime potestatis aliorum regni ut
officiales et capitanei: hinc similes sunt
ordines terre ierarchie. **A**ngelorum cuius
uocabulum nomen est officij: nam facti celestis
partie semper quidem spiritus sunt. sed nequaquam
angeli vocantur spiritus: sed solum qui nut-
tantur quibus ideo pectorum licentia alas ha-
bet ut celeriter discursu in cunctis signifi-
cent. **A**ngeli uero vocantur eo quod de celis
ad nuntiandum hominibus mittuntur. **A**ngeli

69
grece hebraice molochi latine nūc Arch
angeli grece ligna sūm nūc interpretant
Qui cū pua nūciant uel nūma angeli
uocant: qui uero sūma nūciant archā
gelū dicit. Archāgelū dicit eo q̄ p̄matū
iter āgelos tenet. Archos cū grece prin
ceps latine dicit. Nā q̄ archāgelū ange
lus p̄sūt testat: zacharias dicens. Ecce ā
gelus qui loquebat: ad me egrediebatur
et alius egrediebatur: in occurſu eius et
dixit ad eū. Surge et loq̄re ad puerū is
tū dices: absq̄ muro habitabit iherlm.
Si enī in ip̄is officijs āgelorū uequāq̄
ptates superiores et inferiores disposuerit:
nullo mō hoc qd̄ huius mōi diceret āgelus
ab angelo cognouisset. Vtutes sūt angeli
p̄ quos in mūdo fuit miracula: p̄t qd̄ et
ututes dicit. Vtutes sūt angeli quibz ma
lignū spūs sūt subiecti et ideo sic uocati:
quia eorū potestate malignū spūs cohar
cent: q̄ nō tācū nocet q̄m̄ cupiūt. Prā
patus sūt qui āgelorū agnibz p̄sūt: qui
pro eo q̄ subditos angelos ad explendū
diuini misterii disponūt. Nā alij sūt
qui ministrat. alij q̄ assistūt. Iux̄ illud da
niels vii. milia milia ministrabat ei. et
decies millesies cetera milia assistebāt
ei. Quātionē sūt q̄ ututibz et p̄tutibz
p̄ueniūt: qui pro eo q̄ ceteris dñantur
angelorū agnibz nome sup̄serūt. Tho
m sūt agnū angeloū qui latine sedes
interpretant. Et uocati sūt throni eo q̄ il
lis conditor p̄sidet. et p̄ eos uidiua sua dis
ponat. Cherubim uero superiorū angeloū
agnū qui pro eo q̄ uianus positi sūt
deo diua sacra ceteris amplius sūt ple
nū: qui ex hebreo latine sc̄e plenitudo tra
ditur. Seraphim uero multitudo ē ange
lorū q̄ latine ardētes ul̄ uendētes dicitur:
quia iter eos nulli angeli mediū cōsistūt:

et ideo q̄nto uianus eorū deo assistūt:
tāto magis diu lumis inflāmant carri
tate. Vñ et ipsa ut in ysua vi. legit: ve
lant facie et pedes sedentis in throno.
Idcirco cetera angelorū turba uidere ple
ne dei essentia nō ualet q̄m̄ seraphim eā
tegūt. Et nota scdm̄ inoocentiu seraphi
iuenit neutralit et masculina. P̄mo mō
tiniat in n ut huius. scdm̄ tiniat in m unde
ysua vi. Seraphi clamabat alter ad al
terū. Inoocentius mouet dubiū cū noue
sint ordines angelorū ut dñi est. quā
tribz exclusis tantū sex in p̄fatione po
nitur. et isti tres excludūt cherubim p̄
apatus archāgelū: nōne illi tres nō glo
rificant dei maiestate. Ad hoc uidet p̄
virtutes celorū omēs alij ordines cōpre
henduntur et intelliguntur. Vñ in ps̄ xv
m. dñs ututū ip̄e est rex glorie. Et ali
bi. Vbo dñi celi firmati sūt. Et h̄ potest
etia ex omelia gregorij sup̄ illud luce et
ututes celorū mouebūtur. Sedā causa
hoc fit ad designandū q̄ in cōpatione e
terne trinitatis. aut maiestas huius p̄
apaliter cōmendat omēs alia trinitas
diminuta reperit et ip̄fecta. Nā quis
in nubibz equabit dñō: aut q̄s erit
similis deo in filius dei. Quilibet aut
trinitas siue corpalis siue spiritalis si
militudine quādā diue trinitatis offe
dit: ip̄s tamen similitudinis nō p̄fiat
ueritate. Hec inoocentius. Cū quibz in
durgit oratio ad deū ex p̄sona nostra:
q̄ nobis similit gratia laudādi uia
cū angelis largiat. Et expo. sic. Cū q̄bz s̄
āgelis laudatibz nos de p̄tam uibeas
admitti etiā nr̄as uoces et nr̄as laudes
sup̄plia cōfessione nō sup̄ba p̄suptione:
sed huili laude dicētes sc̄is sc̄is sc̄is.
Nota scdm̄ inoocentiu deus om̄is diuas

creaturas racionales reddidit angelicam
et humanam que laudibus diuisi iustiteret
et ei gratiarum actiones referret: que cum
eum pari voce concellerat tunc inferi
ores et superiores corde in cythara celest
ti sonant. De quo dicit iohannes in apo
calypsi. Et audiu voce sicut cythare
doxi cytharizantium in cytharis suis:
et cantabant quasi canticum nouum dices
sanctus sanctus sanctus. **C**ista est terna pars
prime partis principalis huius capiti scilicet
qua diuina laus a populo decantatur. Ecce
enim sperans saluari et una cum angelis
eterniter laudare deum: statim post p
fessionem conformatur se sanctis angelis de quibus
et quantum laudationis precioso merito facta
est in p
fessione. Cantum quem ipsi angeli
condidit una voce cum maiestate diuina
decantare non cessant sibi unum in facio
te psequitur sanctus sanctus. **H**ic unus pars an
gelorum et pars hominum ubi completur. Prima
pars est angelorum. Secunda hominum. Legitur
enim ysaie vi. **V**idi dominum sedente super so
lum excelsum et eleuatum: seraphim stabant
super illud et clamabant alter ad alterum
et dicebant: sanctus sanctus sanctus dominus deus ex
ercituum. plena est omnis terra gloria eius.
Legitur etiam in euangelio. et qui prebent
et sequebantur clamabant benedictus qui ve
nit in nomine domini osanna in altissimis.
Mathei xxi. iohannes xii et mattheus xvi. **V**ox
angelorum trinitatis et unitatis in domino
commendat archangelum. **V**ox uero hominum hu
manitatis et diuinitatis in christo personat
sacramentum. Sed nota sicut papa hinc
p
nuum ad missam canticum instituit. Et me
rito canticum angelorum in missa decanta
mus: quia per huiusmodi sacratissimum sa
crificium terrena celestibus sociari non du
bitam. **E**tiam ideo quia cum eis in excel

sis saluari speramus et etiam quia deus has
creaturas scilicet humanam et angelicam
ad insistentem suis laudibus et ad red
dendum sibi gratiarum actiones creauit: uel
ut sibi laudes pari uoto concelleret et
dinant. **T**ertio notum per ter dicit sanctus et
semel dominus deus: ut trinitatis personarum
in diuinitate et unitatis essentie in diuinitate
mysterium approbet. **D**eus enim non factus
est id est sacrificium et non sacrificatus. **V**el
secundum innocentium est sanctus id est factus sa
crificator. **V**nde sanctus estote quoniam sanctus dominus
deus uer. **P**ater sanctus est dicite filio.
Pater sacrificia eos in ueritate quos
dedisti michi quoniam tu sanctus es. **E**t alibi
serua eos in nomine tuo quod dedisti michi
iohannes xviii. **F**ilius est sanctus angelo presbiter
Vere primo quod nascitur ex te sancti uocabitur
filius dei. **S**piritus est sanctus christo dicite. **A**m
p
te spiritus sancti quorum remissionis partem re
mittitur eis. iohannes ultimus. **S**ubnigunt
dominus deus sabaoth id est exercituum unde
habet angelorum et hominum. quorum terribili
lis est ut monstrum aures ordinata. **T**ot
enim exercitus deus habet in terram quot
sunt ordines statuum in ecclesia: tot habet
in celis quot sunt ordines in angelis. **E**t
subditur. **P**leni sunt celi et terra gloria
tua. **A**d leuam plena est terra quoniam gloria
diuina celi et terram replent: eo quod diu
initas est ubique. **U**nde psalmista **S**i
ascendero in celum tu illic es: si descen
dero ad infernum ades. **P**salmus cxxxviii.
Et ieremias dicit **C**elum et terram ego
impleo gloria. **G**losa dicit. **S**uper omnia
deus est non datus subitus omnia non p
stus: ultra omnia non inclusus extra om
nia non exclusus. **N**omine ergo celi
et terre angeli et homines pleni diuina
phibent gratia. **V**el pleni sunt celi et

70
terra gloria tua: ea q̄ in celis et in terra
sūt gloriose gubernatur. Celi enim iam
sūt pleni gloria tua re. terra uero spe
Cui uero re et spe plena erit: cū erit
omnia in omnibus et merces uirā. Item
nota de misterio trinitatis p̄sonarū
et unitatis essencie **Iuorecaus** dicit.
Deus spūs est increatus imensus ito
mutabilis sume potēs sume sapiens
sume bonus. **Increatus** q̄ nō incipit
in tēpore: imensus q̄ nō arātur
in loco: **Inmutabilis** q̄ nō uariat affectu:
sume potēs cui nichil est impossibile:
sume sapiens cui nichil est ignorare:
sume bonus cui nichil est iudicare: a q̄
omnia in quo omnia p̄ que omnia sapiēter
sūt formata in quo omnia diligēter sūt
seruata: creata p̄ potētiā formata p̄ sa
pientiā: conseruata p̄ diligētiā. p̄ potētiā
p̄ omni causa efficiēte. p̄ sapiētiā filiā
causa disponēte: p̄ diligētiā spūitū
sēp̄ p̄ficiēte. **Tres** enim sūt q̄ p̄hibent
testimoniu in celo p̄ ubi et spūs scūs:
et hī tres unū sūt p̄ solū sua q̄s̄p̄ uoca
tione distinctus: pater generatiōis fi
lius filiatione spūs scūs p̄cessione. **Unū**
ecēcialit̄ omēs q̄ singuli natura potē
tia et uolūtate. et om̄o q̄q̄ p̄ substātiā
p̄dicat̄: hāc eternā et idiuuā trini
tate angeli laudātes nō cessat̄ clama
re cotidie unā uoce dicētes scūs scūs.
Sed quia necessariū est ad salutē ma
nations misteriu cōfitei: ideo subdit̄
bādicus q̄ uenit in uoie dñi. **Ego** inquit
ueni in uoie patris mei: nōmē patris mei
est filius de quo p̄phā dicit. **Ere** nōmē
dñi de longinquo uenit. **Et** tūc p̄st̄bi
ter solet signū crucis facere ad desig
nandū q̄ iste qui uenit p̄ cruce trū
phauit: et p̄ uirtute sancte crucis nos

trūphare fecit. et q̄ p̄ crucifixione nos
saluauit. **Consueuerūt** etiā fideles in
rebus sensibilibus ut uidelicet in status
et in parietibus et in manibus signo scē cru
cis facto ostendū dare: qd̄ si fit ad exatū
dū deuotionē ad xp̄m et ex amore or
dmato ad xp̄i cruce et eius passione
vniū q̄ntū ex minori deuotione tāto lau
dabilius. **Sed** si qua forte similit̄ iter
atione ut ne manū ledat̄. uel q̄q̄ atti
gerit optatū habent. q̄ntū intentio
fuerit p̄uioz de tāto miserabilior. **Ita**
tes enim dicitur et scdm̄ quosdā melua
mus: q̄ tūc incarnatione et maiestate
diuinā p̄ angelorū homi q̄ tantū rectos
uitā uenerim. **Sequit̄** **Osana** in excel
sis. **Osana** est dñs hebraica et scdm̄
p̄fidorū u^o ethi^o in alterius lingue
interpretatione in toto transire nō potest
Os enim saluifica interpretat̄: aīa iter
uatio est motū animi significas sub
deputationis affectū. **Integre** aut̄ dicit̄ o
sana qd̄ nos corrupta et media uoca
li et elisa hū dicim̄ osana. sicut fir
m uer sibi: cū sandizamus. **Un̄** **Elis**
uenit in perunit̄ synalipha uocalem
Ita enim p̄ma ubi sequetur extrema u
bi prius excludit ut hic unū odū gene
rit sandendo dicim̄ in odū generat
e. **Et** interpretatur osana saluifica sub
audiendo p̄lm̄ tuū ul̄ tonū nudū in ex
celsis id est in altissimis. **Dicit̄** aut̄ bis
osana in excelsis p̄pter duas p̄tes salu
tis que sūt scola mētis et carnis quibus
bificiant̄ s̄a in gloria: ut uidelz̄ cor
pore et aīa saluati iter angelos deputē
tur in excelsis. **Hic** etiā uisibilis lau
dis reperit̄ in ps̄ xviii. **Quō** tūc turbe
dixerūt osana hoc est qd̄ ubi dicit̄ dñs
saluū me fac: et eisdem uerbis ubi subit̄

qu' bndis q' venit & Ph' q' subiugit
ofana in excelis p'prie ostendit q' ad
uetus xpi nō tūti homi salus fit sed
totius mādi nūgens tarrena celestibz.
vt omē genu ei flectat' celestū et in
feriorū. **Crisostom' dicit.** Quidā int'
pretatur ofana glā quidā salus ab
redēptionē ab saluifica. Nā et illi glā
debet' et redēptio isti cōuenit. q' omnia
redēmit et p'ciōsi sanguis sui effusione
saluauit. Itē nota q' sabnoth ē vnū de
decē nomibz quibz apud hebreos deus vo
catur: qd' vūtur in latinū exatūū vel
virtutū. De quo ab angelis in ps dicit'
Quis est ille rex glorie dñs vūtur ipse ē
rex glorie. Sūt enī in hūc' mūdi ordina
tione vūtes mlte vt āgeli et archāgeli:
nūti q' celestis milicie ordines. Quorū
tantū ille dñs est: omēs enī sub ipso sūt
et eius dnationi subiacēt. Sed dubiū āre
immediate post p'fationē sequit' scūs. Ad
hoc tūct' q' i p'fationis fine sacerdos orat'
vt voces nrē cū laudibz et verbz āgelorū
sonent' et admittantur cū dicit' cū quibz
et nrīs voces. Et qā angeli semp' cūct'
semp' cūctant deo scūs scūs? idcirco nos
illis cōformādo istū p'ni angelū et cūctū
piter et huānū decātam' uel methoam'
Et quia hīc fit mētus de aduētū xpi ideo
scēndū q' septe sūt aduētus xpi qui desig
nant' p' septe antiphonas q' in aduētū de
cātant'. P'mus fuit de celo in vterū virgi
nis: et hoc ad dandā nobis sciētā et sa
pientiā. Et ideo cūctat' o sapiā q' de ore al
tissimi p'p'it'. S'cūus est et fuit de vterō
virginis in mūdu. et tūc' incēpit hīc esse
dñs: et ideo cūctat' ecclia o adonay dnā
toe et dix' domus israhel q' moysi in ig
nis flāma apparuit: ueni ad liberandū
nos. Tertius fuit a mūdo ad crucis patē

bulā: et tūc' positus fuit in signū p'phetarū
et p'uitarū: ideo dicit' o cūctū uelle q'
stas in signū p'p'orū. Quartus fuit de cruce
in lymbū habens clauē et aperiens infer
nū: et ideo dicit' o clauis dauid ueni edū
vntos de carcere. Quintus est spūalis ad
deuotā aiām quā illūat' et splēndere fa
cit p' uerā noticiā: ideo dicit' o oriens et
splēndor lucis eterne: ueni et illumina se
dentes in tenebris et in umbra mortis. Sex
tus erit ad iudiciū. ubi iudicabit et appa
rebit ut rex regū et desideratus eartū: et
ideo dicit' o rex gentiū. Septim' est mūctū
in regnū celeste: ideo dicit' o emanuel id ē
nobiscū deus rex et legis noster. ueni ad
saluandū nos. Nā q'ntū ad scdm' p'ie p'p'
apale hūc' capli videndū est de duobz p'mo
quot sūt p'fationes speciales. scdm' videndū
est de vnaquaqz eartū in speciali. Q'ntū
ad p'mū scēndū q' olim fuerūt mlte p'fa
tiones scdm' officū ambrosianū quia qui
liber scūs famulos habuit p'fatione spe
ciale. **Pelagius** tamē papa natione ro
man' ceteris relictis ad nouē restituit.
Vnde de aseratiōe d' yma cūct' Inuenim'
Pelagius romane ecclie et aplice sedis e
piscopus. vniuersis galliarū et germaniarū
rū epūs has nouē p'fationes in cathalo
go recipendas: vnā in allbis paschali
bus aliā in die ascensionis dñi tertā in
die p'cthecostes q'ntā de natali dñi q'ntā
de apparitione sextā de ap'lis septimā
de scā trinitate. octauā de scā cruce no
nā de ieiunio in xl' tantū dicendā. Vlti
mus uero papa sup'addidit decimā p'fati
onē de b'atā uirgine. Q'ntū ad scdm' arge
dū est de qualibz eartū in speciali eo ordine
quo in missali scribūt'. P'ma ē de natū
tate dñi: et incēpit qā p' incarnatū ubi
misteriū ē ubi tangit' incarnationis

71
mysterium. Vocat autem incarnatio mysterium; quia mysterium id est quod secretum secretum. Tale autem secretum est incarnatio: quia nulla mens ad ipsum attingere valet. nec ipsum sapere quomodo ubi dei formam est caro. **Johis primo.** Secundo insinuat divine illuminationis profidum ubi noua mens nre: quia ad hanc de hinc que debent credere et sperare summo informati per ubi incarnati et illustrati: quia ut dicitur luce primo ipse uenit illuminare hos qui in tenebris et in umbra mortis sedent. **Tercio** tangit alte contemplationis solacium ubi ut dicitur uisibiliter deum cognoscimus: quia uerbu caro factum est et uisum glorie eius. **Johis primo.** Quartum saluet deum uisum in carne que uideri non possumus hic existentes rapimur uisum amoris in amore inuisibilium. **Secundo** insinuat divine uibrationis per tepidum ubi. et ideo cum angelis ubi tangit quasi omnes ordines angelorum: et hoc ideo quia in die natiuitatis domini angeli cantauerunt deo laudes dicentes gloria in excelsis deo. **Secunda** est de epyphania domini ubi breuit duo tangit. **Primo** sublimitas luminis apparens cum dicitur quia cum uirginitus tuus in sublimitate nre mortalitatis apparuit. **Secundo** utilitas hominis indigentis cum subiungit noua nos immortalitatis sue luce reparuit. **Dicit** autem epyphania ab epy quod est supra et phanos apparitio: quia in illa die apparuit tribus regibus ipsum ad mirantibus. **Mathei nono.** Item in eodem reuolutis triginta annis mutauit aquam in uinum in nuptiis. **iohis nono.** in qua eius diua potestas apparuit euidenter. **Tercia** profatio est de quadragesima siue ieiunio: in qua ponuntur quatuor utilitates ieiunij. **Prima** est quia uiaa copiamur. ideo dicitur uiaa copiamus. **Secunda** est quia mente ad superna erigit et leuat: ideo dicitur mente eleuas. **Tercia**

est quod virtutes colligit et congregat. ideo dicitur ut virtute largiris. **Quarta** est quod mercede acquirit et donat: ideo dicitur et prima. **Et** quia omnia ista fiunt in uirtute christi: ideo dicitur per christum dominum nostrum. **Quinta** est de passione domini seu de sancta cruce saluet qui salutem humani generis. **Ubi** duo ostenduntur. **Primo** christi passionis utilitas. cum dicitur quod salutem humani generis. **Ubi** duo insinuantur. **Primo** quod passio christi fuit uoluntaria ideo dicitur qui salutem humani generis in ligno crucis constituit. **Secundo** quod fuit satisfactoria cum dicitur ut unde mors oriebatur inde uita resurgeret. **Secundo** ostendit crucis sublimitatem: et hoc in duobus. **Primo** in hostis prostratione. cum dicitur et quod in ligno uincerebat in ligno quoque uinceret. **Secundo** in crucis fixa conditione. quia dicitur per christum dominum nostrum. **Quinta** est de resurrectione saluet te quod dicitur in qua quatuor ostenduntur. **Primo** temporis summa congruitas: cum dicitur te quod dicitur omni tempore sed in hoc potissimum die. **Primo** nunc potius laudandus et exaltandus est quia surrexit propria uirtute. tanquam ille qui haberet propria potestate. **Secundo** passionis acerbitas in hoc quod dicitur cum pascha nostrum immolatus est christus. **Ad cuius rei euidentiam** est sciendum quod filij israel celebrant pascha in signum et memoriam transitus angeli perueniens egyptios iter faciendo per primogenita egyptiorum et transeundo et dimittendo hebreos qui habebant de sanguine agni in superliminibus domus ut habet **Exodi nono.** **Et** ideo pascha celebrat quod interpretatur transitus in memoriam transitus maris rubri quod pede sicco transierunt. **Unde** **Exodi xiiii** dicitur filij autem israel preceperunt per medium sicci maris: ideo pascha celebrat et agni immolabat ad uesperam. **Exodi xvi** Sic simul et nos colimus pascha in signum transitus filij dei per hymbum de quo eduxit

pres factos dimissis ibi peccatis malis:
et hoc p sanguine suū nos redimendo
et transeūdo p mare rubrū nos libera
do. **Q**d figurabat baptisimū ubi egyp
ty id ē pccā submergūt; et filii israel
liberant qui pro omibz in vespe pasche
iudeorū tūq̄ uerus agnus fuit imola
tus. sicut p̄dixerat ysaiē xiii. **E**t ergo
dicit hic cū pascha nr̄m imolatus ē xp̄s:
nō agnus iudeorū typicus et figuratus
sed ipse qui ipse est uerus. **T**erno osse
ditur p̄ueniens tranquillitas cū subdit
Ipse enī uerus ē agnus q̄ abstulit pccā
mūdi. **Q**uō p̄ssions unitas. cū sub
ditur q̄ morte nr̄m moriendo destruxit.
Et est sensus. **Q** morte saluet pccā f̄
qua dicit iacobus pccā cū cōsumatū
fuerit generat morte. hāc morte destrux
it ipse moriendo pro nobis saluet corpa
liter. et uitā saluet glorie et gr̄e resur
gendo repauit. **Q**uia scdm aplm si xp̄s
resurrexit et nos resurgem? q̄ sum
eius mēbra nisi in nobis deficiat. **S**ex
ta est de ascensione. saluet q̄ post resur
rectionē. ubi q̄tuor ostendūt. **P**mo re
surrectionis uisibilis probatio cū dicit
qui post resurrectionē suā omibz discipu
lis suis manifestus apparuit. **S**ecūdo re
surrectionis solepnis cōsumatio cū subū
gitur et ipsis reuētibz est eleuatus i celu.
Terno resurrectionis uisibilis mōstratio ibi
ut nos diuinitatis sue tribueret esse p̄
cipēs. **Q**uō nr̄e mētis eleuatio cū infert
et idō cū angelis et archāgelis. **S**eptima
est de spū sancto seu de p̄theroses festo
qui ascendens suū omēs celos. ubi sex inu
unt. **P**mo ascensionis dignitas q̄ suū
omēs celos. **S**ecūdo ascensionis felicitas ibi
sedens q̄ ad dexterā tuā. **T**erno p̄missio
nis ueritas. p̄missū sc̄m. **Q**uō impletio

nis felicitas ibi hodierna die in filios ad
optionis effudit. **Q**uō p̄sentis diei solep
nitas ibi quapropt. p̄fusis gaudis totus
in orbe terrarū mundus exultat. **S**exto ipso
cū angelorū tripudiū et laudatio ibi sed
et sup̄ne uirtutes atq̄ āgelice p̄tates unū
glorie tue cōanūt. **O**ctaua ē de sc̄i tri
nitute saluet q̄ cū unigenito filio tuo
Ubi uidet p̄mo qd debem̄ credere de ipsa
trinitate: quia p̄sonarū plūalitatē in es
sentiae unitate. **I**deo dicit dirigedo ubi ad
p̄tē eternae deus q̄ cū unigenito filio tuo
et spū sc̄o unus es deus unus es d̄s.
Oportet ergo credere in trinitate unitate
essentiae: dicit enī unus es deus unus es
d̄s. **E**t ut credam̄ in unitate essentiae tri
nitate p̄sonarū. ideo subdit nō in unius
singularitate p̄sone sed in unius trini
tate substantie. cōtra errorem sabellianorū
qui negabat plūalitatē p̄sonarū. **S**ecūdo
ostendit qd debem̄ credere de p̄sonarū
dignitate q̄ eorū in omibz equalitate.
cū dicit qd enī de tua gloria reuelate te
credim̄ quia nihil de trinitate nisi p̄ re
uelationē scimus hoc de filio tuo hoc de
spū sc̄o q̄a equales s̄t in gloria. **U**nde n̄
thanasius. **Q**ualis p̄ talis filius talis
et spū sc̄o. **I**te equalis gl̄a cōeterna
maiestas. **I**deo tale equalitate sine dif
ferētia discretionis sentim̄. q̄a in hoc
nō differūt sed cōueniūt et sūt unū.
Tercio ostendit qd credere debem̄ de p̄
sonarū diuinarū unius ab alia emā
natione et p̄essione. ubi ut in cōfessione
uere sempiternae q̄ deitatis et in p̄sonis
p̄prietas saluet credi debet et adorari.
Ubi autē filii eius est q̄ sit a p̄e sicut
lux a sole p̄s q̄ sit a nullo. spū sc̄o q̄
sit ab utroq̄ s̄ sole et luce et nō equiso.
Un̄ gnare quēit p̄i gnari filio. pro
cedere spū sc̄o et hęc s̄t p̄prietates

ipso et ideo dicitur in personis proprietatis. Et quod
 uis personaliter distinguatur non tamen esse
 aalter. ideo subditur et in essentia unu-
 tas: quia sunt unus deus et non tres. pro-
 quod sequitur in maiestate uideatur equalitas.
**Oratio tamen quod debemus credere de ipsius tri-
 unitatis laudatione quia semper laudatur
 ab angelis ideo sequitur quia laudant ange-
 li atque archangeli qui sunt ordines inferiores:
 cherubim quoque et seraphim qui sunt ordines
 superiores. Nota est de beata uirgine qua
 uelatus papa compilauit saluet et te in
 ueneratione. Vbi quatuor tangunt. Primum ser-
 uitus et subiectio filialis: cum dicitur et te
 in ueneratione beate marie. Secundum natiuitas
 diuinalis: cum dicitur que et uirginitas tua
 sancti spiritus oblatione concepit. Tertio origi-
 nalis dignitas: cum dicitur et uirginitas glori-
 uinante. Quarto letitia uinialis: cum dicitur
 lumine eternum effudit. Decem est de apostolis
 saluet te dno supplicat exorare. Et in hac
 imittit quatuor. Primum deuota supplicatio.
**Secundo supplicat gregis plenitudine: ubi ut
 gregem tuum pastor eternus non deserens. Tertio
 petri gregis perfectione. ubi sed per beatos a-
 postolos tuos continua protectione custodi-
 as. Quarto optat supernam gubernationem. ubi
 ut eisdem rectoribus gubernare digneris quos
 operis tui vicarios eisdem conuulsiu pesse
 pastores. Sequitur cano sub silencio. m. 5.**
Dost acclamatum primum sequitur
 secretum silentium in quo misse cano-
 deuate dicitur et sacrum misterium in quo cris-
 tus sumit et pagit quod fit per solum sacerdo-
 tem: quia christus solus orauit. Et habet hoc
 mysterium duas partes principales. In prima a-
 gitur de ritu precedente canone. et de di-
 uis nominibus eiusdem. In secunda agit de di-
 uisione canonis in suas partes et presentio-
 ne eandem. Prima pars principalis di-
 ubi. Te dno suppliciter exorare.**

dicitur in tres. In prima dicitur de ritu que
 sacerdos debet obseruare uolens canone
 aggredi. In secunda de nominibus canone. In ter-
 tia uidentur est de modo legendi canone.
 et hinc uerba canonis secreta et sub silen-
 cio dicitur. **Quintum ad primum dico quod ritus
 que sacerdos debet obseruare est iste quod
 debet respicere crucifixum. unde coeter in
 aliquis libris ante canone depingit yma-
 go crucifixi. et eam dicitur maiestatis.
 Debet ergo sacerdos secundum coem usum primo
 quantum ad osculum ymaginem crucifixi respi-
 cere autem hic meoia agit. sed osculari.
 Sed quantum ad ordine osculandi diuisi ritus
 obseruat. Aliqui in primo osculatur pedes
 crucifixi postea pedes maiestatis: in sig-
 num quod per filium dei crucifixione uenem ad
 pedes maiestatis diuine. Alii autem eodem
 modo primo osculatur pedes maiestatis pos-
 tea pedes crucifixi hac ratione: quia omne da-
 tum optimum et donum perfectum deservit est des-
 cendens a patre lumine. Jacobi primo. Ter-
 cio debet se inclinare iuxta manibus: et
 hoc inclinatio aliud in christo aliud in sacer-
 dote figurat. In christo enim figurat inclina-
 tionem et orationem quam fecit ante passionem: in
 qua factus est sudor eius sicut gutte san-
 guinis decurrentis in terram. **Iuce xxv. In
 sacerdote uero significat quod debet conside-
 re seipsum quasi originaliter esse terrenum: et
 sic se humiliando et seipsum recognoscendo acci-
 dit ad sacrificium. Quarto secundum aliquos debet
 se eleuando osculari altare. et hoc triplu-
 ratione. primo ad designandum uerum dilectionem.
 Sed ad designandum fixam deuotionem: unde et
 rebus insensibilibus signo crucis facto of-
 cula dantur ad deuotionem. Tertio ad desig-
 nandum fidelem institutionem: quia non debet
 esse infidelis sicut iudas. Quintum ad fructus
 est sciendum quod aliqui canon uocatur id est re-****

ubi. Te dno suppliciter exorare.

gula aliqui secreta aliqui actio et inter
du sacrificii. Canon autem grece dicitur re-
gula latine. Dicitur autem canon siue regu-
la primo ratione significationis: quia signi-
ficat passionem christi que est tamquam regula
in isto toto officio: seu quia in eo christus
verus sacerdos regulariter presentatur. Se-
cundo ratione compositionis: est enim fructus et
compositus ex regulis sacerdotum multorum primum:
et ex dictis multorum aggregatus et ordi-
natus ut infra patebit. Tertio ratione inter-
pretationis: quia ut dominus est interpretatus re-
gula eo quod nos singulariter habet regulare:
quia ibi continetur maior devotio quam in aliquo
alio quod fit in terra dei: quare merito nos
regulam. Solliate quia nos debemus celebra-
re uel cogitare: quia deuotius nos disponi-
mus et perfectius consistimus. Vel ideo quia
per hunc fit regulariter consecratio sacrificii.
Quarto ratione mirabilis operationis: habet
enim effectus et fructus mirabiles in nobis
quibus nos regulat: qui sunt duodecim de quibus
est dominus super libro primo. Secundo dicitur
secreta quasi occultatio: quia humana ratio
pervenire nequaquam cupere potest tantum in-
ternum. Verba enim que ibi dicuntur secretissimi-
ma habent virtutem. scilicet quod mutant ea
que sunt distincta in infinitum. Tam occultata
enim vni habent verba canonis quam etiam ange-
li de coram virtute mirantur: et ideo secreta vo-
ce celebrantur. Idcirco etiam sacerdos uelat
aliquibus cortinis que sunt in lateribus altaris
ne turbet ad denotandum secretum maxi-
mum ad quod intrat. Tertio vocatur actio pro-
pter sacra mysteria que in ea aguntur: uel
quia in ea causa nostra agitur tamquam coram iu-
dice. Unde quia in certis diebus ultra ordi-
naria canonis adduntur uerba quedam ut in
ista occasione cogitantes: et in ista habet igitur
oblationem? Et in missalibus super illas

additiones scribitur titulus talis infra
actionem: eo quod infra actionem uel quasi in me-
dio dicitur. Quarto dicitur sacrificium a sua
parte digniori. Nobis decretum statuit ut
nulli laycorum licet in ea consistere ubi mis-
sa celebrantur: ut sacerdos libere absque impe-
dimeto et distractione celebrationis of-
ficii expediat. Unde quod nunc fit quod uiri
et mulieres in facie perspicunt sacerdo-
tis et stant contra eius faciem in ista detesta-
bile est et diuine iusticie contrarium: quia
adire debent illud quod legitur non regi nisi
vi: dum dauid uoluit deducere arcam
domini in ciuitate suam posuerunt eam super plau-
strum nouum: quia extendit manum suam ad
archam et tenuit eam quia calcitrabit boues
et declinauerunt eam: iratus quod indignita-
tione dominus contra os iratus est super tene-
ritate et mortuus est ibi. Et dicitur quod nihil
aliud fecit nisi quod propria uoce precedente
uocante cognouit. Bethsamite quoque quia
uoluerunt uidere arcam domini passi sunt septua-
ginta uiri et quinquaginta milia plebis ut
dicitur primo regum vi. Si igitur bethsamite
eo quod tenere tegerunt arcam domini et ea
uiderunt quod fuit figura corporis christi passi
sunt: quoniam magis tenere ad loca consecra-
tionis accedentes sunt puniendi? Quia
tunc ad terram scilicet de modo legendi scie-
ntia quod canon debet legi regulariter ita quod
nihil addat quia si quis apposuerit deus
super eum plagas ad hoc apponet: et si quis
diminuerit de uerbis libri prophetie huius
auferet deus partem eius de libro uite. Apo-
calypsis ultimum. Debet etiam cano legi ite-
graliter et distincte: uerba enim non debent
corrumperet nec referantur. Etiam debet legi ex-
pedite non nimis tarde ne auditoribus nihil
se totum generet. In cuius figura exo-
dum legitur Comederunt agnam festiuiter.

Ca. de la legi m libro ne ullus error qtingat.

Ca. nō nimis festināter: qā nō debet sa-
 trificā sine sale id est sine discretione et
 deuotione offerri. **Et debet legi attēte**
 qā scdm gregoriū illa orōne deus nō au-
 dit: cui ille qui orat nō intendit. **Debet**
 etiā legi silēter: pmo rōne significatio-
 nis: quia hoc secretū silentiū respicit
 latibulū xpi. **Na ut dicit iohis xii.** post
 q̄ ihūs laudabiliter fuit susceptus a tur-
 bis cū palmis et laudibz abnt et abscon-
 dit se ab eis. nō utiqz causa formidinis
 sed dispensationis officio: qā nodū uene-
 rit hora eius. q̄ postq̄ aduenit spōtūte
 us ad passionē accessit. **Inquit** inquit ea-
 mus: ecce appropinquabit q̄ me tradet
Oblatus est enī quia ipse uoluit. **Na tū**
 cohors et militer uenissent cū lanternis et
 fimbriis et armis ut cōprehenderēt eū. **Na**
 eius omnia que uerum erāt sup eū. **pressit**
 et dixit. **Quē queritis?** **Ihesū nazarenū**
Dicit eis. **Ego sū.** **Itē legitur** silēter ad in-
 sinuandū q nō debet legi clamorosa uo-
 ce sed tanta deuotione: in qua cessante
 tumultu uerborū solo dirigit ad deū attē-
 ta deuotio. **Tūc enī sacerdos debet intrare**
 cubiculū cordis. et ostio sensuū m̄posi-
 to deū prem̄ orare nō in multiloquio sicut
 ethiopi faciūt q̄ putāt exaudiri in eo: sed
 uide puro cōsuetudine bona fide uō fictu.
Onis enī nō est exauditor uocis sed cordis
Act est amonendus clamoribz qā scrutata
tor est renū et cordiū. **Que aīa typū ge-**
rens ecclie legitur obseruasse: q̄ nō peti-
 one clamorosa sed tanta deuotione qd̄
 penit̄ ipetrauit. **Scriptū est enī p̄ regū**
p̄mo q̄ aīa loquebat̄ in corde suo tūc
q̄ eius labia mouebāt̄. et uox penitus
nō audiebat̄. **Unde moysi dicit dñs qd̄**
clamas ad me. **Exodi xiiii.** cū tamē ip-
 se taceret. **Et propheta in ps̄ m̄ ca. dicit**

que diatus in cordibz ueis in tubilibz
 uis cōpūginiū. **Spūs est deus et eū q̄**
 adorat deū in spū et ueritate oportet
 adorare. **Itē ne sacerdos.** **Itē ne sacer-**
 dos clamado in hīs q̄ agūt̄ mun̄ m̄te
 dat: ideo legitur **secrete.** **Itē ne sacra-**
 loca et ūba s̄a uilescerēt: dū omēs pe-
 ne p̄ uisū facientes ea in plateis et uias
 alius q̄ locis itōgruis decantarent: de-
 creuit ecclia ut licet obsecratio q̄ secre-
 ta censetur a sacerdote dicat̄ **secrete.**
Un̄ asserūt q̄ aīe cōsuetudine que post
 modū molerūt: cū quidā pastores eu-
 decantaret ūba in agro et pane sup la-
 pide posuerūt: ad ipsorū ūborū platō-
 nē panis in carue cōuersus est. **Sed ip-**
 si diuino iudicio igne celitus nullo p̄-
 cussi sūt. **p̄ter qd̄ facti p̄es statuerūt**
 uerba ista sub silentio dici m̄hibetes
 sub anathemate ne p̄ferūt nisi a sa-
 cerdote sup altare et in missa et in ves-
 tibz cōsecratis. **Ergo mēs scdm ratio-**
 nale ut p̄missū est ad illud debet esse
 intenta. nā eos qui adorāt in spū et
 ueritate oportet adorare: ne mulce ue-
 nientes pdant suauitate ungenti.
Ca. x. **Ne ipocritane cogitationes tol-**
 lant deuotionē orōnis flabello spūs
 abigant id ē in spiratione gracie re-
 pellant: q̄ tūc auster ueniens id est
 spūs s̄s p̄flet ortū id est fecundet ut
 aromata fluant id ē ut uirtutes habū-
 dent. **Ad qd̄ designandū dū est uis tēpore**
dū secretū dicit̄ flabellū adhibetur.
Et sciendū q̄ m̄stri ista canone sūt
 post tergū ad signū hui⁹ q̄ in hāte pas-
 sione dū relicto eo omēs fugerūt **Vel**
 hoc fit alius in exēplū: qā si ipi m̄stri
 pro tūc retrocedūt multo magis alii
 retrocedere tenentur. **Sed dubiū est**

quomodo facta fuit conuersio panis in carne
ad uerba pastorum cum non essent sacerdotes.
et cum de necessitate caperetur quod celebrans
fuit sacerdos. Dicendum quod illa conuersio
non fuit secundum uirtute uerborum quia caritate
non habebatur sed fuit quedam apparitio
carnis uobis in exemplum ne tales ir-
reuerentias faciamus? uel potuit esse con-
uersio uirtute dei que non est obligata
aliquibus uerbis. **Ite** uerba canonis dicuntur
sub silentio pro maiore reuerentia et
reputacione? que enim in publico fuerit im-
morata sunt reputacione quia nimia humili-
tatis contemptu parit: et ideo non licet
quod hec sacratissima uerba a laycis audi-
antur. **Videmus** enim quod reliquie que tardius
et rarius ostenduntur in maiori reueren-
tia habentur. **Et** est sciendum secundum morem
cum quod iter passionis et canonis fere in-
in omnibus libris ymago crucifixi depin-
gitur. ut non solum intellectus habere uerum e-
ciam in conspectu picture memoriam diuine pas-
sionis inspiceret. **Un** de asserunt d. in
gregorius scribit se uero episcopo per picture
historiam quod sit adorandum discere: nam quod
legentibus scriptura hoc et ydionis pres-
tat cernentibus: quia in ipsa ignorantes
vident quod sequi debeant in ipsa legunt
qui leas nesciunt: unde et papue gen-
ibus pro laudis scripturae picture est. **Se-**
cundo hoc fit ut incarnationis et passio-
nis misterium et secundum exempla magis
in uera essent memoriam diuine condie oculis
nostris representat. **Tercio** ad excitandum
deuotionis affectum: quoniam ex uisus effica-
tius excitat quod ex auditus. **Quintum** ad
secundum partem principale est sciendum quod in
canone recollitur memoriam diuine passionis
et generaliter eorum que gesta sunt per eb-
domadam immediate ante festum pasche usque

quo dominus resurrexerit a mortuis. **Eni-**
dicitur autem quod gelasius papa uel secundum
alios scolasticus romanus canonem per
capite ita ut habetur ordinatur: quod
uis multi facti presbiteri ipsi per presbiteros compositi
runt. **Non** enim totus canon simul ab uno
compositus est ut infra patebit circa sim-
plicas presbiteros: aliqua enim uerba sunt addita
ab aliquibus quorum nomina ignoramus
circa uerba consecrationis: nulli tamen
subtrahere uel addere licet ut prodeum
si forte nomina eorum pro quibus nominantur
sacrificium offert: quia illa non sunt de ef-
ficacia canonis uel de uerbis eius. **Et** de
iudicium causam in quibus presbiteros eo quod per quibus
tanti passionis diuine liberati sumus: et per
eam eorum fidelium exaudiri. **Vel** pro quantum
plurimum sanguis christi effusione de qua de-
bitum est supra. **In** prima parte sunt orationes et
obsecrationes pro ecclesia sancta et pro tota
congregatione fidelium in generali et pro
aliquibus in speciali. et inuocationes pro
suffragiis sanctorum. **In** secunda parte de precibus be-
nignis placatis et precibus pro huiusmodi sacrifi-
cium consecratione que incipit ubi. **Hanc** igitur ob-
lationem? **In** tertia parte ponuntur uerba ipsa
consecrationis tamen corporis que sanguis efficitur
et presentia ubi. **Et** per die? **In** quarta parte
terminat de consecrationis remediationem
in quorum memoriam offertur et pro quibus ubi
unde et memores. **In** quinta parte oratur pro re-
frigerio et gloria mortuorum: et fit secundum
memoriam ubi. **Demum** etiam dominus? **Prima** parte
diuiditur in duo. primo sunt memorie uiuorum et
orationes pro eis. **Secundo** sunt memorie aliquorum
sanctorum et inuocationes pro suffragiis eorum
demum ubi. **Corantes.** **Prima** in tres. **Primo** de-
rogat precibus ad deum ut has oblationes ac-
ceptet et benedicat. **Secundo** sunt orationes pro
his qui in dignitate et potestate sunt constituti

tui. uel pro gladio spuali et seculari et
tota ecclesia q̄ utroq̄ gladio gubnat. Ter
tio specialiter fuit orones. p̄ q̄buscūq̄ p̄sois cō
uictis et circumstantibz. *Secūdo ibi. In primis
q̄ tibi offerim.* Tertio ibi. *Memeto dō.*

Cigitur clemētissime pa
ter p̄ ih̄m xpm̄ dnm̄ nr̄m̄
In hac p̄ma pte canonis
dirigit petras ad deū ut
has oblationes acceptet
et benediat. Et exponit sic. Te igit̄ idē
certe affectiue sup̄tū. uel exponit pro et
go sup̄tū cōtinuatiue clemētissime idē
misericordissime clarissima mēte sup̄ha
būdantissime mēte clarificā p̄ sup̄le
tione pietate et cōseruatione pater
essencialit̄ pater p̄ amōre. p̄ ih̄m xpm̄
tāq̄ mediatorē filiū tuū dnm̄ nr̄m̄ sup
ple nō adoptiuū q̄modū iusti sūt fili
dei p̄ gr̄tia adoptionis sed naturalē ex
utero tuo genitū ante luciferū. supplices
rogam̄ et petam̄ id ē huiles nō p̄sumē
tes de nr̄is meritis sed cōfidētes de tua
misericordia un̄ id ē ut accepta et gr̄tia
habeas id ē suscipias et b̄ndicās sup̄le
ad verū et salubre sacrificiū cōtendū
hec dona sup̄le nobis collata. hec nuntie
tu sup̄le a nobis oblata. hec factū sacri
ficia quo ad rēp̄sentationē. q̄ rēp̄sētūt
corpus et sanguine ih̄m xpm̄ illibata id ē
imaculata. Cura quā h̄m̄ est p̄mo nō
tandū q̄ canon incipit a l̄ra tuū sic for
mata quod forte diuina p̄uidētia ē f̄m̄
uel uer̄similit̄ licet huāna idūstria nō
sit p̄uātū ut ab illa l̄ra canon incipi
at que sui forma signū cruce ostendit
figura thau sup̄ quā moyses serpente
eneū arcebat in deserto. et de qua dicit̄
serpulis x̄ thau in frontibz uiroū dō
lentū et gementū sup̄ habitatoribus

ih̄m̄ directe formā et signū cruce ex
primūt et eius uirtutē ut infra dicit̄. *Quā
scdm̄ yfudoū in libro ethy^{op} l̄ra thau
significat cruce xpm̄ cū sit l̄ra m̄stica
quia multa l̄ra tria sūt. p̄mo est ibi lu
sis significāns fidei fortitudinē et ibi sti
pes significāns sp̄i altitudinē. et est ibi
linea tr̄suer̄salis significāns latitudinē
caritatis. *Secūdo nota q̄ hec cōuictio igit̄
est nota cōsequētis que requirit aliqd̄ p̄e
missū ad qd̄ referat̄. et r̄dēt q̄ referat̄
ad id qd̄ dnm̄ est in cōtaco sc̄is. ut sit sen
sus. Ex quo tu dnm̄ sabaoth es factus et
gl̄a tua s̄t plēn̄ celi et t̄ra. igit̄ clemētis
sime p̄ nos supplices rogam̄. Ex quibz
uerbis infero duo cōrelaria. p̄babilia.
p̄mo qd̄ plus cōformat se uerbis canonis
ex hoc melius apparet q̄ locio scdm̄ fuit
ante sc̄is. patet ex n̄ dictis syllogizati.
Scdm̄ est q̄ amouendi sūt sacerdotes q̄
nichil idēponūt idē sc̄is et uicū cano
nis saluet. Te igit̄. Quidā enī interpo
nūt. tua cruce adoram̄. postq̄ reuertūt
a locione. qd̄ nō debet fieri. patet ex n̄
d̄c̄is quia ly igit̄ refert̄ ad sc̄is et nō ad
aliud. Tertio nota d̄c̄a est c̄ter clemētia
et mansuetudinē. Mansuetudo ē uirtus
q̄ mitigat iras. Clemētia remittit pe
nus. et spectat p̄rie adiudices et p̄si
dentes. Deus p̄ est clemētissim̄ id est
misericordissim̄ in remittendis penus
uel dicit̄ clemens q̄ protegit nos ab
hostis ipugnatione. *Secūdo dicit̄ clemē
tior. quia protegit nos a carnis iustio
ne. Et t̄c̄io dicit̄ clemētissim̄. q̄ prote
git a mundi oblectatione. Quarto nota
p̄ quāq̄ sumit̄ p̄sonalit̄ tū ponit̄ in or
dine ad filiū ut hic. Quāq̄ cōtinuatiue
tū attribuit̄ toti trinitati. et hoc fit
tū adiūgit̄ terminis qui significat̄ opus***

totius trinitatis ut i matco moysi. **Nu**
qd ipse e pa tuus qui possedit et fecit et
creavit te? **P** nāq est nomie amoris:
vnde lex noua que est lex amoris sepe
vntur hoc vocabulo appellado deū pa
tre. **D**ns vero est nomie timoris. **V**nde
lex uetus q̄ fuit timoris. hoc noie freg
ter deū expmit. **Q**uō nota ipse petit
deū p̄m̄ y ihm? nā ipse ih̄s xp̄s est
mediator dei et homi y que fideles red
filiant et salute consequūt. **E**t ergo deo
p̄a supplicam̄ p̄ ihm xp̄m t̄m̄ p̄ media
toe. **I**h̄s enī m̄t̄at saluator: quia
p̄ ipsū saluam. **S**dm̄ enī nomie eius ē
opus eius: ipse enī saluū facit pplm̄
suū a p̄as eorū. **M**athei. **X**p̄s inter
pretat̄ vnctus: et describit̄ q̄tū ad eius
dignitate regale. **R**eges enī et p̄phete z
sacerdotes iungebatur in veteri lege.
Xp̄s aut̄ fuit rex. **V**n̄ p̄ph̄m. **D**eus iu
diaū t. regē t̄. **E**t ioh̄s vi. **D**nd̄us q̄
venit in nomie d̄m̄ rex isrl. **E**t iterū no
lite timere filia syon: ecce rex tuus ve
nit tibi. **F**uit enī sacerdos iux̄ illud p̄
t̄m̄. **T**u es sacerdos in eternū scdm̄ ordi
nē melchisedech. **F**uit et p̄ph̄a. **D**eut̄no
my xvi. **P**pheta suscitabit deus de fr̄ibz
vris: ipsū sicut me audietis. **F**uit ergo
xp̄s vnctus qd̄ nō intelligit̄ de oleo
materiali. sed oleo sp̄s sancti saluet̄ q̄
ae p̄ partuipibz suis. **I**ux̄ illud p̄ x̄m̄
Vixit te deus deus tuus oleo leticie. **S**ic
ergo xp̄s in istis ūbis q̄dupliat̄ descri
bitur. **D**escribit̄ p̄mo q̄tū ad effm̄ sa
lutare cū dicit ihm̄. **S**cd̄ q̄tū ad eius
dignitate regale cū dicit xp̄m̄. **T**erno
q̄tū ad p̄tate p̄sonale ibi filiū. **I**nter
p̄sonas enī diuinas ipse solus dicit̄ fili
us. **V**nde athanasius. **A**lius p̄ alius fi
lius. **Q**uarto q̄tū ad eius dignitate impe

triale cū dicit d̄m̄. **I**pse impator et d̄s
noster est quia emittit nos sanguine suo. **V**n̄
ap̄lis p̄ma corinthios vi. **E**mp̄t̄ enī estis
p̄mo magno. **Q**uō q̄tū ad carnale
conexione cū dicit̄ n̄m̄. **V**n̄ genesis xv
xvii. **C**aro enī et frater noster est. **E**t no
ta q̄ hic multiplicatur ūba p̄tationis sa
licet rogam̄ ac petim̄. **I**de significat̄
p̄pter exp̄m̄e magnitudine effm̄s. **I**n
orone enī debet esse humilitas: q̄a rogam̄
ad humilitate p̄tinet eo q̄ semp̄ rogam̄s
ut sic est inferior et rogatus ut sic ē supe
rior. **p**pter qd̄ dicit̄ supplicet̄ rogam̄ q̄tū
ad illa que nobis deficiūt. ac petim̄ q̄tū
ad illa q̄ ad salute n̄m̄ sūt necessaria.
Ite nota q̄ petit̄ vni accepta habens et
benedictus accepti quidē ad cōsuetud̄ in
verū ac salubre sacrificiū. et b̄nd̄ms facit̄
optatu salutis effectū habeat esse in p̄
sis pro quibz offerunt̄. **E**t debet ly vni actu
in vlt̄a s̄lla ad differētiā vti qd̄ est m̄f̄m̄
tuus hui' ūbi vtoz v̄tans. **D**icit̄ ergo v
ti accepta habens id ē grata habens et be
nedictus b̄nd̄one saluet̄ dispositionis et
p̄tationis sicut disponit̄ et p̄t̄ant̄.
que p̄t̄et ad hoc sacrificiū. **V**el b̄nd̄ms
b̄nd̄one cōsumationis saluet̄ q̄ fiat
t̄m̄mutatio. **S**exto nota q̄ oblationes
panis et vini vocat̄ hic dona m̄m̄ca et sa
crificia dicens vti her dona her m̄m̄ca
her sacrificia s̄c̄a. **D**ona sūt ratione dan
tis z munera sūt rōne accipientis: sacri
ficia rōne offerentis. **P**anis nāq̄ z vini
q̄ dedit nobis deus in dona: illa accipit̄
a nobis in munera. **E**t in q̄tū ea t̄m̄ of
ferim̄ ea sacrificia deo dicit̄. **V**n̄ immo
tus exclamat. **O** liberalis gratia o libe
litas gratuita que dedit nobis deus in do
nū: her a nobis accipit̄ in mun̄. **E**t sub
iungit. **E**adē enī sacrificia dona s̄m̄l sūt

et munera: dona sunt nobis collata. munera sunt pro nobis oblata. **Na** que sacris altaribus offeruntur munera nuncupantur et dona. **Un** dñs dicit matthei v. **Si** offeres munus tuum ad altare vade prius recollari fratri tuo. **Et** apud hebreos v. de pontifice dicitur ut offerat dona et sacrificia pro peccatis. **Daniel** quoque dicit ad balthasar. **Munera** tua tibi sunt et dona tua alteri da. **Ma** cum tria idem significantur seu sunt sed diuersis rationibus: et ideo hic reuertitur sub diuisis verbis propter exaltationem deuotionis: uel propter commendationem ineffabilis sacramenti quod ex his consistit. **Un** **Inuocatus**. **Hermon** enim multiplicatio et multiplicatio pie deuotionis est exaltatio. uel ineffabilis commendatio sacramenti. **No** enim unum aliud uenit uocabulum quod tantum sacramentum digne ualent explicare: nisi quod grece melius dicitur eucharistia quod exponit bona gratia. **Vel** dicitur dona quia dantur a superioribus **Jacobi primo**. **Omne** datum optimum. **Dicitur** munera quia offeruntur pro peccatis nostris inferioribus. **Vel** quia mittuntur nobis inferioribus. **Sacrificia** dicitur quia offeruntur pro peccatis nostris. **Dicitur** etiam dona pro copatione ad donatorem: munera pro copatione ad offerentem: sacrificia pro copatione ad efficiendum. **Vel** etiam pro representatione: quia christi passum et crucifixum representat. **Prima corinthios xi.** **Quisquis** manducabit panem hunc et calicem bibentis. mortem domini annuntiabit donec ueniat. **Vel** dicitur dona quia christus fuit nobis a deo datus: munera quia a iuda traditus: sacrificia quia a iudeis ad mortem fuit traditus. **Vel** secundum inuentum deus pater est donator ab autoritate ideo dicitur dona: filius se sacrificans ex caritate ideo dicitur sacrificia: spiritus sanctus

75
acceptus ex liberalitate ideo dicitur munera. ut sic ostendat totam trinitatem fuisse operata ad christi passionem. **Septimo** nota pluralitas hic dicitur hec dona hec munera cum tamen ex his solum unum tantum consecrat ad designandum quod panis et unum autem consecrat diuisum sunt species et substantie: postquam uero celestis consecratio accesserit species quidem remanent sed substantie conuertuntur: ita quod diuisa tunc erunt conuertia et unum contentum. nam ideo christus sub utraque specie conuertitur: licet non in ideo utraque species conuertatur ut infra declarabitur. **Octauo** nota quod illa sacrificia dicitur sancta et illibata. **Sacra** dicitur quia panis et unum significant sacrosanctum corpus et sanguinem ihesu christi ratione autem facta dicitur: illibata uero dicitur non ideo quia nondum sunt gustata sed potius dicitur illibata id est immaculata quia sine macula cordis et corporis confici debent: quantum cor ab omni iniquitate purgetur. et corpus ab omni immundicia mundetur. **Quia** si quis sceleris optulerit indigne manducat: quod uero indigne manducat reus erit corporis et sanguinis domini. **Vel** dicitur illibata id est incorrupta. non quod substantia panis uel unum non possit corrumpi sed corpus et sanguis christi que ibi continentur corrumpi non possunt. iuxta illud psalmiste **Non** dabis factum tuum uidere corruptionem. **Nono** nota quod ad hec uerba tres sunt cruce super panem et unum. et non solum ad ista uerba sed ad multa infra: et consecratio et cetera sunt per signum cruce. quia ut dominus est in canone representat dominicam passionem et memoriam quam in cruce est totaliter consummata: et christus pro nobis obediens fuit est patris usque ad mortem mortem autem cruce

Quid uero sit crux misterium
et quod arduum sacramentum patet ex multis
figuris. Legitur enim in **xxi.** quod moyses
ad mandatum domini serpente enee erexit
ut pro signo que aspicientes qui percussus
si erant a serpentibus curabat. **Q**uod
dominus exponens in euangelio inquit. Si
cut moyses exaltauit serpente in de-
serto ita exaltari oportet filium hominis:
ut omnes qui credunt in illum non pereant
sed habent vitam eternam. **Johis iii.** Omnes
enim percussus a reuocationibus antiqui serpe-
tis saluetur diaboli trinatione et protecti-
one crucis christi nuntiatur et saluatur
ideoque tantum contra hoc signum nullum
fuit periculum. Et **geethel** audiuit e-
nim dominum dicentem ad uirum uestitum lime-
is: et habentem atramentarium scripto-
ris ad renes. Transi per mediam ciuitatem
et signa thau in frontibus uxorū
dolorum et gemituum. Post hoc dixit
sex uiris. Transite per mediam ciuitatem:
pauate omnes super quos non uidetis thau:
nem propter oculos uestrum. **Geethelis ix.**
Quod signum thau signum est crucis. **C**ru-
x enim secundum innocentium salutem restituit
benedictionem impedit: discerunt a perfidis
liberant a periculis. hostes expellunt
uirtutes constituit. **C**ruis misterium
fidei firmamentum spei clauis sciencie
forma iusticie: magnificencia regni
gloria sacerdotum: sustentatio moperu
pauperum consolatio: cecorum dux clau-
dorum baculus spes desolatorum resur-
rectio mortuorum. **E**st autem signum cru-
cis tribus digitis exprimentum que sub
inuocatione trinitatis exprimitur et
a superioribus transit ad inferius quia
christus de celo descendit ad terram: et per-
duntur a sinistram ad dextram quod de-

miseria transire debemus ad gloriam: sicut
christus descendit de morte ad vitam de in-
ferno ad paradysum. **D**ecimo nota salu-
ter quod ad hec uerba hec dona hec munera
hect sacrificia sunt tres cruce ad de-
signandum triplicem christi traditionem. **C**ru-
ditus est enim a tribus saluetur a patre in-
da et iudeis. **D**e prima traditione di-
cit apostolus. **P**ro filio suo non peccauit
non deus: sed pro nobis omnibus tradi-
dit illum. **D**e secunda dicit **matthei xvii.**
Judas gerebat oportunitate ut eu-
traderet. **E**t alius euangelista addit
sine turbis. **D**e tertia dicit **iohis ix.**
Gens tua et pontifices tui tradiderunt te
michi. **P**rima traditio fuit ex gratia
qua deus dilexit mundum ut unigenitum
suum daret **iohis iii.** **S**ecunda ex auari-
tia. **U**n dicit. **Q**uod uultis michi dare
et constituerunt triginta argenteos.
matthei xvi. **T**ercia ex inuidia. **H**abebat enim pilatus quod per inuidiam tradidit
fuit enim. **matthei xv.** **D**eus ergo tra-
didit illum ex dono. iudeis pro munere:
iudei in sacrificium illibatum. **Q**uod uultis
iudei non libauere. sed gereos. quoniam abla-
tum est eis regnum et datum est genti fa-
cienti fructus eius. **E**t est sensus
secundum innocentium illius orationis. **O**fferi-
mus tibi clementissime pro hec dona
quasi commemorantes illam traditionem quam
deus fecit ex dono: iudeis pro munere
iudei in sacrificium illibatum: singuli
tamen ad mortem morte autem crucis.
Nam licet fuerunt diuisa operantia: u-
num tamen operatum. **H**ec tamen traditio
trina tunc incipit cum filius de dextero
dei patris ex consilio spiritus sancti nerno
ex patris beneplicato uenens ihero-
solimam seipsum spontanee optulit

passionem. Qui cum venisset exposuit
 ad quod uenit dicens. Nisi graui fru-
 menti cadens in terram: Et ego si ex-
 altatus fuero. Et sic ille tres cruces
 significare possunt quod christi crucifixio
 a tota trinitate ordinata fuerat pro
 nostra salute. **P**rius enim dedit filius optu-
 lit spiritus sanctus accepit. **P**ater dedit pro auto-
 ritate filius optulit pro humilitate. **S**piritus
 sanctus accepit pro benignitate. **A**lii di-
 cunt quod ille tres cruces signant triplicem
 christi passionem. **P**rima fuit in voluntate
 prosequenti **Johnis xi.** Collegerunt po-
 tifices et pharisaei consilium. Ab illo
 ergo die cogitauerunt interficere eum.
Secunda fuit in voce clamanti crucifige
 crucifige. **Johnis vii.** Tercia in proci-
 ratione manuum et pedum in cruce. **Johnis**
ubi est. Et crucifixerunt eum et cum eo a-
 lios duos latrones. **V**el pro tua sa-
 crificia deo in veteri testamento accep-
 ta. **A**bel optulit agnum **genesi iii.** **A**-
braham filium suum **ysaac.** **genesi xxii.**
Israhel sedech panem et uinum **genesi**
vi. **A**lii dicunt quod ille tres cruces
 fuit in honore sanctae trinitatis: cuius di-
 tute fit ista iconoclasia. **V**el in signum
 triplicis uniois in incarnatione sal-
 uatoris. **F**uit enim diuinitas unita
 anime christi. **I**te caro et anima inter se
Undecimo nota quod sacerdos dicens illam
 orationem coram altari deuote se inclinat
 propter humilitatem: quia ut dicit **abrosi-**
us super lucam: quisquis cupit diuinita-
 tis tenere fastigia humilitatis yma-
 secter. **I**te propter exauditionis mix-
 dum **Psalmista** Respexit in orationem
 humilium: et non sperauit prope eorum. **I**te
 inclinatio sacerdotis qui orat illam ora-
 tionem te igitur clementissime pater et humi-

litate christi significat. quia christus humili-
 ando se et examinando seipsum volu-
 tare et humiliter ad patendum optulit
Quodque sacerdos cum reuerentia ad missam
 rui accedit crucis in hoc notat quod si-
 cut legalis sacerdos intravit in sanctum
 sanctorum cum sanguine ita cum medicina pas-
 sionis christi in qua sanguine fudit de-
 bet canone intrare.
In primis que tibi offerimus pro ecclesia
 tua sancta quam pacifice custodire ad-
 unate et regere digneris toto orbe
 terrarum una cum famulo tuo papa
 nostro et antistite nostro et rege nostro et
 omnibus orthodoxis atque catholicis et a-
 postolicis fidei cultoribus. **H**ec est sancta
 pars prime partis principalis in qua sunt
 orationes pro his qui in dignitate
 sunt constituti scilicet tu pro gladio
 spirituali que seculari: et tota ecclesia que ab e-
 is gubernatur. **E**t exponitur sic. **I**n primis
 id est principaliter que supple dona nu-
 meri et sacrificia tibi supple deo patri
 offerimus id est sacrificium pro ecclesia
 tua id est pro congregatione omnium tuorum
 fidelium sancta id est confirmata et sacrificium
 quam saluet ecclesiam pacifice supple
 ut pace ab hereticis et schismaticis ha-
 beat custodire supple a uicis et deo-
 mis adunare supple que dispersa est
 inter perfidos et paganos et regere dig-
 neris supple in prosperis et aduersis
 toto orbe terrarum supple diffusa fidei
 que sacramentis unita una id est pariter
 cum famulo tuo papa nostro et antistite
 nostro id est episcopo nostro rone dyocesis re-
 ge nostro supple romanorum uel imperatorum
 nostro et omnibus orthodoxis id est christianis
 qui sub utraque potestate fide christiana re-
 nerantur atque colunt. atque catholicis id

est vniuersalis et aplice fidei id e p a
postolos fudite et doctrinas eoru cul
toibz id e veneratoibz. Nota pmo
sacrificiu laudis siue altaris offer
tur p cunctis generalit et specialit
pro aliquibz prelatibz et subditis ibi
vna cu famulo tuo 2 pro viris z mu
lieribz ibi memeto dne 2 pro sacer
dotibz et assistantibz ibi et omi circū
stantiū et qui tibi offerunt pro nob
et nris ibi pro se suis q omibz 2. It
ta eni pte et sequenti occurrunt pmiū
uestigandū scdm inoetū scilicet
pro quibus et cui qualiter et qre sa
crificiu altaris debem offerre. Que
quatuor ex ipso canone possumus
aduertere. Cui scilicet deo et idem
due trinitati pro quibz qā pro ecclia
catholica et omibz orthodoxis. Qua
liter scilicet in vnitāte fidei et coio
ne scōrū. Quare scilicet pro bñficijs
tpalibz et spūalibz et eternis etiā
pro omibus ppter deū. Pmiū notat
cū dicit reddat vota sua eterno deo
scdm ibi pro ecclia tua scā catholica
ternū ibi Coicantes. qrtū ibi pro
redemptione nāriū. Scdo nota q sa
cerdos gerit typū psonę cois repre
sentis xpm. Pmo pro bono comū
vniuersalis ecclie qd pferendū est bo
no priuato. Et petit qtuor scilicet
tranquillitate pacis custodia ab ad
uersarijs adunatione omi in vna
fide ad colendū vniū deū et creden
dū ihm xpm. Qrtō conueniente
vniuersalis ecclie gubernatione pro
salute omi fidelū. Pmiū notatur
ibi pacificare. scdm ibi custodire
tertū ibi adunare. qrtū ibi regē
Tertio nota sacerdos in plurali dicit

numē offerri? ad notūdū q sacra
dos nō tātū in sua sed in totius ecclie
psona sacrificat. Quare ppter in sacri
mento corpus xpi nichil a malo mū
pfiat sacerdote: quia nō imerito sa
cerdotis sed in vbo confiat creatoris
Non enī sacerdotis iniquitas effectū
impedit sacramētū: sicut nec infirmitas
medici virtutē impedit medicinē. Quā
uis ergo opus operantis qnq; sit inuidū:
semper tōne opus operatū est inuidū. Sed
sicut omnia mūda sunt inuidis: sic omīa
sūt inuidis inuidā. Malus ergo cū
vitā accipit mortē incurrit: sed ero
tra bonus cū mortē sustinet vitā ac
quirit. Nā qui māduant indigne et i
dicū sibi māduant. Qrtō nota d h
q dicit pro ecclia tua scā. Quasi dice
ret nō intelligim? de ecclia malignā
tū de qua in ps. Cōmū eccliaz malignā
tū. Ecclia enī grece latine idē est qd
cōuocatio pro eo qd omēs ad se vocat.
Xpi enī fidelū plus ecclia dicit: iude
omī uero synagoga qd interpretat con
gregatio. Congregatio enī ppe e pe
ccatū et irōnabilū: vñ greges ppe
rū dicit congregari. Cōuocatio uero
vrentū ratione. Idcirco apli et sacri
eccliam nūm nūq; synagoga sed se
per eccliam nūcupauerūt. Cur autē
ecclia cū sit vna a iohāne septe desig
nātur: nisi ut vna catholica septe
formi spū plena designet? Sicut et
de dno nouim? salomone dixisse sa
pētia edificauit sibi domū exidit
colūpnas septe. Hec tamē septem
vna esse nō ambigit dicere aplō et
desia dei viui que est colūpna et fū
damentū ueritatis. Inchoauit au
tem ecclia in eo loco ubi uenit spūs

et ipse vno loco sedentes. Et vo-
cat ecclesia syon. etiam quia iherusalem pro
pennatione syon dicitur eo quod ab huius
pennationis longitudine posita pro-
missione rerum celestium spectat: et id
circa syon id est sperulatio nomine accepit.
Pro future vero pacis pace iherusalem vocat
Iherusalem enim pacis visio interpretatur. Ibi
enim absorpta omni aduersitate pace id est
christi presentia possidebit obtutu. Cuius
nota ecclesia dicitur catholica id est uni-
uersalis. Non enim sicut conuenticula he-
reticorum in aliquibus partibus regionum co-
actat: sed per totum orbem terrarum dila-
tatur. **Verum** apostolus ad romanos approbat
dicens. Gratias ago deo meo pro omnibus
vobis: quia fides vestra annuntiat in vni-
uerso mundo. Hinc et vniuersitas a quo
cognoscitur est: pro quod in vniuersitate collu-
gitur. **Vniuersitas** in euangelio quod non collu-
gitur mentis dicitur. **Iuxta ysaieum vni-**
uersitas capitulo 60. **Hexo** nota alexander
de hylis dicit dignere pacificare poi-
ritate. **Vniuersitas** inquit. In mundo pres-
sum habebitis in me autem pace. custodi-
te ne pereat ut succubatur in temptatio-
bus adiuuare per confortationem regere per
progressu virtutum. **Innocentius** vero ex-
ponit ut dicitur est supra. Et subdit id
ipsa videtur pacificare quod adiuuare cul-
todire et regere. **Cum** enim pacificat cum
mente fidelium adiuuat ut per spiritus sancti
caritate diffusa multitudinis credentium
sit res vniuersa et anima vna. **Cum** custodit cum
mentis pacula mundi regit ut de seculo mut-
tens auxilium de syon cum tueat. **Iuxta**
enim in apocalypsi vniuersa scribitur ecclesie. **Vni-**
uersa tamen causa superius dicta est qua
ipse pacificat custodit adiuuat et re-
git qui propter ipsum munime et re-

77
gime vniuersa posuit vniuersis pro quo
statu orat cum dicit vniuersa cum famulo
tuo et que addidit demens papa vni-
uersa constat quod pelagius dixit ab vniuerso
orbe separatos esse qui qualibet dissen-
sione inter sacra mysteria apostolica pon-
tificas mediam secundum consuetudinem non
frequenter. **Iuxta** tangit quatuor virtutes
que debent esse in papa. **Vniuersa** fidei v-
niuersitas: ergo dicit vniuersa. **Vniuersa** secundum
rationes si papa esset hereticus posset
deponi. **Secundum** est humilitas cum dicitur fa-
mulo: vniuersa scribit se seruum seruorum quod
beatus gregorius inuenit. **Tertio** principa-
lis autoritas et ergo scribitur papa in
papa id est pater pater. **Quarto** est caritas
ut ecclesie pacem ex caritate: et ergo di-
citur in vniuersa caritate enim ad vniuersos habemus
Et subdit antistitem vniuersi. **Quare** enim ec-
clesia pro suo debet orare pontificem qui
tunc vniuersi spiritus in vniuerso pacis
obseruet. **Et** debet referri ad episcopum in tu-
nis dyocesis quis celebrat non a quo est
ordinatus uel cuius dyocesis est oriundus
Antistes celebrans non debet dicere pro a-
ntistite vniuersi: simul si quis celebrat ro-
me uel in dyocesi romana non debet dicere
pro antistite: quia ista dyocesis non habet
antistitem sed solum papam. **Et** subiungit
pro rege vniuersi. **Quintum** est pro principibus
apostolus docet vniuersa thymotheum dicitur
Obseruo primo omnium fieri obseruationes
orationes postulationes et gratiarum actio-
nes pro omnibus hominibus regibus principi-
bus et omnibus qui in sublimitate sunt
constituti ut quietam et tranquillam vitam
agant in omni pietate et castitate.
Sicut enim due sunt vite scilicet terrena
et celestis vna qua spiritus viuunt ex deo
altera qua caro viuunt ex spiritu: sed v-

triusq; vita nutritur. ut possit sub-
sistere celestis spualib; triena carna-
lib;: ita sūt due p̄tates scilicet eccle-
siastica et mūdāna: vna q̄ moderet
spualia alia q̄ carnalia. **I**sta p̄ cleri-
cos alia p̄ laycos. **I**sta vacet celestib;
q̄ntū ad aīam. illa terrenis q̄ntū ad
corpūs. **E**t pro istis duab; p̄tātib; h̄c
ceat. **F**ecit enī deus duo lūmīna m̄j-
na. vnu ut p̄sset dici **2° gen. 1°**. **U**tru-
q; magnū alterū tamē mai^o. **I**git ad
firmamētū celi id ē vniuersitatis ec-
clesie fecit deus duo lūmīna id est i-
stituit duas dignitates: que sūt pō-
tificalis auctoritas et regalis potes-
tas. **D**uo quippe sūt quib; p̄cipalit̄
h̄c mūdus regit scilicet auctoritas
sacra pontificis et potestas regalis.
De v̄ duo. **E**cce iquit petrus duo gla-
di. et dixit dñs sufficiat. **E**t sicut au-
rū p̄osius est plūbo. ita p̄ntificalis
auctoritas regali dignitate et ip̄iali
maiestate. **xxvi d^o duo**. **P**apa potest
penis tā corpūs q̄ aīam afficere: ip̄a-
tor nō nisi in corpūs habet p̄tate. **xxvii**
m̄i gōue m̄i si habes. **N**ota p̄ h̄ qd̄ dicit
orthodoxis ab effcū hui^o sacramētū
ypocrite et falsi xpīani excludūtur.
Ortodoxi enī sūt rē gloriātes qui
sic fide ore cōfitent^r q̄ eā opere demō-
strant. **T**ales sūt veri xpīani. **X**p̄o
enī xpīani sūt cognōiati. a iuda iu-
dei. **D**e nigri quippe noīe cognōmē
sectatorib; datū est. **X**pīani aut̄ oli-
a iudeis tāq̄ in opprobriū nazaret vo-
cabant^r. pro eo q̄ dñs nr̄ ac saluator
a viro quodā galilee nazaren^o sic ap-
pellatus. **N**ō aut̄ gloriaret se xpīa-
nū qui nomē habet et facta nō ha-
bet. **U**bi aut̄ nomē seruitū fuerit opus

certissime ille est xpīanus: q̄n se
factis ostendit xpīanū ambulans
fiat et ipse ābulauit a quo nomē
traxit. **O**rtodoxus est recte credens
et ut credat recte viuens hoc est v̄r
recte glorie quo nomē nō potest vo-
cari qui aliter viuūt q̄ credit. **H**ec **ph**
doxus. **E**t nota q̄ n̄rū est orare pro
p̄aificatione ecclie. **F**ides enī multas
ipugnationes passa ē ab adūsariis mi-
tis et turbatib; enī scdm̄ eius septe sta-
tus p̄o ut in apocalypsi est reuelatū.
In statu aplōrū iudei fide impugna-
bant. in statu m̄m̄ tyrānū. in statu
cōfessorū heretici. in q̄rto statu ypocri-
te. in quinto prauū religiosi. in sexto in-
tixi satellites. in septimo anxpūs m̄t.
Contra que om̄ia ecclia petit muniri
p̄aificari et custodiri. **E**t q̄ dicit esse
orandū pro rege hoc noua ē traditio.
et intelligit^r de rege rōno: quia papa
et rex rōnoenū tenet ap̄ices gubernatio-
nis ecclie. **P**ost vtrūq; potestate oran-
dū est pro om̄ib; orthodoxis qui sub v-
trūq; potestate fide catholica et aplica
venerunt et colūt. **O**rtodoxi dicitur
quasi recte gloriōsi: et sūt h̄i qui deū
fidei confessione gloriōsificāt ut dñm̄ est.
Ali dicit q̄ debet referri ad regē in cui-
us regno celebrat sacerdos: sicut illud
de an̄sitate referri debent ad ip̄m ep̄m̄
in cuius dyocesi celebratur.

Memento dñe famulorū famulorū
q̄ tuarū. **E**t om̄i artūstantiū
quorū fides tibi cognita est et nota de
uotio. qui tibi offerūt hoc sacrificiū
laudis pro se suis q̄ om̄ib; pro redēp-
tione aīarū suarū pro spe salutis et i-
columitatis sue qui tibi reddūt vota
sua eterno deo viuo et vero. **E**t expo

78
nūc sic. Memēto dñe id ē recordare p
visitationē gratie famulorū famula
rū q̄ nārū. N id ē colentū te p fide
nitholici et om̄i id ē singulorū arā
stantū id ē audientū missa quorū
fides tibi id ē qui solus fas q̄ recte cre
dūt cognita est id ē manifestū et nota
supple qui cognoscas qui deuote te dili
gūt eo q̄ nichil te latet deuotio id est
secretū qui tibi offerūt supple p̄ psonā
sacerdotis hoc sacrificiū id ē hāc obla
tionē laudis hoc ē in qua sp̄cialiter
laudaris pro se saluet ip̄s suis q̄ a
nuas om̄ibz id ē familiaribz cognatis
cōsanguineis pro redemptione nārū sua
rū id ē pro redemptione p̄torū quibz om
nia remittuntur pro sp̄e salutis id ē pro
salute sperata supple eterna et incolu
mitatis sue id ē sanitatis corporis sup
ple conseruande tibi reddūt id ē p̄sol
uūt vota sua id est affectus uel desi
deria uel p̄missa bona eterno deo sup
ple quo ad p̄m̄i scdm̄ essentia vniū q̄
ad filiū vero quo ad sp̄m̄ scdm̄. Nota
q̄ p̄mo petītū est pro om̄ibz fidelibz
in generali. h̄c iā orat̄ pro fidelibz in
sp̄ciali. Et p̄mo fit mētio quorūda
expl̄ate. scdm̄ astātū impl̄ate ibi et
om̄i arcūstantū. Et habet h̄c mē
tia vniū ubi sp̄cialiter sacerdos vi
uos quos voluerit debet uocare. et
tantū vniū quā in sequētibz habet
locus ubi sp̄cialiter fit mētio defū
torū. Innocētus h̄c mouet dubiū
tū deus nichil ignoscat nec alicui⁹ ua
leat obliuisci. q̄d est q̄d petim⁹ me
mēto dñe. R̄ndet q̄ sacerdos petit
deū dices memēto dñe nō q̄ obliuisc
at̄ in deū. sed sicut obliuisci eorū
dicit quos gr̄a sua nō uisitat sic

et deus dicit scire hos nosse illos q̄s
uiscitat sua gr̄a et quos approbat
Vñ in thymotheū nō cognosce oues
tuas. Et dicit nescire eos quos repro
bat. Vñ matthei xxv. dicit nō noui
uos. Rursus simul dicit obliuisci ma
lorū cū malus ad bonū conuertit. Vñ
dñs inquit p̄ p̄phetā ezechiel⁹ vii. Si
impius egerit penitentiā ab om̄ibz pec
catis suis que opatus est et custodierit
om̄ia p̄cepta meā et fecerit iudiciū et
iusticiā vita uiuet et nō moriet⁹ om̄i
iniquitatū eius quas opatus est nō re
cordabor. Et deus dicit obliuisci bono
rū cū bonus ad malū conuertit. Vñ
ezechielis xvi. Si autē conuertit se ius
tus a iusticia sua et fecerit iniquitatē
scdm̄ om̄es abhominaciones eius q̄s
operari solet ip̄ius: nūquid uiuet? Om̄es
iusticie eius quas fecit nō recordabit⁹
Vñ Job Memēto mei dñe qm̄ uetus
est uita mea. Quisq̄ recordat⁹ ad p̄m̄i
endū. Vñ ps. Memēto dñe filiorū edō
in die iherlm̄: id ē in die b̄ndictōe qm̄ erit
tēpus p̄uisionis. In p̄senti tamē pe
tim⁹ memēto dñe. Hoc petim⁹ ut
nos sua gr̄a uisitet et nr̄i misereat⁹
Iux̄ illud psalmiste Remiserit misē
rationū tuarū dñe. Sed dubiū est q̄re
nō dicit seruorū et aillarū sed famu
lorū et famularū. R̄ndet q̄ notat̄er di
cit⁹ famulorū: nā famulus dicit⁹ a
ferrore seruus autē a seruitute. Vñ
dicit augustin⁹ vsq̄ quo filij noe nō
petauerūt nō fuit seruitus in eis sed
bene reuerētia deo debita p̄ntibz et ah
is: sed p̄pter p̄m̄i seruitus ē introduc
ta. Ad ostendendū ergo q̄ illud sacri
ficiū debet fieri ex mēra diladōne nō
ex seruitute. ideo dicit⁹ famulorū. p̄t⁹

hor sicut rubrica hinc noia uiuoru ul
 hic fit meoria uiuoru. Vbi sciendu
 q meoria pius debeat fieri pro uiuis
 q pro mortuis. Cuius ratio est: qn ubi
 est maior periculu ibi maior est subue
 niendu: sed certu est q uiui sut i ma
 iori periculo quia possut dampnari: mor
 tui aut qui sut in purgatorio pro quibz
 solu est orandu certi sut pro salute sua.
 licet nondu ea consequitur donec omnia
 crimina purgentur. Sed dubitat utra
 hor an sacerdos tenent noia eoru pro
 quibz uult orare uocalit expmre: et si
 sit in quo casu et scdm que ordme ad
 qd potest dia cu dñs sit exauditor cor
 dis et no uoas. q no sit necesse q am
 moneat clamoribz qui scrutator est
 cordiu et reiu. Vñ et dñs inquit moy
 si qd clamas ad me cu tamen ipse ta
 ceret. Et propheta dicit dicit in cordibz
 Sufficit ergo q sacerdos singillati et
 diuisim omi eoru pro quibz uult orare
 habeat meoria. Posito etia q noia uo
 caliter no expmrat et hoc uboru uirtu
 ra manifeste couincit q illa noia in ge
 nutiuo ponat. eo q precedentia et sepe
 in simili casu ponit: et maior erit co
 formitas comendationis et oronis.
 Tertio nota dubiu est quo ordme de
 beat fieri comendatio. Vbi sciendu q
 ab aliquibz talis ordo seruat qualis
 seruat seu sumit in declinatione no
 minus scdm grecos saluet scdm ordme
 sex casuu: ita ut sacerdos sectando rec
 ta caritate pmo p seipso tanq pro ro
 id e noiatio orer. sed pro genitio id
 est pro genitoribz ta carnalibz q spua
 libz saluet pils pams. tertio pro da
 tuiuo id e benefroribz et elemosina sibi
 potugetibz. Quarto pro actio. qn actio e

casus inuicem ppe ut dicit pstanus:
 idcirco pro uiuas et pferuocibz suis
 uix forma uiri pfa et xpi au? forma
 gent tanq pro actio orer. Iux illud m^o
 Diligite inimicos uos: orate pro pscp
 tibus uos. Inimici eni qntu ad ea que
 habent a deo saluet naturu et gracia
 sut diligendi: licet no qntu ad culpa
 et defectu quia hor habent ex seipsis.
 Quarto pro bto id e infidelibz uocandis
 ad fide: ut deus infideles ab errore reuo
 cet ad sui cultu et cognitione ihu xpi.
 Vel pro uocatis id e pro hns pro quibz ad
 uocare et uidere tenet si sit platus do
 to pro ablatio id e pro mortuis ablatio
 de hac uita et de hac luce. Et hor no debz
 fieri in ista comendatione: sed in sequenti
 saluet post corpus xpi eleuatione. Et
 laudabile et multu deuen e q sacerdos
 seruet ordme psonaz s^m meita et digni
 tates: postq sui ipsius et suoru iutu
 meoria habuit. Etia no est nec ut omi
 nomi ptra ponat eo q dea nichil latet:
 sed solu intentione et affectu ad has p
 sonas pro quibz uult orare gerat. Et sub
 iungit et omi circustantiu. Vbi sciendu
 q anteq hor dicitur debet fieri meoria
 uiuoru: sed no debet fieri nimis mag
 na meoria. et hoc ppter cordis distrac
 tionem et mens euagationem: sed locut
 debet sacerdos expedire se. In cuius fi
 gura fuit pceptu in lege qd agn^o pascha
 lis qui signabat xpm comedere festiua
 ter. ne saluet cogitationes pdat deuo
 tionem. Quarto nota q ex illo dicto et o
 mu circustantiu apparet q laudabile
 et q salubre et san est interesse missa
 cu solempnis eo q sacrificiu eucharisticu
 pro circustantiis specialit offerat: qui
 si sunt dispositi aliquos effus facine

ti consequitur sicut dicitur in primo libro
de audientibus et utilitatibus audiendi nul-
lam. et hoc si usque in fine perseverauerint
In statutum est in canone quod omnes fide-
les qui conveniunt in solemnitatibus ad ec-
clesiam conveniant scripturas apostolorum et
evangelium audiant. Qui vero non presen-
tuerint in oratione dei usque ad missam pa-
gatur velut iniquitates ecclesie commo-
ventes: conveniunt ratione puniri. Ex hoc
nec dicitur dubium utrum liceat recedere a mis-
sa ante finem. Respondet iste qui obmittit
audire missam totam an dimittat ex ma-
la consuetudine aut ex tepiditate vel
ex torpore vel ex necessitate. Si primum peccat
mortaliter et secundum decretum debet a coi-
one suspendi maxime si torpore statuto
obmittit. Et ex hoc format talis ratio.
Nullus debet ratione puniri nisi propter
gravem culpam: sed isti qui ex mala con-
suetudine non stant ad missam finem sunt puni-
endi ratione: igitur graviter id est mortali-
ter peccat. Si ex tepiditate vel ex torpo-
re seu accidia recedit peccat ad minus
venialiter: et secundum quod torpore vel accidia per
se vel ex causis introduit iuxta hoc maius
vel minus peccatum peccat: ut si quis istud
torpore ex longa vigilia acquisivisset
vel nimia repletionem manuum esset peccatum
quod ex labore vel occupatione honesta.
Si vero recedit ex necessitate tunc non peccat:
quia necessitas non habet legem et maxime
si est rationalis. alias prope non esset ne-
cessitas: et sic a missa ante finem potest
recedere. ut si habet expedire negotia
ardua vel legitima que alias conveni-
enter exequi non posset. Item obmittere
missam uno tempore peccatum est certe persone
quod alio tempore esset sine peccato: ut si quis
prophanus die dominico vel solemnitate non au-

diat missam in sua parochia. tunc tamen
hoc posset facere peccat mortaliter. Quod
si esset dies in qua necesse est ei labo-
rare non peccaret si missam non audiret
vel non totaliter audiret. Unde dicitur de
tota missa die dominico ab omnibus secularibus
audire specialiter preceptum: et quicumque
secus fecerit ab episcopo confundatur. Glosa
id est excoletur servato tamen ordine u-
nis. Et statutum est in aurelianensi co-
nilio quod cum ad celebrandum missam conve-
nerint in die nocte plures non ante dis-
cedat quod missam solemnitas compleat. In
tota nota in libro dicitur et quosdam tibi fides
cognita est. Quasi diceret tu es qui
prophanus fidelibus et devotis qui solus
vides in conscientia eos qui recte credunt
et devote te diligunt utpote renu-
tator et cordium deus sanctorum et dominus or-
tultus occultorum omnium profanatorum in tu-
ius respectu nulla creatura est inuisibi-
lis: tu es ille cui omne cor patet et omnis
voluntas loquitur et que nullum latet se-
cretum quoniam omnia nuda et aperta sunt oculis
tuis. Hebreos 4. Et hic tangitur
duo que debent esse in auditibus et au-
dientibus missam. primum debet esse in au-
diente fides id est fideliter credere debet
quod post consecrationem in ara sub specie-
bus panis et vini veri corpus et ve-
rus sanguis christi continetur. quia ista que
ibi fuerunt mirabiliter transierunt humanam
naturam et nichil experimenter sensibus
ingerunt. ergo utrum oportet ut fides
adhibeat supplementum sensuum defectui.
Secundo debet esse in audiente devotio: quia
homines devote assistentes spiritualiter communicant.
Hec duo salvant fides et devotio si au-
diens missam in se habuerit fructum hu-
ius sacramenti percipit. Et sepe pro excel-

louā deuoionis fructu dīne grāe
habūdātius p̄cipit tū audiens q̄
cōficiens. Si uero deuotio debet et
se in audiente q̄to plus in cōficiēte.
Sexto uoti vltius dicit qui tibi of
ferūt. Et aliqui textus habent
pro quibz tibi offerim⁹ et qui tibi of
ferūt. Quasi diceret memēto dūe
nō solū eorū pro quibz tibi offerim⁹
sed etiā eorū sacerdotū qui tibi of
ferunt. Cū enī sacerdos offert p̄ po
pulo: nichilomin⁹ etiā offert pro se
Et dicit in plurali pro quibz tibi of
ferim⁹ ad dnotandū q̄ sacerdos lo
quit̄ ibi in p̄sona fidelū uel ecclē
seu q̄ representat p̄sonā eorū xp̄i. Et
in hoc qd̄ dicit qui tibi offerūt de
figurat q̄ nō solū sacerdotes sed e
tiā unūsi fideles circūstantes vna
cū sacerdote offerūt hoc sacrificiū
deo. Vñ inuocētus dicit nā q̄ sp̄s
lūce adimpletur mīsterio sacerdotū:
hoc unūsaliter agit̄ toto voto fidē
liū. Sicut enī in veteri lege pulus
p̄ sacerdotes offerebat hostias in
tūfarias ad placandū deū sup̄ p̄cās
et pro diuisis beneficiis impetrandis:
ita p̄sens sacrificiū cui⁹ hostie le
gales fuerūt vmbre excellētis infi
nite oīa sacrificia legis tū in colla
tione grāe q̄ dignitatis magnitudi
ne offert: a p̄lo voto et deuotione p̄
mīsteriū sacerdotis. Septimo nota di
atur vltius sacrificiū laudis. H̄
sacrificiū dicit sacrificiū laudis:
quia in hoc sacrificio magnitudi
ne potencie demētiae et misericordie dei
recognoscim⁹ et ad mēoriā reuoca
mus qd̄ est laudare. Vel scdm̄ ino
centiū dicit sacrificiū laudis: q̄a

scdm̄ dicit̄ apli q̄q̄ facere debetis
om̄ia in laudē dei agite, ut deus lau
detur in vobis. Vel dicit sacrificiū
laudis: q̄a tū deo q̄q̄ offerim⁹ sua
sibi reddim⁹ nō nrā largim⁹. Vñ ip̄
se dicit in ps̄. Si esuriero nō dicit̄ tū
bi, meus est enī orbis terre et pler
tudo eius. Nūq̄d māducabo carnes
turoreū: et t̄p̄ imola deo sacrificiū
laudis. Qui enī alterū laudat nō
sua sibi offert: sed ea que in illo facit
extollit. Vel dicit sacrificiū laudis
quia dñs hoc sacrificiū qd̄ representat
p̄ illud sacrificiū grāias agens et lau
dans instituit. Vel ideo quia p̄pter
hoc deū maxime laudare debem⁹ q̄a
nō solū dedit se nobis in p̄cā sed
etiā in abū: ut p̄ p̄cā redimeret nos
a morte, p̄ abū aut̄ aleret nos ad vi
tā. Vñ dicit q̄ māducat me vni
p̄pter me. Sequit̄ pro se suis q̄: nō
delicet pro suis cōsanguineis affi
nibz et familiaribz et amicis. Sup̄
quo uerbo dicit inuocētus. Licet enī
tenem⁹ diligere inimicos scdm̄ illud
saluatoris diligite inimicos v̄os:
seruare tamē debem⁹ ordmē cari
tatis: ut illud cāntoz n̄. Intro
duxit me rex in cellā vniariā et
ordinauit in me caritatē. Nā apls
ad galathas bñ dicit dū tēpus ha
bem⁹ operem⁹ bonū ad om̄es: max
ime aut̄ ad domesticos dei. Dicit et
go pro se quia pro seipso debet ora
re: eo q̄ ordiuata caritas a seipso
incipit. Suis q̄ hoc p̄tinet ad illos
pro quibz tenet. Tūc sequit̄ pro redē
tione altarū suarū. Hic tangit p̄cā
palis et p̄ma causa p̄pter qua hoc
sacrificiū offerim⁹ saluet̄ pro redē

hione aiaru id e remissione padu
 quibz remissis aia e redempta. **Matthaei**
xxvi. Hic est calyx noui testameti
 qui pro multis effudet' in remissione
 peccatu. Et subiungit' alie cause ppt'
 quas etia offerri' ppter quas etia
 offerri' saluet' pro spe salutis id e
 pro salute sperata. spe namq' salui sic
 ti sum' scdm aplm. Offerri' etia pro
 salute meus et incolumitate corpis
Na utraq' sanitas e a dno qui dicit
 salus pli ego su. Veru etia utraq'
 sanitas prouenit ex redemptione me
 id e ex remissione peccati. Hic etia etia
 de reatu peccati procedit infirmitas vtri
 usq' scdm finem ueritatis. Ecce inquit
 dicit' sanus factus es: ia noli perire
 ne deterius aliqd tibi contingat. **Iohis**
vi. Sed orit' dubitatio qre hic orat'
 pro salute id e pro sanitate corpis.
 cu tamen aplus dicit' vltus i infirmi
 tate pfiat'. Et iteru. Cu cu infirmos
 tue foctos su et potens. **Andet'** q' ip
 se loquit' tanq' pfrus: nos aut' fragili
 tate nram recognoscentes oram' pro
 salute corpis ut deus infirmitati nre
 redescendens a nobis occasione ipan
 eant pcludat. Vel scdm inoentiu ora
 mus pro sanitate corpis ut nobis
 sanitate seruata uel reddita refera
 mus in ecclia gratia actiones. Et
 nota q' tria sut bona hominis saluet'
 corporalia spualia et eterna videlicet
 infirma media et supma pro quibz di
 cit' se sacerdos offerre pro incolumi
 tate corpis id est pro corporalibz pro
 spualibz id e pro redemptione aiaru
 pro eternis id est pro spe salutis. **Na**
 et dicit' docet' pro hns tribz orare i se
 cunda et tercia et quira petitione ora

tionis diuice. Offerri' ergo sacr
 ficu laudis pro etius ut dent' nobis
 in pnuu. pro spualibz ut dent' nobis
 i meritum. pro corporalibz ut dent' nobis
 in amicitia: ut p her et ista puenia
 mus ad illa saluet' eterna. reddunt
 tibi vota sua et. **Dicit' glosa** vota st'
 que voluntarie pmittunt': qd libere
 et volente deo vouere et reddere votu
 debent'. Vel quia dicit' tibi reddunt
 vota sua no debent sed ut possunt. **Na**
 est dubiu quia videt' esse cotradictio
 in vobis cu dicit' tibi reddunt vota sua:
 qa nra donant' et aliena reddunt'. Si
 ergo vota sut sua saluet' pli tuc
 non reddunt sed potius donant': et eot'
 tra si reddunt no sut vota sua sed ali
 ena. **Solut'** inoentius dicit' nobis
 bonu hois est et dei: dei p autoritate
 gratie. qa nullus vouet aliqd bonu
 sine adiutorio gre dei. Est hois ppt'
 libertate arbitrii. In qtu em sut ho
 minis ronabilit' dicit' sua: i qntu
 dei ronabilit' reddunt' deo. qa omne bo
 nu de sursu est descendens a pre lu
 nu i. **Jacobi pmo.** Ppter hoc dicit'
 aplus. No aut' ego sed gra dei me
 tu. Et iteru. Conduitores dei sum'
 sequit' eterno deo viuo i. **Vbi scior**
 du q' homines dicit' dn ymagines
 et demones. **Hotes** quide adoptiue
 vni psalmista. Ego dixi dn estis.
 Demones vsurpatiuie. **Ps.** Omnes
 dn getu demonia. **Na** vsurpat' sibi
 honore dei et nome deitatis ut gen
 les deapnat. **Ymagines** vero dicit'
 dn nūcupatiue. **Vn sapie xii.** Infel
 lices sut iter moctuos spes illoru
 est qui appellauerit deos opa ma
 nuu suaru. **Pnu** saluet' hoies sut

vini et ueni et non eterni. **S**edi salu-
cet demones sunt vini sed non ueni
net eterni eternitate glorie uel nate
quous uoluntate dei. **S**ed terni saluz
ymagines non sunt vini net ueni net
eterni. et ergo nulli illorum hor lau-
dis sacrificia offert: sed illi soli
salicet in diuine trinitati que est so-
lus deus uini uerus et eternus
yino uita ueritas et eternitas. **Q**
deus est solus per essentia prout de se
testatur dices. **E**go sum deus et non est
alius deus propter me. **H**uius ergo est adu-
que principaliter exhibet in sacrificio. **Q**
ergo tres per sone diuine operantur in hoc
sacrificio: ideo ratione patris cui attribui-
tur eternitas dicitur eterno. ratione spe-
sati cui attribuitur uiuificatio dicitur
uino. **U**nde dicit **J**ohannes **S**piritus est qui uiuifi-
cat. **S**ed ratione filii cui attribuitur uer-
tas dicitur uero

Communicantes et memoriam uere-
rantes. **I**n primis glorie spiritus uirginis
marie genitricis dei et domini nostri ihesu
christi. **S**ed et beatorum apostolorum ac mirri-
tuorum petri et pauli adree iacobi io-
hannis thome iacobi philippi bertho-
lonie matthei symonis et thome in
ni cleti clementis fisci corneli cypriani
laurentii crisostomi iohannis et pauli col-
me et damiani et omnium sanctorum tuorum
quorum meritis precibusque rocedas ut in
omnibus precationibus tue muniamur auxi-
lio. **P**er eundem christum dominum. **I**n hac parte im-
plorat suffragium sanctorum per quod confuta-
tur error ualdensium. qui dicunt quod sancti
non sunt invocandi eo quod non faciunt orationes
pro nobis net eorum medicina est
habenda net corpora ipsorum ueneranda
insistentes hinc rationibus. **C**orpora

sanctorum in eterna sunt et nichil sentiunt
ergo nichil prodest ea uocari. **I**te autem
sanctorum sunt in celis et ideo seruicia non
percipiunt uidentur ergo quod eis non sit ser-
uicium net uocandum. **I**n yfidi et
ceteri duces que ceterum omnimode ueritatem
dissentientes in ualidis rationibus intantur.
quorum ut error reprobetur rationes eorum
dissoluantur. et dicitur quod sancti sunt inuo-
candi pro ut cetera faciat et facere do-
cet quod ipsi nostras orationes et deuotiones
percipiunt. cuius ratio est secundum ueritatis
deum gaudium est angelis dei super uino
percepe penitentiam argente. **S**ed esse
cualiter idem et non minus gaudium animi
sanctorum sicut et angelorum igitur et ipsi
de nostra penitentia et bonis et uirtutibus
operibus gaudent et letantur: et si gau-
dent cognoscunt. quia quomodo que de
eo quod non cognosceret gauderet. **S**edi
ratio huius est. **I**ntellensus potest in omni
intelligibile sibi proportionate: sed orationes
nre sunt proportionate malis sanctorum
et cognitioni ipsorum: ideo ergo percipiunt
eas. **S**ed adhuc de modo per que modum
percipiunt nostras deuotiones et orationes
sursu puehant in celum iuxta illud tho-
bie xii. **Q**uando orabis cum lacrimis op-
tuli oratione tua domino. **U**el isto modo quia
in diuina essentia uidentur tunc in spu-
culo eternitatis uidentur omnia. **U**nde gre-
gorius. **Q**uid est quod non uidet quod uidet
omnia uidet. **I**te instat quod sancti non faciunt
orationem pro nobis: quare ergo esset
inocandi. **E**t arguit sic. **U**el sancti quod
deus uelit illum saluare. si sancti non esset
nate quod pro eo orant. **S**i sancti quod non ue-
lit eum saluare. et quod prestatum sit ad eter-
na damnationem tunc oratio fieret frustra:
tunc: modo deus et natura nichil faciunt.

frustra. **Tercio** de aia. et pmo reli. **Ibi**
aliqui doctores vident qd no est nat q
aliqui scis vident an deus velit illu sal
uare an no: qm ista cognitione deus
sibi soli reseruauit. **Alii** dicunt dato
qd scis sciat qd deus velit hoiem sal
uare adhuc scis orat pro eo et no
frustra: quia sicut deus disposuit si
ne sic et ordinata in fine. **Un** sicut
disposuit illu saluari sicut et dispo
suit media p que saluat saluet p me
rita et intercessionis scoru: et sic nec
oratio hois nec scoru erit frustra. **Cor**
pora ena ipsoru debent venerari. **Na**
ut dicit damascenus in libro qro ca.
v. qtuor de multis corpa scoru a no
bis sut veneranda. **Na** ipsa scoru cor
pora fuerat pmpuuaru dei replu
xpi alabastru spualis vngueti fo
res diuini. **Et** augustinus libro de ci
uitate dei addit et organa spuis sacra
vnde idem sic loquit. **No** sut cotep
nenda sed plimiu reuerenda corpa
sacroru: quibus cu adhuc viueret
spuis scis qsi qbusda organis ad o
ne bonu vsus est. **Secdo** nota sacer
dos scdm prius pmissa ia in canone
agit ea que figurata sut in hns que
pangebatur sacerdos legalis. **Portabat**
thuribulu carbonibz viuus plenu in
sca sacroru et in ronali veste quada
qd figurabat humerale qd defert
nr sacerdos intulit noia scoru p m
saluet noia xn ptiartharu filioru
iacob seu isrl. uel noia xn tribuu
isrl ab hns deuocatis. **Sic** et nr sacer
dos qm vult sacrificare debet habere car
bones ignitos qui viu noimnt id est
feruore deuotionis in mente et sple
dore in opere habere: et sic amoxe di

81.
uino inflamatus plenus vtutu odo
ribz dno deo adolere incensu ut sic
deo offerat sacrificiu in odore suau
tatis: sicut et iste intulit noia scoru
p m sic et sacerdos noue legis habe
bit nomia sacroru id e aploru et me
turu. **Et** p hoc tropologice significat
qd sancti in fide et bonis operibz sunt
mutandi. **Un** sicut et sacerdos scoru
mediana habet: sic coru exepulis in vita
sua se regat et eos mutet. **Un** nichil
prodest scoru mediana habere si eos no
mutam bonis moribz et operibz. **Sup**
quo dicit sic iohes epus in quada omie
lia de miribus. **Qui** scoru merita reli
giosa caritate mirat qm q iustoru
gloria frequeti laude colloquit. **coru**
mores scoru qz iusticia mutet: qm
que delectat facti alicui meritu: de
lectari debet par cura cultu dei obse
qui. **Cre** aut mutari debet si lau
dat aut laudare no debet si mutari
detrectat id e negligit uel cotepnit:
ut qui aliu laudat laudabile se red
dat: et qui scoru merita mirat mira
bilis ipse vite scitati reddat. **Na** si
ppterem iustos fideles q diligim q m
ipsis fide iusticia q suscepim: possum
et nos esse qd sut si faciam qd ipsi
faciunt. **Hec** iohanes epus. **Tercio** no
ta. dicit pmo in lra roicantes p qd v
bu ostendit qualiter sacrificiu laudis
sit offerendu. **Est** eni hoc sacrificiu
offerendu in coione scoru id e in viu
tate fidei scoru in fide qua vna cu sab
roiam uel pncipam. **Sup** quo sic
loquit innocencius. **Quia** extra viuita
te no est locus offerendi sacrificiu viu
tatis: ideo scoru mediana coiam in sa
crificiu qtm in coione scoru sacrificiu

offeram? **S**criptum est enim. **A**lienige-
na non uellet ex hinc quia facti sunt: et
ideo ad eum agni scilicet corpus christi re-
cipimus. **S**olum hinc qui nre conuictus est
domini uidelicet hominem domesticum fi-
dei a peccato ad plebem ab apostolo usque ad
publicanum. **C**onsecrare enim est purificare
in uia id est in statu huius ecclesie mul-
titudinis conuictum id est purificatum cum factis
in fide: quia nos fide habemus sicut et
ipsi habuerunt: et ideo credimus quod et
ipsi crediderunt. **E**t similiter conuictum eis
per spem: quia illud quod ipsi sperauerunt et
nos speramus: et in uia eis conuictum
per uisionem et rem speratam: quia fidem
consequitur uisus et spem res sperata.
Subiuigit et memoriam ueneritatis. **N**o-
ta hinc sunt facta a nobis uenerandi et
inuocandi huius damascenus libro primo
capitulo uic octo ponit causas que pro
uina conuictum: scilicet quia amici dei
sunt filii dei heredes dei et duces nri.
De primo dicit **iohannis xii**. **I**am non dicit
uos seruos sed amicos. **D**e secundo **iohannis**
primo **D**edit eis potestatem filios dei fieri.
De tertio ad romanos **vi**. **S**i autem filii dei et
heredes: **D**e quarto damascenus ita di-
cit. **S**i quis multum laborat ducere muer-
tore qui eum alicui rei mortali addu-
cit: et pro eo ad ipsum uerbum faciat: quod
tomagris duces generis humani non pro
nobis ad dei interpellationes faciunt
honorandi sunt repleta eis erigendo et
memoria eorum uenerando. **S**ecunda causa
hinc factis honorari et eorum festa cele-
brari est: quia eos honorando re nos-
tra agimus: nam eorum festiuitas nra
est. **D**icit apostolus. **O**mnia uera sunt nos-
tra aut christi **C**aritas autem omnia conuicta fa-
cit. **T**ercia causa est ut habeamus eos

intercessores pro nobis qui legitur **1**mo
regum capitulo primo quod berfabee qui misit
tat' puteus satietatis per quam interelli-
git' ecclesia triumphas impetravit filio
suo regnum. id est nobis in ecclesia mili-
tante regnum celorum. **Q**uarta causa quia
in hoc eis uice reuendimus: quia ipsi ce-
lebrant festum de nobis eo quod quidam
est angelis et factis in celo sui uice
perdere penitentiam agere. **Q**uinta cau-
sa est ut eos imitemur. **P**ro eorum enim ex-
empla ad eos imitandum puocant. **S**exta
causa pro nre securitatis augumentum
et ad spei subleuationem. **S**i enim ho-
mines mortales nobis similes po-
tuerunt ita sublimari et nos poter-
imus similes: quia manus domini non est
abbreviata. **S**eptima causa est pro dine
maiestatis honore: quia deum in factis ho-
noramus et mirabile predicamus quod eos
facti fuerunt. **O**ctaua causa ut uisa
eorum pulchritudine et cognita mudi-
tia homo confidat de suis partibus et ter-
rena concupiscat sicut et ipsi fecerunt.
Sed dubium est hinc hinc in canone et in
celebratione missarum factis memoria
uenerunt. et eorum auxilium implora-
mus. **R**udet' quod hinc multe sunt cau-
se. **P**rima causa est ut antiquorum peni-
et factis ueteris testamenti moribus co-
formemur. **D**icit **hieronimus** dicit **I**n hac
enim commemoratione factis illud obseruat
ecclesia quod antiquis consuevit agere ut
in orationibus suis factis memoria recolat:
quod eorum meritis finalius optineat
quod implorat. **S**ic enim factis moyses per
perdo ipsi intercedens penitentiam memoriam in-
posuit. **R**ecordare inquit abraham
ysaac et israel seruorum tuorum. **Exodi xx**
xv. **S**ic enim marcus in fornicare legitur

se dicit. **Daniel** m^o. **Et** sum^o ne aufe-
ras misericordiam tuam a nobis dñe deus
nr̄ p̄r̄ abrahā diloni tuū et ysaac
seruū tuū et isel' id ē iacob qā nome
fuit mutatu sc̄m tuū. **Et** subiūgit
vultū enī p̄m̄ merita filius suffra-
gaur'. **Vnde** cū exēctua dñi auxiliū
imploraret audiuit. **P̄ceptū** v̄be h̄ac
et saluabo eā p̄r̄ me et p̄r̄ dauid ser-
uū meū. **Acto** regū xiv^o. **Et** alibi le-
gū saluabit m^o regū xvi^o cū cora salo-
monis depuatu esset ut sequer̄ deos
alienos dixit hayas sylonites ad
therobon. **Hec** dicit dñs ecce ego
sanda regnū meū de manu salomo-
nis. et dabo tibi decē tribus. uaiūp
tame vna tribus remanebit ei p̄r̄
dauid seruū meū: ut remaneat lu-
terna dauid seruū mei cūctis diebz
corā me in iherlm. **Vñ** p̄r̄ter dauid
seruū tuū nō auctus fuit xpi tuū.
Ecce qmō dñs p̄p̄at salomonū p̄r̄
merita dauid patris sui. **Vñ** legit' q
p̄r̄ p̄am dauid qd̄ cōmisit cū betsa-
bee vxore v̄be que p̄curabat interfi-
cere opmno fuit in cordibz ppli isrl'
q̄ p̄p̄terea filius suus ip̄sū p̄sequela-
tur: et dñs h̄ec fieri p̄m̄isit. et post
morte dauid ista opmno p̄m̄isit in
cordibz ppli q̄ esset depuatus. **Can-**
de cū salomon edificasset templū et
illud uellet cōsecrare. et cū archa of-
ferebat: et circuitus circa tēplū fie-
bat sicut antiquitus fieri solebat
ipsa ostia tēpli p̄ se clausa fuerūt.
in q̄ nemo introitū habere poterat
et tamen intus nemo fuit qui ostiū
serasset: ipsi sacerdotes foras a tē-
ostū existentes diuinitus inspi-
rati ceperūt canere illū psalmū

12
memēto dñe dauid. **Et** cū decātaue-
rūt illū vsū p̄r̄ dauid seruū tuū
stati ostia fuerūt apta: et tūc p̄mo
error a cordibz ppli fuit remotus q̄
dauid nō esset depuatus. **Hic** iterū
patet qmō dñs nr̄ salomonē hono-
rauit. p̄pter dauid p̄rem suū: et qmō
merita p̄ntū multū suffragent'. **De**
caudo ecclia mēorat' sc̄dū noui testa-
mētū in cōsecratione hui' sacrificij
nō ut aliqd̄ opent' ad cōsecrationē
hui' sacramenti. sed ut corū meritis
iuuent' et satisficem: q̄tin' digne
et salubrit' hui' sacrificij oblatio-
ne p̄ficiam'. ut ap̄loz effectū gr̄e
corū meritis cōsequam' p̄ eā. **Sicut**
enī meritū passionis xpi nō plenarie
est app̄m̄iatū in seip̄sū sed p̄m̄uabit'
in om̄ibz saluandis p̄ collationē gr̄e
hic et glorie in futuro: sic et beata
virgo maria apli m̄itres apli m̄itres
cōfessores. **Su**uhabūdāter merue-
rūt: ut de eorū memoria redū-
dancia meritorū etiā nobis subue-
niat: quibz p̄pria merita nō sufficiunt.
Et ex istis redūdancis duals salis
meritorū xpi et sutorū orit' thesau-
rus. de quo ecclia p̄ papā et ep̄os idul-
genas distribuit. **Tercio** hoc fit p̄-
ter figuris ueteris testamētū. **Sicut**
enī sacerdos legalis noīa x̄n̄ tribuū
tulit in sc̄a sanctorū: sic sacerdos
nos̄ter noīa sc̄orū q̄ nos p̄cesserūt
tāq̄ p̄res nr̄i sacrificaturus mēora-
tur. **Quarto** cōiucantes mēoria uene-
ramur ap̄loz et m̄r̄m et p̄cipue
glorioso uirḡis marie: ut de corū
suffragio de fide p̄ducam' ad sp̄m
de sp̄e ad rem. de uia iūseam' ad pa-
triā. de stadio p̄curam' ad uenūm

Her innocētius. Itē dubitat q̄re
dicit mēoria venerātes et nō solep
nitate. Rōndetur q̄ hoc fit ideo q̄
mēoria m plus ē q̄ solepnitas. q̄
ecclia d̄ aliquibz s̄is fuit mēoria
d̄ quibz nō fuit solepnitate: et q̄
libet die factōru habem mēoria q̄
cū singularit̄ et diuisim nō pag
mus solepnitate. Itē dubitat q̄re
ante cōsecrationē fit cōmēoratio s̄o
rū: et post cōsecrationē iterū ibi. **N**o
bis quoq̄ p̄cōribz **Innocētius** soluit
dices. Verū quidē in ea cōmēoratio
ne que fit ante cōsecrationē corpōris
xpi s̄cōrū suffragiū implorat: q̄ nū
mirū corpō xpi multo qd̄ ē vniūsu
lis ecclia anq̄ cōsecrat̄ id ē ateq̄
regniū adueniat necessariū est i vna
suffragiū s̄cōrū ut meritis eorū et
diuine p̄tationis muniam auxiliō.
Sed postq̄ fuerit cōsecratū id ē post
q̄ regniū aduenit id ē p̄ia secuta
s̄cōrū tūc nō indiget auxiliō s̄cōrū:
sed ut p̄e et societate s̄cōrū aplōz
uel cū factis aplis habeat. Ergo pos
terū dicit nobis quoq̄ p̄cōribz p̄e
aliquā et societate donare digne
ris cū s̄is tuis vt infra patebit.
Et in s̄cōrū cōmēoratioe et i mēo
ria s̄cōrū suppletur cū p̄mitiū s̄is
qui d̄re videbant̄ de p̄ia cōmēo
ratioe. et cōmēoratio s̄cōrū repetit̄.
Ex quo colligit̄ q̄ secreta q̄ s̄cōrū
alios canon et actio nūcupat̄ nō
ab vno sed p̄ticulari a pluribz p̄e
ditur fuisse cōposita. sicut et i p̄i
cipio canonis fuit ostensū. Et spe
cialiter her uba canonis scilicet
coitantes 2° cyprianus papa ali
us cyprianus papa addidit. Sub

iūgit̄ in p̄ius gloriose v̄gis 2°
Recte p̄cipalit̄ in hoc sacramento
fit mēoria v̄rgis gloriose cū ipsa
sit p̄cipua it̄uētrix p̄ nob et dispen
satrix d̄i q̄ singularit̄ amica generis
huāni salutis n̄re autōre hunc mūdo
effudit p̄sonalit̄ q̄ in tēplo optulit.
2° p̄ merita eius et intercessionē n̄ri
oblatio acceptabilis deo reddit̄: me
diante ipsa hoc sacrificiū laudis cō
secuta sum̄ et habem̄. **E**t nota q̄ h̄
sex inuūt̄ laudis p̄conia p̄mo inuūt̄
p̄cessibilis dignitas cū dicit̄ in p̄ius.
q̄ p̄e omibz est honorificata et dig
nificata: ideo p̄e omibz s̄is eius cura
liū et intercessio est imploranda. **S**ecū
tāgit̄ eius felicitas inaccessibilis cū
dicit̄ gloriose: q̄ sup̄ oem̄ ierurthū
angelōrū est exultata. **V**n̄ in p̄s lxx
xvi^o dicit̄ gloriose dicta sūt de te. **E**t
tio tangit̄ eius v̄ginitas iammissibilis
et p̄etua cū dicit̄ semp̄ q̄ v̄ginis. **V**n̄
in monasterio s̄i victoris parisiū ē
quedā ymago b̄e v̄rginis ad cuius
pedes habet̄ iste versus. **H**ū qd̄ erant
ner̄ erā qd̄ sū. nūc dicos v̄trūq̄. **S**en
sus hui^o vsus est. **H**ū qd̄ erā saluet̄ v̄go
sicut ante. **ner̄ erā qd̄ sū saluet̄ mater.**
Sed nūc sū v̄trūq̄ saluet̄ m̄r et v̄rgo
Et in hoc patet error elmdn heretia
et aliorū auditō maritanorū repro
bat̄ qui dixerūt maria xpi genitrix
post xpm̄ plures peperisse filios. **E**t
to tangit̄ inuūalibz celebritas et subli
mitas regalis cū dicit̄ mare: maria
nūq̄ s̄riate id ē in lingua s̄ra d̄nā
imp̄etut̄: et n̄cipit̄ur illūatrix
nā de ea n̄tatur cū v̄ta gloriose
lucē dedit̄ seculo. **Q**uō tāgit̄ eius
mirabilis fecūditas cū dicit̄ genitrix

as. In hac enim sola uirginitas et fetu-
ditas sunt conexa et colligata. **Sec-**
to tangit eius fetus imensitas cum di-
cat dei. Unde non solum hominem sed etiam
deum genuit. Unde **theodorus** in sermo-
ne de assumptione uirginis gloriose di-
cit non solum maria christi theros sed theo-
teros id est non solum matrem christi sed etiam ma-
trix dei dicitur esse. **Subiungit** hanc etiam be-
atam apostolorum tuorum. Merito hic fit memo-
ria apostolorum quia ipsi tradiderunt nobis for-
mam et ritum offerendi hoc sacrificium. **Primum**
corinthios xi. Et huius sacrificii tes-
tes fuerunt passio christi que in hoc sa-
crificio memorat ubi predicauerunt. et
effusione sui sanguinis tam testimonio
probauerunt. Et notat duodecim apostoli et
non uires qui pro testamento dei et pro
testimonio fidei in articulo sua
coram tradiderunt. **Sequitur** et nunc
quis posset obicere quod non bene dicitur a
apostolo ac nunc tuorum quia hic nominat
iohannes apostolus et euangelista: quod tamen
non existit nisi uires domini domini **iohannis ultimus**
Sic enim uolo manere. **Rudet** secundum be-
atam **gregorium** quod duo sunt genera mirum.
Unum mentis et uoluntatis: alterum in me-
te et actione similes. Et subiungit beatus
gregorius. Itaque uires esse possumus
etiam si a nullo ferro patientiam trua-
dem. **Itaque** quippe a psequete est mirum
in apto opere: ferre uero cotumelias
et odiente diligere mirum est in oculi
ta cogitatione. **Fili** zebedi salicet
iacobus et **iohannes** quibus uterque p
mirum non occubuit: quod tamen uterque
calice domini biberet audierunt. **Iohannes**
euangelista p mirum nequaquam uita fini-
uit et tamen mirum existit: quia passione
qua non sustinuit in corpe seruauit

113
in mente. Et nos ergo exemplo eius sine
ferro uires esse possumus: si patientiam
in animo ueruat custodimus. Et idem. **Si**
enim adiuuante domino nos uirtute paci-
e seruare cotendimus. et in pace ec-
clesie uiuimus palam mirum tenemus
Sequitur petri que dominus fecit clauige-
rum celi et caput ecclesie: qui in primitiua
ecclesia modum consecrationis et celebra-
tionis misse aduixit ultra uerba con-
secrationis domini uerba aduixit oratione
dominica: secundum que modum in partibus orienti-
alibus dicit celebrasse: ubi post pas-
sionem domini quatuor annis cathedra tenuit
sacerdotale. ut dicit rationale.
Pauli. qui in ceterum celum raptus de ue-
ritate huius sacramenti fuit informatus:
et multa nobis secundum quod accepit a domino
tradidit de hoc sacramento. et modum
consecrandi et suscipiendi ut **primum** ad **co-**
rinthios xi. Conuenientibus uobis in
uino. Et iterum. Ego accepi a domino
et tradidi uobis. **Andree** quod de uerita-
te huius sacramenti cum egerit multum dis-
putauit ut habet in eius legenda
Jacobi intellige maioris salicet fratris
iohannis euangeliste: quod maior dicitur eo quod
uocatione prior quam alter: pius enim fuit
uocatus ad apostolatum quam alter. **Etiam** pius
ad regnum celorum uenit: quia ipse pius
in fidei testimonium et huius sacramenti
in apostolus fuit miraturatus: secundum quod
dicitur **actuum xii.** misit herodes rex
manus ut affligeret quosdam de eccle-
sia. occidit autem iacobum fratrem iohannis
gladio. **Iohannes** quod in cena et hora
institutionis huius sacramenti super per-
tus domini recubens altitudinem misse
in huius ubi incarnati et uenerabilis
sacramenti pre ceteris excellentissime

hauit. Na q̄s euāgelistarū tāta
cōmēorat de pane illo celesti sicut
iohēs: et patet examināti q̄ nullū
ut manifeste apparet iohēs x̄i p̄
totū implm̄. Thome qui in loca cla
uocū dñi nr̄i ih̄u xp̄i digitos suos
intulit. et manū suā in latus xp̄i
ad fidē confirmandā corp̄is impas
sibilis et glōrificati qd̄ assūperat.
p̄ resurrectionē de qua dubitauerat.
Jacobi minoris qui fr̄ dñi agnoscit
eo q̄ smullm̄ dñō fuisse p̄hibetur:
et iustus cognoscitur rōne eius ex
cellentissime s̄tatis. Hic iter cete
ros ap̄lōs post ascensionē dñi p̄tifi
calem dignitatē ordinatione sp̄s
sūcti et ap̄lōrū accepit: et in eisdem
hierosolimis ep̄is existens p̄mū
hoc sacramētū dispensauit. Genea
logia istius et quorūda aliorū cōti
netur in h̄is metris. Anna solet
dua tres cōcepisse marias. Quas
genuere viri ioachim deophas su
lome q̄. H̄us duxere viri ioseph
alphēus zebēdeus. Prima parit xp̄m
iacobū q̄ s̄c̄da minore. Et ioseph iul
tū peperit ei symone iuda. Tercia
maiorē iacobū voluere q̄ iohanne.
Sequit̄ bartholomei q̄ solus nobil
et phiis iter ap̄lōs phiim̄ verā dei
sapienciā agnouit: pro cuius testio
mo viuis exornatus fuit. Philyp
pi p̄ cui⁹ hesitacionē quā habuit de
patre eterno et inquisitionē quā fe
cit dicens. Dñe ostende nobis patrem i
formati sum⁹ de ore veritatis de
ineffabili vinitate patris et filij qui
sub hoc sacramento cōtinet. Na et dñs
ei respondit philyppe qui videt me
videt et patrem meū: nō credis q̄a ego

m̄ patre et p̄ in me est. Johis xvi. Et
tandē sup̄ta ueritate ex alto totalit̄
cōfirmatus usq; in fine p̄seuerans pro
cōfessione et cōstati p̄dicacione fidei
rōne cui⁹ os lapidis interpretat̄ passio
ne crucis interijt. Mathei q̄ de tholo
neo vocatus dñm̄ sequit̄: et sic de
publicano factus ap̄lūs: q̄ tū hoc sa
cramentū in altari imolaret et trar
taret oculis fuit. Symonis media
cōcepta ad differentia hui⁹ uois in
monis media p̄ducta qd̄ est nome p̄o
p̄tū cui⁹ dā iustia a terentio introdū
ti. Et dicit̄ symon a sym qd̄ ē con et
matthia purga: q̄si seip̄m et sen
sualitate refrenādo. Et hebreice sy
mon latine obediens uel audies int̄
pretat̄. Et ad differentia symonis pe
tri dñs est symon thanaeus de vi
ro galilee scilicet thana: ubi dñs a
quā in vinū mutauit. Et in vno euāg
lio vocat̄ zelote. Thana quippe zelus
interpretat̄. vñ zelotes id ē emulatox:
et idē est thanaeus et zelotes. Vel i
terpretat̄ ponens tristitia que sibi be
ne cōuenit: q̄a habuit obediencia
p̄ceptorū p̄ executionē: tristitia af
flictorū p̄ cōpassionē. zeli autē p̄ cō
stantē feruore d̄lacionis. Hic sc̄c̄m
coione in articulis fidei asseruit: in
quo et hoc sacramētū p̄cipuo rōto di
cat̄ apte demonstrauit. Thadei q̄ et
iudas iacobi et nō scarioth dicit̄. Et
sincerissime hoc sacramētū et fidelit̄
sime credidit: et in noie ih̄u xp̄i con
sequi remissionē peccorū sc̄dm̄ qd̄ illi
articulū in simbolo aduixit. Hic
enī thadeus dicit̄ quasi ap̄phēdētis:
ipse enī ap̄phēdit xp̄m p̄cipue p̄ fidē:
fortiter tenuit nec dimisit. Dicit̄ et

uidas iacobi supple fr et iacobem
xpi. **Quat'** et uidas qd' m'p'dat' rōfi-
tans uel gloriosus ul' p' ethymologia
quasi iubila dans. Ipse eni' habuit
cōfessionē fidei gloriā regni et ubi
lū m'itū gaudiū. **Ite** m' eadē hyst
tōria dātis est lebeus qd' m'p'dat' cor ul'
p'iu' cor seu cultor cordis. **Sequit'** **Imi-**
lur uoianē duodecī m'ēs. Et merito fit
medica n'rm. quia ipi semetipsos op-
tulerūt hostias uiuetes et acceptabi-
les deo pro cōfessionē uois xpi: signa-
ter sanguinē suū fuderūt in quo de
xpi passione gnti fuerūt au' med-
na h'c agit. qd' o'nderūt im' qui
p'mus papa fuit post b'm petru. Sed
si m'stat' tū scribit' de s'co demente
q' iste fuit p'mus papa post b'm petru
Ibi s'cōdū petrus ordinauit demētē
papa. mortuo s'co petro noluit s'cūs
dementē succedere b'ro petro in papatu:
ne in cōsuetudinē duceret q' b'rius pa-
pa substitueret aliū. et sic heredita-
tie s'c'arū dei possiderent. ideo p'misit
huū et illū in papa ordinauit. Quo
mortuo p'misit dētū. et illo mortuo
s'cōm institutionē s'c'i petri electus et
cōpulsus papatu suscepit: et sic se-
cūda m'stitutionē et ordinationē et
uolūtate expressa fuit p'mus a beato
petro. **Sixti** qui fuit m' et papa uite
s'c'i sime: qui m'ltā cū r'atūo angelico
deceauit. saluet cū s'cūs. **Corneli** q'
fuit papa et m' successor s'c'i fabiani
Cyprian qui fuit ep'us carthagine
sis in cui' corde aurea figurā crucis
apparuit: rōne istius q' in m'p'ia
reuerētia passionē xpi tenuit. **Cri-**
logoni m'ēs **Johānis** et pauli **Jo-**
hānes et paulus m'ēs p'm'ij et p'

84
positi constantie filie constantinū ipato-
ris duo potētes de quib' canit ecclia
Isti sūt due oliue et duo adelabea
quos fides et passio fecit esse germa-
nos. **Laurenti** dispensatoris hui' s'c'i
m'eti et archydracom quē syxtus pa-
pa nō degenerē in officio am'istrati
hui' sacramenti sed fortiter pugna-
tem et triūphantē ostendit: sine q'
nō cōsueuerūt hoc diuinū offerre
sacrificiū. **Cosme** et **damiani** q' fides
fuerūt utriq' in arte medicāe p'darissim'
q' medicinā corpale p'pter deū exhibē-
tes: a uero medico xpo ad testionū
fidei sūt uocati ad medendos lāguo-
res aie. Sed diceret q's **Cū** adhuc m'l-
ti sūt m'ēs q' claruerūt multis m'm-
nulis etiā tēpore aplōrū ut s'p'ialit'
fuit b'tūs stephanus p'thomi' et bar-
nabas cōp'ius pauli. q're isti h'c e-
tā nō ponūt et nomināt. **Rūdet** q'
quia canon iste est in s'piratione diui-
na cōpositus: ideo isti q'lex diuina
reuelatione h'c sūt m'sc'ri sūt nomi-
nandi et nō alii. **Un'** legit' q' aliqui
sūt p'ēs q' h'c uoluerūt aliquos iter-
ferere et alios remouere: in trasti-
no nomia eorū quos remouebāt il-
lis quos m'scribebāt delectis iuene-
rūt aureis l'ris m'scripta. **Quapp'**
nullus tāte audacie debet esse q' ali-
quē s'c'i addere uel deponere p'miat
Sed dubiū relinquitur q're nō sit cō-
mediatio cōfessorū et papue doctorū
qui hereses cōtra hoc sac'inetū m'sur-
gentes radiatus erudicauerūt. et
cū hoc eorū medicā ab ecclia magni-
fice reuerat. **Innocēti**us uidet q'
canon pius fuit editus q' ecclia me-
moriā celebraret cōfessorū. **Na** se

re omnes facti q̄ noiant̄ in canone p̄
cesserūt siluestriū papā p̄ter iohāne
et paulū marcellinū et petrū q̄ pri
mo successerūt. **E**cclia uero post tēpo
ra bti siluestri incepit ueneri mēo
ria cōfessorū. Et signū hui⁹ est. q̄
singule sedes epales in ciuitatibus
iuxta dispositionē s̄i petri institute
nō in cōfessorū mēoria. sed ad honore
ap̄lōrū et m̄rtirū et p̄cipue uirginis
marie antiquitus fuerūt dedicate.
Alter dicit q̄ hoc sacramētū ē insti
tūtū in mēoria passionis xp̄i: Et er
go illoꝝ qui etiā pro xp̄o passi sūt
et sanguine effuderūt rite fit mēoria.
Sed cōfessores nō sūt in publico pas
si: ideo nō fit eorū mēoria. **Vñ** **Wil**
helmus in rationali sic dicit. **H**oc
sacramētū est sacramētū amoris ideo
ip̄s sacri misterio debet solum fieri
memoria de illis in quibz speciali
apparuit signū ueri amoris xp̄i. In
ap̄lis apparuit p̄ tyaliū spontanea
abiectione dicente petro. **E**cce nos re
liquim⁹ omnia. mathei xix. **M**irites
p̄ corporū cōmēns cōpositionē. **S**a
p̄uenne m. Et si corā homibz tor
menta passi sūt. Et sciendū q̄ g
regorius tertius addidit hec uerba que
in aliquibz ecclie dicit̄: nemo et
illoꝝ scōꝝ quorū solepnitas hodie
in cōsp̄ū maiestatis tue celebrat̄
dn̄e deus nr̄ in toto orbe terrarū.
Circa quā l̄m̄ est notandū q̄ h̄aro
lus magnus q̄ habuit regnū ytu
lie almanie et fr̄tie ex diuina i
format⁹ fuit reuelatiōe q̄ om̄ die
esset festiuitas fere quāq̄ m̄ltū scōꝝ.
Sed **willhelmus** in rationali libro
vñ de festiuitatibz dicit. **C**onsta

tinus ip̄ator p̄tes tū h̄m̄inas pe
teus uenit eusebiū ep̄m cesariensem
dixit san̄ cui dixit. **P**ete a me unde
ecclia tua dicit̄. **I**lle r̄dit. **E**cclia mea
satis habudat in diuitiis: sed ego
rogo ut mittas p̄ p̄tes mundi et nota
scōꝝ et tēpora passionū. et sub qu
bus et qualit̄ et in quibz locis passi
sūt rescribas q̄ et factū est. Et re
fert eusebius q̄ in q̄libet die an̄ pl̄
q̄ quāq̄ m̄ltū scōꝝ festa cōcurrūt
excepto die kalendariū ianuarij q̄
m̄tēbat̄ gentiles epulis et solepnit
tatibz. et nō ad m̄rtizandū scōꝝ.
Etia dicit **theronim⁹** in eplā q̄ suo
kalendario p̄ponit. et q̄a horū scōꝝ
festiuitas singulis diebz ab ecclia ce
lebrari nō potest: idcirco illa p̄t̄cula
ad cōmēdationē horū scōꝝ est inc̄p̄
ta. **C**oncludit̄ tandē hec oratio p̄
dem xp̄m dn̄m nr̄m. **C**um sicut p̄ do
minū nr̄m ih̄m xp̄m oia facta sūt et
sicut omnia in esse p̄ ip̄m sūt rep̄ata:
sic et p̄ ip̄m omnia sūt timanda. Et nō
r̄det̄ hic amē. **Q**uā ut dicit rōnale p̄
credit̄ et idubitatē p̄sumit̄ q̄ uā al
sūt angeli ipsi sacerdoti m̄ltit̄es.
et loco m̄ltorū amē r̄dent̄es. **H**oc
tamē seruat̄ ubiq̄. **I**ntra actionē.
Dant̄ igit̄ oblationē seruitutis
dn̄e sed et ante humilie tue q̄
die ut placatus accipias dies q̄ n̄d̄
in tua pace disponas atq̄ ab eterna
dāpnatione noc̄ eripi et in electorū
tuorū iubens grege m̄ari p̄ xp̄m do
minū nr̄m. **I**lla est scōꝝ ps̄ p̄cipalis
canonis i qua postulat̄ dei p̄is benign
na placatio. et hui⁹ sac̄mēti cōsecra
tio. Et scōꝝ h̄ ista ps̄ habet duas p̄
tes. **P**mo postulat̄ dei p̄is placatio

... ..

ut sic placatus acceptet nra sacrificia
 et det nobis pacē: et ut liberet nos
 de massa et congregacione damnatorū
 et annumeret iter cladē suōs. Sedō pe
 tit' magnū et arduū videlicet qd ex
 tra materiali fiat nobis corpus et
 sanguis dñi nri ihu xpi. Sedō ibi quā
 oblationē. Et exponit sic. **Hac igit'**
Hac igit' pro ergo oblationē id ē ob
 latiū sacrificiū seruitutis nre supple
 qd tibi in vera adoracione soli deo of
 ferim? sed et ante familie tue supple
 militatis sub vexillo scē anas et xpi
 ane militie qd dñe supple op' dēme
 tissime ut placatus id ē mitigatus
 meritis et intercessionibz scōrū tuorū
 accipias id ē gratūter acceptes. dies
 qd nros id ē opa vite nre in tua pace
 id ē tranquillitate pacis et securitatis
 disponas id ē ordines atqz pro et ab
 eterna damnacione id ē pena iferna
 li ne masse damnatorū adiungamur
 nos eripi id ē misericorditer liberari
 et in electorū tuorū id ē scōrū a te et
 nalit' pdestinatorū iubens grege
 id ē confortio et congregacione iuu
 ri id ē associari p xpm dñm nrm.
Ille lra iā lecta est qd admodū conclusio
 omī pōcorū specialit' hui' sacrificiū
 qd p oblationē impetrare idē dñm?
Et est sentētia ista. Quā scā tu dñe qd
 comedatio iā acta est nobis ritu et
 formā hui' sacmēti tradiderūt et
 reliquit ipsū qd offerendo et sumedo
 gūā consecuti sūt. et nos meritis et p
 abus eorū tua solita pteccionē nu
 m. **Idcirco illis sic pro nobis iterere**
dentibz rogam' cōfidēter quatiū tu
 deus p' p xpm dñm nrm idē sacrifici
 tū qd tibi soli deo vera adoracione

ipendim? placatus meritis et iterref
 sionibz scōrū tuorū approbado accipias
 et gratūter acceptes ut hoc sacrificiū
 tranquillitate pacis liberationē ab et
 na damnacione et cōsortiū omī electorū
 tuorū nobis optineat. **Hec est sentē**
na. Nota pmo sacerdos hac orōnem
 dicendo scdm cōsuetudinē quarūdā et
 desiarū deuote et pphide inclinat ut
 p humiliacionē corporis pnoet' in eo hū
 litas et deuotio mētis. **Vel ideo quia**
 sacerdos iā et in sequētibz manguū et
 arduū petit et est petiturus. ideo rōna
 biliter se humiliat p deuotā inclinatio
 nē: ut a deo sibi bñficiū cōmūditōis
 remittat: qā deus hūilibz dat grā.
Jacobi m. Et designat inclinacionē
 quā fecit dñs furtā terra ate pedes
 discipulorū suorū. Sedō nota sacer
 dos legalis in veteri testamēto qm in
 trauit in scā scōrū tū thuribulo igni
 tis carbonibz pleno. et cū noibz p'm
 videlicet xii p'archarū sculptis i xii
 lapidibz p'iosis. rationali hui' vesti
 mētis thymiama apposuit et fumū
 fecit q' a deo augebat' ut umbraretur
 et penitus tegetet' ne pateret alicui
 tū cremaret incensū. **Sic et sacerdos**
 noui testamēti cui officiū p'dicatiois
 est cōmissū si vlt sacrificiū deo offer
 re deo acceptabile ex thymiama id
 est omī virtutū odoriferis generibz tūq'
 thymiama redolentibz in thuribulo
 sui cordis feruore deuotionis et ardore
 caritatis ignitis fumū bone fame et
 laudabilis cōuersationis de se debet
 emittere: qā scdm gregoriū cui' vita
 despici' restat ut eius p'dicatio cōtep
 nat'. **Itā scdm eundem in pastoralī cau**
 sa ruiue p'li sacerdotes mali. **Quo**

et iste fumus debet eum totaliter tegere.

fumo bone fame et honeste conuersationis emisso longe lateque per officium predicationis ardore sue ignite caritatis carbones non maculos poterit totaliter ignire. hoc est in hominibus errantibus incendere et inflammare caritate christi carbones extinguitos uel extinctioni appropinquatos uiuificare id est homines in inuitate tepidos ad feruore deuotionis et caritatis excitare. Sic quod quia finaliter certa intentione non propinquant ut uidentur ab hominibus. Sed quod dicitur de sacerdotibus quod non bonam famam nec laudabilem conuersationem exhibent. immo ex luxuria auaritia et seueria totaliter sunt infames. Certe non aliud nisi si non peruenierint in retributione iustorum partem non habebunt. Et quod de his quod posito quod bonam famam et honestam conuersationem exhibeant. oues tamen eisdem commissas pabulo doctrine et predicationis non fouet nec reficiunt nec limam correctionis subditos conuertunt. non aliud nisi quod per prophetam dominus dicit. sanguine eue de manu tua requira: redde rationem villicationis tue iam non potens amplius villicare. Et quid de his sacerdotibus quod studio literarum et eorum que scire tenent se abstrahunt et secularibus totaliter se ingerunt: ut ex ignorantia excusationem sibi inueniunt et se et suos quasi pro eis respondere non debent seu tenent negligunt. Certe non aliud nisi illud quod dicit apostolus prima corinthios xiiii. ignoras ignorabit. Ignoras enim que scire tenentur et que ad officium suum spectant ignorabit id est a deo reprobandus. De quibus beatus gregorius sic loquitur. Necessesse est ut qui ad officium predicationis

excubant a sacre lectionis studio non recedat: quia cum spirituale aliquod pastorem a subditis requirit: ignotum ualde est si tunc quare discere cum questione debet et nodare. Sed quod de his sacerdotibus quod longam orationem fingentes uel similes domus uiduaria comedunt: scilicet tantum et deuotionem filantes ut domus et fama seu laude hominum magnificat. Non aliud quod quod dominus dicit mathei v. Amen dico uobis receperunt mercedem suam. Certe nota ratio hoc quod in littera dicit seruitutis nre quod due sunt species seruitutis scilicet ppublica et dicitur quod ista debet responsum christi cum cotinetur subdulia. Uniuersus. Latra fit domino debet dulia seruo. Oulus seruire: sed dulia dicitur inde. Oulus communis hominum deo et patri. Atque deo soli latra iure datur. Ad corpus christi: fuerit ppublica uere. Utique species seruitutis dominus in euangelio exprimit dices. Reddite que sunt cesari cesari. et que sunt dei deo. mathei xiiii. Ad latra pertinet tepla altaria sacerdotia offerentia sacrificia et huiusmodi que soli deo sunt exhibenda: qui gloriatur in consilio sacerdotum magnus et metuendus super omnes quod in circuitu eius sunt. Non enim satis ad honorem dei sed deo ad honorem sacerdotum conseruatur tepla deditur altaria sacrificia statuunt sacrificia offerunt: ne forte si seruis agant non theos se habent id est diuine pietatis cultus. sed pro latrae crime incurrant. Hinc ergo deus in lege precepit. Omni deum tuum adorabis. et illi soli serues deuotionem omnino id est soli deo seruitute adorationis impendes. Hanc seruitute saluet latra sicut inopia superbia hominum

16
Vel demonū sibi exhiberi uel cupit
uel iubet: ita pia hūilitas uel homī
uel angelorū scōrū sibi oblata recu
sant. et tūc debet ostendit ut uult.
Ysidorus libro viii^o ethy^o. Et ideo tū
btus iohānes euāgelisti uidisset et
audisset eū q̄ angelus ostendit et ma
nifestauit cecidit ante pedes angeli.
Tūc angelus tūdit. Vide ne feceris.
Conseruius eū tuus sum et fr̄m tuorū.
deū adora. Sic ergo uer hoies uer an
geli adorandi sūt ipsa adoratione la
tre. Q̄to nota in l̄ri dicit placā
tus accipias. aliq̄s possēt dicere tū
p se illud sacrificiū est bonū maxie
sacramētū corpus et sāguis dñi uer
ihū xpi. et ideo dñs semp illud pla
catus accipit: q̄re hic petit placā
tus accipias? Rūdet q̄uis semp q̄
tū est ex pte hui^o sacrificiū deus i ipō
placet: nō tūc q̄tū est ex pte mī
trorū quibz q̄qz deus offendit. Nā
scdm b̄m gregorū tū is qui displicet
ad itercedēdū mittit irati aīm^o ad de
terora puocat: utpote est de istis q̄
sacrificat in p̄is mōtibz uel i p̄osi
to nō abstinēdi a p̄is. Q̄to nota
biterius dicit dies q̄ nr̄os. Cū leo
papa aduēit ifr̄n actioz. Hūc igit
oblationē usqz ibi dies q̄ nr̄os in tua
z. Sed btus gregorius has tres p̄tio
nes in canone dicit addidisse. uidet
dies q̄ nr̄os in tua pace disponas sup
ple p̄ eū q̄ traditus ē pro nob̄ in ma
nus eorū q̄ pacē oderūt ab eterna dāp
natione nos eripi iubens p̄ eū q̄ tēp
rali morte pro nobis traditus est.
et in elorū tuorū grege iubens nū
ri p̄ eū q̄ pro nobis deputatus ē cū
iniquis. Et nota q̄ q̄dplex ē pax

Alia est pax p̄toris sive iustorū. a
lia p̄corū. terna pax tēporis. q̄ta
pax eternitatis. Porro pax tēporis
cōcedit bonis et malis: sed pax e
ternitatis nūq̄ dabit nisi bonis:
q̄ nō est pax ip̄is. Ysaie l̄n^o. De pa
ce p̄corū dicit psalmista. Zelau sup
ūquos pacē p̄corū uidens. Hec pax
ē noxia et p̄uiosa. Vñ gregorius xx
m^o moralū. Sicut p̄uiosū est si pax
desit bonis: ita p̄uiosius est si non
desit malis. Si malorū pax uoxia nō
fuisse. nequaqz diuina p̄uidētia h̄
quas sup̄uentū in tāta diuinitate
dissipasset. Ite gregorius in pastorali
Si p̄corū neq̄tia in pace uigil^o: p̄fec
to eorū malis actibz robur auget. Q̄
ergo ūquos in pace sonat iniquitati
uices ministrat: q̄ bonos eo deterius
dep̄mit q̄ uiamiter p̄sequit. Ad
sus h̄c pacē dñs dixit. Nō ueni pa
cē mittere in terrā sed gladiū. Matthi
q̄to. De pace iustorū dicit ap̄lus.
Fructus sp̄is est caritas quādiū pax
et paciētia. Galat̄as v^o. Hūc pacē
reliquit dñs ap̄lis dicit. Pacē meā
do uobis. Ioh̄s viii^o. De pace tēporis
inquit p̄pheta. Quies in diebus eius
iusticia et habūdātia pacis. Hūc pa
cē necessāter petit ecclia. Da pacē dñe
in diebus nr̄is. Iacet tribulationes
et aduēitates p̄estāt occasione ali
q̄ bonū quia sūt matia pacis: et se
pe inducūt tribulatū ad recognoscē
dū seip̄m. et hūiliandū se. Iux illud
p̄b̄roz. Hexano dicit itellm̄. intelli
ge si nō sit nimia ut scribit btus ber
nardus ad eugenū papā. Vñ et sc̄i
lara existens in tribulatione orauit
dicitus. Benedic̄s deus p̄m nr̄orū q̄

cū iratus fueris misericordias facies. in
tribulatione peccati dimittis hinc q̄ iuo
cat te. **Chobie m.** No tamen sūt bo
na p se licet p carnis ex eis pueniāt
bona. Pax est bona de p se: q̄a hoīes
hac pace abutūtur sicut et alius bo
nus. ideo ecclia pro eis orat. De pace
eternitatis dicit dñs p ppheta. Se
debit p̄plus meus in pulchritudine
pans et requie opulenta. **Ite iohis
xiii.** Pax mea do uobis nō q̄ modo
mundus dat. Et ppheta. In pace in
idipso: Idipso est qd̄ inuariabile ē
et semp eodē modo se habet: sicut ē
in supna iherlm q̄ edificat̄ ut ciuitas
cū p̄cipatio eius in idipso. Et p̄p̄
hac triphā pacē bonā saluet pacē
uultorū suae pectoris teporis et eter
nitatis ter oram̄ pro pace. **Pmo** hu
dies q̄ mōs. **Secūdo** da p̄p̄ius pacē in
tertio dona nob̄ pacē ut de pace t̄p̄is
tū sciam̄ ad pacē et iuitatis. Et scias
q̄ p̄fca pax nō inuenit̄ in hac vita:
quia nūq̄ bella bonis nūq̄ discrimina
desūt. Et tū quo certat mēs pia semp
habet. Et **bernardus** sup̄ canticā dicit
O cadens lilium o tener et delicate flos.
mcreduli et subisores sūt tēnū. Vide
ergo qmō caute abules iter sp̄mas
plenus est mūdus sp̄mas: in t̄ra sūt
in aere sūt in carne tua sūt: versari
in hinc et nō lodi dīne ē potēte et nō
virtutis tue. **Augustin** de ciuitate
dei. Pugnat̄ iter se iquit mali et bo
ni: boni uero et boni si p̄fca sūt iter
se pugnare nō possūt: nec bonus q̄
q̄ ex ea p̄te pugnāt cōtra alterū q̄
ecclā cōtra semetip̄sū. Et in utroq̄
honie caro cōcupisat adūsus sp̄m̄
et sp̄s adūsus carnē. Et fulgen

cius dicit **A** circulo lune usq̄ ad cē
trū terre nō est p̄fca securitas.
In aere q̄a ibi sūt demones inuidia
tes: in terra q̄a ibi sūt hoīes malis
nātes: in mari nō q̄a ibi ueni et tem
pestates. in inferno nō q̄a ibi sūt tor
tores aīus cruciātes. Ergo sup̄ lunā
q̄re securitate: q̄a cōtra lunā mōne
reperies. Et idcirco sacerdos petit
trāquillā uitā in p̄fenti cū dicit dices
q̄ nōs in tua pace disponas. **Secūdo** p̄fca
nē a malo in futuro: cū dicit atq̄
ab etna dāpnatione. **Tercio** petit
collationē glorie et cōfortiū beatorū
cū dicit et in electorū tuorū: in e
terna b̄titudine q̄ est status om̄i bo
norū aggregatione p̄fectus: scdm̄ re
uerabilē doctorē in de cōsolatione p̄p̄.
Ibi enī q̄q̄ amabit̄ adert. omē qd̄
ibi erit bonū erit: et sumus deus sū
mū bonū erit. et qd̄ om̄o est beatiss
mū ita fore semp certū erit. **Heran
gustinus.**

Quā oblationē tu deus in om̄ib;
q̄s benedictū ascriptū ratū ra
tionabile acceptabile q̄s facere dig
neris ut nobis corpus et sanguis fi
at dilectissimi filij tui dñi dei nostri
In hac p̄te canonis in sacerdos petit
cōsecrationē hui⁹ oblationis. ut ex
ista materiali cōsa fiat nobis corpus et
sanguis dñi n̄i ihu xpi. Et est secretū
talis. **O** deus p̄ clemētissime nos pe
tim⁹ q̄tū hāc oblationē cōsecrare
approbare et cōfirmare digneris in
rationabile et acceptabile tibi hos
tiā uel sacrificiū: ut ita ad nrām
salutē panis et uinū fiat nobis cor
pus et sanguis dñi n̄i dilectissimi fi
lij tui. Et exponit̄ sic. Quā oblati

one saluet nre seruitutis tu deus
supple p̄ demeritissime i omibz sup
ple existens q̄s benedam id e cose
trare asscripta id e approbare rata
id e confirmare rationabile id e di
uine rationi et voluntati conformare
acceptabile q̄ id e acceptabile sacrifici
u cu facere dignaris ut nobis supple
ad nram salute corpus et sanguis
fiat supple panis et uinu dilectissi
mi filii tui dmi dei nri. Nota p̄mo
arta bram ubi dicit deus in omnibus
q̄ her oratio in omnibz vno mo potest
constru cu ly deus ut sit sensus tu deus
supple q̄ es in omnibz tuc sensus e ap
tus et conueniens. Deus naq̄ in se
semp̄ icomutabiliter existes poteter
et essentialiter est in omnibz seu essentia
sine sui diffinitione id e limitatione
seu determinatione et in omi loco sine
accusatione et in omi tempore sine
mutabilitate et in suis spiritibus et
anibz excellentius est saluet p̄ gratia
inhabituus et in homie xpo excellen
tissime est i quo plenitudo diuinita
tis inhabitat. Et beatus augustinus
dicit. Deus est in omnibz rebus causa
essendi ordo viuendi ratio mtelligen
di. No est mirandu si essentia diuina
oio simplex et icomutabilis omnia
replet loca: et in omnibz creaturis ef
fentialiter est. nec tū cuiusq̄ rei for
dibz cotamnetur et contingat. Solen
visibiles radios sine sui pollutione et
fundit se sup loca et corpora no sola mu
da: sed etia imuda sordida et fetida
quoru cotactu alie quide res inficiunt.
solis uero radij ipolluti et icontaminati
en cotingentes existunt. Alio mo ly
omnibz potest referri ad ly benedam

et cetera sequentia. ita ut sit sensus qm
oblatione tu dignaris facere benedic
ta acceptabile in omnibz. Et sic iteru
exponit duplicat. Vno mo in omnibz
supple suis partibz qd exponit adubia
liter id e oio et totaliter. Sed mo q̄
hor adiectiuu habet ly accipientibz ul
pro quibz offertur pro sistantio uel ly
offerentibz: ut sit sensus benedam in
omnibus offerentibz et pro quibz tibi
offert. Tertio ly omnibz refert ad ly q̄
sum? et sic uidet exponere willhelmus
q̄s i omnibz id e tota mente et toto corde
et toto mtellai. Sed nota q̄ ipse pe
tit quibz saluet q̄ ista oblatione de
us faciat benedam sed asscripta ter
no rata q̄to rationabile q̄to accep
tabile. Que quibz petitiones varie
exponitur. Vno mo sic benedam id
e tale p̄ qua spualiu bonoru multipli
catione benedam. Asscripta id e tale
que de tua mercedia nulla oblatione pos
sit oblatione deleri. rata id e talem
que de tuo beneplacito constiter nobis
suffringet. et q̄ nulla possit comutari
one auelli. rationabile id e tale que
tue diue rationi conueniat. Differentia
est eni inter rationabile et rationale
Rationabile quoq̄ dicit qd de ratione
procedit: rationale uero qd orit ratione.
Et acceptabile id e tale que tibi sit
grata et accepta. Sed mo sic exponit
Qua oblatione tu deus dignaris fa
cere benedam id e tūfferre in illa hos
tia que e omnibz modis benedam asscripta
rata rationabilis et acceptabilis hos
tia et salutaris saluet corpus et sanguis
xpi. Dicit benedam omnibz modis q̄a
ab omi maledictione est immunis tam
actuali q̄ originali tū uenali q̄ cri

munali. sicut elizabeth inquit ad u
guie. et bndais frans uetris tui. **Iur**
p. **A**sscripta dicit eade hostia. qm sp
tuis et figuris veterib; designata.
tm in manna celesti qm in paschali ag
no. tm in ysaac imolando qm abel imo
lato: qm ut inquit iohes in apom
lyphi hic e agnus occisus ab origine
mudi id e omni dispositus ab eterna
dei pdestinatione et pmissione. **Eade**
hostia rita dicit no quasi tnsitoria
que cessit ubi noua successit: sed q
pmanet in eternu scdm ordme mel
chy fedeth. **R**ationabil qsi no perualis
sicut erit. legalis oblatio q sanguie
hyrcoru et vituloru no poterat mu
dare a pat: sed qui sanguie pprio co
sacras emundat ab opib; mortuis.
Aceptabilis dicit quia deus cu ar
ceptauit in remissione peccatu et recep
tione totius mudi: no quasi illa ob
latio de qua ppheta dicit sacrificiu
et oblatione noluisse. **ps xxxix** si
nit dñs aut no accipia de domo tua
vitulos neq; de gregib; tuis hyrcos:
sed sicut illa de qua ps. tibi sacrifici
bo hostia laudis. **S**cdm hac expositi
one tre subiungit ut fiat nobis cor
pus x: **Her** innocens. **Augustin**
vero de consecratioe dñi **Utriusq;** h
uerba refert ad eucharistia et ex
ponit sic. **Q**uia dixeris ficere be
nedicta id e p qua benedicim. asscri
ta p qua in celo ascribim. **R**ata p
qua in viscerib; xpi et corpe xpi qd
est ecclia censem. et in xpo ratificam.
Rationabile p qua a bestiali sensu
exum. acceptabile ut q nobis met
ipsis displicem? p hac acceptabiles
eius unico filio fimus. **S**ed alij ex

ponit sic qm in istis uerbis quinq; petim
virtute hu' oblationis dari. uel remo
tione maloru cu diuin' benedictum
petim' em benedictioe a nobis anno
uendo mala culpe et penalis miserie
Sed impressione et fixatione spualiu
bonoru cu dicit asscripta. **T**ercio col
latoru bonoru stabilitione cu dicit
rata. **C**erto disartione credendoru
et agendoru. cu dicit rationabile. **Q**ui
to acceptatione bonoru operu mudo
ut sint deo accepta. et sic nobis pmit
ad uita eterna cu dicit acceptabile.
Tercio notu sacerdos hic facit p. tres
crucis cu dicit bndictum asscripta rata.
et postea duas cu subiungit corpus et
sanguis. **M**odo dubitat qd ille cru
ces designat **H**ui' sut mlte rnsiones
Innocentius dicit q ad designandu p
qntitate. quo xpus uenditus e sac
dos hic facit tres crucis sup oblata
et mlte cu dicit benedictum x. **P**ro cu
ius latiori declaratione est sciendu.
scdm q plus dem est in canone agit
medera eoru que acta sut in ebdoma
da palmaru et spalit modus uedi
tionis et emptionis xpi. **U**bi nota
ferra qcta ate cenā dñi in mane in
das vnus de duodec a dyabolo sup
placatus sacrilegu petrauit dñi
filii dei solis triginta argenteis ix
didit pharises in recompensatione
digni qd mairit. **p** effusione in
genti? qre inquit no uendat hoc
vngenti trettis argenteis et datu
est egenis. **H**oc aut dixit no qd
de egenis ptinebat ad eu; sed quia
fur erat et loculos habes cu que
mittebantur portabat. **I**ohis xii.
Quilibet argenteus ualebat decē

denarios vsuales. et ita dixim vni-
genti qd valebat trecentos denarios
triginta argenteis **comparant alias**
recompensavit. Si uero dicim argen-
teos fuisse denarios vsuales. dicen-
tes fuisse vendit xpm quasi vile
q uidas vendidit xpm quasi vile
ma cupit. Triginta em denary fut
dena vs trecentoru denariozu quas
valebat vngenti. **Proter qd** loquit
dñs despectue p **ysaiam** dices **Ap-**
penderit mercede meā triginta arge-
teis quibz afficiatus su ab eis. **Ad**
designadu ergo hui⁹ p⁹ numeru
quo xpus venditus e. sacerdos fuit
hic tres cruces sup oblata et calice:
na triginta pariter et trecenta mili-
plantatione suscipuit a ternario. pos-
tea vero ad designadu venditione et
emptione duas cruces ipmit sigil-
lati vna sup oblata: altera sup ca-
licem cu dicit ut fiat nobis corpus
xpi. **Alia** venditio fuit maledicta pro
scripta irrita iniqua et detestabilis.
Sed tu deus hanc oblatione digne
re facere bndictam asscripta et rata
rationabile et accepta. **Judas** em
dilexit maledictione et venit ei: no-
luit benedictione et eloquta e ab eo.
Sed tu deus oblatione facere dig-
neris benedictam pro qua nos i celest-
tibus benedimus. **Judas** em delectus
est de libro vinctu et cu nihil no
est scriptus: sed tu deus hanc oblati-
one digneris facere asscripta. pro
qua nos inter electos asscribas. **Ju-**
das laqo se suspendit. et equatu eius
accepit alter: sed tu deus hanc obla-
tionem digneris facere rata: p qua
gratu et rata sit nre salutis pmiss-
su. **Judas** exiit codepnatus et o-

ratio eius facta est in petm: sed
tu deus hanc oblatione facere digne
re rationabile: p qua comabile fiat
nre salutis obsequiu. **Judas** reddi-
dit mala pro bonis odii pro dilao-
ne retribuit: sed tu deus digneris
hanc oblatione facere acceptabile:
p qua reddis nos acceptos. **Alia** in-
fio est. **Tres** cruces quis sacerdos
coiter fuit sup hostia et calice sig-
nificat tria que xpus in cena coiter
egit cum pane et vniu: accepit bene-
dixit et fregit. **Sed** q postea fuit spe-
cialit vna cruce sup oblata desig-
nat q xpus sup pane dixit accipi-
te et comedite hoc est corpus meu:
altera sup calice quia dicit bibite
et diuidite iter vos. **H** e sanguis
meus. **Secundum** hanc sensu recte sub-
iungit **Qui** pridie. **Terna** ratio
quia iudas vendidit xpm ad cruce-
figendu sacerdotibz scribis et pha-
riseis: idcirco sacerdos ad denotan-
du coiter tres onptores fuit tres
cruces sup oblata et calice cu dicit
bndictam asscripta rata. **Ad** denota-
du vero discrete et distinte vendito-
re et venditu fuit duas cruces dis-
tincte sup oblata et calice: cu dicit
ut fiat nobis corpus et sanguis ei.
Quarta ratio. sacerdos pmo fuit tres
cruces in tribus pms daionibz sa-
luter bndicta asscripta rata ut deno-
tetur vtute crucifixiois xpi que
a tota trinitate fuit voluta ista fieri
que istis daionibz petm fieri. **Quinta**
cruce qua fuit diuisa sup oblata
designat corpus xpi in cruce emulati-
onem. **Quinta** cruce q fit sup mixtu
ex aqua et vniu designat sanguis

et aque de latere xpi effusione. Post
ea cum dicit dilactissimus ipse sacerdos
eleuat manum ex ista deuotione cum
suspirio in celum: et pro hoc sacerdos
eleuat manum et extendit cum orat in
missa: nam cum xpus expandisset ma-
nus suas in cruce pro persecutoribus
exorauit et dixit. Pater ignosce illis
quia nesciunt quod faciunt. Moraliter in-
struens quod xpus semper patens est pen-
itentes suscipere: iuxta quod ipse pmi-
sit. **Iohis vi.** Cum qui uenit ad me non
dicam foras. Nota de eleuatione ma-
nuum deum est prius. quod figurata est exo-
di xxi. cuius figure expositione hic
aduerte. Cum uerus moyses id est xpus
eleuat manum et impendit auxilium et
solacium: uincit israhel id est ecclesia.
Nam si deus pro uobis quod contra nos?
Sicut autem manus paululum remittit
id est si exigentibus peccatis subtrahit aux-
ilium et solacium superat ameleth id est
demonus: quia non est uolentis neque tur-
rens sed dei misericordis: quia uerus
xpus xpus pmiit ecclesie dicens uobis
cum sum usque ad consummationem seculi. Ob hoc
naron id est mons fortitudinis et ur-
id est ignis caritatis suscitauit manus
eius. ut in fortitudine ferat auxilium
et ex caritate solacium: ne manus eius
lassaret usque ad consummationem seculi id est ad fi-
nem mundi. Sic et iohis dicit id est xpus duc-
tore israhel fugat ameleth id est ecclesia su-
perat demonum in ore gladii id est pui-
tate orationis et per uerbum dei. Gladius est
eius uerbum dei. Si ergo uult orationis uirtute
superare demonum debet eleuare manus
id est actus ad deum: ut conuersatio eius
sit in celis. Vnde diuisas manus erigi-
te et genua debilia roborate: nam ele-

uatio manuum sacrificium uespertinum. So-
na est oratio cum ieiunio et elemosina
Fides enim sine operibus mortua est. De-
bem ergo manus puras sine disceptatione
querentes a sursum sicut non que super terram
ubi xpus est in dextera dei sedens le-
uare. Sed dubium est quare hic dicitur ut
uobis fiat? Dicendum quod huiusmodi
est ratio ad alludendum huic uerbo quod
dixit maria angelo. **Iuxta per** fiat mi-
hi secundum uerbum tuum. Secunda ratio ad allu-
dendum uerbo creationis. ad designandum
quod eadem potentia requiritur in transsubstan-
tiatione sicut in resurrectione et uerbi
creatione: de qua dicitur genesis primo.
fiat lux. sicut luminaria. et sequitur factus
est ita. Tertia ratio ad designandum
quod sacerdos solus est minister huius ineffabilis
actus: non in persona propria sed in persona christi
loquens dicens fiat. Quarta ratio quod hoc
transsubstantiatio. oportet quod fiat per uerbum
transsubstantiatio significatio: et ideo non dicitur quod
panis sit corpus. sed bene fit corpus
christi ideo dicitur fiat. Item nota dicitur di-
lectissimus. xpus enim ihesus maxime est
dilectus a deo patre secundum illud mathei
m. Hic est filius meus dilectus in
michi bene copulatum: tunc quia omnimodis
participatione essentie patris filio eternum
licet coeternum: tunc quia omnia que habet
pater sua sunt iohis xvi. tunc quia a pa-
tre tradita est sibi potestas omnium que
sunt in celo et in terra mathei ultimo.
tunc quia per filium suum in cruce pro nobis immola-
uit ipse pater placatus fuit pro omnibus
offensis nostris presentibus preteritis et fu-
turis. rone tuum et ipsum exaltauit:
et dedit illi nomen quod est super omne
nomen. philippes ii. Et nos ipsi
deum premit diligere debemus? quia ipse

89
pater dilexit nos: quia sic deus dilexit
mundum ut unigenitum suum daret. **Iohannis**
m. Deum filium diligere debemus: quia
ipse passus est pro nobis et nos rede-
mit. Spiritum sanctum debemus diligere: quia
eius sapientia conditi sumus et prudentia
gubernamur. Deum enim super omnia dilige-
re debemus: valde enim errant qui non
diligunt suum creatorem et remunerato-
rem. **Vni beatus augustinus** dicit valde e-
nim errare si deum non amare qui dedit mi-
hi vitam et vitam et gratiam ut bene-
viam: sapientiam ut ordinate vivam: et
tunc daturus est gloriam ut bene vivam.
Quia vitam vobis concedere dignetur ihesus
christus in secula seculorum.

Qui pridie quam pateretur accepit panem
in sanctis ac venerabilibus ma-
nibus suis, et elevatis oculis in celum
ad te deum patrem suum omnipotentem tibi
gratias agens benedixit fregit de-
ditque discipulis suis dicens Accipite
et manducate ex hoc omnes. **Ista** est
tertia pars principalis canonis in qua
ponitur verbum ipsam consecrationem effi-
cientiam et finaliter presentiam tunc con-
secrationem corporis quam sanguis christi, et
habet duas partes. **Primo** inducit verba con-
secrationis corporis christi. **Secundo** sanguis
verbi filii modo. **Sententia** est ista. **O** pater
clementissime deus tuus ihesus christus fili-
us tuus proxima die tene precor suam
passione hora tene accepit in bene-
venerabilibus manibus suis panem quem elevan-
do oculos suos in celum ad te suum patrem
omnipotentem, et gratias agendo benedix-
it dicens. **Hoc** est corpus meum in corpore
suum transubstantiando, fregit et dedit
discipulis suis dicens accipite et man-
ducate. **Et** exponit sic **O** saluet

deus noster ihesus christus pridie id est precedenti
die quam pateretur id est passus fuit ac-
cepit panem supple non consecravit in sanctis
id est sanctis ac venerabilibus id est ho-
norandis manibus suis et elevatis secundum
humanitatem oculis supple tamen mens qui ro-
poreis in celum id est visus celum ad te deum su-
um patrem omnipotentem supple secundum di-
vinitatem omnipotentem supple per creatio-
nis et conversationis potestatem tibi sup-
ple per gratias agens id est gratiam actionem
referens benedixit id est consecravit vel
signum aliquod vel verbum impressit fregit que
supple species panis, dedit que id est porrexit
ut discipulis suis dicens. **Accipite** supple
per fidem, et manducate id est comedite per
caritatem ex hoc omnes. **Nota** primo quod
illa particula representat illud quod deus noster
ihesus christus in cena fecit. **Quia** particula
alexander pinus dicitur sic ordinasse et
addidisse secundum formam apostolorum et euange-
listarum sic derelictum. **Et** sciendum quod et
cetera in die tene addidit ista particula
que pridie quam pateretur pro nostra omni salute
te, quod est hodie ad singulare reuerentiam
illius dicitur: eo quod isto die hoc venerabi-
lissimum sacramentum est institutum, in qua
die desideratissimum instructum est com-
muni: secundum quod deus dixit desiderio deside-
rii hoc pascha manducare vobiscum ante
quam patiar. **Luce xxv.** In quibus verbis sal-
uatoris tunc vivunt. **Primo** pro dialis
affectatio huius sacramenti tunc dicitur deside-
rio. **Secundo** sacramentalis devotio: ac dicitur
hoc pascha. **Tercio** fiducialem adama-
tio: tunc dicitur antequam patiar. **Quarto** enim
caritate nemo habet ut vitam suam po-
nat que pro amicitia suis. **Iohannis xv.** **Secundo**
nota primo dicitur in hora pridie. **Hic** notat
institutum huius sacramenti. **Quintade**

ama eū die mensis pmi q̄ tūc erat
sexta feria dñs pro nobis passus fuit
in p̄cedenti die qua erat x̄m̄ luna e
iusde mensis postq̄ ad uesperā xp̄s
sc̄dm̄ legē pascha typicū cū apl̄is cele
brauit. veteri pasche finē ip̄ones no
uū pasche instituit. s̄c̄m̄ētū et eū
tradidit fr̄ptandū. Et dicit inocē
tus. H̄c igit̄ institutio formati
celebram̄ iugiter p̄ misterū qd̄ semel
offerebat̄ in p̄c̄. Nā in ueritas uenit
figurā cessauit et figurā sublatū est
de medio cū iā nō erāt res aliqua q̄
figurā significaret: sed q̄ p̄sens p̄
cipere m̄asit tamē figurā t̄ā diu do
ner in ueritate fuit cōpletū qd̄ in s̄i
tudine p̄us erat exhibitū. Xp̄s enī
tūc impleuit figurā. Agnus enī pas
chalis figurā fuit h̄c uenēabilis sa
cramētū. post tūc eū h̄c sacramētū
instituit: ut veteribz figuris finē da
ret. Unde sicut illi carnes agni in figurā
comedebāt: sic fideles in sacramēto
uērū corpus et uērā carnē xp̄i susci
piūt. Et sicut māna datū est hebre
is post t̄āsitū maris rubri iā submer
sis egyptiis: sic eucharistia dat̄ xp̄i
anus post ablutionē baptismi dele
tis iā p̄c̄is ut p̄ baptismū m̄dem
a malo et p̄ eucharistia cōseruēti
bono. Et sicut māna p̄lin̄ isrl̄ p̄ uir
tutē in uia solitudinis in t̄ā p̄mis
sionis p̄duxit: sic et eucharistia po
p̄ulū illū p̄ uolūtū uite p̄sentis ad
p̄c̄iam ducit paradisi. Vñ recte uirtutū
appellat̄: quia reficiens in uia redu
cit ad p̄c̄iam. De quibz dem̄ est sup̄
libro p̄mo. Fuit aut̄ h̄c dies uirtū a
te suā morte et passionē cōueniens
ad h̄c sacramētū institutio: ut illud

arcus cordibz fidelū m̄figeret et fir
mius m̄dore apl̄orū ip̄um et qd̄ a t̄e
morte suā p̄p̄me futurā institueret.
Sc̄dm̄ qd̄ dicit b̄tus augustinus p̄ h̄c
uēba saluatoris quo uehementius cōme
daret misterū h̄c altitudinē uirtū
hoc uoluit m̄figere cordibz discipulorū
a quibz erat p̄ passionē discessurus.
Et idem dicit inocentus. Ob hoc corpus
et sanguis suū xp̄s post cenā dedit
discipulis ut hoc sacramētū uelut ul
tīmū testimonij t̄e m̄aditū arcus me
morie cōmēdaret. Sūt et m̄ltē alie
causē de quibz sufficēter dem̄ est sup̄
in libro p̄mo. Dicit ergo h̄c sacra
dos. Qui pridie id ē p̄c̄i die atq̄ pateret
accipit xp̄s panē uolens sacrificiū
laudis deo p̄c̄i offerre panē et uinū
optulit: ex quibz corpus et sanguis
suū confert̄. Sup̄ quo uēbo dicit inocē
tus h̄c sacrificiū ritū melchisedechi
p̄mus legit̄ celebrasse offerēs panē
et uinū: erat enī sacerdos altissimi
genesis xiii. Vñ dauid̄ iquit ad xp̄m̄.
Tu es sacerdos in eternū sc̄dm̄ ordinē
melchisedechi. Ex quibz patet qd̄ sacri
ficiū euāgelicū nō solū p̄cessit legale
dignitate: sed et t̄p̄us sicut apl̄is
in eplā ad hebreos plenius ostendit.
Et dñs ih̄s panē et uinū in sacri
ficiū sui corpus et sanguis instituit: q̄
sic p̄ ceteris cibis et potibz corp̄alibz
panis cor̄ hominis cōfirmat et uinū
cor̄ hominis letificat: ita corpus et sa
guis xp̄i p̄ ceteris cibis et potibz
sp̄rialibz plus iter cor̄ hominū refi
ciūt et gr̄atū donis plus sagināt
Vñ p̄pheta potulū tuū mebriane
q̄ p̄clarū est. Et sicut in istis plenū
et p̄fectū refectio cōstat. corp̄alis: sic

et in illis plena et spiritualis. sicut
et christus testatur. Caro mea vere est
panis et. Qualis autem debeat esse pa-
nis an animus uel fermentatus an sal-
sus uel non ex quo confici debet corpus
christi. de hoc satis dominus est pius. Sed du-
bitatur hic primo quod corpus sub aliena
specie corpus et sanguinem suum dedit.
Secundo in ore tres ponit causas. Et
nunc hoc fit ad auerendum meritum: quoniam
ubi aliud credit aliud tenetur: ut fides
habeat meritum nisi humana ratio non
prebet experimentum. Etiam propter digni-
tatem quantum ad malos. exemplum de beth-
sanae panis dominus est. Etiam propter imbe-
cillitatem quantum ad homines. et hoc ad euitan-
dam heresimem et fouendum sensum: quia si con-
fusus uideret christum sub propria specie utriusque
animus abhorreret: quia non consuevit
sanguinem tridum uel carne tridum com-
edere. Tertio ad euitandum ridendum ne
paganus uel uideus insultaret ad illud
agerem. Unde dicitur. Sumit occulte uis-
tus ne sit tibi stultus. Hoc uisus uel uisus
minuat fidem tibi uisus. Unde Innocen-
tius. Hic ergo christus sub specie pri-
cipalis eduli sumendum potuit euen-
tibus: ut foueretur sensus in uno. et
fides in altero edificaretur. Fouet enim
sensus dum soluta papit: edificat fides
in altero. dum illud quod non uidet quod
le sit cuius modi sit cognoscat. Item du-
bitatur quare sub speciebus panis et uini
Rudet quia in hoc sacramento dominus ponit
nobis ut ab eis reficiamus. Et quia in ui-
trimeto naturae humane in hinc ha-
bet plenior et melior refectio. Innocen-
tius dicit. ponit nobis species panis
et uini. quia in susceptione corporis
et sanguinis christi plena et perfecta pos-

set esse refectio. Plena enim refectio est
cibus et potus: tibi autem et potus panis
et uinum principalis est substantia. Se-
cundo quia hec species ad significationem
corporis christi veri et iustitiam. et expressio.
Panis enim propter copationem assimilatur
corpori christi. Uinum eo quod liquet sanguinis
et sic de iustitia sicut ex multis uinis
expressit uinum. et sicut ex multis generibus
panis: sic nos multi uini corpus christi
iustitiam sumus. Tertio quia hec species
ad conversionem propter sui sinceritatem et
munditiam est decentior. Quarto quia ad fi-
guram veteris sacrificii melchisedech
uini uisus. Quinto quia ad copationem do-
municam similitudo. Dominus enim nunc se vi-
ti nunc panis nunc grano frumenti copo-
uit. Item dubitatur quare laicus non datur
sub utraque specie. Rude quod olim in
mutua ecclesia omnibus christi fidelibus dabi-
tur sanguis in corpore christi. sed postea
sacra determinate ecclesia non datur propter
tria. primo ut tolleretur erroris materia.
quia insurrexerunt quidam heretici dicentes
christum non sub una specie totum sed me-
dium et in altera simul medium con-
tineri: ut ergo iste error tolleretur sicut
a presentibus ita et a futuris statuit ec-
clesia tantum sub una specie corpus et
sanguinem fidelibus dari. Sed ut euen-
tur pericula: nam sanguinem christi tracta-
re nimis periculosum est eo quod partes spe-
cies sunt naturaliter fluxibiles quod leui-
ter ab indispotitis rusticis funderentur.
quod de corpore christi non ita cito contingit:
ideo soli sacerdotes sanguinem sumunt
in quibus maxima cautela et discre-
tio debet esse. Tertio ut ueritas corref-
poderat umbra: quia in lege nichil bibe-
bant etiam offerentes de libamine. Se-

quit. **A**ccipit panem. In hoc denotatur
q hoc sacramentum non nisi mundis manibus
non uicinis sed consecratis reuerenter et
uenerabiliter debet commitari. Unde
alexander papa quibus a beato petro
dicit de consecratione dicit. Nichil ma-
ius esse potest quam corpus et sanguis
christi nec ulla oblatio hac potior est sed
hec omnes prellit: quia dominus uinum consecra-
offerenda est. et uinum melle sumenda
atque ab omnibus ueneranda: et sicut ce-
teris est potior ita potius extolli et
uenerari debet: ex quo statim habet
quod solus sacerdos hoc sacramentum habet
conficere. Unde sciendum quod quatuor requi-
runtur ad conficiendum eucharistiam **un-**
de uisus. **U**erbi materies intentione sen-
sus et ordo. **C**onueniunt corpus ut christi
conferat. **A**lii uisus. **U**borum forma me-
ri mixtura simul aqua. **P**anis tritice-
us intentione presbiteratus. **P**rimo requi-
rit puritas materie. quia de tritico pu-
ro debet esse hostia: quia dominus quod non
frumentum se comedit. **E**t debet esse azi-
ma et uisus. **U**nde et materia eucharis-
tic est duplex: quodam natura. alia debi-
ta. **M**ateria necessaria est panis fer-
mentatum: quia sine illo non potest fi-
eri consecratio. **M**ateria uero debita
est quod iste panis sit azymus: quia licet in
fermento posset confici sicut greci fa-
ciunt: hoc tamen secundum consuetudinem
romane ecclesie non debet fieri. sed que
de hoc dominus est supra. **S**imiliter est de
materia calicis: quod quedam est materia
natura alia debita. **M**ateria natura est
uinum: quia sine ipso non conficitur sanguis
christi. **M**ateria uero debita est quod aqua
mixta uino: cuius causa dicta est supra.
Secundo requiritur ordo sacerdotalis. **U**nde

secundum sanctum thomam super quodam sermone
in solus sacerdos quantum ad malum si-
ue excommunicatus hereticus degradatus
conficere potest. dominus seruat illa que
requiritur ad consecrationem quibus mor-
tali peccet et irregularitate incur-
rit. **N**on enim hoc sacramentum melius
dicitur pro bono sacerdote nec deterius
us propter malum: quia non in merito con-
ficiuntur sed in uerbo conficitur saluato-
ris: et sic laycus quantum ad fructum re-
leuando nichil ageret. **T**ercio requi-
ritur forma uerborum. et est hec. **H**oc
est enim corpus meum. **I**sta conuictio enim
non est de substantia forme uerborum sed
de bene esse ipsius. et tamen non debet
omitti: ergo si quis obmitteret ea.
eque bene conficeret sed graue pecca-
ret si ex intentione obmitteret: et sic
istis uerbis non prolatis non est ibi sacra-
mentum. **C**etera uerba saluetur que per die
addita sunt ex reuelatione spiritus sancti:
attamen ista uerba uulomodo debent
obmitti in celebratione nisi in necessi-
tate. **A**lia dubia circa ista uerba pre-
tebunt infra. **Q**uinto requiritur intentio
Et est duplex. una intentio confici-
tis saluetur quod sacerdos intendat confi-
cere: intentio enim semper est natura uel
actualis uel habitualis. **A**lia intentio
est generalis ecclesie: et ipsius que hoc
sacramentum instituit. **E**cclia enim in-
tendit hoc sacramentum conficere pro
utilitate et necessitate generaliter
et particulariter. **E**t propter hoc si quis
ex ludibrio uel stultitia proferret uer-
ba consecrationis super totum panem in
foro et uinum totum in cellario non con-
ficitur: quibus etiam ipse habeat intenu-
one consecrandi. **S**equitur. **E**leuatis

oculis in celū. in vrbis consecrationis
corpus et sanguis xpi trina comedō
tur q̄ nullus euāgelistarū describit.
scilicet eleuatis oculis in celū et
in testamētī misterii fida. **V**ndet
inocētius q̄ euāgeliste nltā de vrbis
et factis xpi p̄termiserūt q̄ apli sup
pleuerūt. **N**ullus enī tante p̄sup
tionis extitit et audiat ut hoc de ce
de suo tēptauerit iterponere: sed for
mā istorū vborū apli acceperūt a xpo
et ecclia ab aplis. **S**ed q̄ nltā ab
aplis sūt tradita q̄ obmiserūt euā
geliste. patet in nltis loas sacre scri
pture. **S**cribit enī aplis p̄ma ad cori
thios xv. q̄ dñs ihūs post resurrex
tione visus est plusq̄ quingenis fr
atribus: deinde visus est iacobo deim a
postolis omnib; nouissime autē tūq̄
abortiuo visus est et nichil: et hoc
nullus euāgelistarū describit. **N**ā
enī inter euāgelistas q̄dā obmisti
tur ab vno que suppleūt ab alio e
nā trā vrbis consecrationis. **N**ā cū tres
euāgeliste comedānt hoc ē corpus
meū solus lūm addidit q̄d pro vob
tridet. **E**t tūc matheus et marcus
dicit pro nltis sed matheus addidit
in remissione peccōū. **V**n̄ p̄t nltā q̄
hic apponit est notādū q̄ euāgelis
tarū p̄cipua cura fuit euāgelizans cō
scribere hystorias magis q̄ tradere
formas sacramētōū: quas formas a
postoli sicut a p̄cipio a dño accepe
rūt p̄mulgauerūt. et ecclie scē tm
diderūt. ut patet p̄ ad corinthios vi.
Ego enī accepi a dño q̄d tradidi vob
vrbis enī q̄ scripta essent euāgelia
p̄ aliq̄ ānos erūt sacramētōū vsus et
institutio. **N**on nūc ergo si in ca

91.
none nisse qua ecclia generalit̄ vnt̄
forma vborū qua xpus consecrauit a
liqua adiecta inueniūt: ut ē illa cōmū
tio enī q̄ nō ponit̄ in euāgelio. sed ap
posita p̄t̄ cōtinuationē ad p̄cedēta:
quā beātus petrus scdm̄ q̄d accepit a xpo
creditur addidisse cū inueniat̄ in missali
sā petri romē. ideo ecclia istā cōmū
tione addi voluit. **A**ttūne que hic ad
ditur possūt ex alijs locis euāgelij
cōprobari. spālit̄ illud eleuatis ocul
in celū. **X**p̄s enī in ardus factis le
git̄ oculos suos leuasse. in resuscitatio
ne lazari leuauit oculos in celū di
rens. **G**ratias ago tibi pater quā ex
audisti me. **I**ohis vi. **I**n sermone q̄
fecit post cenā. vbi orauit pro hūmā
tate sua clarificanda: et pro discipul
suis iterū oculos in celū eleuauit ut
scribit iohis xiii. **H**ec locutus ē ih̄s
et subleuatis oculis in celū dixit p̄
clarifica filiū tuū. **S**i tūc leuauit o
culos suos in celū ad patrem cū animā la
zari suscitauit ad corpus: q̄ tō magis
credendū est q̄ tūc oculos ad celū le
uauit: cū panē et vinū in p̄cipū cor
pus et sanguine cōuertebat. **Q**uare
autē leuauit oculos suos ad celū ad
patrem hui⁹ duplex est ratio. **P**rima
ut insinuaret omnia se habere a patre
et nichil a seipso. **S**ed ut erudiret
nos ut in p̄cipio actiui in vrbis oculos
mētis nre id ē intentionē ad deū tū
q̄ ad autēcē om̄i erigere debem. **I**ux
illud p̄ oculi mei semp̄ ad dñm. **V**n̄
inocētius dicit vtrūq̄ ad nram insti
tione agebit. ut et nos oculos cord
nō deprimam̄ in terrā: sed eleuem̄
in celū si q̄d orātes volum̄ impetra
re. **E**t subiungit grās ages. **X**p̄s q̄

nas agebat nō pro se sed pro nobis id
est promā reparatione et salute om̄.
Vel gnas agebat p̄t donū tā maxi
mū sacramētū. **Vel** gnas agebat nob̄
in exēplū. ut et deū in singulis acti
bus nris p̄t oculis habeam⁹: et sibi
quāru actiones de singulis bonis re
feram⁹. **Et** notū q̄ sacerdos dicit h̄c
ūba tollit panē de ara et recipit ad
manus: et dū sic recipit ad manus
nō est ibi corpus xp̄i. sed a primo in
vltimo m̄stitū prolationis uborū il
lorū hoc ē corpus meū d̄finit esse
panis et incipit esse uerū corpus:
et ergo diligētē sacerdos cūcat q̄
panē adhuc nō consecratū nō minus
eleuet. nec aliq̄ signū adorationis
exhibeat: sed humeris seu manib⁹
panē occultatū teneat nec plus ar
cūstans adoret et ydolatriā cōmittat
De quo plenius supra p̄mo libro fuit
d̄ctū. **Sequit̄** benedixit ⁊. **Hic** fit
crux sup̄ panē nō q̄ xp̄us benedice
do panē fecit cruce q̄ nodū sc̄a fuit
crux caracter b̄ndictōis ⁊ s̄cificatiōis. **Hic**
fit crux ut deuotetur panē esse cōuer
tendū in corpus xp̄i qui p̄ nobis imo
latus ē in cruce. **Innocētius** dicit q̄
iste due cruce vna quā hic facit su
per panē. et sc̄dū quā facit postea
sup̄ calicē significat duplicē benedictio
nem. **Prima** crux fit p̄t benedictiōem
quā panis in corpus xp̄i t̄st̄substā
atur. **Sc̄da** fit p̄t benedictiōem quā vi
nū in sanguinē: et sic hic benedice
do sacerdos facit signū crucis: quia
nūc crux virtutē benedictiōis infundit
Nota dubiū magnū hic inaudit q̄mō
xp̄us benedixit panē. et an xp̄us p̄
ista ūba hoc ē corpus meū cōfecit si

tur et nos. **Et** videt̄ q̄ nō q̄ si p̄ ista
ūba cōfecit tūc ante p̄lationē illocū
vborū nō fuit corpus xp̄i et tūc ce
dme ūborū xp̄us p̄us fregit et dedit
discipulis suis atq̄ cōfecit et cōfecit
ut qd̄ tūc videtur esse incredibile:
q̄ si sic fecisset tūc videret̄ q̄ calia et
raret q̄ nō fregit p̄usq̄ cōfecit. **Pa**
tet tūc sic cōsecrā. q̄ om̄is xp̄i
actionū debet esse instructio: et in hoc
sacramētū debet tractari ut qd̄ d̄ct̄
tradidit. **Si** uero dicit̄ q̄ nō p̄ ista ūba
cōfecit. sequit̄ q̄ illud sacramētū qd̄
ipse cōfecit et nūc nō fuit eiusdē rati
ōis. qd̄ est absurdū. **Patet** tūc cō
sequētia q̄ sc̄dū maḡm q̄to s̄m̄m̄
ad vniūq̄q̄ sacramētū requirit̄ debita
forma: ergo diuinitas forme diuinitate
introduit sacramētū. **Propter** ista diuini
diuinitate loquit̄. **Ad** p̄mū q̄mō xp̄us
benedixit panē. dicit̄ q̄ b̄ndixit id ē
aliq̄d signū sup̄ panē uel aliq̄d ūbū
nobis incognitū expressit: et sic nō
benedixit id ē cōfecit uel cōsecrāuit.
Sed hūc r̄sionem videt̄ obstruere ordo
vborū: q̄ ut ūba ordinat̄ tūc videt̄
sequi q̄ xp̄us fregit et dedit p̄us disci
pulis suis q̄ cōsecrāuit qd̄ nō est cre
dibile ut p̄batū est. **Et** ergo alij alij
dicit̄ q̄ benedixit videlicet id ē cōse
crāuit. et sic tū benedixit cōfecit: et
dicit̄ q̄ euāgelista nō seruauit ordi
nē rei sc̄dū q̄ a d̄o gestū est. pro ut
sepius fit in euāgelis q̄ vniū p̄us
dicit̄ qd̄ posterus est factū et equisō.
Porro ordiue tali cōstruit̄ h̄m̄ at
cepit panē et benedixit subaudiē
dū est dices. hoc est corpus meū. et
tūc fregit et dedit et ait accipite et
cōedite: et iterum hoc est corpus

92
meū. Prius ergo ista ūba protulit
ut eis vīm cōficiendi tribueret. dōm
ptulit eadē ūba ut aplis formā cōfi
cendi doceret et cū eis truderet: et
isti vident' dicere plane q' ista ūba
hoc ē corpus meū bis ptulit. Vno
mō occulte et tacite: secūdo modo
aperte et manifeste. et scdm istū mo
dū cōstruxi hūm. Et idē innocētius
narrat. Sed de scdō an p ista ūba hoc
ē corpus meū confent sicut et nri
sacerdotes. Alij dixerūt q' xpūs ha
buit excellentissimā ptatē in sac
mentis. et absq' omī forma cōfent:
et post her qdā ūba ptulit alijs dā
do formā cōferrandi. Alij dicūt q'
cōfent nō sub hys ūbis. sed sub alijs
ūbis nobis ignotis intellcis p eū
gelista sub ūbo benedixit. Ad p^m
videt' inclinare innocētius dices Sa
ne potest dīa q' xpūs vīute dīna
pūs cōfent atq' ūba ista ptulit et
postea formā expessit sub qua pos
teri benedicerēt. Ipse nāq' p se et
vīute pīa bndixit: nos aut' ex a
lia vīute quā mīdidit ūbis. Cōtra
hoc dōm innocēti fortiter militat' vel
xpūs cōfent corpus suū cū ūbis v'
sine ūbis: si sine ūbis et cū nos cō
ficiam' cū ūbis: sequit' q' facine
tū nri et suū qd' tradidit nō sūt
eiusdē ratiōnis qd' totalit' videtur
esse absurdū. Si uero cōfent cū ūbis.
vel ergo cū eisdē quib' nos cōficiam'
vel cum alijs: si cū eisdē habet' q'
sub istis ūbis cōfent et sub ista for
ma sicut et nos: si cū alijs sequit'
iterū dūficatio sacmētī nri et suū
ut ī cetera tradidit ut dōm est prius
Ergo omnib' difficultatib' ptermus

his dicendū q' xpūs istis ūbis hoc
est corpus meū confent et cōfent
uit: et cū hoc p eū formā cōferrandi
dedit. Sed ppter argumētū in oppo
sitiū quidā dicūt q' hoc pīcipū dices
nō solū habet cōcomitantiā nec so
lū respicit hoc ūbū dedit sed respec
tū habet ad ipsū cū alijs pīdīs ut sit
scūsus dū benedixit et fregit et dedit
discipulis suis. tūc her ūba hoc ē cor
pus meū ptulit et dixit: et scdm hūc
modū saluat' etiā q' xpūs solū semel
ista ūba ptulit. Vel scdm istū modū
q' dicit' cōdo fuisse talis accepit pa
nē et bndixit dices. hoc ē corpus me
ū. fregit et dedit discipulis suis sub
audiendo dices accipite et māduca
te ex hoc omēs: solū hoc pīcipū di
ces reiterādo. vel q' ista ūba tria res
piciat scilicet fregit dedit et bndixit
Sequit' fregit supple scdm nūm dis
cipulorū. Innocētius qrit qd' xpūs
fregit et qd' nos frangim'. Nō potest
dīa q' corpus suū. quia dicit' inote
tius q' qm̄s edebat' nō tamē lede
bat': et si fregisset lesū fuisset: nec
nūc corpus eius frangit' qā iā est im
possibile. Fuerūt quidā q' dixerūt q'
sicut post cōferratiōē vera acciden
tia panis remaneret scilicet albedo
rotunditas grauitas sapor: sic et ve
ri substantia panis post cōferratiōē
remaneret. Et pbat sic ratiōne et au
toritatib': qā sicut substantia matiā
lis nō potest subsistere sine accidenti
bus. sic accidentia nō possūt subsistere
sine substantia: qā accidentis esse est
in esse vī' metha'. Et cōsequēter ista
dicūt q' post cōferratiōē sub specieb'
panis est simul substantia panis et verū

xpi corpus. Sic simulit' sub speciebus vi-
ni est vinum et sanguis xpi: quorum vnum
pluribus sensibus alterum creditur fides. In
pro tunc videntur ad questionem quod substantia
panis frangit' et atterit' dentibus in di-
versas partes ad hoc auctoritate beati pauli prima
ad corinthios quinto dicitur. Panem quem
frangimus nomine participationis corporis domini
est. Hec opinio erronea est et omnino
falsa. Et ergo aliter dicitur quod post con-
secrationem desinit esse panis et substi-
tia panis: nec est ibi alius panis nisi
si caro christi que nomine panis propter certam
metaphorice designat. nisi quod dominus
ait Panis quem ego dabo caro mea est.
Item apostolus prima ad corinthios vi. Quis
cum manducabit panem hunc. Unde
beatus abrosius de consecratione 2.º capitulo
dicit. Licet in sacramento forma panis
et vini videatur: nichil tamen aliud pro
consecratione quam caro et sanguis christi
credendum est. Et subdit panem quem in mis-
serio sumimus illum intelligo panem quem
in matris utero sancti in utero virginis for-
matus et in arboris igne passionis
detortus: et ut mirabilis loquar
non alia caro plane quam que nata est de
maria et passa in cruce et resurrexit
de sepulchro. Ex quibus patet quod post
consecrationem non manet substantia panis
quod declarat' sic rationibus. Quia si re-
maneret substantia panis sacerdos non
posset una die bis celebrare: et in quibus
bet missa sacerdos peccaret mortaliter.
Primum patet sic. Quia si manet substantia
panis non esset ieiunium: sed ad missam
celebrationem requirit' quod sit ieiunium ieu-
nium nature ut patitur super libro primo.
igitur 2.º. Secundum simulit' sic patet quia post
panem superius sumeret calicem et sanguinem

domini non ieiunium: et pro consequens peccaret
mortaliter. Et quod dicitur accidentia non pos-
se subsistere sine subiecto hoc est verum
naturaliter: miraculose vero remanent
sine subiecto quod potest fundari ratione: quia
forma maiore dependentiam habet ad
materiam quam accidentia ad subiectum: sed
forma subsistere potest sine materia.
et maxime anima intellectualis que est
forma carnis humane igitur 2.º. Maior pro-
bat' quia ex materia et forma fit vinum
per se. et ex subiecto et accidente vinum per
accidens. Sed minor patet sermo de anima et
sicut ubi dicit'. Sepat' autem hoc ab hoc
tamen quod pertinet ad corruptibile. Sed tunc
quod frangit' sacerdos in sacrame-
to et quod fregit' christus. Dicitur quod for-
ma et species panis frangit': et sic
simili modo species panis atteritur
dentibus. Et generaliter nota quod omnia
verba que significant corruptionem vel at-
teritionem et predicant' de eucharistia refe-
runtur ad illas species quas vides et
non ad corpus christi. Et vero quod nocent
acceptationem referunt' ad corpus christi. ubi
beatus gratianus dicit' corpus christi frangit'
masticat' dentibus atterit' dicitur sensus est
species illa terit' frangit' dividitur:
sub qua est ipsum verum corpus christi non
ipsum verum corpus christi. Simulit' cum di-
citur corpus christi videtur gustat' se-
sus est iste. iste species videtur' gusta-
tur non est ipsum verum corpus christi quod ibi
latet sub illis speciebus sed tales
species: et pro consequens possunt replere
ventrem satiare et a mure vel alio a-
nimali corrodere. non autem ipsum verum cor-
pus christi. Quia autem dicit' corpus christi
sumitur accipit' vel ab illo dat' isti
quia talia verba non significant corrup-

tionē: ideo sūt referenda ad corpus
 xpi. **U**n bene dicit corpus xpi sumit
 ampt' datur: nō tamē illa species
 corpus xpi. **H**ereticus quippe de ofe.
 d' n' ergo quā suspectus habebat
 de heresi ne remaneret anguis sub
 herba ad maiore expressionē corā
 colas papa centū et xiii p'hibz est
 cōfessus panē et vinū que i altari
 ponūt post cōsecrationē nō solū sa
 crificiū, sed etiā sacri corpus et sa
 guinē xpi esse, et sensualit' nō solū
 sacramentū, sed etiā in ueritate maibz
 sacerdotū trinari frangi et dentibz
 atteri: qd' tamē nō est intelligēdū
 q' corpus xpi ita frangit' et dentibz
 atteri' tū sit imortale et ipassibile:
 sed species sub quibz ē uerū corpus
 sanguis xpi dentibz atteri' et frā
 guntur: quare et qmō fiat fractio ul'
 attritio btus **augustinus** aut dicens.
Qu xpus māducat' refiat et nō defi
 nit: nec qm māducat' ptes de illo
 frant? **S**ed quidē in sacramētū sic
 fit. **N**ā et xpus carnale sensū redur
 gunt discipulorū q' putabāt eius a
 ne sicut caruē aliā diuidentū in p
 tes et in morsibz lacrandū ut' de ofe.
 d' n' q' māducat. **S**ed qrit' si mus co
 roderet hostiā cōsecratā qd' corrodet:
 vel qd' iuicāret' si sacramentū cerna
 retur. **A**d hoc rīdet **inocentius** si nu
 miraculose substāa panis cōuertitur
 in corpus xpi et nāpit esse sub sa
 cramento, sic illud qd' mus corrodit
 miraculose cōuertit' in substāa pa
 nis et desinit esse corpus xpi mus e
 ū uel aliud brutū nō est capax hui'
 sacramenti: quia illud sacramentū sūt
 aut ad salutē aut ad etiā dāpnatio

nē: sed mus nullius illozū est capax.
Et qm dicit' est substāa panis reuertit'
 q' panis tū sūt et tū substāa nō ē
 in caruē. nō ille panis q' prius erat
 sed alius panis miraculose reuertit'
 et de nouo creat'. **I**ta dicit' mgt' ex
 ponēs sumā sacrificiorū et sic scdm
 p'us dā dicit' q' species subtrahūt
 et corrodit' nō aut' corpus xpi. **U**n
 statutū est in cōsilio aurelianensi. **E**t
 nō bene custodierit sacrificiū et mus
 uel aliqd' aliud aīal illud cōderit' xl
 diebz penitent. **Q**uia aut' illud pōde
 rit in ecclia aut ps eius cōderit' et
 nō iuenta fuerit xxx diebz penite
 at. **S**equit' dedit. **S**olet hic qrit' qle
 corpus in cena xpus discipulis su
 is dedit an mortale an imortale an
 passibile uel ipassibile. **I**nocentius
 rīdet. **E**go diua sacramēta magis ve
 neranda q' distāanda p'fiteor sup'ita
 tate fidei uetus sufficere. **S**i dicit'
 q' tale dedit quale uoluit, et rursus
 quale dedit ipē nouerit' fuerūt qui
 dicerēt q' dñs dedit discipulis suis
 corpus imortale et ipassibile: et cō
 sequēter dixerūt sicut idē erat uerū
 ater qui dabat et dabat'. ita in eo qd'
 dabat erat passibilis et mortalis:
 et in eo qd' dabat' erat imortalis et
 ipassibilis: sicut uisibilis gestabat et
 inuisibilis gestabat'. **I**nuisibilis' nāq'
 qm ad formā xpi. nō aut' ad species
 sacramēti. **N**ā in eo qd' gestabat' hoc ap
 parebat: in eo uero qd' gestabat' qd'
 erat ipē nō uidebat'. **U**t ergo cōuola
 ret q' mortalis erat nō nōcānte sed
 uolūtate: in eo q' inuisibilis erat ab om
 ni culpa liber erat ab omī pena. **S**us
 cepit sponte mortalitate qm morte sus

tinere volebat: quia si mortalitate non
suscepisset omnino mori non potuisset. **Et**
ergo probaret quod mortalis esset non
necitate sed voluntate: quia voluit mor-
talitate deposuit et immortalitate acce-
pit. **Legit** enim in euangelio quod dum uide-
duxissent ihesu usque ad supralium motus
ut perciperent eum, ipse trahens per me-
dium illorum ibat. **Cum** esset durendus se li-
cut palpabile tenuerit tolerabat: sed
cum esset percipiendus sicut impassibilis
per medium illorum ibat. **Haec** quatuor sunt pro-
prietates corporis glorificati scilicet subti-
litas apertitas claritas et impassibilitas.
Singulas has proprietates Christus sigillatim
et diuinitatem assumpsit antequam resurgens
ex mortuis naturam corporis glorifica-
ti induisset. **Subtilitate** cum nascetur
ex uirgine: quia transiit per uetera uirginis
non corrumpendo matris integritate. **Clari-
tate** cum transfigurabatur in motu: agni-
litate quia macedebat super mare: sed in
passibilitate accepit dum manducaret
in cena. **Sicut** enim passibilitate exhi-
bit in corpore. **Exhibuit** in corpore immor-
tali cum post resurrectionem ostendit ma-
nus et latus: sic in corpore mortali
signum passibilitatis ostendit, cum car-
ne et sanguine ante passionem in ce-
na exhibuit. **Et** licet ista subtilitas sint
dicta tamen contra ea oritur grandis dif-
ficultas: quia posito quod aliquid per sacra-
mentum per triiduum mortis christi fuisset re-
seruatum sciret quod idem corpus iacisset
sicut mortuum in sepulchro et mansisset
vnum sub sacramento: et quod idem corpus
in ara crucis panebatur et sub forma
panis non ledebat. **Et** ergo alii aliter
dicunt sicut inuocatus dicit salua fi-
de et secundum integram gratiam suam. **De** 10

quod christus tale corpus dedit discipulis
suis quale habuit: sed tunc habuit
mortale et passibile: **ergo** dedit eis corpus
mortale et passibile, tamen sub spe-
ciebus panis et uini non habebat se pas-
sibiliter: et sic inuocatus inuenit tante
questioni, quia dicit alius si dominus in cena
dedit discipulis suis corpus passibile:
ergo ledebat per manifestationem dentium.
Ridere videtur quod licet christus passibiliter
erat ratione humane nature non tamen le-
debat ratione diuine potentie: per quam facere
potest quod quilibet uult. **Nunc** autem a nobis
hinc immortale et impassibile eo quod in
corpore suo est glorificatum: nec tamen nunc
maior efficitur habet sicut nec ma-
ior potentiam. **Et** si dicit alius tunc sa-
cramentum nunc et illud quod dedit tunc non
essent eiusdem rationis. **Ridetur** quod solum
differere potest per accidens accidere
sicut licet passibile et impassibile. **Sed** ista
diuinitas non fecit diuinitate sacramen-
ti: quia eadem est materia nunc sicut
tunc. **Sequitur** discipulis suis ad designa-
mandum quod isti qui sunt discipuli christi istud
sacramentum digne percipiunt et non
alii. **Discipulus** christi es si ea firmiter
credideris que credendo ostendit: quia
multi abierunt retro et in
non tamen ihesu ambulabant: ex eo quod uerbis
eius non crediderunt dicentes, dicitur
hic sermo quis potest eum capere. **Iohannes**
vi. **Unde** Bernardus in sermone de cena
domini. **Nec** hinc solidum panem poterit dig-
ne manducare qui fide catholicam uolu-
erit infirmare: discipulus christi es si
ferens ea que precipit. **Secundum** quod dominus di-
xit discipulis suis. **Senti** carnis si fe-
ceris ea que precipio uobis. **Iohannes** xvi.
Qui mandatum domini non ignorat necesse

se est ut scdm illud viuere nō negli-
gat. **N**ā seruus sciens uolūtate dñi
et nō faciens plagis uapulabit mil-
tis. **S**i autē fecerit diuitijs et honoribz
dumbr̄ multis. **D**isapulus meritis
esse xpi si in caritate fraterna fuda-
ris. **U**nde dñs dicit ioh̄is x̄m. **I**nde
cognoscer̄ omēs q̄ disapuli mei essis
si dilectionē habueritis adiuice. **S**u-
per quo dicit **h**uardus. **I**n hoc distec-
tatur filij lucas a filijs teuebarū.
Disapuli xpi a filijs dyaboli: si gre-
mū caritatis adiuice et ad omēs ex-
pandūt. **H**ec caritas amica regis e-
terni nō timet irenre ad deū confi-
dēt̄ intulit lectū salomonijs. et re-
quiescere dedignat̄ nisi sup̄ pectore
xpi. **E**t si iter uos fratres dñabit̄
her̄ regina btutū. p̄fecto cognoscat̄
omēs pusilli et magni et uere eri-
mūs disapuli xpi. **Q**ui caritatem
nō habet in nō est eius q̄ dedit mā-
datū caritatis: nec hui⁹ sacramētū
dignus p̄ceptoe. **E**t credite michi fra-
tres si quis de hac scola xpi et doc-
na spūs s̄i exeret. et in hac doctrina
nō p̄seuerauerit absq̄ dubio ieternū
perbit. **S**ed dubitat̄ utrū iudas cū a-
lijs eucharistiā accepit. **D**e isto du-
bio cōtrouersia uidet̄ esse iter euāge-
listis. **L**ucas ostendit iudā iter fuis-
se cū alijs ex eo q̄ statū post donatio-
nē calias traditore cōmedat̄ dicitur.
Hic est calix noui testamētū in sangui-
ne meo: q̄ pro uobis effudet̄. **V**erū et
ce manus tradentis me merū est in
mensa. **I**ux̄ xxv. **Q**uotiq̄ iter fue-
rūt eucharistiā acceperūt: nūro at-
testat̄ et liberrūt ex eo omēs. **I**ux̄
q̄ ipse xpus p̄ceperat: teste matho

94
bibite ex hoc omēs. **S**ed in cōtrariū
q̄ iudas nō inter fuit ostendit̄ sic. **N**ā
scdm mattheū ih̄us dixit bibentibz in
lice. **N**ō bibā amodo de hoc genu mie
uitis usq̄ in diē illū: cū illud bibā
nouū uobiscū in regno patris mei. **I**u-
das ergo nō aderat: q̄ cū eo nō erit
libiturus in regno uiuētū. **I**n cōtra-
riū nullū exapiens ait pro uob̄ effu-
detur. **S**ed aliorū multos excepit cū in-
quit pro multis effudet̄ in remissione
peccatū. **U**n scdm ioh̄em tū xps disa-
pulis dixit. **B**ti eritis si feceritis ea:
statū excepit nō de omibz dico scio
quos elegeri. **E**t iterū. **V**os mudi es-
tis sed nō omēs. **H**ic q̄ iudas nō acce-
pit eucharistiā uidet̄ esse illud ioh̄is
x̄m. quia cū iudas accepisset butrellā
panis exiit cōtinuo: erat eū nox
xpus aut̄ post alios alios tradidit eu-
charistiā. **R**eliquit̄ ergo dubiū quid
in hoc casu sit tenendū. **I**nnocētius
tridet illud forte esse tenendū sine p̄-
iudicio aliorū euāgelistarū. qd̄ ioh̄es
cōmedat̄ q̄ uidet̄ inuere q̄ iudas a-
terū tradidit xpus eucharistiā exi-
uisset: et p̄ cōsequēs nō accepit. **Q**d̄
aut̄ lucas post calicē cōmedat̄ tra-
ditore p̄ rempittulacōnē potest̄ itel-
ligi qd̄ sepe fit in sacri scripturā: ut qd̄
prius factū est postheris enarret. **P**a-
theus eū luduo ate diē pasche rōme-
morat̄ effusione ungeri esse factū. **S**o-
hānes ate sex dies pasche. **S**tus tu-
mē **h**uardus in sermone sup̄ reua do-
mini qn̄ exponit illud qd̄ factū fuit a-
tius quidā putat̄ q̄ tūc corpus acce-
pit. **S**ed est sciendū q̄ in omibz distri-
buerat sacramētū corpus et sanguis
sui iter quos et iudas fuit. **E**t alibi

Luca testate q̄ ait. **I**ulit̄ et calicē postq̄
cenauit dices. uidetur q̄ iudas p̄us ex-
iuit q̄ xps traderet eucharistiā.

Dicit. **O** bone ihu de vna mensa come
dit petrus et iudas. Petrus ad sa
lute. iudas ad damnatione. Et hor
m plurimu expositores concedit. Sed
de isto iohis q iudas postq intinctu
bucella accepit gtnuo exiit. rads aug⁹ uide
concordia euangelistarum q corpus xpi
prius erit distributu anteq dñs in
de pane intinctu porrexit. De ista buc
cella intincta bñs **bernardus** sic loqit.
P bucella intincta intelligit falsi
xpiani et ficti religiosi s mlti cui sunt
falsi religiosi et falsi colurati cu prius
religiosis coiter corpus dñi accipiunt.
sed ab istis discerni no possit nisi p
bucella intincta que est detractione in
miratio mobedientia vberu lasciuia
oculta pecunia et forte inuora pna.
qui talis est monachus no est. ymo
iude traditor simulus est. si quisq il
le miser est tuncat penitendo qd seq
tur: ne cu iuda traditore dapietur.
et exclamat hortado dices. **Mos** igni
tur qui sum? discipuli xpi videmus?
ne pane intinctu comedam? religiose
qua tenem? in ueste seruem? in me
te. et salute qua habitus hitus ex
terior pallent itus anim? reueat: ne
in hora noctis exeam? a dno repro
bati in stagnu ignis et sulphuris
cu dya^{lo} cremadi. **Cur** dubiu relin
quit ex pmissis. qre medicus saluus
medicina dedit egroto qua sciebat
ei esse mortifera. sciebat eni q ad
iudiu manducaret q indigne uan
ducaret. **Dicendū** q dñs fecit hoc sa
cerdotib: in exemplū. quia scdm iuo
rentu sacerdos no debet negare illi
eucharistia que sat esse in mortali
crimine: dñmodo illud no sit notoru

id e manifestu ecclie. ne forte no sit co
rector sed pditor. **Ammonere** debet sa
cerdos eu ut no accipiat. et si nolit
desistere no debet ei denegare: quia
pam erit accipientis et no dantis.
Un augustini de ase. d^e n. **No** plu
beat dispensator pingues terre id e
poces mensa xpi manducare: sed
exactore id e illu qui mltiter peti
moneat timere. **Sed** instat cotra dñi
iudiu malu est suspectu reddi de cr
mine q committere crime? sed de dubi
malis cu alteru veget nun? malu est
eligendū: igit videt q dilaretus sac
dos negare debent criminoso eucharis
tia. quatin? min? malu miratur et
manus malu deuict id e reddi sus
pectus ne maducet indigne. **Ande**
inocentius cu nemo vnu pam mole
debet committere ne pximi? aliud mo
le committat: eligendū est potius sa
cerdoti no pdere pccare q q ille no
petret. **Sed** ille cocandus potius debet
eligere ut abstineudo reddi suspectus
q q maducet indigne. **Et** ulterius
dicendū q reddi suspectu in se et mte
sue est min? malu q committere cr
mei manducando indigne: et ergo
malu potius debet eligere abstineudo
esse suspectus q maducare indig
ne? cu extensue seu ad alios exten
dendo reddi suspectu est max? malu
q indigne maducare: qa ex tali sus
pitione orit scandalu ex quo plures
alij mfrant. **Sed** ulterius potest q
ri an xpūs iude dedit eucharistia ad
bonu uel ad malu. **Non** videt q ex
dedit ad bonu qa alias xpūs sua mte
uone fuisse defraudatus: qa teste p
pheta fecit vniuersa que voluit. **In**

das enim non accepit ad bonum sed ad
 malum: nec videtur sibi dedisse ad ma-
 lum: quia christus non est auctor malorum
 sed ultor. **R**ideri verissime potest
 nulla propositio ad denotat intentionem
 nem vel affectum falsa est propositio:
 si vero consecratione vel effatum iur-
 at verum est propositio. **D**ubitat enim
 an christus corpus suum etiam accepit in
 cenam. **D**icendum est quod sic. **U**nde **i**he-
 ronimus. **D**ominus ihesus christus ipse comedit
 et commisit: ipse comedens et quod com-
 editur. **U**bi quidam verificator metrico
 comedit et fuit approbatus in iure ca-
 nonico. **R**ex sedet in cena turba cen-
 tus duodena. **S**e tenet in manibus
 se ablat ipse abus. **S**ed dubitat quare de-
 dit sibi ipsum corpus suum: cum corpus ei
 datur ad augmentum salutis et gratie
 non ipse met est salus et gratia: quare
 ergo sibi ipsum dedit? **D**icendum quod christus
 in cena corpus suum suscepit: non quod indi-
 gnis esset sed alius in exemplum. **S**icut ei
 baptizatus est ab aliis in exemplum licet
 non indigeret: sic et corpus suum sus-
 cepit ne alii corpus suum abhorrerent. **S**e-
 quitur. **A**ccipite et manducate. **D**icit
 accipite et non capite quod est contra illos
 qui cum iis non habeant: ad hoc sacramentum
 capiendum accedunt. **E**t isti uerius ca-
 piunt quam accipiunt. **A**ccipite ergo cum deu-
 tione et manducate cum ueneratione.
Vel accipite per fidem et manducate per ca-
 ritate. **N**on est intelligendum quod corpus
 susceptum de manu domini sibi ministrant:
 sed qui consecravit et ideo ministravit.
Et notum quod corpus christi dupliciter ma-
 ducatur: scilicet sacramentaliter et spiritualiter
 secundum quod duplex christi corpus intelligitur
 unum corpus verum quod traxit de matris

95
 virgine et quod in cruce pependit. **A**li-
 ud mysticum quod est ecclesia spiritus christi vege-
 tata. **D**e primo corpore dicit dominus. **H**oc
 est corpus meum quod pro uobis tradet.
De mystico dicit apostolus unum corpus
 et unus panis multi sumus. **P**rima ad
 corinthios in. **E**t illud mysticum com-
 editur spiritualiter scilicet in fide sub specie
 panis in fide cordis. **S**piritualiter mandu-
 cat corpus christi uerum qui existens in
 caritate firmiter credit et adorat si-
 deiter et reuerenter christum contentum in
 sacramento quibus non sumat species. **S**ed
 sacramentaliter manducatur quod corpus christi
 sub istis speciebus recipit. **D**e coestione
 ne sacramentali dicit dominus. **A**ccipite et
 manducate. **H**oc est enim corpus meum.
Hoc facite in meam commemorationem. **I**n
 modo scilicet sacramentaliter in bonum quod
 mali manducatur corpus christi: sed bonum
 ad salutem mali uero ad iudicium. **N**isi
 enim mali corpus christi coederit non dix-
 isset apostolus. **Q**ui manducant indigne iudi-
 cant sibi manducant et bibunt non diuidi-
 cants corpus domini. **D**e coestione spua-
 li dominus ait. **N**isi manducaueritis car-
 nem filii hominis et biberitis eius san-
 guinem: non habebitis uitam in uobis.
Hoc modo tantum bonum comedit cor-
 pus christi. **E**t de eadem coestione spua-
 li dicit beatus augustinus. **U**t quod parus
 deute et ventre: crede et manduca. **Q**ui
 credit in christum comedit christum spi-
 ritualiter: quoniam incorpatus est per fidem et
 membrum eius efficitur. **E**t si quis in fide
 libus est congregatus et christus per fidem et
 dilacionem incorpatus plus proficit in fi-
 de et dilacione: uel in unitate corpus
 eius firmitus solidatur: quia deus caritas
 est et qui in caritate manet in deo manet

ner et deus in eo. Et nota q̄ diffe-
rentia est in mādicatione corporali et
mādicatione hui⁹ sacramenti: quia
in mādicatione corporali illud qd̄
māducant incorpat̄ et q̄ māducant
incorpat̄: hic aut̄ q̄ māducant incor-
porat̄ et q̄ māducant incorporat̄. Vñ
dñm fuit beato augustino. Cibus tu
gravidū carere et māducabis me:
her tu me mutabis in te sicut abū
carnus tue. sed tu mutaberis in me
Et est sciendū q̄ ista ūba accipite et
māducate nō sūt de forma hui⁹ sac-
menti. sed p̄tinet ad dispensationē
et vsū huius sacramenti. Sequit̄ ex
hoc omēs. Hoc nullus euāgelista
addit de corpore. sed bene de sanguine di-
atur ex hoc omēs. et ab aulis credi-
tur esse additū. Sed dubiū est hic q̄
re nō dixit dñs accipite et māduca-
te hoc omēs. cū videt̄ esse magis co-
grua locutio: quia nō ex corpore sed cor-
pus xpi māducant. Etia dubitat̄ qd̄
demonstret h̄ hoc cū dixit māducate
ex hoc omēs. Cū cū fregisset panē
si demonstrabat aliqd̄ frangimētōrū il-
lud nō debebant omēs comedere cū
singuli singula frangimēta distribu-
eret. Si demonstrabat corpus xpi nō
poterūt ex illo omēs comedere: quia
corp⁹ xpi nō p̄ ptes māducant̄ sed in
tēpū. In videri potest scdm̄ regula-
tionē q̄ frequēt̄ in sacra scriptura
videtur agi de vno cū tamē hoc agit̄
de diuisis: ut ē illud bñdixit fregit
dedit. benedixit panē fregit formā
dedit corpus. Eodē mō cū dixit mā-
ducate ex hoc omēs. hoc p̄nomē hoc
ostendit corpus integrū corpus et
p̄positio ex inuit̄ forma diuisa ut sit

sensus comedite corpus meū sub
forma diuisa: nā sola forma p̄ ptes
diuiditur et totū corpus māducant̄.
Sequit̄. Hoc est enī corpus meū.
Dubitat̄ vtrū p̄tise p̄ her ūba fiet
cōsecratio. Quidā doctores dicūt q̄
sic. Quā sicut in sacmēto baptismi
p̄ ista ūba ego baptizo te in noīe pat̄is
et filij et spūs sancti cōsecratur. sacmē-
tū baptismi omīs exordium p̄
uis omisit: sic etiā ad cōficiendū
in nātate si quis esset in puulo mor-
tis sufficeret her ūba: hoc est enī cor-
pus meū. Ista enī ūba sūt de substā-
tia et esse cōsecrationis: itaq̄ huius ū-
bis nō platis nō est illi sacramētū. Ce-
terū uero ūba salicet q̄ p̄dicat̄: addita
sūt reuelante spū scō: etiā q̄a credit̄
q̄ xpus eandē ūba salicet hoc est corpus
meū dicendo cōsecrat. Ideo etiā sacerdos
noster p̄tise ad p̄lationē illoꝝ ūborū
cōsecrat et cōficiat. Alij tamē dicūt q̄
cautus est dicere q̄ etiā p̄cedentia il-
la ab illa ute q̄ p̄dicat̄ sūt nātā ad
cōsecrandū: eo q̄ xpus nō expressit
p̄tisa forma cōsecrationis. Etia ex eo
quia in dubis semp̄ securus p̄tise est e-
ligenda et qd̄ certius est tenendū:
sed ista secūda via securus q̄ p̄tisa ē:
ideo est tenenda. Et ad scdm̄ dicitur
q̄ nō est simile de sacramēto bap-
tismi et eucharistie: q̄a sacramētū bap-
tismi est simpliciter nātū sine quo
nullus potest saluari: sed sacramētū
eucharistie nō. Vñ nō est simpliciter
nātū ad salute māducare: sed cre-
dere et desiderare. Vñ augustinus
ut qd̄ parat̄ dente et ventre: crede et
māducasti. Sedō dubitat̄ circa idē
p̄ter qd̄ illa cōiunctio enī addit̄: cū

tame xp̄us ea nō ptulerat sed sim
 pliat̄er dixit hoc est corpus meū.
 Scotus dicit q̄ ly enī addit̄ ad fini
 endū cōtinuationē ad p̄cedētia ita
 q̄ hec ūba referūt̄ ad xp̄m: quia sa
 cerdos nō p̄fert ista ūba in p̄sona sua
 sed xp̄i: et hoc p̄ illā cōiunctionē desig
 nat̄: et ideo beatus petrus dicit̄ om̄
 n̄ addidisse. **Dubitat̄** tertio si sacerdos
 obmitteret hāc cōiunctionē an cōficet̄.
Rūdet̄ sc̄dm̄ doctores q̄ sic. Quia p̄fe
 rens ūba xp̄i cū debita deuotione et
 attentione et sup̄ materia debitā cōfi
 cit̄: sed dicendo sic hoc est corpus meū
 dimittendo illā cōiunctionē cū sacerdos
 habens intentionē cōficiendī p̄fert ūba xp̄i
 p̄ que cōfēat̄: ideo cōfērat̄. Tame la
 eudū ē q̄ sacerdos cū faceret obmittēs
 peccat̄ mortalit̄: q̄ q̄uis nō est de es
 se sacramenti est tame de uacitate mi
 nisteri. **Quō** dubitat̄ si ista forma v̄
 borū hoc est cū corpus uniuert̄ ut
 sic dicit̄ addendo hoc est cū corpus
 meū qd̄ traxi de v̄gine ul̄ benedict̄.
 uel subtrahēdo hoc ē meū aut hoc
 est corpus an sacerdos cōficet̄. **Rūdet̄**
 sc̄dm̄ albertū in de officio missę q̄ si a
 liqd̄ addat̄ qd̄ significationē nō mu
 tet̄ nec errore inducat̄ nichilominu
 fit cōsecratio. Pro certo tame sc̄nt̄
 q̄ q̄iuter peccat̄ qui hoc attemptare p̄
 sup̄ferat̄. maxime si formā intēdit̄ mu
 tare et heresim̄ intrōducere. Sed si ali
 qd̄ de forma ūborū horū hoc ē corp̄
 meū dimiuit̄ uel subtrahit̄ fuerit
 nō cōficiat̄ nec cōfērat̄: q̄ si dicit̄
 hoc ē corpus nō adēquate significat̄
 corpus xp̄i. et si dicit̄ hoc est meū
 indēnitū manet qd̄ meū sit: idē
 cō talis nō cōfērat̄. **Dubitat̄** quō

circū eudē qd̄ si sacerdos mutaret for
 mā illorū ūborū trāspōndo an cōfi
 ceteret. **Inuocētus** uult q̄ huiusmodi
 q̄stiones debet̄ p̄termitti et dicit̄
 hanc sententiam deus hōiem rem̄. sed ipse
 finit̄ questionibz se misit. Hinc
 itaqz p̄termittit̄ quā aliqui magis
 subuertit̄ an̄ q̄ edificat̄: hoc p̄o cō
 to sc̄iat̄ q̄ forma ūborū quā xp̄us ex
 pressit̄ p̄ om̄ia debet̄ illibata seruari.
Quāuis enī sc̄dm̄ p̄m̄ nom̄a et ūba
 trāspōsita idē significat̄: ne tame
 vtile p̄ iuuale videt̄ **albertus** in offi
 cio missę dicit̄ q̄ nō debet̄ mutari for
 ma ūborū p̄ trāspōsitionē sic q̄ dicit̄
 corpus meū est hoc uel simili modo.
 licet enī sic eudē sensū habeat̄ videt̄
 alias nō cōficet̄. **Dubitat̄** sexto
 qd̄ si sacerdos nō recolat̄ se ea dixisse
 que in cōsecratione eucharistie dicit̄.
Rūdet̄ sc̄dm̄ thomā in terna p̄te q̄st̄
 one lxxviii q̄ nō debet̄ ex hoc turbari:
 nō enī qui multa dicit̄ recolat̄ om̄ que
 ipse dicit̄. Si tame sacerdoti p̄babi
 liter cōfēct̄ se aliq̄ omisisse eorū que
 sūt de natura sacramenti saluet̄ circa
 formā cōsecrationis debet̄ resum̄ ip̄
 sa forma et cetera p̄ suū ordinē itē
 re. Ex isto dubio soluit̄ aliud dubiū
 si sacerdos trāspōsuisset ūba cōsecrati
 onis dicendo hoc est meū corpus ex
 trādit̄entia uel negligētia quadā
 statū formā resumat̄: et cetera suo
 ordine recitet̄ et de negligētia peni
 teat̄. Qd̄ si aliqd̄ hostie ex obliuioe
 remanent̄ in altari aut v̄nū: nūq̄
 sacerdos cōficiat̄ istas hostias uel il
 lud v̄nū? **Rūdet̄** sc̄dm̄ albertū in li
 bro de missa q̄ istas nō cōficiat̄: q̄ de
 istis nō intēdit̄. et sc̄dm̄ b̄n̄ augus

tuū sine intentione in sacramento
altaris nichil agit nec actualiter nec
habitualmente. Sed si uerba tricarret
uel accurreret uel sillaba obmitteret
ut hoc est corp meū. Dicendum est hec
inter q̄ nō cōfiet nec cōferat: q̄ uer
ba debent integre et illesa p̄ferri. Sic
dubitat: qd̄ demonstrat sacerdos n̄
dicit hoc est corpus meū p̄ hoc pro
men hoc. Non enī potest dici q̄ panis
quia nō est uera p̄dicatio hoc scilicet
panis est corpus meū: nec accidentia
ibi sensibilia cōsimili ratione nec
corpus xpi: q̄ nōdū p̄tulit illa uerba
ad quorū p̄lationē panis mutat in
corpus xpi. In simili obiecto fit a
logyas n̄ dicit hoc uinū est mortuū
posito q̄ in p̄latione s̄iecti sit uinū
et i p̄latione p̄dicati sit mortuū.
In mortuus dicit q̄ tū distat oēs
ab oculo tūti refert iter miraculū
et naturā. Ab huius questionis laq̄
fualiter se absoluit qui dicit q̄ xps
tūc cōferat q̄ benedixit: et sic ante
p̄lationē horū uerborū fuit corpus
xpi. Sic dicēdū ē q̄ corpus suū xps
demonstrauit: et illud argumētū ē
solutū. **S**i opponit de sacerdote q̄ p̄secrat
n̄ illa uerba p̄nūciat. R̄ndet in dicitur
q̄ sacerdos nichil demonstrat. q̄ il
lis uerbis nō datur enūciatiue sed re
nitatiue: q̄ sensus talis est domini
dixit hec uerba hoc est corpus meū: q̄
admodū dicit aut ego sū lux mundi e
go sū uerus uera: sic de alijs. **A**rchiep
dus de s̄cō victore libro quinto de t̄n
tate dicit q̄ in ista oratione hoc est
corpus meū fit demonstratio p̄t̄ ad
sensū et p̄t̄ ad intellectū: ita q̄ sic
sensus illud qd̄ cōtendū est hoc est

corpus meū. Tertia uia dicit q̄ ista
oratione hoc ē corpus meū p̄ hoc de
monstrat corpus xpi nō pro tempore p̄
quo p̄fert hoc p̄nomē hoc. sed pro
tempore in quo plura ē cōplete tota
oratio. Verbi gr̄a in simili si quis
diceret hoc est bonū uerū deū tū me
hoc p̄nomē hoc nō demonstrat illa
oratione deū tū me pro ut p̄fert: sed
pro ut hec oratio deū tū me est. p̄la
ta. Similit̄ uidet̄ dicere s̄ctus sup̄
q̄tū s̄ctiari qui sic dicit Oratio nō
causat cōceptū et sensū in aīo audi
toris nisi fuerit totalit̄ finita et
plata. Et hoc sic declarat: sicut se
habet sillaba ad d̄icōne sic d̄icō ad o
rationē: sed sillaba nō causat aliq̄
cōceptū nisi d̄icōne totalit̄ plata. sic
similit̄ oratio. Et cōsequēter dicit q̄ h
hoc p̄nomē hoc demonstrat corpus xpi
Et sicut oratio nō causat p̄fectū sensū
nisi totalit̄ finita et plata: ita ista
nō est uera hoc est corpus meū nisi o
ratione totalit̄ plata. Q̄t̄a uia
dicit q̄ in illa oratione hoc est corpus
meū p̄ hoc p̄nomē hoc d̄icōne corpus
xpi ratione illius in s̄ctis q̄ finit̄ ista
oratio: et sic fit d̄icōne ad intellectū
tū. Et petrus cōmestor dicit tū totū
est d̄icō totū est factū. Et nota q̄ cer
tissime credendū est. tū ista uerba p̄ferū
tur et plata s̄c̄t̄ n̄ intentione cōnfa
cudi et sup̄ materiā debita q̄ panis
in corpus xpi cōuertit̄ ex facto et p̄
missio diuino qd̄ utiq̄ magnū et mir
aculū est miraculū: q̄ t̄m̄ d̄m̄ deus
uerbis tribuit et sacerdoti cōf̄ic̄t̄
sup̄ quibz uerbis inuocatus p̄uenit
in hec uerba. Cū sacerdos hec uerba p̄o
nūciat hoc est enī corpus meū. h̄c est

calix sanguis mei. panis et vinum in sa-
crum et carne conuertitur illa virtute
qua ubi caro facta est et habitauit i-
nobis in qua ipse dixit et facta sunt.
mandauit et creata sunt qua femina
mutauit i statua et aqua conuertit
in vinum et virgini in colubam. **N**am si ver-
ba hec potuit igne de celo deponere.
ubi xpi none poterit pane in carne
mutare? **Q**uis hoc audet oporari
de illo cui nulla ubi est impossibile?
Certe maius est creare qd non est de
aliq: qd qd est in aliud transmutare
Hoc condie fit et nemo dubitat?
et hoc aliquis dubitet? **A**bsit. **E**rgo
ergo panis fuerit cu accepit: corpus
sui erat cu dedit. **H**ec cu ubi tute
sunt pphitatis. ut intellectus humanus
no sufficiat illa penetrare. **H**ec mo-
cetus. **E**t scdm btm gregoriu mi-
stium platione horu uboru qualibz
dubitationis abiguntate a cordibus
xpi fidelium semota. celi aperitur
celestiu curie adueniunt cu ubo dei in
curato: et ut alaus loquar totat
nitas ibi pntaliter assistit. **U**nde
scis gregorius sic loquit. **Q**is fide-
liu dubiu habere possit in iphi imo-
lationis hora ad vocu sacerdotis celu
aperiri in illo misterio choros angeloz
adesse. sumis pma locari terna celestibus
nigri. **Q**uasi diceret nullus.
Felices igit nos dixerit o sacerdotes
si tunc sacerdotulit vinitis: quoz
misterio panis angelozu panis vite
mortalibz condie parat. **O** sarme-
tu pietatis o signu vinitis o vin-
culu caritatis. **O** quali honore ho-
norati estis. quali mesa potumini:
qua angeli videntes hoerescunt. et

97
neq sine timore respicere audent.
Magnificauit dñs facere vobiscum:
ut uos idipsum coficiatis in altari qd
ipse xpus p pns manibz tractauit
in cena paschali. **O** regale sacerdo-
tiu o felix presbiteriu o felicitatis
presbiter. cui dñs opus optimu et
officiu excellentissimu tribuit. **Q**is
vinq auduit talia? **Q**is vidit hinc
similia? q iste q creauit omnia si fas
est dicere qdmo creare se tibi dedit.
Sup qua pte vni o sacerdotes sup
ta insigni vno privilegio celu stupet.
tra mirat? **D**abolus contemnat. **A**-
gitur quide in terris misteriu: sed
officiu vni celestibz negotiis conuet.
Aspice sacerdos tui privilegii digni-
tate: no em hoc angelus no archa-
gelus no aliq alia creatura nec vir-
tus. sed spūs sals hoc mun vtoluit.
atq adhuc manetes in carne nulle-
no fugi prestuit angelozu: no rex nec
pnceps terre no angelus no archa-
gelus no cherubim no seraphim har
singulari resulget pte. **U**n augu-
stinus. **I**tao fies ad terribile mesa
cu debita reuerentia cu timore parit
et amore ad cui corpus tractadu ac-
cedere cogitens. nulla malignitate
suffocati nullo veneno iudic trispota-
ti nec odio maculati. **S**i em a atria-
libus vni debetis esse ipolluti: ml-
tomagis a spualibz debetis esse hu-
ceri. **C**orpalis abus cu ventre iuuit
a diuisis humoribz occupatu aplius
ledit magis nocet nullu auxiliu
prestat. **E**t iste abus spualis si aliq
ceperit malignitate pollutu mag-
pdit q saluat magis dampnat q h-
berat: no sua natura sed accipietis

paed. **H**ec **augustinus**. **U**lterius
est notandum qd in uerbis consecrationis
hoc uerbum est debet dicere actu exalta-
tu ita qd exponit pro exultat, et non
actu signatu ut heretici decipientes i-
telligunt. **D**icit enim exponentes uerba
consecrationis hoc est id e significat
corpus meum: non credentes in uerita-
te ibi esse corpus xpi qd totaliter est
erroneum. **D**ebet igit sic exponi hoc e
id e existit in ueritate corpus meum.
Unde xpus hec uerba adiungendo specia-
ficauit dicens **H**oc est corpus meum qd
pro uobis tradet. **S**icut ergo corpus
xpi uere tradebat ita uere demon-
strauerat: non in figura que ressaue-
rat sed in ueritate que aduenerat.
Ideo et dixit caro mea uere est abus
Dubitat ex quo fit conuersio panis
in carne xpi an concedendum sit qd pa-
nis incarnat eo qd panis fit caro
xpi. **V**idet qd sic. quia concedimus uerbum
dei manuari eo qd uerbum dei factum est
caro. **D**icendum est qd quous panis in-
effabiliter conuertitur in carne non ta-
men incarnat. **S**ed de ratione in op-
positum dicendum est qd non est simile
de pane et uerbo dni. **N**am uerbum dni ma-
neus qd erat ita factum est caro quia
carne assumpsit: nec sic qd transiuit in
carne sed panis desinit esse qd erat:
et ita fit caro qd transiuit in carne, et
non ideo quia assumpsit carne. **I**gitur
similitudo adducta non fuit conueniens
Item dubitatur ex quo panis con-
uertitur in corpus xpi. **U**trum partes panis
conuertuntur in partes corpus xpi uel to-
tum in totum. **I**nnocentius dicit an to-
talis transiuit in totale nouit ille qui
facit: ergo qd residuum est igni co-

buo: non credere uerbis desuere, plu-
beni. **S**i tamen quereris insubstantialis
ego salua fide concesserit qd totalis
panis in totale corpus existit: ita qd nulla
pars panis transiuit in aliqua parte corpus
hoc est eadem salua fide qd ubi panis est
consecratus sub tota specie totum corpus
existit. **E**t sicut miraculose tam mag-
num corpus sub tam parua specie concludit:
ita totum corpus sub singulis partibus
continetur. **S**unt tamen alii qui dicunt qd
diuisi species panis preseruentur integri
sub totali specie totale corpus existit.
Ubi uero diuiditur in singulis diuisio-
nibus incipit esse totum sicut in speculo
dum est integrum una tantum imago
apparet ymago: sed speculo fracto
eo tota apparet ymagines quot sunt
in eo fracture. **S**ed ista opinio falsa
esse uidetur. **N**am uerbis consecrationis
pluribus incipit sub speciebus panis esse
corpus xpi: et si ista uerba consecratio-
nis non preseruentur in fractione: patet qd
ante fractionem hostie corpus xpi est
in partibus hostie sicut post fractionem
Item dubitatur utrum sub hostia consecra-
ta xpus sit quantum. **R**espondet qd sic. quia
eandem quantitate quam habet in celo
habet in hostia quia quantitate sua
non deponit existens sub hostia: sed
non uincit quantitate sua sic qd quantitas
faceret ibi distantiam localem: nam si
aut in egressu de utero uirginis ma-
rie corpus xpi fuit quantum sed non uin-
cebat quantitate quia clauso utero ex-
iit: sic et hic suo modo dicendum est
Unde solet dici qd corpus xpi est quan-
tum sub hostia consecrata quantum non
uentur quantitate: sed quantum potest fieri
fieri nouit ille qui fecit cui nihil

est impossibile. Sed et quidam inquirunt
 an sub hostia xpus habet suum locum
 lem et an diu debeat q̄ sedeat uel
 inerat uel stat et multa alia: q̄ me-
 lius est intacta relinquere q̄ temen-
 tre diffinire. **N**aturali uero intel-
 lectu hoc apprehendere non possumus
 sed fide credimus: nam fide intellectu
 captiuat miraculum uincit naturam:
 et legi detrahit dispensatio. **C**uius
 est enim in talibus citra rationem subsis-
 tere q̄ ultra rationem excedere. **N**am
 bestia que tetigerit montem lapida-
 bitur: scrutator maiestatis oppu-
 metur a gloria. **I**te dubitatur qd̄ sit
 faciendum si post consecrationem corpus
 xpi sanguinolentum uel caruicem apparet
Respondetur secundum thomam super quodam sermone
 de x̄. **C**um usus huius sacramenti sit p̄
 manducationem ideo qm̄ apparet in spe-
 cie pueri uel simili modo in specie car-
 nis uel digni uo debet sumi tñ non
 habet ab ratione: qm̄ dicit theodorus
 in originali super leuiticum de hostia q̄
 fit in commedatione edere licet. de ea
 uero qua xpus in ara crucis optulit
 nulli edere licet: reponi debet in loco
 et vase mundissimo. et pro reliquis
 haberi. **I**te dubitatur utrum plures sa-
 cerdotes possint eandem hostiam consecra-
 re. **A**lbertus dicit q̄ no. **S**ed magis in
 quodam sermone de x̄m̄ uult q̄ sit. **U**bi
 dicit q̄ secundum morem quorundam ecclesiarum
 sacerdotes q̄ ordinantur cocelebrant e-
 piscopo et simul p̄b̄ ordinant tñ e-
 piscopis celebrant. **S**ed dubium relinquitur
 an sit multi sacerdotes unum pontificem co-
 celebrant si forte non omnes uerba consecra-
 toria profert. qm̄ an ille solus consecra-
 at qui prius pronuntiat: qd̄ ergo faci-

90
 ant ceteri an sacramentum reuerentur.
Poterit ergo contingere q̄ ille non co-
 finat q̄ celebrant principaliter. et ille co-
 finat qui secundario celebrat. et sic
 pro intentione celebrantis defraudabitur.
Sane potest diu et probabiliter teneri
 q̄ siue prius siue posterius profert
 sacerdotes debet eorum intentione in-
 tentione xpi referri. **E**t ad illud in illius
 in quo ep̄us uerba profert: et sic ubi tñ
 tñ unum erit consecratio et intentio aliorum
 non fraudat qm̄ factum est qd̄ intendunt.
Consequenter enim p̄b̄ ordinatus in
 in domini sui pontificis annullare et tñ
 eo pariter celebrare. in hoc ostendentes
 ap̄los tñ a domino tñ huius sacrificii
 didicisse. **I**te dubitatur utrum uno sac-
 dote deficiente ex infirmitate in mis-
 sa debeat officium p̄ alterum expleri.
Respondetur secundum thomam in tertia parte questionis
 ne lxxviii. **S**i sacerdos graui uel infir-
 mitate uel morte portupatus fuerit
 ante consecrationem non oportet q̄ p̄ alium
 suppleatur. **S**i uero consecratio corpe
 ante consecrationem sanguis uel ena
 utroque consecratio debet misse celebra-
 tione p̄ alium expleri ut habet x̄m̄ q̄stio-
 ne m̄o nichil. **S**ed qd̄ si nesciat
 ubi dimiserat uel ubi consecrationis
 totulit. ptulerit uel no. **P**leriq̄ tu-
 tius precedentes asserunt q̄ alius sa-
 cerdos consecrationem repetere debet
 atq̄ proficere. qm̄ ut tradit autoitne
 non creditur iterum qd̄ nescit factum es-
 se. **S**ed alii dicunt q̄ adhuc posito q̄
 sacerdos dixerit ista uerba hoc est cor-
 pus meum et non possit pretere ulterius
 seu ulterius qd̄ consultus et tutius
 iudicatur ne aliquis scrupulus er-
 roris uel dubitationis remaneat

ner ulla diuisio uel iteratio sacramenti
fiat: talis oblatio studiodissime re
condat: et sup alia totū officium cele
bret: et totū sumat. **Itē** quāt de duo
bus sacerdotib; quorū unus simulat
se celebrare et nō celebrat. **Itē** qd̄
cū p̄m̄ mortalis: alter uero celebrat
cū consecratia p̄m̄ mortalis astate
dn̄o uel p̄lō: quis eorū graui⁹ per
cat? **R̄ndet** qd̄ ille q̄ simulat: cū sul
sa remedia sūt abinenda q̄ ueris pi
culis sūt grauiora. **Gr̄au⁹** sine du
bio uidetur offendere qui fraudulēt
illud sic p̄sumit simulare. cū ille in
solus de manu madat. **Ille** uero
nō solū deo sed etiā p̄lō cū illud se
ostendit. **Itē** dubitat qd̄ si sacerdos i
fra missa adūtur hostiā nō esse terti
cū uel esse corruptū. **R̄ndet** scdm̄ pe
trū de tharētisio qd̄ si ante cōsecratioē
repperit remota hostiā ista alia ponat
et amonē renapiat ponēdo alia hos
tiā et hostiā p̄m̄a sumat post sup̄tio
nē sacramenti aut alius sumenda tin
dat aut reuerētē seruet. **Si** uero ad
uertit postq̄ eā sup̄serit in illo casu lo
quit̄ uarie doctores: sed **sc̄us thomas**
in t̄na p̄te q̄stione x̄m̄ dicit qd̄ debet ap
ponere alia hostiā et cōsecrare et su
mere: q̄n̄ de p̄fōne sacramenti maioris
ponderis est qd̄ p̄ceptū qd̄ a ieiunio su
mat. **Notandū** qd̄ mlt̄a miracula sūt
in hoc sacramēto: p̄t̄a qd̄ p̄phet̄a ps̄
xx̄ aut memorā fecit dn̄s mirabilū
suorū. **Reuera** her̄ est̄a sacramenti
memoriale mirabilū dicit. **Sane**
mirabile qd̄ ad unū hoīs ubū una st̄
st̄tia in alia cōuertit. **Mirabile** est
qd̄ mlt̄e subst̄tiae in aliud cōuertitur
et illud nō augmētat. **Mirabile** est

qd̄ illud corpus sit siml̄ in mlt̄is locis
et mlt̄ū distantib;. **Mirabile** est qd̄ tā
magnum corpus sub tā modica q̄ntita
te cōtinet: et qd̄ corpus xp̄i in tāta q̄
titate est sub hostiā sicut p̄p̄derat
in ligno et sicut nūc est in celo: nec
tamē excedit timos illius forme sub
qua cōtinet. **Mirabile** est qd̄ tāta de co
pore sit sub p̄t̄cula m̄ma alicui rei si
cut in toto. **Mirabile** est qd̄ totū corp⁹
maducat et tamē dentib; nō tangit.
Mirabile est qd̄ aliq̄ q̄ntitas diuidat et
cōtētū sub ea moment̄ indiuidū. **Mi
rabile** est qd̄ siml̄ plures unū et eūdē
abū in numero comedūt. **Mirabile** ē
qd̄ p̄ comestione illud qd̄ comestū est i
tegrū p̄sistat. **Mirabile** est qd̄ actū d̄tia
in suos actus t̄scent sine inherētia ad
subiectū. **Mirabile** est etiā qd̄ caro ha
beat sapore unū. **Mirabile** est qd̄ abus
corporalis cui⁹ est corpus nutrire nutrit
spiritū. **Mirabile** est qd̄ abus cui⁹ est
incomparati abanti incomparat abante
sibi. **Mirabile** est qd̄ corpus xp̄i non
auget̄ cū mlt̄arū hostiarū cōsecratio
ne: nec etiā minuat̄ ex hostiarū sup̄
tione. **Mirabile** est qd̄ diuidit̄ hostiā
sub qua est corpus xp̄i: et tamē non
diuidit̄ ipsū corpus xp̄i. **Mirabile** ē
qd̄ tenet̄ hostiā in manib; et uidetur
oculis. corpus xp̄i nō tangit̄ nec uidet̄:
sed tantūmō her̄ acta sp̄tes sūt. **Mi
rabile** est qd̄ st̄m̄ cū desinūt iste sp̄s
qd̄ ibi t̄t̄ desinūt esse corpus xp̄i et sa
gnis xp̄i. **Mirabile** est qd̄ cū ibi uer̄ sit
panis nec sit unū: et qd̄ tamē actū d̄
tia eūdē effectū habent sicut prius
saluet satiare et meliare. **Sed** tu
posses dubitare q̄m̄ō ita magnum cor
pus et uerus homo et uerus deus

subtū pua specie panis possit to-
tueri. Quando tibi talis occurrit
dubitatio tūc debes ad mediā reuo-
care omnipotentia dei cui nichil est
impossibile. Etia in miraculis nō de-
bes q̄rere rationes naturales nec in
fide experimētū: q̄n̄ alias fides non
haberet meritū si humana ratio p̄beret
experimētū. Ad memoriā etiā debes
reuocare fides p̄res et doctores saluet
augustinū theominū et bernardū qui
de isto sacramento salutaria ediderūt
documēta. S̄c̄s ap̄l̄s qui de hoc sac-
ramēto et ueritate eius p̄ sp̄m̄ s̄m̄ sūt
edocti: et generalit̄ omnes s̄c̄s noui
testamētū q̄ illud sacramētū sincere cre-
diderūt et adorauerūt: et in ista fide
decesserūt et etia gaudia acceperūt.
Unde et si errassent et idolatriā com-
missent in adorando hoc sacramētū: nul-
latenus ad eterna gaudia p̄uissēt
Et q̄a omēs isti s̄c̄i firmit̄ illud sacra-
mētū et miracula eius crediderūt nullus
ambigere debet q̄n̄ fides nr̄a in istis
articulis sicut in omnibz alijs sit ueris-
sima: et q̄ nō sit fides p̄ter fide rōne
eccl̄ie p̄ quā homo possit saluari. Ro-
mana enī eccl̄ia sup̄ ap̄lice fidei petrū
solida stabilitate fūdita nullus p̄-
sus heretice p̄uentionis p̄cella potuit
quassari: sed semp̄ itegritate fidei ser-
uauit quā ab ip̄s̄ recep̄t ap̄lis qui
p̄t̄cipaliter in ei sacramētū instituerūt
et eccl̄iasticos ritus regulariter docue-
rūt. Ab ip̄s̄ ergo ap̄lis saluet petro
et paulo quos et uiuos habuit et de-
fuitos custodit: huius sacrificij ritū acce-
pit qd̄ hacten̄ inuolabili cultu seruat.
Nota deo conuenit esse ubiq̄: simpliat̄
et p̄re: creature esse in uno loco to-

99
uenit: tantū corpus xpi medio modo se
habet. Cū enī sit creatura nō debet
creatori equari in hoc q̄ sit ubiq̄: cū
vero sit unū datū debet in hoc ex-
cellere alia corp̄: ut siml̄ et semel pos-
sit esse in diuisis locis et pluribz sub is-
to saluet sacramēto. Vn̄ inuocētus di-
cit. Nā unus et idē nūc et tūc hic et
alibi sacrificat̄ ab omnibz. Totus est
in celo totus est in altari: et simul
sedet ad dexterā pat̄ris et manet sub
sacramēto. Miraris q̄ ubi id ē filius
dei iuxta sacramētū uirtute totū siml̄
in diuisis locis existit: et nō miraris
q̄ ubi hoīs iuxta eius naturā totū si-
mul est in auribz diuisorū. Qd̄ q̄ris na-
turā in xpi corp̄e: cū p̄ter naturā ip̄e
sit natus de uirgine? Sicut ergo xps
in singulis p̄tibz ē totus: sic in di-
uisis locis est unus. Iux̄ inuocētus Ite
nota q̄ in sacramēto eucharistie q̄dā est
sc̄dm̄ naturā q̄dā est sup̄ naturā sed
nō sup̄ intellectū: q̄dā sup̄ naturā et
intellectū. Sc̄dm̄ naturā est q̄ accidē-
tia insūt in loco determinato: sup̄ natu-
rā et nō sup̄ intellectū ut q̄ accidētia
ibi sūt sine subiecto: sup̄ naturā et
intellectū q̄ ibi xp̄s̄ sit tātus q̄ tūc
fuit in cruce. et tamē nō excedit tū-
nos illius forme p̄re. Dubitat̄ utri
mirabilis sit trāssubstātiāre q̄ cre-
are. Nota q̄ in mutatione potest co-
siderari triplex difficultas saluet ul
ex p̄te t̄m̄im a quo uel ex p̄te t̄m̄im
ad quē: uel ex p̄te t̄m̄im distācie t̄m̄i-
noū. Vno create est mirabilis: q̄a
ibi est trāsmutatio de nō ente simpli-
titer ad ens. Sed trāssubstātiatio pa-
nis in corpus xpi est mirabilis om̄i-
bus: q̄a est ens in actu prius existens

Tercio incarnatio xpi est mirabilior:
q̄a ibi est vnus infinite distācie saluet
diuinitatis et humanitatis. Cōuersio
panis in corpus xpi est mutatio de en-
te in ens i actu existens: et hec muta-
cio nō habet similitudinē in naturā
sed alternationi cōtra: q̄a hic
mutat̄ vna substātia in alia et manet
accidētia: sed in alternatione cōuerso ē
q̄a ibi mutatur accidētia et manet eā-
dem substātia. Hinc vbi dicitur sūt
aliqua de gestu sacerdotis: q̄a sacerdos
inclinat se p̄mo. sed eleuat eucharis-
tia: tercio Amozose inclinat. p̄mo sa-
cerdos inclinat se reuerēter et adorat
hostia: in signū h̄ q̄ fili dei inclinauit
celos et descendit. Vel in signū huius
q̄ xp̄us post dispensationē sui corporis
dū exiisset in monte oliueti et orasset
in terrā se p̄strauit et inclinauit se re-
p̄sentis q̄ xp̄us humiliat se pro nob̄
factus obediens usq̄ ad mortē. Vel ideo
ut iuret p̄b̄n ad corpus adorandū.
Sed eleuat corpus xpi sup se. et hoc p̄t
ples rōes uel causas. P̄ma causa ē
ut ipse filius dei iā p̄sens in sacmēto
existens post cōsecrationē ab omnib̄
circūstantib̄ tāq̄ dñs et deus nr̄ ado-
retur et reuerēter. Sēda causa est ut
omēs hoīes roget sibi illud saluberrī-
mū sacramētū p̄ficere ad salutē. Ter-
cia causa est ut ipse sacerdos reuocet
p̄p̄lo ad mēoria xpi eleuationē in cru-
ce q̄n pedebat cōtēptibiliter vidētib̄
omib̄ i iunias suis. Quasi diceret sa-
cerdos videte deū et hoīem q̄ pro vob̄
pendit in ligno ut illi exhibentis
reuerētia qui pro vobis saturatus
est cōtumelias et opprobrijs: cui ele-
uationis figura p̄cessit in serpēte euo

que creuit moyses in deserto. **Johnis m.**
Sicut moyses exaltauit serpēte in de-
serto ita exaltari oportet filiū hominis:
vt omīs qui credit in ipsū nō pereat sed
habeat vitā eternā. Q̄nta causa ut offe-
dat̄ magna dei potētia q̄ de puro pane
potest fieri corpus filii sui saluet xpi
paucorū uborū platione. Eleuat ergo sa-
cerdos quasi diceret. Optat hec hostia
quā vides p̄us fuit panis purus sed mo-
do est corpus saluatoris: q̄a qui h̄c mu-
tationē potuit potest et te mutare de
culpa in grātia de grātia in gloriā. **Ad
colocenses m.** Nos omēs reuelata fane
grātia dei cōtēplantes in eandē ymagi-
nē t̄iformam. De nō credentib̄ hanc
mutationē. De idigne humētib̄. De q̄
bus q̄to regū vi. Videbis et nō gustā-
bis. Q̄nta causa ut p̄lius nō p̄ueniat
tēpus cōsecrationis: sed ex hoc n̄c cog-
noscat ipse ip̄sa esse factū. et xpm sup
altare venisse. Sexta causa scribit̄ in tra-
ditionali ad ostendendū q̄ hoc sacrificiū
sup exaltatū sit omnib̄ sacrificijs et ob-
lationib̄. Vnde alexāder papa quātus
a b̄to petro dicit. Nichil in sacrificijs
maius esse potest corpore et sanguīe xpi:
net oblatio aliqua hac potior. Septima
causa ideo sacerdos eleuat corpus xpi
vel xpm in sacmēto mostrans eū omi-
bus ad designandā illā eius opprobriosa
offensionē qua pylatus eū iudis offe-
dit dicit. Ecce homo. Et post pauca
Ecce rex vester. **Johnis x. v.** Sacerdos
igitur eleuat xpm in sacmēto et offen-
dit p̄p̄lo: ut illā opprobriosa offensio-
nē ad mēoria reuocet. et sic grātia
actiones ei referat. Vnde sicut p̄fidi
cruentiores xpi flexerūt genua et
veniebāt ad deū et dicebāt aue rex

100
iudeorum: sic et contra nos uenit et
in omni uenerentia et humilitate cordis
debem⁹ flectere genua dicendo ista deuo-
ta oratione q̄ hora elevationis dicitur con-
fuerit saluet aue uerū corpus xpi:
vel alia qua homo sentit se sue deuo-
tioni et suo desiderio satisfacere. Et si
aut inuina uoce latrabat ad ostensio-
ne xpi a pylato crucifige crucifige
ei: sic nos etiam ad deuotione ora-
nes unis dicere debem⁹: et ad deū ista
hora elevationis tota intentione cla-
mare. Tertio sacerdos corpus xpi mo-
rose retrahit et sup altare collocat:
ad designadu q̄ xpus de aue depo-
situs in terra fuit collocatus et in
fynone munda inuolutus. Vel ad de-
signandu q̄ corpus xpi de sursum et in
p altare in manu sacerdotis aduene-
rit: quous tunc dexteri p̄is nō relin-
quat. Notadu etiam q̄ hora elevatio-
nis campana pulsat: cui⁹ mltē hū cau-
se. Una ut ueritas corruent figure:
quia in ueteri testamēto leuite tepore
sacrificij tubis clangebat. Sed q̄ illud
sacrificiū nō omnia est sumū et sup̄
mū: ideo campana q̄ est tuba regis et
in psonat tepore elevationis illius sa-
crificij. Sed causa est ut eius sonitu
pulus p̄monitus foret: et ad adorandū
dū dnm p̄paratus. Alia causa ut po-
pulus audito sonitu campanarū ad de-
uotione et oratione se p̄paret: et co-
tra dyabolu impedire nitente anime-
tur. Sicut enī exercitus bellatū au-
ditis tubis fortiores et aiosiores ad
resistendū hostibz reddūt: sic et nos
fieri debem⁹ fortes in resistendo et vi-
uoliter agendo dnm sustinere. Q̄sta
causa ad conuocandū hoies ad dnm

officiū et laude dei. Notadu etiam q̄ ho-
in elevationis cū dēla accēsi tenetur
p̄mo ad signū leticie demonstrandū
Sed ad designadu hoc q̄ filius dei
existens sub sacramēto lux sit uerū
illuminas oem hoīem uenientē in
hūc mūdū. Vñ ysidorus vii^o ethy^o
Tūc enī accēditur ab eis lūmā et
deportatur nō ad effugias tenebras
cū sol eode tepore rutilet: sed ad sig-
nū leticie demonstrandū ut sub typo
lūmīs corpalis illa lux ostendatur
de qua legit^r in eu^o iohis. Erat lux
uera et. Tertio hoc fit in signū hūc
q̄ corda fidelū artustatū accēdi de-
bent deuotius et inflamari feruentius.
Simili mō postea q̄ renatū est
accipies et hūc p̄clarū calicē in
sc̄is ac uenerabiles man^u tuas itē
tibi gr̄nias agens benedixit dedit
q̄ discipulis suis dices Accipite et
bibite ex eo omēs. Hūc est enī calix
sanguis mei noui et etni testamētū
mysteriū fidei qui pro uob et p̄ mltis
effudet^r in remissione peccatū. Hec
est terra ps terre p̄tis p̄cipalis ip-
sius amonis in qua pouit^r ubi co-
ficientia cōsecratione sanguis xpi
Vñ dicit simili modo quasi diceret
sicut caro xpi sub forma panis est
a xpo consecrata et omibz discipulis
ad manducandū data: simili modo id
est eode modo uinū corpale est trā
substānatū in sanguine. Vñ dicit
simili modo id ē eode modo postea
q̄ renatū est id ē terra celebrata in
esu agni paschalis accipiens supple
dñs ihesus et hūc p̄clarū calicē id
est uinū in p̄claro calice et p̄ alijs
multū clarū in sc̄is id ē fāficius
et expo: sic sili mō postea q̄ renatū ē

ar venerabiles manus suas itē id ē
iterū tibi supple deo p̄i omnipotēti ḡni
tias idē ḡnarū actiones agens id est
referens benedixit id ē consecrauit.
Vtūte dīna dedit id ē distribuit dīsa
pulis suis dicens **Accipite et bibite**
ex eo omēs. **Hic est enī calix sanguis**
mei calix cōtinens sanguinē meū no
uū et eternū testamētū supple q̄ est cō
firmatio p̄missionis misterii fidei
id est occultū sacramētū qui supple sa
guis pro uobis id est meis discipulis
et pro multis supple in me credētib;
effudet̄ in remissione peccōrū ad dele
dū crīmīa. **Ubi sciendū q̄ denā q̄ tra
luna p̄mi mensis ad uesperā xp̄us**
sc̄dm̄ legē typicā cū discipulis pascha
celebrauit. **De quo cū diceret deside
rio desideriuū hor pascha māduare**
uolūsu anteq̄ p̄tīar. cū enī hoc di
cit st̄tū ostendit hūc ut pasche veteri
hūc imponēs nouū pasche nouū substi
tueret sacramētū. **Unde accipēs pauc̄**
benedixit fregit dedit q̄ discipulis su
is dices accipite et māduate. hoc ē
enī corpus meū. **Similit̄ et calicē post**
q̄ cenauit dices. **Bibite ex eo omēs. Hic**
est enī sanguis meus nouū testamē
ti qui pro multis effudet̄ in remissio
nē peccōrū. **Matth. xxiii. et lucē xvii.**
Sequit̄ accipiens et hūc p̄clarū calicē
**Ubi sciendū q̄ xp̄us calicē accepit re
uerēt̄ b̄ndixit t̄ssubstātiōnē dō enī**
realit̄ dedit discipulis suis largit̄;
et postea qd̄ esset qd̄ dedit exposuit ue
riat̄. **Dixit ergo textus sic. Simi
li modo id est eodē modo postq̄ xp̄us**
cenauit et corpus suū dedit discipu
lis tūc accipēs et hūc p̄clarū calicē
id ē uinū et aquā cū calice. nā hūc po

nit̄ cōtinens pro cōtento saliter calix
pro uiuō in s̄c̄is manus q̄ firmauerūt
celos et cōstruxerūt hoīes ut dicit
iob. ar uenerabiles manus suas q̄
ab omī creaturā debet uenire. eo q̄
ab eis benedicitur ut a sumo p̄tīficē
defendūt̄ ut ab omī regnōrū suē regū
impatore et ab eis nutriūt̄ ut a dilec
tissimo p̄tī. **Iux̄ illud psalmiste. Ape
ris tu manū tuā et implebis omē aīal b̄n
dīcōe. Itē q̄m̄ tibi ḡnas agēs p̄tī suo**
pro huām generis redēptione que p̄
sanguinē hūi in crastino effūdendū
erūt futura. **Vel ideo ḡnas egit ut p̄
omīa tibi p̄tī deferret cui v̄tute uinū
et aqua in suū sanguinē erūt cōuertēda
uel iā erūt cōuersa. eo q̄ iuxta sentē
tiā iacobi p̄mo ap̄lō. Omē datū opti
mū et omē donū p̄fertū de sursum est
descēdens a p̄tī luminū. **Vel tertio i
deo tibi p̄tī ḡnāas egit ut nobis for
mā daret q̄ in omī ope nr̄o ip̄sū iūo
carem? et demū ḡnarū actiones deuo
tius agerem? nō solū in prosperis u
rū in omī tribulatione nr̄a et angus
tia et in quātis aduersis. **Et hoc signi
ficat calix qui pro tribulatione uel
passione sepius in sacra scriptura
ponit̄: sicut xp̄us dixit iacobo et io
hām potestis bibere calicē que ego
bibiturus sū in cruce. **matth. ii id ē
potestis passionē mortis tollere
quā ego passurus sū in cruce. **Sic igit̄
dixit id est uinū et aquā in suū san
guinē cōuertit. **Vel benedixit id est
sp̄is sacri donis impleuit. **Vel benedixit
id est satisfactiōnē tradidit: quia be
neditio est satisfactiōnis traditio ut
habet̄ exodi exodi vii. **Et ponit̄ dō****************

xviii. ad. pbm. dedit discipulis su-
 is largiter et gratose dices accipite
 et bibite ex eo omnes huiliter et deuo-
 te et vtuose. Et nota q. dicit discipu-
 lus suus: nullus enim bibit de sanguine
 xpi nisi fuerit discipulus xpi. Dis-
 cipulus aut xpi e qui fuit no cru-
 deliter audire voce ingri: sic nec co-
 fundit gestare spem xpi. ut inquit
 ad abbas ptenensis. Et subdit dices.
 Deniq. talis discipulus innocentia af-
 fectu retinet: loquit ueritate habitu
 siphantate pdicat gestu guttate reuollet
 wltu pcomia rcolit actu uite sacratem
 repntat: no hic locu habet uide
 pditoris fictio: in quo licet discipu-
 li habeat specie. tamen metuta est
 iniquitas sibi. Itē dicit accipite
 et bibite ex eo omnes in quo notat
 q. etia uide dedit corpus et sanguine
 suu. Et hoc expresse wlt augustinus
 sup iohem. et sup declaratu est suf-
 ficiet. Vel dicit omnes q. pro omni-
 bus effudetur. Vn pma iohis ii. dia-
 tur. Iste est ppiciatio pro p. nris
 et no pro nostris tantu sed etia pro
 totius mundi. Nota ex hoc q. habet
 diuisa forma cōseruationis vna cor-
 poris alia sanguis: ex hoc no est esti-
 mandu q. corpus xpi diuisum et se-
 oclū sine sanguine sit sub specie pa-
 nis et sanguis seorsū et diuisum sine
 corpore: quia no est corpus vniū sine
 sanguine nec sanguis est sine corpe
 vel carne: ymo totus xpus est sub
 vtriusq. specie et indiuisus scilicet cor-
 pus et aia et deus: ac p hoc vtrobi-
 q. est vniū et simplicissimū sacra-
 tu. Sub specie nris panis est corpus
 xpi p cōuersione. sanguis p cōnexio-

ne: aia p cōuentione et deitas p v-
 nione. Ista enim qtuor no possunt
 abiuice separi nec videri nec diui-
 di. Sed relinquit dubiu ex quo sub
 vtriusq. specie scilicet tū panis q. vniū
 vtriusq. scilicet corpus et sanguis xpi
 ymo et totus xpus sumat. q. sub
 diuisis speciebus sit cōseruatio. videt
 vtriusq. q. vna cōseruatio uel vna spes
 supfluit. Videt q. separati sit cōserua-
 tio corpus et sanguis xpi ad denota-
 du q. sanguis xpi in passione sepat
 fuit a corpe ymo sanguis subtilis in-
 cutaneus p sanguineū sudore effusus
 fuit. Sed sanguis magis grossus etia
 intercutaneus p flagellatione ex-
 tractus fuit. Tercio sanguis capitis
 p spine corone impressione. Quarto
 sanguis neruorum effluxit p clauoz
 infixione. Quinto sanguis alicus cor-
 et vitā effluxit p lacerā trāstinatione:
 et sic totus sanguis in passione xpi
 extrinctus et sepatus fuit a corpe xpi:
 ideo i mediu istius sit sepati cōserua-
 tio corpus et sanguis xpi. Innocen-
 tius dicit. Licet sub vtriusq. specie vtri-
 usq. scilicet corpus et sanguis xpi suma-
 tur vtriusq. tūme species seorsū cōse-
 rant et neutra supfluit: ut ostēdat
 q. xpus totā huānā naturā assup-
 sit ut totā redimeret. Panis ergo re-
 fertur ad carnē vniū ad aiam: quia
 vniū sanguine opat in quo est sedes
 aie. Item leuitia xviii. dicit aia car-
 nis in sanguine est. Moyses etia testat
 idē in hoc q. caro pro corpe sanguis
 pro aia offerat. Deuteronomy xv.
 Itē panis et vniū seorsū in sacra-
 tum offerat ad designadu q. corpus
 et sanguis xpi ad tuitionē corpus et

oīe ualeāt: ne si sub altera specie tā-
tū sumeret ad alterius tātū putaret
spectare siue p̄tinere salutē. Itē alia
causa ut in susceptione corpus plena
doceat refectio: plena enī refectio est
abus et potus. Cibus autē et potus
panis et uinū p̄cipalis ē substantia.
Ex isto dubio aliud cōsurgit ex quo eu-
charistia sub duplici specie cōsecrat
an debeat dici uinū sacramētū uel plu-
ra? Rōdet q̄ quo ad cōtētū est tātū
uinū sacramētū: q̄a uinū et idē sub vtra
q̄ specie saluet totus xp̄us cōtinet.
Quo autē ad species cōuētes sic po-
test dici q̄ sūt diuisa sacramēta. S̄dm
alios sic dicit. Sacramētū potest accipi
actiue id ē sacramētū significans uel
passiue id ē sacramētū significatum.
Si actiue sic sūt diuisa sacramēta signi-
fica: si passiue sic ē uinū sacramētū: q̄a
uinū est signū saluet xp̄us. Vn̄ ai di-
at in cōplendis p̄ficiat nobis q̄s r̄
uel purificet nos q̄s dicit sacramēta q̄
sup̄sumus fit relatio ad cōtētū seu
significā: sed ai dicit in singulari ut
hoc uinū sacramētū tūc fit relatio ad cō-
tētū et signū. Nota s̄dm arca uerba
lre p̄mo dicit simili modo ubi notat
quidā modus similitudinis et ista si-
militudo potest referri ad actus xp̄i:
q̄a xp̄us cōsimilia facta et gesta egit
cum cōsecratione calicis sicut panis
ut manifeste declarāt uerba textus. Se-
cūdo illa similitudo referri p̄t ad intēti-
onē xp̄i: q̄a xp̄us accipiendo calicē et
benedicendo et gr̄as agēdo simili mo-
do intēdebat cōsecrare et cōnectere sa-
guine sicut corpus suū. Tūc subdit
postq̄ cōnatiū est in quibz denotatur
tēpus institucionis huius sacramēti. Cū

enī uerus dei agnus pro p̄cātis imola-
tus agni typicū ai discipulis suis cō-
edit dans finē et cōtinuū legalibz sacri-
ficiis q̄ ipsū figurabat: statū introduxit
it uerū sacrificiū sui corpus et sanguis
uirtutē om̄i sacrificiorū legalium infi-
nite excedens. Nichil enī cōferebat in
si ratione deuotionis offerētis. Hoc
autē sacrificiū nō sit: sed ex dīno pacto
et diuina ordinatione influit gr̄a et
uirtutē istis q̄ offerūt et pro quibz of-
fertur. Patet ex eisde enī uerbis q̄ ai
p̄mū accipere apli eucharistia non
eos accepisse ieiunos: sed p̄t hoc nō
est arguendus ecclie modus q̄ a re-
uinus semp accipiat. Placuit enī spu-
ritu factō ut in honore et reuerentiā
tāta sacramēti p̄us in os xp̄iani dūcū
corpus intraret et nō q̄ p̄cāsi ul' ce-
nati illud acciperet: quōdmodū illi fa-
cebat quos ap̄lus arguit p̄ma cenā
thos xi' dicit. Cōuenientibz uob' in
uinū r̄. Subiungit Accipiens et hūc p̄-
clarū calicē Vn̄ sacerdos accipit calicē
in manibz et fatetur eūde esse quē cō-
tus accepit in cenā in manus suas.
Hūc et eūde intelligendū est nō y-
deitate metalli sed representatiōne
mysterij cōtinentē eandē materiā sa-
cramēti scilicet uinū de geminūe ui-
tis. hūc ipse expressit nō bibā amōdū
de h' geminūe uitis. donec bibā il-
lud nouū in regno dei. Uinū ergo
hūc calicē cōtinet. uinū de geminūe
uitis sicut et illic uinū nō de figmē-
to artis uel de nature sup̄plemeto
tantū idē specie quōs dūctū nūc ul'
tēpore. fatetur enī sacerdos calicē
esse eūde ex tūc substantiatione nō in
alterū. sed in eūde sanguine quē

xp̄is effundere voluit et in potū vita
 lem dare suis fidelibz in remissione
 peccatū. Et notat̄ dicit̄ hūc p̄clarū
 calicē. Calix dicit̄ p̄clarus p̄r p̄cla
 rā puritate sanguis xp̄i in calice p
 cōsecrationē recipiendi: qui calix xp̄i
 sub forma nobilissimi potus nobis
 dat̄. In vase igit̄ cōsecrato nobilissimo
 et purissimo recipi debet. De p̄clarit̄
 te huius calicis dicit̄ p̄pheta. Et calix
 meus iebrians q̄ p̄clarus est. Et di
 cit̄ hūc hūc calicē. Vbi sciendū q̄ ca
 lix triphat̄ sumit̄. Quis pro vase re
 ceptivo potus uel liquoris et sic sumit̄
 in p̄posito. Sed nō sumit̄ pro passioe
 Vñ matthei xi potestis bibere calicē
 que ego bibiturus sū. Et dicit̄ bene
 calix passio: q̄a scdm̄ antiquā cōsuetu
 dine moui debentibz dabat̄ amarus
 potus de calice. Et dicit̄ calix a cali
 da portione uel q̄a sumit̄ mēsurate
 fidelis cū deus nō p̄mittit nos repita
 ri ultra q̄ sustinere uel portare pos
 sum? Tertio sumit̄ calix p̄ potū in ipso
 cōtento ut dicit̄ iste ebibit̄ pleniū
 calicē: vñ uñ ul̄ aliu h̄q̄rē de calice
 et sic sumit̄ postea cū dicit̄ hūc ē ca
 lix sanguis mei applicando ad xp̄m sa
 guis et passio xp̄i Vñ dicit̄ calix a
 calida portione. q̄a sanguis xp̄i ad max
 imū feruore amoris et deuotionis p
 uocat̄: uel a mēsurata sūptione:
 quia passio xp̄i uolūate p̄s fuit
 cōmēsurata. Vñ dicit̄ uerūptimē
 nō sicut̄ ego uolo sed sicut̄ tu? Sub
 dicit̄ in factis ac uenerabilēs ma
 nus suas? Vñ calix illius nobilis
 simi potuli nō nisi a sacrificatis et a
 cōsecratis et mundis manibz tracta
 ri debet. Itē tibi grācias agēs ad e

rudiendū nos ut in omibz tribulati
 onibz in grāriū actione maneam⁹ que
 tribulationes noiē calicis figurāt⁹
 Sequit̄ benedixit̄ qd̄ ubi cū dicit̄ sic
 crux sup̄ materia in calice cōtenta a
 sacerdote intentionē ecclie cōtinuat̄:
 ad denotandū sanguis xp̄i ibi effun
 dendi in cruce effusione. Sed qualis be
 nedixit̄ de hoc hic sup̄ sedeo: q̄a carna
 ubi cōsecrationis sufficiēt̄ ē dān
 Dedit̄ discipulis suis intelligētis nō
 uini puri sed sanguine suū sub for
 ma uini. Istud sacramētū quibz dñs
 dedit̄ discipulis suis sub utraqz spē
 tū panis q̄ uini: tamē nūc p̄p̄o et
 uolgo siue lapas solū tradit̄ sub al
 tera spēcie scilicet panis et nō sub spe
 cie uini: et eandē efficiētiam habet p̄
 alterā spēcie sicut̄ sub utraqz. Greca
 adhuc tradit̄ p̄p̄o sub utraqz spēcie
 De hoc dñs est p̄uus. Sequit̄ dicit̄
 Ampite et bibite ex eo omēs: quia
 hoc poculū est omibz necessariū teste
 saluatore ioh̄is vi. Nisi māducaue
 rit̄ carne filij hoīs nō? De hoc po
 culo et pane dicit̄ zacharie ix. Qd̄
 cū boui eius est qd̄ pulchriū eius est
 nisi frumētū elai et uini ginnias
 vigne? Et ante hoc. Tu uero in sa
 guine testamētū tuū eduxisti uinctos
 tuos de lacu in quo nō est aqua. Et
 subdit. Dñs exercitū p̄teget̄ eos
 et bibentes inebriabūt̄ quasi uino:
 et saluabit̄ eos dñs deus eorū in die
 illa ut grege p̄p̄i sui. Vbi uidet̄ no
 tari influxus gr̄ie que accipiūt̄ dig
 ne hūc poculū bibentes. De hoc etiā
 potū dicit̄ cānroū q̄ito. Bibite
 amari mei et inebriamini uini. Amari
 enī dei existentes in caritate bibetes

spiritualiter per fidem et devotionem hunc sanguinem bibunt influxum gratiarum dei. **R**arissimi uero celebrantur: quia quicquid tales uirtute istius sacramenti impunit in excessu id est in extasim mentis. **Q**uidam obliuiscuntur horum que in conspectu oculi sunt, et mentibus et animo in celestibus conuersantur. **S**ubjungit **H**ic est calix sanguis mei. **H**ec uerba debet sacerdos proficere cum intentione consecrandi sanguinem. **E**t ponit hic metaphorice rationes pro contentis. **E**t est sensus **H**ic est calix sanguis mei id est iste est sanguis meus per modum potuli salutiferi in calice id est in aphanistratus. **S**ed dubium est quare Christus addidit dicens, hic est calix sanguis mei et non dixit absolute hic est sanguis meus sicut dixit hoc est corpus meum. **R**espondet quod hoc fit ideo quia sanguis ex se non habet rationem potabilis: ideo addidit **H**ic est calix qui calix ad potum pertinet exprimit sanguinem Christi nobis in potulo salutarem exhiberi. **I**tem dubitatur an hec uerba sufficiunt ad consecrationem sanguinis, quia ad consecrationem corporis Christi hec sufficiunt hoc est enim corpus meum. **S**ed sanctus thomas uult quod hec totum hic est calix sanguis mei noui et eterni testamenti misterium fidei quod pro uobis et multis effuderit in remissionem peccatorum sit de forma consecrationis sanguinis. **H**uius uero est quia conditiones posite ad substantiam uel predicatum unius locutionis sunt de integritate subiecti et predicati. **I**llud autem noui et eterni testamenti cum non sit locutio per se perfecta oportet quod sit determinatio predicati huius orationis hic est calix sanguis mei. **I**tem quia ritus ecclesie est non leuare calicem usque totum dicitur usque ibi. **H**ec quotienscumque fecerit

is. **A**lic autem particula saluet noui et eterni testamenti additur ad discretionem et differentiam huius hostie ab hinc que lege uel ante lege offerrebatur. **E**t nota quod hec uerba hic est calix sanguis mei sunt et ista hoc est corpus meum intentione profertur a sacerdote saluet quod in eisdem sacerdos facere intendat et faciat quod Christus intendebat et faciebat consecrando et consecrando corpus et sanguinem suum. **H**ec autem uerba profertur cum pronome possessiuo suo saluet mei uel meum: in signum huius quod in actione illa exhibet et gerit omnibus modis sacerdos uices et personam Christi. **N**am si diceret hic est calix sanguis Christi non consecraret, quia forma uerborum immutata est: et quia de altero uerba dicta aliam quam uerba faceret faceret a persona et uice Christi. **U**nde dicit dominus de sacerdote. **S**ermones meos quos dedi in os tuum non deficiant ex ore tuo, adest enim nomen meum: et munera accepta erunt super altari meo. **N**am si unum fuerit continentis cum Christo et in Christo sicut ipse dixit quod manducat carnem meam et bibit sanguinem meum in me manet et ego in eo: multo amplius sacerdotes consecrantes et distribuentes Christo uiuunt. **D**icit ergo sacerdos hic est calix sanguis mei, idem dicens idem consecrans quod Christus dixit fecit et consecrat Christus in illo manente et illud agente in persona sacerdotis et sacerdos in persona Christi in quolibet actu consecrationis quod Christus egit in uultu sua cena paschali et in propria persona sicut legitur de quodam monacho ordinis cisterciensis monasterii woltfassen. **H**abuit enim iste sacerdos singulare gratiam a deo in missarum celebratione, et ut uerbis intederet et factis quod

103
rūtur. et pferūt in misse officio: et
datus fuit illi horū plenior intellectus
Cū enī in actu cōsecrationis vba de cō
secrationis forma pferret aliquāiens
occurrit illi in mēte cogitatus dei. et
te nūc vni es tū xpō. xpūs in te et tu
in illo. Saffū quoq; mētis orabat pfa
at dñe ihu xpē grana tua semp in me
p hōc uerā et caritate hāt bñficiā vni
tate: ut mōdūsus a te semp manea
et oem lapsū effugiā mortalis culpe
et pūcula euadā pntis vite iudiciū
et penā geheme. Cui nō defuit diu
na cōsolatio: vñsū est enī illi q; missa
celebaret et ad eadē vba ueniens cogi
tātū quoq; eūdē repliniret: et ecce vi
dit se totū in hostia et totū xpū in se
ita mirabiliter duo corpa diuisis spen
ebus et lmiamentis corporalib; distincta.
eūdē tamē locū tam i p̄rio corpe sacer
dotis q; in hostia salutarī. Nec potuit
iste sacerdos in omib; creaturis huius
vniouis dignū habere exēplū aut suf
ficiens documētū: modū tamē lege
tib; hūc expressit. In ferro ignito pro
p̄riū calore et vigore habet ignis hoc
tamē ferrū cōiūat: ferrū uero habet
p̄riū figurā et magnitudinē que si
milit igni nō negētur. Sic i ista visi
one duorū corporū vniū locus duplex
effigies apparebat: in qua xpūs oste
dere uoluit qmō vniū cū sacerdote in
actu cōsecrationis est. Sciatū igit gēs
nūc dñs deus eius: p̄lius que elegit
dñs in hereditate sibi. Scitior illa in
tā mirā et bñficiā vniōnē electa. gēs
sacra p̄lius acq̄sitionis genus electū
regale sacerdotiū. Gaudeat igit sacer
dotes quia elegit uos dñs in heredita
tem sibi. Et ideo uos sacri dñi uocabimū

ministri dei nri. Honorate mīsteriū
v̄m: quia xpūs suscepit uos in hono
re dei. Date nomī eius magnificētā
et cūctis actib; v̄is uos custodiat. et
cōfitemi illi in uore labiorū v̄orū ob
magmī mīsteriū reuerentiā: ut hoīes
videlicet maūla morib; aut docti aut
secuti p̄strepētis mūdi fluctib; et bo
nis operib; uos cōsiderātes gloriā fiet
deū et p̄cōm omī q; est benedictis nūc et
in eternū. Dicit ulterius nouū et eter
nū testamētū. Cū enī testamētū sit ul
tima bonorū distributio morte testa
toris firmata recte fides et lex xpī est
testamētū nouū nouitate vite cōsti
tuens. et hereditate xpī fructib; et
suis fidelib; distribuēs et p̄mittēs:
et hoc in uirtute mortis xpī in qua
sanguis eius effusus est. Utrūq; enī
testamētū dedicatū est in sanguine
Vetus enī testamētū cōfirmatū est
in sanguine aīalū que imolabātur.
Moyse enī accipiens sanguine hyro
nī ipsū libeū et oem pplm asp̄sit dices
Hic est sanguis testamētū qd ad uos
mādauit deus. Ecce q; p̄riū ūbū p̄
dixit moyses quo xpūs vsus est in re
na. Nouū uero testamētū cōfirma
tū et dedicatū est in morte et imo
lacione et sanguine xpī. Hoc testu
mentū dicit nouū: quia hoīes ad
nouā vitā ponit. puta ad vitā gr̄e
et glorie. De quo testamēto nouo p̄
dixit iheremias. Ecce dies uenit
dicit dñs et cōsumabo sup domū istā
hel et sup domū iuda testamētū no
uū. Iheremie m. Hoc testamētū po
test dici nouū id est ultimū. Nouū
simū enī testamētū hoīs imobile p̄
seuerat: quia testatoris morte fir

mat. Et ideo subiungit et eternu. Por-
ro testamentu no dicit scriptura sed et
pmissio qm admodu dicit aplus: ideo
nouu testamenti mediator est ut pmissi-
one accipiat qui vocati sut heredi-
tatis eterne. Et scdm huc modu di-
citur Hic est sanguis noui et etiu tes-
tamenti. id est confirmatio noue et
eterne pmissionis: quia ipse dixit
et pmissit. **Q**uod manducat carue meu
et bibit sanguine meu habet vitam e-
terna. Dicit etia istud sacramentu
eternu ex alio: qa no est tñsitoriu
et reuocabile sicut lex uetus sed e
irreuocabile et eternu. Vetus eni
testamentu pmittebat homi tyalia:
nouu uero pmittit eterna. Sed uide-
tur q sit contradicō qa nullu nouu est
eternu. Dicendu q illud testamentu
dicit nouu respectu veteris testamēti:
et dicit eternu id e ppetuu a pte post
qa eternalit manebit et no reuocabit.
Hoc est cotra hereticos qui dicit q
sicut post uetus testamētu qd fuit tes-
tamētu pris successit testamētu no-
uu filij: sic post illud erit tertiu testa-
mentu spūs scti. **C**otra hoc expresse
est illud ps. Tu es sacerdos ieternu.
Sequit misteriu fidei id e sacru secre-
tu fidei qd potest referri ad passionē
et morte xpi que fuit sacratissimu
secretu sub figura veteris testamēti
abstronsu et fide antiquoz pm p cog-
nitū tanq misteriu generalis redēp-
tionis huane. Vel misteriu fidei po-
test referri ad sacramentu id e ad san-
guine xpi. Sanguis eni xpi sub sa-
cramēto est occultatus: sacramentu fi-
dei qa aliud uidet et aliud creditur:
et sine fide hoc sacramentu nec in-

telligi nec apprehendi potest. **U**n scdm
inocentiu tria sut in sacramēto dis-
creta et distincta. videlicet forma u-
sibilis ueritas corporalis et uetus spūa-
lis. Forma panis et uini ueritas car-
nis et sanguis uetus uinitatis et cari-
tatis. **U**nu oculo uerit. scdm au-
mo creditur: tertiu corde percipit. **U**nu
est sacramentu et no res. scdm e same-
tu et res. tertiu est res et no sacramentu.
Sed dubitat quare no dicit misteriu
caritatis. cu tunc scdm aristoteliu
calix fuit signu caritatis exuue. Et
ueru qre baptisim no dicit misteriu
fidei. cu tunc in fide conferat et in
fide suscipiat. **A**d hoc uidet alexander
de hals. licet in omib sacramentis a-
liud credat q uerit tunc maxime
in illo cu sit om sacramētu nobilit
simu: tñ ppter couersionē tñ ppter
accidētū ibi remanētū solitariā sub-
sistentiā et cetera miracula ut dicit
supra. **E**t ergo plus dicit misteriu
fidei q caritatis: quia sine fide nec
cōprehendi nec intelligi potest. **S**equit
qui pro uob et p multis effundetur.
Sloca pro multis pntibz pro multis
futuris effundet. **A**los expresse qe
saluare disposuit pntes saluet. **X**i
aplos qa duodecim dyabolus erat.
et filius pditionis: et futuros quales
nos esse speram de quib ipse dixit:
no pro eis rogo tantu sed pro hns qui
creditur sut p uibu eoru in me. **D**u-
bitat qre dicit pro multis et no pro
omibz cu tunc xpus est agnus dei
qui tollit peccata mundi totius. **T**oluit
p. **R**uidet scdm inocentiu quia san-
guis xpi no erit effundendus qtu
ad efficacā nisi pro electis quib q

ad sufficientiam effusus sit pro remis-
 sione peccati totius mundi. Sed quare
 magis additum est in consecratione sanguinis
 non in consecratione corporis quod pro vobis
 tradit. Rndet quod ideo quia in sanguine
 christi magis representat passio christi: quia
 non nisi per vulnerationem effluit de corpore
 Et notandum quod quia dominus habet aliam formam
 consecrati sanguinis: puta hanc. Sic est
 sanguis meus novi testamenti qui pro
 vobis et pro multis effusus est in re-
 missione peccati. Vel igitur ipsi non con-
 frant vel sint plures forme. Rndet
 quod habet formam eis traditam ab ipso pater-
 no: et est eadem forma intellectualis cum
 materiam licet non sit eadem verbalis. Sequitur
 in remissione peccati. Vbi nota quod per
 unum dupliciter remittitur scilicet quo
 ad culpam meritum et quo ad debitum pe-
 ne. Sanguis christi parum sufficiens est ad
 remissionem culpae et pene. Assumpsit
 enim in se penitentiam pro omnibus ut da-
 ret gloriam universis. Effusio quippe
 sanguinis iusti tunc diues fuit ad penitentiam
 ut si universitas crederet nulla penit-
 entia diabolus potestate retineret. Sed
 dubitatur utrum aqua cum vino convertatur
 in sanguinem et si dicatur quod sic ergo sac-
 ramentum sanguinis est aqua primo plus: eo-
 quod aquae multe plus multum. Si vero non
 convertatur et post consecrationem exiit
 quomodo separatur a vino cum fuerit in vinum
 commixtum? Proterea non solum sanguinem
 bibit sacerdos in hoc sacramento si post
 consecrationem aqua pura permanserit.
 Post unam ergo sumpcionem sanguinis non
 debet eadem die celebrare sacerdos: ac
 si postquam bibisset non deberet celebrare
 An forte sicut vinum transiit in sacramentum
 redemptionis: ita et aqua in sacramentum

ablutionis scilicet baptismi? Quis
 hec audeat diffinire? Similiter illud
 querit utrum christus resurgens ex mor-
 tuis sanguinem resumpsit quem in cruce
 effudit. Si enim capillus de capite non
 peribit: quanto magis sanguis ille non
 perit qui effusus est vel effluxus est
 de veritate nature. Innocentius tri-
 dit. Melius est totum deo committere:
 quod aliquid temere diffinire. Cuius ne-
 phas est opinari quod quidam dicere pe-
 fuserunt videlicet aquam in flegma co-
 uerti. Nam de latere christi non aqua sed
 humore aquatili mentium exisse non
 attendentes quod de latere christi duo saan-
 menta proprie effluerunt. videlicet sac-
 ramentum redemptionis in sanguine et sa-
 cramentum regenerationis in aqua: non
 cum baptizantur in flegmate sed in aqua
 iuxta sententiam euangelii nisi quis renatus
 fuerit ex aqua et spiritu sancto. Quibus-
 dam autem non absurdum videtur quod aqua cum
 vino mutat in sanguinem ea ratione
 quia aqua per commixtionem transiit in vinum
 et vinum per consecrationem in sanguinem
 Quis enim ambigat aquam in vinum transi-
 sire cum multo vino modicum aque iusti-
 datur: si autem plus aque quam vini ap-
 ponitur erit vitium sacramentum. Opor-
 tet quidem quod tantum vini ibi ponatur quod
 aqua commixta sapore vini teneat.
 Dubitatur quod sit faciendum sacerdoti
 si post consecrationem corpus christi con-
 riat vinum esse obmissum. Dicit aliqui
 quod vinum apponere debet et super illud
 consecrationem repetere. Alii dicunt quod ap-
 posito vino panem consecratum sicut in
 parascave fit debet immittere sic quod sa-
 cramentum sumere. Ergo vero semper in du-
 bus quod tantus est iubeo. pferendum:

unde p̄mū est faciendū. Et ergo gela
 suus papa dicit diuisio vnius eiusde
 q̄ mysterij sine grandi sacrilegio fie
 ri nō potest. Aut ergo integralit̄ su
 mant aut ab integrit̄ arceant. Quis
 ergo vni sine reliquo cōfecerit. pena
 eius est p̄ aīnū abstinere. Vlt̄ enī q̄ sa
 cramenta aut integralit̄ p̄cipi debent
 aut ab eis integralit̄ est abstinendū
 De hoc tamē dubio plenius vide tho
 mā de argēntina sup̄ q̄tū sūarū. Sed
 dubiū madit qd̄ valeat imitatio in pas
 cheue: q̄a tūc vniū in calice fudit̄ et
 hostia in cena reseruatā m̄tigit̄ uel
 imittit̄. Ad hoc dicit̄ in rationali.
 Dicim⁹ illud vniū cōtētū in calice
 saluet̄ vniū nō consecrari sed sacrifici
 ri. Aliud est sacrificare et aliud consecra
 re: quia consecrare est naturā muta
 re. Unde q̄n panis consecratur natu
 ra mutatur: sed p̄ sacrificatiōe nō au
 fertur natura. Ratio ē q̄a si vniū ex
 cōtactu hostie consecraret̄ tūc nūq̄ pos
 set ablutio sumi sine sacrificiōe sanguis
 cōsequēs est falsū cōsequētia patet q̄a
 semp̄ aliquis humor vniū consecrati
 q̄ntūcūq̄ modicus adheret calici et
 sic dū infunderet̄ vniū nō consecrati
 ex cōtactu vniū consecrati prius in ca
 lice existentis consecraret̄ et sic in i
 finitū: et tūc similit̄ hostie nulle
 consecraret̄ a cōtactu vniū hostie
 consecrate qd̄ est falsū et hereticū
 Diceret aliq̄s qd̄ ergo designat q̄
 hostia in pascheue mittitur i vniū
 nō consecrati. Dicendū q̄ p̄ hoc de
 signatur q̄ xp̄us ea die totus imer
 sus erat in aquis tribulationis:
 vt figuratiū fuit ioue p̄mo ubi di
 citur. Tollite me et mittite me in

mari. Et ideo in p̄sona xp̄i dicit̄ p̄
 pheta. Saluū me fac deus qm̄ in mari
 uerūt aque. Vel alit̄ p̄ hoc designat̄
 q̄ xp̄us in pascheue coculit̄ suo san
 guie est imersus uel madefactus. Itē
 dubitat̄ si vna gutta vniū post cose
 crationē sanguis calici ip̄oneret̄ qd̄
 fieret̄ de illa quia uel t̄nsiret in san
 guie xp̄i uel nō. Non potest dici q̄ t̄n
 seat in sanguine xp̄i quia sup̄ illa gut
 tā ūba cōsecrationis nō sūt platu:
 nec potest dici q̄ nō t̄nsiret si cōmis
 cent̄ sangū. q̄a tūc gutta ista seor
 sū maneret a sanguie segregata qd̄
 tamē nō apparet̄: q̄a ponam⁹ q̄ vni
 ū cōsecrati sit rubeū et gutta sup̄
 h̄sa sit alba: certū ē q̄ nō gutta apparet̄
 alba seorsū. Quidā asserere voluerūt
 q̄ sicut aqua pura p̄ aque benedite
 cōtactu effiat̄ benedictā: sic vniū p̄
 sacrificiū cōtactu effiat̄ consecrati et
 t̄nsit in sanguine quorū assertiōni
 nūme suffragat̄. Innocētus ergo
 r̄ndz q̄ vniū nec t̄nsit in sanguine
 nec sanguini cōmiscet̄. sed utraq̄
 species in sua natura p̄manet: et ac
 cidentibz potis vniū cōmixtū corpon qd̄
 sub eis latet vndiq̄ arctūdit̄. Na
 madidans arctūfusu ipsa tamē acci
 dentia vniū appositū videret̄ cōficeret̄
 qd̄ m̄de cōfiat̄. q̄a si aqua pura fue
 rit appositā vniū sapore assumit̄: ce
 dit quippe natura miraculo et v̄tus
 sup̄ cōsuetudinē opat̄. Alij dicūt q̄
 si gutta addit̄ vniū consecrati illa gut
 ta q̄tū ad substantiā corripit̄ diuino
 miraculo speciebus remanentibus
 que cōiūgitur speciebus potis vniū. Si
 mltū de vniū ponit̄ ad vna gutta sa
 guinis sicut q̄n fit ablutio tūc ibi de

fuit esse sanguis: quia species vini il-
 lius gutte sub qua est sanguis absor-
 betur a mltio vino apposito. Et nomi-
 du q' scdm consuetudine mltaru ecclia-
 ru post consecratione calix elevatur
 licet sanguis xpi imediate videri no
 queat ai no habem' oculos linceos.
 tunc ista elevatio est conveniens?
 tu qa de latere xpi elevati in cruce
 effluxit sanguis et aqua: tu qa iste
 sanguis xpi est adorandus. Aliq' vero
 no elevat vltm caput qd' credo ppter
 pialu et negligencia evitanda esse i-
 ventu. Unde conigit q' quida sacer-
 dos ai ante susceptione vel susptione
 corpus xpi calice sup caput levaret
 et se ai sanguine et calice xpi signa-
 ret p' modu crucis sanguis sacrame-
 tu sup p'iu caput effudit: et sic ma-
 ma negligencia comisit. **Hec hoc**
credo curere misterio. Potest aut au-
 sa hui' her esse: qa ex quo lavas hoc
 sacramentu sub speciebus vini no confert:
 ideo et eis p' elevatione sup caput no
 ostendit. **Valent ratio qntu possit.**
Sed elevates calice vltm caput sut
divisimati. Quida elevat calice co-
 opertu ad designadu q' illud sacrame-
 tu est diffiallmu ad intelligendu.
Vel ideo qa hoc sacramentu mltatut
die tuc sanguis suus in venis latuit:
 et sub speciebus p'ris fuit invisibilis si-
 cut et nuc. **Vel scdm wilhelmu ideo**
ad designandu q' sepulto dno clausu
est monumentu ut dicit matheus. A-
 ly vero elevat calice discooptu: quia
 tempore passionis xpi sanguis xpi fuit
 visibilis et visibit in cruce effudeba-
 tur. **Ite quia velamina figuraru ab-**
lata sut: qa qd' typus figurabat ia

nuc abducto velo datur p'spica.
Hec q' q'cuq' feceritis in mei me-
 moria faciens. **Et exponit' sic**
Hec id est hac hostia q' cu'cuq' optu-
latus feceritis consecraveritis et man-
ducaveritis i' mei comedatione id est
in mei memoria facietis id e' mortis et
passionis xpi memoria habentis. **Hec**
Uba habent' originalit' luc' xxv. **Et**
scdm rationale her clausula tu corpus xpi
q' sanguis consecratione respicit' ideo
post depositu calice dia debet p' q' uba
traditis ia formis consecrationis xp'us
ostendit suis discipulis et sacerdotibz
novu testamtu p' hui' sacrificii obla-
tionu q'cu' in memoria passionis xpi
offertur deu' p' rem placari: sicut p' pas-
sione filij sui placatus factus e' deus
p' sup genus huani. **Ideo dicit in me-**
moriam mei id e' in mee passionis et
mortis facietis. **In hoc eni sacrame-**
to memoria xpi et eius passionis cotidie
reuoat'. sicut ap'ly yma corinthios
vi. detinuit dices. **Quocienscuq' eni**
manducabitis pane huc et calice bibe-
tis morte d'ni amnabitis donec ve-
niat: p' qd' et d'ns dicebat hoc facite
in mea comedatione. **Hac vlti-**
ma sui memoria nobis d'ns dereliquit
quomodocumq' si quis peregre phasensis
aliqu' pignus ei que diligit derelinqt
ut quociens illud inspexerit: p' huius
amittans debeat meditari: qd' pig-
nus is si p'ferte dileverit absq' fletu
vel magno desiderio nequit aspucere
Ideoq' saluator hoc sacramentu mlti-
tut q' venerat hora eius ut t'nsi-
ret ex hoc mudo ad p'riem ut visibile
sui memoria comedaret: qd' memoriale
si p'ferte xpm diligis absq' fletu uel

magno desiderio uel suspirio offerre
nō debes nec potes. Et nota triplex
est mediāle dñice passionis. Prīmū
q̄ntū ad visu m scripturis et picturis
trūafixi: ymagines enī m libris et
ecclēsijs depinguntur ut ī mediā xpi
nos deducāt. Scdm mediāle habem
q̄ntū ad auditū saluet q̄ntū ad p̄dica
tione. quā d̄ dñicā passionē deuote
audim⁹. Tertiū q̄ntū ad gustū et h̄
quo ad sacramētū altaris. quo passio
xpi patēter exprimit⁹. Ex quo igitur ī
oblatione hui⁹ sacramētū recolit⁹ medi
ā illius excellentissime caritatis quā
xp̄s m sua passione demonstrauit:
p̄ quā et deus p̄ placat⁹ pro nr̄is of
fensis. Nā nullū sacramētū saluberris
est isto: quo peccā tollit⁹ v̄tutes auge
tur et mens om̄i spūaliū carismatū
habūdāna īpungat⁹. Nullū enā ita
effim⁹ est ad delendū peccā tū uiuor
q̄ mortuor sic: oblatio eucharistie ī missa
tū p̄cipalit̄ ibi adest qui peccā dimit
tit. Iocūto bonū est et salubre ut q̄
libet m ordīe sacerdotali cōstitutus
studēt se ad hoc sacramētū p̄cipien
dū p̄ vite sc̄imonia ac deuotionē ita
aptare. ut valeat illud m remissio
nē suorū peccōrū accipere. Melius m̄
q̄ ac tutius est ut bonū qd̄ quisq̄
sperat post mortē p̄ alios fieri tū m
missis legendis q̄ m alijs p̄ns operi
bus ipse agat p̄ se dū uiuit. Vñ b̄n̄s
gregorius m libro dialogorū sic dicit.
Pensandū est q̄ tutior via sit q̄ bo
nū qd̄ quisq̄ post mortē suā sperat
agī p̄ alios: agat ipse p̄ se dū uiuit.
Sc̄tius quippe est post resolutionē
corporis liberū exire de hac vita:
q̄ post vincula libertatē q̄erere. Ce

lem⁹ itaq̄ p̄sens seculū tota mente
cōtēpnere cotidiana dō lacrimarū
sacrificia offerre: cotidianas eius
carus et sanguis hostias imolare
Sed necesse est cū her agim⁹ nosmet
ipsos deo m cordis cōtēpnōne marte
mus: quā qui passionis dñice m̄
teria celebram⁹ debem⁹ ymitari qd̄
agim⁹. Item m alio loco idem sic di
cit. Si quis sacerdos peccādi p̄positū
nō habet cotidie celebrare debet. ne
depruet sc̄m̄ trinitatē maxia lau
de et gloria: q̄ maior gl̄a m terris
deo exuberari nō potest q̄ m missa of
ficio quo sacrificiū laudis saluet ip
se dei filius deo p̄ci offert⁹: et ne p̄
uet angelos leticia uiuos gr̄ana de
fuctos uenia. Inter om̄ia enī opa
meritoria ymatū tenet missa.

Unde et mēdēs dñe nos tu
feru sed et plebs tua sacra xpi
fili tu dñi dei nr̄i tā b̄re passiois nec
non et ab inferis resurrectionis sed
et m celos gloriose ascensionis of
ferm⁹ p̄dicare maiestati tue de tuis
donis ac datis hostiā pura hostiā
sc̄m̄ hostiā īmaculatā. pane sc̄m̄
vite eterne et calice salutis p̄petue.
Hec est q̄ta p̄cipalis ps totius ai
nonis ī qua postq̄ posita et facta
est oblatorū cōsecratio: nūc fit cō
secratorū remedatio. Et diuidit⁹
ista pars m tres p̄tulas. In p̄ma
ostendit⁹ tria p̄ her cōsecrata cō
memoranda. In sc̄da oblatio istorū
cōsecratorū m figuris remedat⁹: et
petit⁹ q̄ illa obla. dño wltu benigno
m̄spirat⁹ et accipretur. In tertia p̄
titur effusio sacramētū qui est dñic
gr̄nae m̄fusio. Sc̄da pars ibi sup

que p[ro]prio. Tercia ubi supplicat te ro-
gam? Sententia est hec. Ex quo q[uo]d oblatio
hui[us] sacrificij debet fieri in filij tui me-
moria et eius mortis et passionis nos
sacerdotes tui serui et tota ecclia tua
sacra comedantes ta[m] eius beata pas-
sione q[uam] ab inferis resurrectione et
gloriosam ascensione offerim[us] & tu
is donis gratuitis tibi hostia pura. Et
exponit sic. Unde id est ex hoc et meo-
res dicit nos supple sacerdotes tui ser-
ui sed et plebs tua facta id est co[m]muni-
tate xpianana sacrificata xpi filij tui d[omi]ni
dei n[ost]ri beate passionis supple q[uam] nos
beneficiat necno id est et ab inferis re-
surrectionis. sed et in celos gloriose
ascensionis offerim[us] id est sacrificium
n[ost]r[um] p[ro]clare maiestati tue id est p[ro]
ceteris clare potestate de tuis donis sup-
ple gratuitis ac datis supple nobis
collatis hostia pura id est purificante
hostia sciam id est sacrificium hostia i-
maculata id est immune ab omni macula
p[ro] pane san[ct]i vite eterne supple dato
re et aliq[ui]e salutis p[ro]p[ri]e supple quo
consequam[ur] gloria[m]. Nota p[ri]mo sup[er] hoc
q[uo]d dicitur unde et meores. q[uia] ipse d[omi]n[us]
nobis p[ro]p[ri]e ut hoc in sui meoria
fuerem[us] idcirco tria meoranda p[ro]p[ri]e
nobis ecclia saluet in beata passione
necno et ab inferis resurrectione et
in celos gloriose ascensione: quoru[m]
p[ri]mu[m] saluet passio v[er]beat caritate:
scdm id est resurrectio corroborat fi-
dem. terti[u] saluet ascensio letificat
spem. Q[uo]d eni[m] in nobis magis cari-
tate attendit. q[uo]d q[uo]d p[ro]prio filio no[n] p[ro]
parat deus sed p[ro] nobis omib[us] tradi-
dit illu[m]. I[esu]s eni[m] factus est p[ro] no-
bis obediens usq[ue] ad morte[m]. Q[uo]d ma-

106
gis in nobis fide confirmat q[uo]d q[uo]d xp[istu]s
resurrexit a mortuis p[ro]p[ri]e dormie-
nti. quia quide[m] p[ro] ho[m]inem mors et p[ro] ho-
mine resurrectio mortuoru[m]. sicut in a-
da omes moriuntur ita et in xpo omnes
vivificabuntur. Q[uo]d eni[m] magis in nob[is]
amplificat spem. q[uo]d q[uo]d xp[istu]s ascendens
in altu[m] captiva[m] duxit captivitate[m] de-
dit dona hominib[us] ut ubi ipse est illic
sit miller eius? Hec iuocet[ur]. Sed
dubitat[ur] q[uo]d no[n] sit meoria incarnationis
natiuitatis et sp[iritu]s sancti missio-
nis. R[ati]o q[uo]d incarnationis et natiuitatis
p[ri]us in habitu sacerdotis et missa
introitu et in fin[em] specialit[er] et luade
comedat[ur]: et sp[iritu]s sancti missio in fin[em]
comedanda relinquit[ur]. idcirco hec no[n]
recolit. Alia causa specialit[er] tacta est.
in notabili p[ri]mo. Scdm nota scdm wil-
helmum sacerdos hec tria comedans
de quib[us] d[omi]n[us] est sup[er] p[ri]mo d[omi]n[us] pas-
sionis manus in modu[m] crucis ad ut-
q[ue] cornua altaris extendit. habitu
corpus manuum xp[istu] extensione in cru-
ce representat: nichilomin[us] p[ro] hoc mi-
nuans q[uo]d xp[istu]s p[ro] iudeis et gentib[us]
passus est. qui in utrisq[ue] cornib[us] altaris
designati sunt. Et quia xp[istu]s p[ro]
lixius orans factus est in agonia: i-
deo agonia illa habitu oculoru[m] et
faciei demonstrat. Dicit[ur] aut[em] necno et
ab inferis resurrectionis illas ma-
nus ut p[er] se ad se reducens eas parit[er]
erigit. Vn[de] in cantico dicit. Altitudo ma-
nus suas levavit: et in hoc in signu[m]
illius q[uo]d xp[istu]s iunctus leo resurrexit
a mortuis. Item dicit sed et in celos
gloriose ascensionis eas erigit ali-
qualit[er] usq[ue] ad humeros: in signu[m]
q[uo]d xp[istu]s elevatis manib[us] ferebat i-

celū et sedet ad dexterā patris. Tercio
nota cum ubi textus ubi dicit nos
tui serui id ē sacerdotes quia ad hūc
hic loquitur de ministris ecclie successo-
ribz aplōdū ut sūt sacerdotes iter qd
et episcopos in pmitua ecclia nō erūt
differētia. Unde et sacerdotes mēores
esse debent quia ipsi celebrātes missa
et sacrificiū illud excellentissimū of-
ferentes nec ignorare debent se hoc
sacrificiū laudis i mēoria mortis xpi
id est passionis offerre et a mēoria sua
nūq̄ eā secludere: sed eā semp tūq̄m
p̄sente p̄e oculis habere. Et subdit
et plebs tua facta id ē plūs xpian
etia mēmor tue passionis. quia nō
solū xpūs pro sacerdotibz: verū etia
pro tota plebe ut nō periret passus
et mortuus est. Idcirco tota plebs hu-
ius amare passionis mēmor esse de-
bet. Hūc illud o vos omēs q̄ trāsitis
p̄ viā attendite et videte si est dolor
sicut dolor meus. Hec plebs facta
dicitur: q̄ ex fide et baptisimū p̄cep-
tione satisfacta est. et hec plebs vna
cū sacerdote offert. Et ergo sacerdos
dicit nos et plebs tua facta offerim?
quia qd agit sacerdotes in ministerio
plūs agit voto. Et subdit xpi filij
tui dū da mī. Filij dei vōnt dnm
et deū nr̄m quia eandē intencione et
deuotione est colendus quia deus p̄s
quia cōsubstāntialis est et coeternus
p̄i nō alter: sed idem deus nr̄ et om̄
sicut ipse docet loquēs aplis. Creditis
in deū et in me credite. Deū se in hoc
esse cōstans ut ait bt̄us augustin?
Qd etia infidelēs uoluit latere iude-
os dū eis diceret. Si ego nō facio opa
patris mei nolite credere michi. Si autē

facio opa q̄ nemo facit nisi solus deus.
et si michi nō creditis p̄ter opa mea
credite? q̄ ego in p̄e et p̄ in me est:
et p̄ in me manēs ipse facit opa.
Dnm nr̄m noiat quus sit dūs om̄
ut clamat scriptura. In ditione tua
vniūsa sūt posita dūs vniūsoꝝ tu es
Tame dnm nr̄m singulari p̄ilegio
ipsū noiam? q̄ p̄ grātia ipsius voca-
ti sum? in sorte filioꝝ et factioꝝ n̄
tū se deū facit? dicens. Ego sū deus
abrahā ysaac et iacob: hoc nomen
meū in eternū et mēorale meū a ge-
neratione in generatione. Subiungit
offerim p̄cedare maiestatū tue. Ma-
iestas dei dicit p̄clama id ē p̄e alijs
clara. Nā si iusti fulgebūt sicut sol
in regno patris eterni: q̄to clarus di-
uina maiestatū resulget. Sequit de
tuis donis? Dona ac data ad idē
possūt referri salter ad oblatoꝝ sub-
stantia: que diuino munere nobis da-
ta ipsi deo reddūt oblata. Vel q̄ do-
na referunt ad grātia et dignitate
ordinis et ordinationis sacerdotibz p̄
quā illi donatur a deo ut possint il-
lā hostiā iure offerre: et data refe-
runt ad munera uel oblata a plō
in obsequiū maiestatū diuine: q̄
hec om̄ia que sūt diuini muneris
causa nr̄e salutis sūt. Sed in mō-
tū exponit sic. Nos offerim tibi
de tuis donis id est de frugibz sege-
tū q̄ntū ad panē qui aduersus est
in carne et corpus xpi ac datus idē
fructibz arborū q̄ntū ad vinū qd ē
cōserratū in sanguine. De his m̄p̄
et illis offerim hostiā purā. Vel
q̄ dona ad spūalia et data ad tpa-
lia referunt ut sit sensus. Int̄ cetera

dona temporalia et spiritualia q̄ nobis co-
 tulisti offerim⁹ maiestati tue tuq̄
 donū potissimū hostiā purā id ē eu-
 charistiā inuine ab omī p̄ccō origi-
 nali scām ab omī p̄ccō criminali im-
 maculatā id est sine omī macula p̄ccō-
 venialis. **Vel** purā q̄ntū ad cogiti-
 onē scām q̄ntū ad locutionē im-
 maculatā q̄ntū ad opationē. **Vel** sic hos-
 tiā purā id est sine macula origina-
 lis acceptus. **Vel** purā a fomite car-
 nis. hostiā scām plenitudine v̄tutis
 immaculatā a cōtugione culpe et erro-
 ris. **Dane** scām vite eterne q̄a viati-
 cū est sustēmus viatores in via ut
 possint ad eternā patriam venire et ca-
 lice salutis p̄tue in quo est potus
 mebrans nos et lenificans p̄tue. **Vel**
 panē scām id ē satisficantē doteē vite
 eterne salicet q̄ntū ad stola carnis:
 et calice salutis p̄tue q̄ntū ad stola
 n̄e. scdm̄ illud ego sū panis viuus q̄
 de celo descendi: si quis māducauerit
 de hoc pane viuet in eternū. **Nota**
 in h̄is v̄bis quāq̄ t̄ngūt de xp̄o. **Est**
 enī xp̄us hostiā purā electos suos a pe-
 cato purificans. hostiā scām electos suos
 satisficans: hostiā immaculatā macu-
 las n̄ris purgans. **Panis** scām vite e-
 terne homines et angelos reficiens:
 et quito calice sui sanguis mebrans
 nos et p̄ficiens. **Et** h̄ic quāq̄ cru-
 ces ad recolendū q̄ in v̄tute crucifixio-
 nis xp̄i p̄ h̄ic hostiā sacrificiale pu-
 rificam̄ satisficam̄ et immaculatū reddi-
 mur: et in virtute eiusdē crucifixio-
 nis xp̄i corpus xp̄i in forma panis
 est nobis abus vite. et eius sanguis
 sub forma v̄ni potus salutis p̄tue
Sed inoētius dicit q̄ eccl̄ia dicit se

medūa dūce passionis scdm̄ acerbio-
 re pena illius passionis cōmedāre re-
 colens quāq̄ crucis quāq̄ v̄lnerū xp̄i
 xp̄m̄ sua passione inflicta: que sūt
 v̄lneris petre foramina in quibz refidet
 illa immaculata colūba fr̄uolē m̄di-
 ficans. **Est** enī inter p̄dicta quāq̄ cru-
 cis signacula quāq̄ v̄lnerū dila filij
 dei videlicet duorū v̄lnerū in manibz
 duorū in pedibz et v̄nus in latere cō-
 teplatiua medūa. **Tres** cruces cōter-
 fiat sup̄ oblati et calice quā in tribz
 verbis v̄trūq̄ partē intelligitur. **Quāq̄**
 enī in crucis signaculo panis sep̄t a
 calice: nisi cū distinctim et sep̄tim no-
 minat in canone. **Et** ergo quia ibi
 distate nominat hostiā corpus xp̄i cū
 dicit panē scām ergo diuisim cruce ob-
 lata signatur: et simul calice q̄a subdit
 et calice. igitur enī diuisim signatur
Verū enī est q̄ erecta pars crucis su-
 per panē solūmō tr̄iuerfa vsq̄ sup̄
 calice debet p̄tendi: quā erecta pars
 crucis corpus suscipit tr̄iuerfa v̄o bea-
 t̄ia extendit. **Sed** h̄ic cur̄ q̄l̄ho scdm̄
 inoētū nō p̄mittēda silēo. quante
 sup̄ eucharistiā plenissime cōferrunt
 adhuc benedictionis signū inuenit. **Ego**
 sup̄ h̄ic questione potius vellem docē-
 ri q̄ docere magis q̄ referre q̄ p̄fer-
 re sentētia verū: q̄a nihil a maioribz
 d̄m̄ in hac re potui inuenire: dicit sal-
 ua fide sine p̄iudicio qd̄ sentio. **In** ca-
 none siquidē aliud ūba aliud signa p̄-
 tendūt. **Ūba** usq̄ sp̄cialit̄ p̄tinet ad
 eucharistiā cōferrandā: signa uero sp̄-
 tant p̄t̄ipaliter ad dūce passionis
 hystoriā recolendā. **Nā** uerbis v̄tini
 ad cōferrandū panē et v̄nū in corpus
 et sanguinē xp̄i: signis uero v̄tinur

ad recolendū ea q̄ p̄ ebdomadā p̄ximā
ante festū pasche sūt acta et gesta in
ca xpm̄. Dicunt̄ itaq̄ q̄ signa nō refe-
runtur ad cōsecrationē sed ad hystoriam
diuine passionis recolendā. Nā q̄ntū
ad ordinē eucharistie cōsecrande totū
illud qui p̄didit q̄ p̄teret̄ in fine ca-
nonis subici debuisse qm̄ in eo cōse-
cratio cōsumat̄. Sed quā impediuit
ser ordinē hystorie recolende. q̄ qd̄
fuit gestū in medio recoleret̄ in fine.
p̄didit canonis ordinator ut ordinē
seruaret hystorie quasi rex ūba con-
secrationis in medio collocauerit.
ut que sequit̄ intelligat̄ p̄cedere
maxime ea que videtur respirare cō-
secrationē scdm̄ illā figurā fit que
fit sc̄pe ut q̄ narratione succedit in
telliū p̄cedit. vel potius ut tā lre q̄
hystorie suus ordo seruet̄.

Supra que p̄prio ac sereno ul-
tu respirare digneris et accep-
ta habere sicut accepta habere dig-
natus es munera pueri tui iusti a-
bel et sarri huius p̄uarche nr̄i abra-
he et qd̄ tibi optulit sumus sacer-
dos tuus melchisedech sc̄m̄ sarri
cui immaculata hostiā. Hec p̄tici-
la q̄re p̄tis p̄cipalis canonis in q̄
ista cōsecrata et oblata in figuris cō-
mēorantur: et petit̄ ut diuo vultu
benignus respiciatur et ab eo ac-
ceptent̄. Sentētia est ista. O deus
pater clemētissime petim̄ respirare
digneris p̄cipuus plaudis facie sup̄
hec dona et data saluet̄ corpus et
sanguinē xpm̄ filij tui habendo ea
grata et accepta sicuti gratā et accep-
ta habere dignatus es munera pue-
ri tui iusti abel et sarri huius sacri

abrahe p̄uarche et melchisedech lu-
ni tui sacerdotis. Nota hic sup̄plia-
tur ut dñs dignet̄ respirare sup̄ ista
oblata et cōsecrata sereno vultu et pla-
udo aspectu. nō eo hoc est estimadū q̄
vultus dei aliq̄m̄ imutet̄. sed tūc deus
vultū suū serenat et illuminat: cū suā
misericordiam ergo nos exhibet et decla-
rat. Hic illud psalm̄ beati Illuet̄ ul-
tū suū sup̄ nos et miseretur nr̄i. Tūc
subdit sicut accepta habere digna-
tus es. Sed in inuocentū sicuti exprimit
similitudinē aliqualem nō tamē equa-
litatē. Multo acceptius quippe est
sacrificiū istud q̄ qd̄ optulit abel uel
abraha uel melchisedech. Valer̄ enī
āplius res q̄ vmbra veritas q̄ figura.
ipsa similitudinē magis q̄ q̄ntitatē
seu qualitātē debem̄ notare. Similes
ergo offerendo sum̄ abel si recte qd̄
offerētēs recte nichilomin̄ dūdam̄.
qd̄ q̄a myn nō egit peruenit. Sua nā
q̄ recte cui deberet optulit deo: sed re-
tinet̄ sibi seip̄m̄ et cor suū auferens.
deo male diuisit. Abel aut̄ acceptū
deo intus in corde optulit holocustū.
tamē q̄a nō se sibi retinuit sed totū se
deo subdidit et ip̄endit: ideo deus res-
pexit abel et ad munera eius. ad
aym̄ aut̄ et ad munera eius nō res-
pexit. Genes̄ iii. Prius respexit ad
abel et postea ad munera eius: quia
offerens nō placuit a muneribz sed
munera placuerūt ab offerente. Si-
militer abraha egregia fide p̄mū se
totū optulit altissimo: q̄a credidit
abraha deo et reputatū est ei ad ius-
ticiā: et postea cū sua ducit offeren-
da placidus deo hostias offererebat.
Qd̄ ut nos sac̄tes mutarem̄ patim̄

Ab illo exigit affectus. Tolle inquit
 filiū vniuersitū quē diligis ysaac et
 offer eū in holocaustū sup vniū mon-
 tū quē monstrauero tibi. Genesis xvij.
 Sicut q; eū p̄mptū et obediētē iue-
 nit ymo nobis ostendit. Melchise-
 dech quoz nisi prius se acceptū sacrifi-
 cii deo optulisset. futurorū causas
 nō p̄uidisset. quān̄ mutū m̄sticū
 panē et vini p̄mū optulit sacrificiū:
 erit enī sacerdos dei altissimi. Nos
 igitur assistentes ad offerendū si ret-
 te diuidim⁹ nos prius in sacrificiū
 offeram⁹: ac deinde sicut mun⁹ abel
 sicut sacrificiū abrahe sicut hostia
 melchisedech votū nr̄a acceptabit.
 Sed dubitat⁹ q̄re adducti sūt typi et
 figure de tēpore nature. et nō typi
 uel figure legales. Rūdet⁹ q; hoc fit
 ideo. quia illi p̄res qui in lege nature
 in fide hostias optulerūt semp fuerūt
 deo accepti: hostie autē legales mū-
 accepte fuerūt: sed ad tēpus tolerabā-
 tur. ut eas plūs carnalis potius ue-
 ro deo q; v̄dolis offerret: ideo dicit
 dñs p̄ p̄phetā. Nūquid manducabo car-
 nes turocorū aut sanguinē hyrcorū po-
 tulo? Immola deo sacrificiū laudis
 et p̄s v̄lix. Sed q̄re isti tres p̄res ve-
 teris testamētū noīant⁹ p̄re ceteris.
 Rūdetur q; ideo quia sacrificia eorū
 acceptiora erāt et eorū sacrificia spe-
 cialius ceteris hoc sacrificiū et nr̄m
 p̄figurauerūt et figurā passionis
 xpi et eius salūte tene valde p̄re-
 sentabāt. Qd̄ enī p̄ mun⁹ abel of-
 ferentis de p̄mogenitis gregris. ni-
 si xpi p̄mogenitus eximūt⁹ in mil-
 tis fratrib; qui optulit semetip̄m ag-
 nū imatulatū deo p̄ri? De quo ag-

no dixit iohēs p̄mo cā. Et in apoca-
 lyp̄si dicit iste ē agn⁹ q; occis⁹ ē ab origine
 mūdi. Et sicut abel inuidiose inter-
 fertus est a fr̄e suo: sic et xpi⁹ illis
 maliciose ex inuidia a fratrib; suis oc-
 casus est et necatus. Qd̄ p̄ sacrificiū
 abrahe vniū et dilectū suū filiū of-
 ferentis: nisi passio dñi figurat⁹ et
 imolatio filij dei a p̄re p̄ nob⁹? De
 quo dicit aplūs. p̄rio filio suo nō pe-
 pat deus. Dicit abrahā obediūt
 deo inuolando filiū suū: sic xpi⁹ fac-
 tus est obediens p̄ri usq; ad mortē.
 et in manus p̄ris tradidit sp̄m. Ob-
 lato uero melchisedech tū p̄rie sacri-
 ficiū nouū demonstrauit. q; inde p̄-
 ditū est tu es sacerdos in eternū se-
 cūdū ordinē melchisedech. p̄s cix.
 Cui scdm aplm p̄ om̄ia filius dei as-
 similatus est et manet sacerdos in
 eternū. Sicut enī melchisedech panē
 et vini optulit ut legit⁹ genesis xiii.
 sic xpi⁹ sub specie panis et vini pro
 nobis offerat⁹ deo p̄ri v̄bi pacificans
 nobis. xpi⁹ abel dicit⁹ rōne inuer-
 tite. abraha rōne obediēte. mel-
 chisedech rōne clemēte et salūtis
 eximie. Melchisedech interpretatur
 rex iusticie qui fuit rex salem id est
 pacis. Et figurabat xpi⁹ de quo p̄s.
 Dicit⁹ in diebus eius iusticia et ha-
 bitudina pacis. Nota ulterius abel
 dicit⁹ puer nō tātū a puertate sed a
 puritate. Iuxta illud ysaie lxv. Erat
 puer meus elatus quē elegi: posui su-
 per eū sp̄m meū. Abrahā dicit⁹ p̄ri
 archa nō tātū israheliticę plebis sed
 et p̄li xp̄iani: illius israheliticę ple-
 bis p̄ carne: illius uero xp̄iane p̄ fi-
 dem. scdm illud. Nō vomit⁹ ultra

nomine tuū abrahā sed abrahā q̄si pater
miltantiū gentiū. Nota in lri subdit
sm̄ et imaculatū sacrificiū. **H**er ū
ba in canone addidit leo papa p̄m
et possūt referri ad sacrificiū melchi
sedech: qd̄ dicit sm̄ et imaculatū
p̄ter sacrificiū eucharistie in ipso fi
guratū. Ipse enī melchisedech ut le
git̄ genesis xiiii. ca. optulit panē
et vinū in sacrificiū reddendo gratias
deo de victoria abrahe. qd̄ erit valde
acceptū deo. Et simili ratione potest
referri ad sacrificiū abrahe: referen
do aut̄ illud ad sacrificiū nri tūc ef
fet sensus. Sicut ista typica sacrificia
tibi deo accepta fuerūt: sic hoc sm̄
sacrificiū et hostia imaculata que
in se tibi semp̄ accepta est. q̄ntū ad
offerente enī acceptabile facere dig
neris. Nota illas orōnes et alias se
quētes sacerdos orat̄ extentis bra
chijs et manibz sup̄ mensā altaris.
Sacerdos manus extendit: q̄ xp̄us
sup̄ an̄ crucis manus extendit. n̄
illud p̄phetiā. **E**xp̄andi man̄ meas
ad ppl̄m nō credētem michi. Et orat̄
cōiunctis manibz alijs duobz digitis
scilicet indice et pollice in utraqz ma
nu. nec de cetero eos disūgit. excep
to q̄n̄ fit signū crucis uel hostia tan
git̄ usqz ad ablutionē calias. **D**ix
hoc sacerdos facit rōnale ponit mil
tas causas. Una est hoc fit ob reue
rentiā corpus et sanguis xp̄i seu sa
cramenti: ne digiti aliqd̄ aliud t̄ngāt
nisi hostiā ante lotionē. **S**ecūda causa
quia sicut in tali cōiunctione digitorū
digitus maior cōiungitur minori et p̄
mius sed̄ fit p̄ pollicē deus p̄ et p̄
dicem deus filius intelligitur: que

filius volūtati dei p̄is cōiunctus obe
diuit deo p̄i usqz ad mortē. **T**ercia ca
q̄a digiti corpus xp̄i tetigerūt cōiū
guntur ad ostendendū q̄ fideles illud
fide et deuotione t̄ngentes debet esse
caritate cōiuncti. Et sicut digiti isti q̄n̄
cū eis signū crucis debet fieri uel hostia
tangi separantur: sic fidelū opationes
in hac vita cū expedit separantur. q̄n̄
q̄n̄qz p̄ cōreplationē ad sp̄ualia eleuā
tur: et q̄n̄qz pro mūdānis nēcessitatibz
tēporalia amministrāt. **Q**uarta causa cō
iunctio digitorū indicat q̄ mens et cor
pus sacerdotis corpori et sanguini xp̄i
insepabiliter debet esse cōiuncta. **Q**ui
ta causa digiti strigunt̄ ut si aliq̄
p̄tacula hostie digitis adhaerent ut co
tuitus obseruet. **H**er rōnale. Et ex
ponit̄ lra fit. **S**up̄ que supple dona et
data pp̄rio id ē placabili ac sereno id
est illūato vultu respicere dignens
et acceptū id ē grata habere sicut id
est sicut acceptū id ē grata habere dig
natus es supple q̄ntū ad offerente
munera id ē oblationes pueri tui uel
ti abel sic dicit et sacrificiū id ē holo
caustu p̄iarche id est sc̄a p̄is nri abra
he et qd̄ supple sacrificiū tibi optulit
sumus sacerdos tuus melchisedech
sm̄ sacrificiū et imaculatā hostiā.
Rep̄lites te rogauit̄ om̄is deus
iube her p̄ferri p̄ manus sc̄a an
geli tui in sublime altare tuū in con
spectu diuine maiestatis tue ut quoti
d̄ hac altaris p̄tatione sacrificiū
tū filij tui corpus et sanguine sup̄fer
mus om̄i benedictione celesti et gr̄a te
pleam̄. **P**er̄de xp̄m dnm̄ nrm̄. **T**er
tia pars hui⁹ q̄te p̄is p̄cipalis isti
us amon̄is in qua p̄t̄ efficit huius

facimenti qui est diue gr̄ie infusio.
Sententia est ista. Omnipotes deus uos
 humili te deprecam̄ uibe nras opationes
 et nra vota p̄ m̄lteru sc̄du angeloz
 p̄ferri in consp̄u tue diue maiestatis
 her uidehret vota ut omes ex hac pu
 apatione altaris gratia et celesti be
 nedictione recreemur. Nota p̄mo sacer
 dos hac orone dice humili se inclinat
 ante altare ut corpe ostendat foris qd
 p̄ humilitate gerit intus. Et scdm̄ ino
 centiu illa inclinatio representat humilia
 tionem xpi. in sua orone imminente sua
 passione in monte oliuariu qm̄ scdm̄ eu
 angelistis d̄is yno dicto exiit i monte
 oliuariu tras torrente cedron ubi erat
 ortus in que ipse introuit et discipuli
 eius: et dixit discipulis suis sedere hic
 donec uada illuc et orem. Et assumpto
 petro et filijs zebedei cepit cotristari et
 mestus esse: et p̄gressus pusillu posi
 tis genibz padit in facie sua oras et
 dicens. Pater mi si possibile est. t̄nse
 at a me calix iste. Verumptamen no si
 aut ego uolo sed sicut tu. Et uenit ad
 discipulos suos et iuenit eos dormien
 tes. Sed et secundo et tertio abiit et ora
 uit eudem sermone et in agonia plix
 ius orabat: et fr̄is est sudor eius tanq̄
 gutte sanguis demuratus in terrā. Cur
 uenit ad discipulos suos et dicit eis.
Surgite eamus. appropinquat q̄ me tra
 det. Adhuc eo loquere ecce uidet unus
 eo duodecim uenit cu turba militu. Qui
 aut tradidit eu dedit eis signu dicens
 Quicunq̄ osculatus fuero. Et confessi
 accedes ad ihm osculatus e eu. Phoc
 ergo q̄ orat sacerdos inclinans represen
 tatur illa inclinatio xpi qua p̄ndit i
 faciem positus genibz orans et dicens

sp̄ qua r̄yalitate recipim̄ i morte xpi.

Pater si possibile est. Sed q̄ sacerdos
 sub istis uerbis ut quotq̄ ex hac altaris
 p̄apatione r̄ osculat̄ altare represen
 tatur osculu iude traditoris. Sed scdm̄
 alios Inclinatio sacerdotis in hoc loco
 figt inclinationem capitis xpi Inclina
 to namq̄ capite et copansis manibz tra
 didit sp̄m: no aliud gestare uidet̄ q̄
 largu suu caritatis pendat ad susci
 piendu nos in suu amplexu: et q̄si
 nostra parte desiderans nos osculari re
 lit aut auditu p̄bere benignu. Sed of
 culu altaris figt reconciliationem nram
 cu deo in morte xpi. **H**ec reconciliati dig
 ni efficiam̄ gra dei: quia qui fuerim̄
 iunia iā facti sum̄ amici et valde di
 lecti. Nota eni s̄m̄ q̄suetudine aliqua
 cu sacerdos orat illa orone supplexes
 r̄ stat inclinatus cancellatis manibz
 ante pectus ad designadu q̄ orans hu
 militas q̄ p̄ inclinatione figtur t̄n
 exaudiri digna est et no alia s̄i ex
 fide pectoris et metis p̄ dilectione opate
 p̄cedit q̄ opatio p̄ manus itelligit. Et
 quia opera aliqua s̄t uite cotemplati
 ue aliqua actiue que q̄damo cancella
 tam se habent sicut sinistra ad dextrā
 omia eni opa uite actiue supposita et
 inferiora ad opa uite speculatiue: et
 opa uite cotemplatiue supposita s̄t et
 altiora illa opa salicet uite actiue p̄
 ficiunt et consumat. Ideo in ipsaru ma
 nuu cancellatione sinistra supponit̄
 dextre. Rursus orat cancellatis manu
 bus ante pectus: q̄si in ipso facto sacer
 dos dicit. **O**bscram̄ te supplexes p̄
 cruce et passione tua qua sustinuit
 copansis manibz in cruce. Cancellatio
 eni manu xpi figurat crucifixione.
Hec r̄onale. Et postea sacerdos facit

tres cruces scdm innocentii vna distic-
ta sup oblatam alteram sup calicem ter-
tia seipsu signando in facie foesan ppe
sudore corporis cruce imprimens sup cor-
pus. Et ppter guttas sanguinis imprimens
cruce sup sanguine: et quia pcedit
in facie sua sacerdos se signo crucis
signat in facie. Vel y alias duas cru-
ces quas facit sup corpus et sanguis
designatur vna uita et flagella: viti-
la quibus alligatum fuit corpus. Fla-
gella quibus illisus est sanguis. Na
de uinculis legitur multum comprehenderit
ihm et ligauerunt eum. De flagellis
legitur Apprehendit pylatus ihm et
flagellauit eum. cuius uero sanati
sunt? p tertia uero cruce qua sacerdos
facit sibi in facie recollit illud qd exhu-
bat in facie eius. et alapas in faciem
eius dabat: et uelabat faciem eius di-
rentes. **Quoniam nobis xpc quis est
qui te passit?** **Hec omnia innocentiis**
Sed albertus sup illud psalmi **Principi-**
me fuit deus omni timetum te dicit **Cru-**
ces hinc hinc? vna sup corpus xpi
alia sup sanguine: tertia ante facie:
ut recorderem xpi corpus crucifixum et
sanguine eius in cruce esse effusum:
et qd p passionem xpi cruce facta for-
midabilis figura demonibus quo cu-
rittere crucis efficaciter contra demo-
nes munim. **Sed alij dicunt sic** **Prima**
crux que fit sup corpus xpi signat qd
xpus portauit cruce primo in corpore
prio ad delenda peccata sicut dicit aplos
Xpus peccata nostra portauit in corpore suo sup
lignum: ut peccata mortui iusticie uiua-
mus. **Secunda crux que fit sup calicem**
tertium continentem sanguine replentur
q xpus victi morte triumphum suum et

penitentes victorias crucis intulit in
celum ubi in conspectu patris etiam interpel-
lat pro nobis. **Tertia crux fit in hono-**
re illius qd spiritus sanctus missus est ad fi-
delium satisfactionem et omnium deuotio-
ne et plenissima consolatione. **Sacer-**
tes cruce in facie formant iudeis quidem
scandalum gentibus autem stultitiam: ut dicit
autem dei hinc qd salui sunt gentibus: et ut
deus. **In signo namque crucis tota fides**
comprehendit: et ideo diuina uirtus uo in
merito nuncupat: sicut claruit auidam
monacho. **Visum est illi ihu cum simbolo**
deberet pugnare: tuncque signo crucis se
signaret et munitur: tabescens dicitur
bolus dicebat. **Non pauere signum si uo**
contineret tunc magnam misterium. **Non**
thus ait. **Quid est ergo et quale miste-**
rium qd in tunc formidare comprobatis
et quasi uirtus tabescit? **Rudis de-**
mon. **In formatione crucis tota fides**
continetur qd est in corde credentis facta
et formata. **Ipsi sic induit celestis ar-**
mitura. ut omnem uirtutem meam excu-
riat ihu puluere. **Audite manu eleua-**
te manus sursum: nichil aliud proficit
q qd unus est deus possessor celi uisibi-
lium et inuisibilium conditor. **Et ut hoc**
quasi iuramento firmet: ppter fidei as-
sertionem indubitata qua diam: credo
in unum deum patrem omnipotentem factorem
celi et terre: manus de sursum dedit
tu usque ad concordia hoc faceret signaret
q unigenitus filius dei consubstantia-
lis et coeternus patri de supernis uenit
ad susceptionem hominis. et ex sinu patris
in uerbum uenit uerbum: que hoc crede-
tes diam: et in unum dominum ihm xpm
et usque et homo factus est in uisibile
Deinde ad sinistram ducta nichil aliud

110
p̄tendit q̄ q̄ idem dei filius uenit
nos obnoxios maledictus et filios
ite a sinistris positos tū simbolo de
putandos. **D**ucendo tunc ad dextrā
manū incarnationis causa passionis
efficiatā mortis xpi meritū resurrex
tionis triumphū y quā ad benedictōne
dei p̄ducim̄ clarē demūant. **U**n̄ sequit̄
Cruafixus etiā pro nobis t̄ usq̄ ubi cu
ius regni nō erit finis. Sic igitur ih̄
tū robore sp̄i firmati caritate exa
mian̄ in uirtute tendim̄ beatorū bay
tizat̄: et tū fiducia expectantes resur
rectione mortuorū. **Q**d̄ in uolūta d̄u
la adiūgit̄ et in sp̄i s̄an̄ d̄m̄i usq̄
ubi et uita eterna. **S**ed alij dicit̄ in h̄is
signis intelligi datur q̄ nec habem̄
q̄ d̄s n̄ nobis tribuat castitate cor
poris qd̄ intelligit̄ in hoc q̄ dicit̄ cor
pus. **I**tē necesse habem̄ ut tribuat
nobis fidem: iustus enī ex fide uiuit
et aīa in sanguīe est. **E**t hoc intelli
git̄ ubi dicit̄ et sanguīe. **I**tē necesse
habem̄ ut deus tribuat nobis cog
itatione cogitationū puritate qd̄ i tra
no intelligit̄: quia sancten̄ sup̄ por
tus exp̄mit̄ ubi cogitationū sedes ē.
Ergo si seruauerim̄ et amauerim̄
castitate corporis fidei firmitate aīarū
puritate gratia et celest̄ benedictōne
mercamur repleti. **S**ed adhuc alij de
istis tribus arca: dicit̄. **D**uo signa
arcae sup̄ corpus et sanguīe fiūt y
hoc intelligit̄ q̄ y morte xpi a dupli
a morte liberim̄ saluet̄ corpus et aīe:
si tamē cōpassione in mēte seruam̄
qd̄ in tercio signo exp̄mit̄. q̄ si cōpa
tim̄ et cōregnabim̄: ut dicit̄ ap̄lus
Itē in tribz istis signis representatur
diuisus passionis xpi. saluet̄ corpus

xpi p̄ flagellationū dissectionē q̄rū
ad p̄mū sanguīe effusione quo ad se
cūdu. h̄uac̄i uelationē quo ad terciū.
Sed nota circa ūba textus saluet̄ in
be her̄ p̄ferri dicit̄ innocētius q̄ tūte
p̄fiditatis sūt her̄ ūba q̄ intell̄s
huānus ea uix sufficit penetrare.
Nā et b̄rus gregorius tū facinēti
dignus it̄p̄es quoda loco de illis tū
q̄ de re ineffabili p̄ne ineffabiliter
loquēs dicit̄. **Q**uis fidelū dubiū ha
bere possit in ipsa imolatiōnis hora
ad sacerdotis uoce celos aperiri. et i
ipso ih̄i m̄ltero āgelorū choros ad
esse. sūma p̄mis sonari terrena celest̄
tibz uigi uim̄ ex uisibilibz et inuisibi
libz fieri. **E**t alibi. **U**no et eodem
momento et in celū rapit̄ m̄ltero m̄
geloz associādū corpi xpi. et i altari
ate oculos sacerdot̄ uidet̄. saluo tū occulto
celestis oraculi facinēto. **H**er̄ ūba li
cet simplicius tamē securius possūt
sic exponi. **I**ube id ē sic her̄ saluet̄
uota et supplicationes et p̄ces fidelū
p̄ferri id est p̄sentari p̄ manus id ē
y m̄lterū s̄ā angeli tui id ē s̄orū ā
gelorū qui sūt am̄l̄tratorū sp̄s et
uota n̄r̄i deo offerūt: iuxta illud qd̄
ait āgelus ad thobīā x̄n̄. **Q**ū orabas
cū lacrimis ego optuli orōnes tuas
dn̄o. in sublimē altare tuū hoc ē in
cōsp̄at̄ maiestatis diuine et curie sue
celestis. **N**ā et ipsa dei maiestas al
tare dicit̄ ut habet̄ exodi xv̄. **N**on
ascendās ad altare meū p̄ gradus id
est in trinitate nō facias gradus id
ē in equalitate trinitatis credere. nō
descensione aut ascensione sicut fit
in gradu q̄ in hac trinitate nichil
manus aut n̄nus nichil p̄nis aut

posterius: sed tunc tres persone coeter-
ne sibi sunt et coequales. **M**agister a-
lexander sic exponit. Iube her id est
corpus xpi multum quod est ecclesia multi-
tudo pferri id est associari in sublimi
altare tuum id est ecclesia triumphante
que altare dicitur iuxta illud levitica
Ignis in altari meo semper ardebit. Et
hoc per manus facti angeli tui id est per
virtute et operatione xpi filii tui qui
est magni consilii angelus. ysaie iii.
Nam angeli ministri hinc factis interesse
creduntur ut dicit beatus hieronymus
Et beatus abrosius dicit non dubites
assistente angelum meum quoniam christus as-
sistit qui immolat: et non assistit ut
consecret: quia in hac potestate homines
angelos excedunt: sed ut vota et sa-
crificia et orationes factorum sacerdotis
et populi deo representent secundum illud. As-
cendit fumus aromatatum in conspectu do-
mini de manu angeli: que sunt orationes
secundum. Et non dicitur angelus secundum
beatum augustinum orationes offerre deo.
quasi tunc primo deus nouerit quod ueli-
mus. quia deus omnia nouit antequam fiat:
sed quia necesse habet creatura rationa-
lis temporales causas ad eternitate re-
ferre. scilicet petendo quod erga se quod
faciat aut quod deo iubente implendum
esse cognoscat: et hoc nobis angelus
euidenter uel late ter reportet. **V**el
aliter. **I**te diuina uult infima per me-
dia reduci ad suprema: et hoc ita ordi-
nauit non necessitate sed uoluntate.
Quid autem sit orationes nostras per fide ange-
los presentari deo intelligere possumus
per similitudinem. **U**nde quibus rex aliquis
uiderit milite strenue in exercitu o-
perante. nichilominus alij familiares

illum diligentes recommendant ipsum coram
rege ut sibi gratiose inclinet: et do-
na de probitate largiat. **E**t ad hunc
modum angeli multum complacentes de bo-
nis actibus hominum et honoribus ab eis ex-
hibitis deo presentant eorum opera et uota:
commendantes eos deo et deprecantes ut
eis sua gratia donet. **E**t quoniam concludit
per christum dominum nostrum. tunc non tridet amicus:
quia firmus creditur quod ab angelis ar-
stantibus tridetur amen.

Memento etiam due famulorum fa-
mularum quod tuarum. **A** qui nos per-
cesserunt cum signo fidei et dormiunt in
sopno pacis. **I**psis et omnibus in christo qui
esentibus locum refrigerii lucas et pacis
ut indulgens deprecamur per eundem christum do-
minum nostrum. **H**ec est quinta pars pri-
palis totius canonicus in quo oratur pro
refrigerio et gloria mortuorum. **S**ententia
est ista. **O**mnes deus nos etiam rogamus
et petimus te supplicat ut miserando re-
corderis famulorum famularumque tuarum
fidelium qui cum signo fidei obierunt: **S**op-
no pacis perpetue largiaris per eundem christum
dominum nostrum. **N**ota primo hec conuictio etiam
continuat sequentia proxime precedentibus
ut sit sensus. **E**tiam cum hoc quod petimus
ut nos uui gratia et celesti benedictio-
ne repleamur: etiam deprecamur te memento
famulorum famularumque tuarum. **V**el e-
tiam quod respiciat primam commemorationem in
quod oratum est per uuius. **O**rat ergo prima
mater ecclesia secundum inuocatum non solum pro
uuius uerum etiam pro defunctis: ut eos de-
prei facere oblationis intercessionem co-
mouet certissime credes quod iste sanguis
piosus qui pro multis effusus est in re-
missione peccatorum. non solum ad salutem ui-
uentium. uerum etiam ad ablutionem et sa-

lute valeat defunctorum. Ideo q̄ confi-
lū gabilionense statuit ut in omib;
missarū solempnis loco debito defunctorū
memoria habeat. iux̄ illud b̄ti augu-
tini. Non sūt p̄mittende supplicati-
ones pro spiritalib; mortuorū. q̄mā ali-
q̄n defū amari p̄tes cognati qui sup-
plicationes pro eis effūdāt. vñ et pia
mater id ē tota ecclia omēs defunctos
sub generali cōmedatione suscipit.
tactis q̄ nobis eis exhibet cōmeda-
tionē. Non enī p̄mittendus ē dies
in qua quilibet catholicus nō habeat
speciale mediā defunctorū. q̄ si de-
functi in purgatorio sūt ibi sūt tāq̄
captiui q̄ in nullo sibi ipsis possūt suf-
fragari: sed solū ipsis subueniri po-
test p̄ fideles viuos qui adhuc sūt in
statu merendi. Post hāc vitā nec me-
teri nec demereri vident: sed solū
recipiunt p̄mū pro meritis et suppli-
cū pro demeritis. Si vero aīe defun-
tū sūt in celis: oratio pro eis a nobis
effusa in smū nr̄m cōuertet. Cū si
sūt in purgatorio adhuc subuenit
oranti quia opus pietatis exerceat.
Dicit enī doctorēs q̄ q̄ pro amico de-
functo vñ psalmū vel vñ pater n̄
deuotione legerit plus eū cōsolatur
q̄ si in hac vitā dū vueret nulle mer-
itis eū cōtulisset. Qui enī pro defun-
to orat multū apud deū meret. iux̄
illud Qui pro alio orat seip̄m liberat.
Nota artū h̄m̄ dicit q̄m̄cūq̄ dicit
Deus enī dicit mediari illozū quozū
miseret et quos gr̄a sua visitat. Sic
ergo sacerdos petit ut deus miseret
illozū defunctorū id ē ut eis miseret
p̄ suā gr̄a eos consolando uel visi-
tando. Sed nota rubrica ponit hic

fit mediā defunctorū. Est igit̄ sc̄dū
q̄ sacerdos in hoc loco quozū maluerit
debet agere mediā speciale. P̄mo
enī debet orare et mediā habere
p̄ris et nr̄is si sūt defuncti postea pro
cognatis fratrib; sororib; defunctis
postea cōmedationē illius a quo
beneficiū accepit ecclesiasticū si ha-
bet et pro omib; benefactorib; pro q̄-
bus specialit̄ orare tenet si obierit
post hoc pro omib; sibi cōmissis et
p̄mo virorū postea mulierū mētio-
nē habeat nec tamē nom̄ eorū recit-
ent̄ oraten; sed in corde mediāliter
et cordatenus reuolunt. Prohibū ē
enī ne alicui in collectis mētio no-
m̄inet̄ et oraten; fiat q̄ pro se ul-
pro suis missā cōpat: ne ex hoc p̄sup-
tio auaricie sacerdote fallat. Similit̄
et in canone cauedū est ne mētio co-
rū pro quib; orare vult ruminado ul-
legendo fiat ne forte sacerdotis vox
eorū sibi p̄stantiū auris t̄gūt
et sam̄ itentionē ipsius fr̄gant: sed
solū mediā eorū habeat in corde ex-
pedite nō nimis plix̄ nec nimis
celeriter ne t̄rit̄ h̄tes tediū pati-
tur. Sequit̄ q̄ nos p̄cesserūt cū signo
fidei. Signū fidei intelligit̄ cuncter
baptismalis q̄ anime in baptismo
imprimūt: p̄ que fideles ab infidelib;
discernūtur. iux̄ illud apocalyp̄sis viij.
Audui numerū signatorū xxiii.
milia signati ex omi tribu filiorū
israhel. Ergo dicit̄ q̄ nos p̄cesserūt
cū signo fidei: et nō debet p̄ signū fi-
dei fides intelligi. q̄ in futuro seculo
et in alia vitā cessabit fides et spes:
q̄ fides que habet̄ in p̄senti vitā suc-
cedit v̄sio in futura vitā et sp̄a succe-

dit res sperata. Et ergo dicit inoventus. non est estimandum quod ibi sit fides et spes sed caritas et res: nam fides caritatem caritas nunquam excedit. Vel finalis et plenius. In precesserunt autem signo fidei de quibus apparuit dominus vixerunt quod essent ueni christiani de quibus non est desperandum sed incessanter orandum. Sed maxime pro illis qui dormiunt in somno peccatis et creduntur dormisse in pace conscientie et peccatorum mortui sine peccato mortali. Et est aduertendum. in hinc notatur pro quibus defunctis est orandum. pro hinc tantum quos meriti fidei comedat: de quibus est spes ut eis proficiat oblatio salutaria. Hinc namque quos uideatur caritas uel error paganisimi aut heretica prauitas a forte beatorum separauit: uirtus sacramenti gratia multum oratio sacerdotis salutaria oblatio non congruit nec proficit. Qui enim contra fidem discesserit iam iudicatus est: quia non credidit in filium dei. Qui non credit in filium dei. pro hinc neque orandum est quemadmodum dicit canonica epistola. Est peccatum ad mortem pro quo dico nec orandum: quia oratio pro tali facta est temeraria sicut uoce diuina samuel redargutus instruit. Quid clamas ad me pro saul. cum ego abiecerim eum tanquam reprobatum? Sacerdos enim pro talibus orans sacrilegus efficitur. Illis enim qui discesserunt in peccato mortali non aliqua salutaria hostia uel oratio prodest: et sic pro illis qui sunt in inferno inferiori non est orandum: quia ibi nulla est redemptio id est pro illis quos pro certo scire esse damnatos. Quia dicit augustinus. si scire peccatum meum esse in inferno non plus orare pro eo quam pro dyabolo:

id est ita modicum prodest ei sicut dyabolo. Orandum est ergo pro istis fidelibus defunctis qui dormiunt in somno peccatis: id est qui nulla heresi uel discordia nec iperitina ab unitate ecclesie disgregati sunt: licet forte aliqua tremalia uel purganda fecerit de hoc mundo detulerunt. Sed dicitur res. Quomodo ergo possunt scire an peccatis mei et amari sunt dampnati an non. uel in peccato mortali discesserunt an non. facio ergo frustra orationes meas posito quod sunt dampnati? Rursum quod propter hoc non est defendendum ab orationibus defectorum et pro defunctis. quia dicit beatus augustinus sacrificium altaris siue quicquid offerunt a uiuis pro mortuis valde bonis sunt gratuarum actiones: pro non ualde malis id est pro illis qui sunt in purgatorio sunt expiationes et purificationes: pro ualde malis id est dampnatis et si non sunt adiuuameta mortuorum sunt tamen solacia uiuorum et proficit facientibus: ut dicitur de relectione missarum capitulo cum morte. Ex quo plane habet quod oratio fidelium pro defunctis nichil prodest dampnatis: sed tantum illis qui sunt in purgatorio. quia isti sunt in gratia et sic pueniendi ad gloriam. Et nichil confert illis qui sunt saluati quia non indigent. Inuicem enim facit mittitur qui orat pro me: ut dicitur de relectione missarum capitulo cum morte. Ex eadem dicitur patet quod illi errant qui dicunt quod opus meritorum factum pro dampnatis sibi proficit ad diminutionem peccati. Et quod hoc ita sit probatur. quia si opus boni tantum boni meriti aufert tantum peccati penam duplici meriti aufert duplici penam. et sic opus meritorum possit esse tantum meritoria quod auferet totam penam: et hoc supposito quod pena inferni sit infinita extensio.

petim? locū pccis in quo non est cōfluc
tus penarum. locum hui? pccis. f.

ue licet nulli dubiū sit quī sit infim
ta mētē. Item sequit' q' isti erūt
qui dicit q' opū meritoria pro dāpnā
to futū profūt ad hoc dāpnato: ut de
tur ei fortitudo ad huius sustinendū
Et dat' exemplū in portūdo aliqd' pon
dus graue. si aliq's ueniret et refrige
raret ipsū p' aquā frigidā p'ueniēdo si
ibi aquā infra oculos eū utiq' refrige
raret: licet tamē nō deponeret pon
dus. **Cōtra hoc mltat' hūc pccus. Si**
opus bonū tān meriti daret sibi tā
tā fortitudinē ad sustinendū opus
maioris meriti daret sibi maiore for
titudinē. et sic semp' multiplicādo opū
meritoria tādē dāpnato cōferret' tā
tā fortitudo q' etiā penā parū ul' mlti
ū sentiret: sicut si portū pōdus mig
nā fortitudo semp' plus et plus auge
retur: tādē pueniret ad tātā fortitu
dinē q' etiā penā parū uel mltū sen
tiret. **Dubitat' q're sacerdos uocat**
mortuos dormientes. Rūdet' moxerū
us frequēter eū defūctos sicut scrip
tura dormire appellat' pro eo. qā sicut
dormientes euigilāt: ita defūcti resur
gūt. Et ppter hoc dicit aplūs p'ma
ad thessalouicenses q'to. **Nolo uos**
ignocare de dormientibz. Et dñs dix
it. Lazarus amicus noster dormit.
Et ergo ppter certā spem resurrectio
nis defūctos uocat dormientes. Sub
iūgit' i'p'sis et omibz in xpō quiesce
tibz id est in fide et caritate xpī in
formata defūctis nodū bene purga
tis aliis plene purgatis q' decesserūt
cū p'ccis uenialibz uel solū cū uentū
pene pro p'ccō. Sequit' locū refrige
ri. **Notū q' purgatorū est locus tri**
nantis mētē cōtra quē petim?
locū refrigeri. et locus obscurantis

argustuli. eo q' ibi sūt tenebre pal
pabiles cōtra quē petim? locū lucis
in q' nō ē obscuritas tenebrarū. Itē
purgatorū est locus cōfluctus pur
gatis defūcti eo q' ibi sit morsus cōsa
ciēcie sicut cōfluctus penarū cōtra hoc!
l. de quo propheta dicit. In pace i' dōm
sū dormiā et requiescā. Et alibi. In
pace factus ē locus eius. Nā abster
ger deus oēm lacrimā ab oculis eoz.
et ita nō erit aplūs neq' luctus neq'
clamo: sed nec ullus dolor: qm' p'ccā
tūserūt. neq' cadet sup illos sol ne
q' ullus estus. **apocalypsis vii. sed de**
lectabit' in multitudine pccis: et pla
tebit' corā dño in lumine uiuentū. No
ta q'tuor sūt suffragia ad defūctozū in
purgatorio existētiū ut a pccis et a
p'ccis absoluantur. videlicet oblatione
sacerdotū in missis aut p'ccis scōzū
aut elemosinis carozū aut ieiunijs
cognatorū. Dno mō uiuāt' p' iterue
nonē capitis scilicet xpī in missarū
oblationibz. Scōd mō p' iteressione
puatū meliorū xpī scilicet p' orōnes
scōzū. Tertio mō p' modū redēptionis
a pena scilicet p' largitionē elemosi
narū. Quarto mō p' modū solutionis
et remissionis pene scilicet p' ieiuni
ozū afflictionē. Ad istos q'tuor mō
dos omēs alij reducūt. Vñ uisus mis
sa pcces dona ieiunia q'tuor ista. Ab
soluit' animas quas purgas detinet
ignis. Querit' que illorū suffragior
sūt meliora. Rūdet' q' melius est o
pus caritatis qd' imēdiate in deū di
rigit' q' in hoīem. Ideo p'mi duo mō
di quia imēdiate in deū dirigūt me
liores sūt q' ultimi duo: nisi p' actibz
elemosina q'q' sit melior i' q'ntū i'p'e

trat et parant orones. Et quia melius
est opus caritatis cuius quam specialis et
private: ideo melius est suffragium mis-
se quam orationis. Vnde missa iter omnia
opera meritoria est optima: quia ibi co-
munitur duo saluatur actus latre et ob-
latio christi. Et iterum quia bonum quanto co-
munius tanto diuinius et melius: ideo elemosina melior est ieiunio. Et
quia quia elemosina est actus virtutis
nobilitioris quam ieiunium: eo quod elemosi-
na est actus misericordie ieiunium est actus
repressionis: et misericordia melior est tyran-
cia. Et exponit sic littera. Memoro eam
domine per demeritissime famulorum famu-
larumque tuarum. Qui nos precesserunt cum
signo fidei id est cum caritate baptisima
li et demeruerunt id est obierunt in fopno
paris id est in pace conscientie et pectoris
Ipsius supple iam memoratis et omnibus
supple fidelibus in christo quiescentibus locum
refrigerii id est requiem luas supple e-
terne et pacis id est tranquillitatis ut
indulgentis id est misericorditer coe-
das deprecamur per eundem christum dominum

Dobis quoque precoribus famulis
tuis de multitudine miserationio-
num tuarum sperantibus parte aliqua et so-
licitate donare digneris cum sanctis apostolis
tuis et miris cum iohanne stephano ma-
thia barnaba ignatio alexandro nicel-
lino petro felicitate perpetua aghata
lucia agnete cecilia anastasia et cum
omnibus sanctis tuis iterum quorum nos cofor-
tium non estimator meriti sed venie que
largitor admitte per christum dominum nostrum
Per que her omnia domine semper bona cre-
as satisfas viuificas benedicas et pres-
tas nobis per ipsum et cum ipso et in ipso
est tibi deo patri omnipotenti in unitate

spiritus sancti omnis honore et gloria per omnia
secula seculorum. amen. Her est scda p-
tula quate partis principalis ipsius ca-
nouis in qua scdario orat pro viuus et
secudario fit comedatio scdau. Sententia
est Omnis deus qui non es estimator meri-
ti sed largitor venie digneris nos asso-
ciare factis tuis et aliqua parte beatitudinis
cum illis factis tuis iohanne stephano et
et omnibus factis digneris nobis precoribus
de tua misericordia sperantibus donare per
christum dominum nostrum. Per que her omnia semper
bona creas satisfas viuificas benedicas
et preslas nobis per ipsum et cum ipso et in ipso
so est tibi deo patri omnipotenti in unitate
spiritus sancti omnis honor et gloria. Per omnia secula seculorum.
Nota primo sacerdos orans pro viuus
primo dicit specialiter nobis quia sepe su-
pra dominum est quod sacerdos non solum pro se sed
pro tota ecclesia orat. non in persona sua sed
in persona carissatissimi et totius ecclesie
sacrificat. Sequitur precoribus nos precoribus
res pronunciat. quia si dixerim quod precoribus non
habem nosmetipsos seducimur et veri-
tas in nobis non est. Vnde iohannes per. Inet
cum omni tempore nos debeam ex toto nos
recognoscere precoribus: precipue tamen in sa-
crificio nulle cum in remissione precoribus
hoc sacrosanctum misterium celebrat. Subdit
tur de multitudine miserationum tuarum
sperantibus. Vnde psalmista. Scdm multi-
tudine miserationum tuarum dele iniqui-
tate mea. Dicit aliquis quare dicit mi-
serationum tuarum: cum tamen tantum vna
sit misericordia dei? Ibi videtur vna tantum
est misericordia dei cum nichil aliud sit mis-
ericordia dei quam deus misericors: sed multi-
sunt eius effectus qui miserationes dicit.
Vnde psalmista. Remissere miserationum
tuarum domine. Subdit parte aliqua. Oulu

tatur cu deus sit omnia in omnibus sa-
 lus et gloria singularis: qd e q dicit
 pte aliqua donare dignens. tanq no
 omnes electi essent unu denariu accep-
 turu? **Rndet** scdm inocentiu. **Vicet** unu
 et idem sit pmiu singularu quo ad ob-
 iectu saluet ipse deus. in cui^o visione
 et cognitione eterna salus existit sed
 q dñs p se dicit in euanglio. **Hec** est
 vita eterna ut cognoscat te veru deu
 et que misisti ihm xpm. **Iohis** xxiij.
 tunc scdm differentia meritoru aly
 plus aly minus diuina visione firmu-
 tur. **Na** stella differt a stella in clar-
 tate. **Ima** ad corinthios xv. **Sic** est dif-
 ferentia in btis in clara dei visione **Na**
 et in reuelatõe danielis aly bñ copant
 stellis: aly firmamento. **Fulgebunt** in
 quib^o docti quasi splendor firmamenti
Danielis xij. **Proter** qd dñs dicebat in
 domo patris mei mansiones multe sunt
Sicut eni est vnus sol et vnũ lumẽ
 qd picipat vnũsi aly plus aly mi-
 nus scdm differentia intuentiu?
 sic vnus est deus singularu pmiu.
 que aly clarus aly minus clare vi-
 dent et cognoscat: scdm qd magis
 vel minus lumẽ glorie habet. **Vnde**
 eadem est beatitudo obiectualis qñus
 no est eadẽ formulis: q est maior et
 minor in beatis. **Et** ideo sacerdos pe-
 tit aliqua pte nobis donari cu beatis
 vt sint pncipes illius clare visionis
 dei: no q p ptes uel pticularit videat
 a beatis. sed q clarus et minus clarus
 intuetur. **Sequit** cu iohane. In ista co-
 mmedatione scdm ex pte magna sup-
 plent facti qui deesse videbat in p^o
Sed dubiu est qre iohes repetit et ste-
 phanus pmittitur matthe et barna-

be. **Rndet** inocentius. **Iohes** disponit
 in pma commedatione et cu ceteris
 noiat p^o dignitate aplatus. In hac
 commedatione repetit et stephano so-
 nat p^o pulegiu celibatus id e vigin-
 tatis. **Iohanes** eni et stephanus vir-
 gines sut et sequit agnu quocunq
 ierit: idcirco ceteris pmittit. **Virgi-**
nitus eni iohis exinde maxime comẽ-
 dat: quia xpus matre vigne discipu-
 lo virgini comẽdauit. **Virginitas** ena
 stephani ex hoc comẽdat: qñ depu-
 tatus erat ab aplis ad miltaria vidu-
 aru. **Actu** vi. **Et** in hoc q factus est
 ppositus viduaru. testimoniu metu-
 it sincerissime castitatis. **Et** dicit iuo-
 catus q posset no esse iohanes euage-
 lista sed iohanes baptista intelligi
 si no pmitteret ai tuus scis aplis et mi-
 tibus. **Vñ** comẽdat q tantu apli et mures
 subnotent. **Possent** ena iohes baptista
 aplus et miter intelligi. **Apostolus**
 eni grece latine missus dicit. **Vñ** legit
 de sco iohane fuit ho missus a deo cui
 nome erat iohes. **Ipe** ena miter ex-
 titit: quia pro defensione iusticie detol-
 latus fuit. **Aly** tunc dicit no posse io-
 hane baptista hic intelligi: quia hoc
 sacmentu no accepit nec trauit.
Aly dicit q intelligit marcus q fuit
 bionius: qui et vno noie vocabat
 iohanes. **Sequit** barnaba q fuit co-
 aplus pauli: cui^o festu haur et alioz
 aploz celebrat quo ad missa. **Ignatio**
 qui appellatus fuit bte virginis marie
 et tanto desiderio xpi passione dilexit:
 vt diceret ignis cruc bestie ossu con-
 fructio venaru diuisio venat i me p
 xpo. **Et** ista ubi semp in ore suo ha-
 buit: amor meus crucifixus est. **Et**

cu fuisse exenteratus iuente fuit
her ubi aureis hris scripta **Alexandros**
qui papa fuit scilicet a bto petro
quintus. nicellino et petro qui primus
presbiter. sedus excoasta pro xpi noie
derollati fuit. quoru aias uestib; albis
et gemis indutus ab angelis in celu
deferri simulatoe noie doctus vidit.
qui postmodu ena xpianus factus i
pace quieuit. **Tur** noiant' la de sepu
mulieba ibi felicitate. Felicitas vidua
et nra septe filiozu qui i conspu eius
martyrati fuit: et in vno quop mtri
riu sustinuisse intelligit. Et ipsa scis
virginib; antepont' et pfectur. licet
hoc forte rone antiquitatis sit fra.
ita q puilegio bgnitatis in hoc no
deroget: tamen scdm augustinu i hoc
loco intelligi dicit q feruete et uere
penitentes virgines tediosas et au
diosas in exercitijs diuinis uiuete
pure conat' virginitate. **La** et mtralis
et pducatorib; xpiane fidei aureola
celestis pae referuat. **Aghata** virgo
et mtr scilicet au' ubera fut apu
tata **Iuua** virgo et mtr au beata
aghatu apparuit dices. **Iuua** virgo
solor mea qd a me petis qd ipsa con
nuo prestare potes nri tue. **Que** v
go matre sua induxit vt omnia bona
sua distribueret pauperib; et matre
a fluxu sanguis curauit. **Agnes** vgo
et mtr que ingressa turpitudis locu
angelu dñi paratu inuenit: q appa
ruit matri et ceteris amias circa se
pultu ipius flentib; octimo die p
passione sua stans in choro virginu di
rens. **Cu** hns omib; laudas sedes ac
rept. **Cecilia** virgo romana nobilissi
ma q suu sponu ad fide conuertit: et

angelu gubernio demonstrauit. **Anastasia**
de cetu viduali que paup' beati m
logonu: et in die natiuitas dñi passio
ne occubuit. **Sequit'** mtra quoru nos
cofortu no estimatoe meriti: vbi no
tat' clemētia dei. **Quali** sacerdos di
cit **Hac** pte et societate cu factus
no petim' quasi colli de nris meritis
qa tu no estimas merita nra nec re
muueris scdm ista: sed es largitor ve
nie et misericordie. **Et** ergo dicit innocens
tu no es estimator meriti. qa no scis
exigentia meritoru retribuus: sed uel
mru' puiendo vel magis retribuendo
q quisq' meruit. **Ips** eni est pius et
misericors dñs ultra codignu remune
rans et puiens aitra codignu. **Dicit'**
largitor venie. **Tanta** est eni habudāa
diuine misericordie. vt vna no possit qh
cuq; malicia. **Vn** dauid. **Hon**ies et
iumenta saluabis dñe: homi nonie vi
ta et mores conuabit' uiuetu volens
intelligi: iumentozu noie expimens
bestialiu conuersione. **Et** ideo misericordie
dñi multe. **Beati** ergo honies q confi
dit in eo potius q in ipio merito:
qnia no in plurib; sed in hns solis be
neplanti dei. **Nota** ista ps nobis qd
pccatorib; pfectur cu elevatione vocis et
confessione peccatoris: p qd respicitur con
fessio et cotrao latronis in ipso passio
nis articulo in corpore alteru et dice
tis. **Nos** digna factis recipim': hic ve
ro nichil mali gessit. **Et** dicebat ad ih
su. **Memeto** mei dñe da venies in reg
nu tuu. **Vel** p exaltatione vocis et p
cassione peccatoris expimit' illud qd con
turo et qui erat al eo visus: hns que
fiebāt timuerūt dices. **Vere** filius
dei erat iste. **Et** omis turba coru que

114
finit aduent ad spectaculum illud pau-
entes pettoea sua reuertebat. **Luce xxiii.**
Christi domini nostri. **Quae haec omnia**
dicit haec omnia saluet panis et uinum et
aqua vel haec bona sacramenta creas na
p ipso omnia facta sunt et sine ipso fac-
tu est nichil. **Et dicit haec semp bona**
rone creationis. **Na uidit deus acta**
que fecerat et erit ualde bona. **Et il-**
ta saluet corpus et sanguis christi sunt se-
per bona rone collationis: quia refe-
runt bona gratiae et gloriae. **Ena dicit**
bona rone illius quod iste abus spualis
no ualet nisi bonus. **Vnde poeta. Cibus**
et sanus est sanus refectio panis. Sed
dm panis no est sanus nisi sanus. Vn-
dis. **Nisi manducaueritis carne filij**
hominis no habebitis uitam in uobis. **No-**
ta haec dona et data sunt bona scdm
oera specie boni: sunt bona utilia ad
reformatione labentis uite spualis:
sunt bona honesta ad medanda et g-
tificanda dona salutis. **Vnde haec miste-**
tuens aiebat **Haec haec i meam comen-**
tatione sume et itime deuotionis. **Vn-**
psalmista auit in uoce eorum quod dicitur
beneficijs memoratis delectatur. **De-**
lectasti me dne in factura tua: et in
operibus manuum tuarum exultabo. **Sub-**
uigite creas sacrificas. **Suy quo dicit mo-**
rentus creas naturam condedo. **Sacri-**
ficijs factura consecrado. **uiuificas tu-**
substantando creaturam. **benedicis ac-**
cumulado gratia. **Haec ena omnia bo-**
na creas scdm causas primordiales sa-
ficijs scdm causas sacramentales: ui-
uificas ut insonant in corpus et san-
guine. **benedicis ut conferat caritate**
et uirtute. **Vel sic creas quatuor ad sub-**

stantiam panis et uini que fuerit ubi.
sacrificas conuendo in carne et sanguine
christi. **uiuificas restituendo nobis uitam**
spualis. **benedicis multiplicando nob-**
y haec bona gratiae. et prestas nobis quod
tu ad usum spualis cibi et potus. **Vel**
sic. **sacrificas id e gratia et uirtute das**
hinc rebus ut digne papiens ab eis
sacrificet. **uiuificas id e hinc uita co-**
fers ut homo ea papiens uicis mo-
rens uirtutibus uiuificet. **benedicis istis**
rebus benedictione largiris. ut quod dig-
ne sumit a te in celesti patria benedictet.
Im illud uenite benedicti patris mei?
Ibi in plantatione illoz truu ubozu sa-
ficijs uiuificas benedicis formant tres
cruces. quod designet aliqui plane sic di-
cunt. **Iste tres cruces designat quod omnia**
creata et reuocata sacrificant uiuificant
et benedicit in uirtute crucifixionis
christi. **Alij dicit ut inoetius quod iste tres**
cruces que sunt sup calice cyti. sunt
ad reuolendu crucifixione christi hoca
ternari esse facta in gurgis uideozu
ter clamatuu crucifige cruci fige cruci
fige: et hoca sexta manibus gentili-
um: et hoca nona completa cum cruce
inclinato capite tradidit spiritum. **Qua-**
erigo crucifixio christi facta est et consu-
mata p spaciū truu hocarū ut dicitur
est. idcirco sunt tres cruces. **Post hoc**
dramonius uel sacerdos discopent
calice deponendo coepale cum dicit et
prestas nobis. **Dubitat quare calix**
et sanguis cooperit coepale et hostia
no. **multiplex e causa. Una hanc**
et est ista. **hoc fit pte piculu ne pul-**
uis aut musta in calice cadat. **Et hos-**
tia no tegitur: quia imudiae et retea
ab hostia sine piculo possunt remoueri

ad nō potest fieri de sanguine. Sedā m
qñ calix sepe sumit pro passione: id
circo passio et mors xpi magis figat
in calice qñ in hostia. Et ex quo sic ē
idcirco sicut xp̄us mortuus et passus
cooptus fuit lapidibz: ita calix coopt
li tegit. Tercia causa qñ in calice si
gnus representat corpus xpi in sepul
chro positi et syndone munda involu
tū, et hostia corpus xpi ex sepulchro
igitur. Hec rōnale. Sequit̄ p̄ ipsū
tāq̄ p̄ mediatore tū ip̄o tāq̄ cū coe
quali in ip̄o tāq̄ cōsubstantiali. In
p̄ce quippe notat̄ auctoritas, in filio e
qualitas, in sp̄u sc̄o cōitas. Auctoritas
in p̄ce p̄ter p̄cipiū, equalitas in fi
lio p̄ter modū, cōitas in sp̄u sc̄o
p̄ter cōsortiū. Nota om̄is honos ex
hibetur ei a creaturis p̄i et sp̄u sc̄o
p̄ filiū, p̄ que mūdū creavit et hoībz
lapsū recreavit: et cū ip̄o filio, qñ
talis honos debet̄ filio qui debetur
p̄i et sp̄u sc̄o. Et in filio, qñ pater
honorificat̄ in filio, eo q̄ qui honori
ficat̄ filiū honorificat̄ p̄em qui mi
sit illū. Et quia p̄ misterū redemptio
nis generis huāni totius trinitatis
maiestas gignosus apparuit: idcirco
tres cruces cū hostia fuit sup̄ calicem
mūdū: et postea cū dicit̄ tibi deo p̄i oī
potenti: extra calicē uel circa cali
cē fuit due cruces, vel sc̄dm̄ cōsuetudi
nē aliarū eccliarū vna sola. Quas fi
cit ad designādū q̄ toti trinitati hoī
et gloria est infra istū mūdū inferio
rem et extra istū mūdū inferiorem in
mūdo sup̄ior p̄t̄ passionē et eleua
tione xpi in cruce. Innocētius dicit̄
q̄ iste tres cruces fuit sup̄ calicē de
signat̄ crucifixionē xpi manibz gen

tiliū p̄ intervalū triū horarū factū cū
militēs crucifixerūt xp̄m. Vel sc̄dm̄
ipsū subtilius et p̄fidius tres cruces
iste designat̄ tres cruciatus q̄s xp̄us
in cruce sustinuit, videlicet passionē
p̄ passionē et cōpassionē. Passionē in
corpore p̄ passionē in mente cōpassionē
in corde. De passionē corp̄is ait p̄ ip̄e
tū. O uos om̄es qui trāsitis p̄ viā? Et
dauid. Foderūt manus meas et pedes
meos. De p̄ passionē mentis dicit̄ dñs
ip̄is ap̄lis. Testis est aīa mea usq̄ ad
mortē. Cepit enī ih̄us pauere et tedere
et melius esse. Ex cōpassionē cordis p̄
crucifixionibz coabit̄ dñs. Pater ig
norat̄ ille quia nesciuit qd̄ faciūt. Et
sacerdos fuit has tres cruces sup̄ ca
licē: qñ xp̄us sustinuit hūmōi cruci
atus in corpore in patibulo. Paulus
enī dñi passio designat̄ dicit̄ dñs. Vt
si fieri potest trāsit a me calix iste. Que
vero cruces que a latere calicis fuit de
signat̄ duo testamēta que de latere dñi
p̄fluxerūt, videlicet aqua regenerationis
onis et sanguis redemptionis. Hōc testis
mū ioh̄is dicens vnus militū latera
latus eius aperuit: et cōtinuo exiuit
sanguis et aqua. Vel in alio loco di
cit̄ idē q̄ iste due cruces fuit in ore
calicis: et designat̄ diuisionē corp̄is
et aīe in morte xpi. In xp̄o enī sūt tres
substātie scilicet corp̄us aīa et diuinitas
Due tūc scilicet corp̄us et aīa in mor
te fuerūt diuise, diuinitas uerō a neu
tro est sepata: et ideo fuit ibi tantū due
cruces. Alij uerō illas duas cruces re
ducūt ad vna a summitate calicis cru
cem ad se deorsū trahendo faciūt p̄ qd̄
vna mors xpi designat̄: et q̄ xp̄us
semel mortuus et mors illi nō dñā.

hic: et q sic reducat a summate usq
 ad se. dicit q designat q nra xpi sepa
 ta a coepte xpi descendit ad inferos
 ad genus redimendu huani in vitute
 passionis et carnis. Et aliq in fine is
 toru signoru tangit calice cu hostia.
 p qd passio lateris xpi cu lancea mi
 luis designat. Et nichil nocet illa de
 uerba consuetudo diuino seruet vnitatis
 caritatis. Remotio et depositio coepta
 lis de calice significant q uelut tepli
 lassu est a sumo usq deorsu. Vel sig
 nificat q illud qd de ipso scriptu erat
 fuerat haterius clausu. sicut dicit
 de quibusda q ubi illud erat absco
 ditu ab eis ubi consumatu ena reuela
 tu est. Postea alte fiat orone et po
 pulus ridet. Amc dices p omnia scia
 seculoru. Et scdm inocentiu designat
 q xpus magna voce clamado emisit
 spm. Et scdm alios ut ostendat q huc
 est finis canonis. et qa ihus alta vo
 ce clamabat p m manus tuas come
 do spm meu. Sacerdos pfatione et
 diuina orone alta voce pnuat
Orem' pceptis salutarib moniti
 et diuina institutione formati
 audem' dicere. In ista pte agit de co
 serratoru digna pceptione. Et diu
 dit' in quiqz pticulas. Pmo pmittit
 diuina oronem cu eius pfatione p qua
 fideles ad pceptione hui' sacramenti dis
 ponit' q quodammodo sanctificat. Sedo
 ponit' embolismu diuine passionis.
 Tertio ponit' uba que dicunt' qn fut fou
 tio hostie. Quarto ponit' oratio coloris
 Quinto ponit' orones ad pceptione
 sacramenti pparates. Sedo ubi libera nos
 Tertio ubi pax dmi. Quarto ubi Per sacro
 facta. Quinto ubi Dne ihu xpe. Omnia

oratio habet pfatione uel laone. p
 dicit sacerdos. Orem' sacerdos insti
 gat pplm ad oradu dices Orem' ut sic
 adiuuante dno a morte pcedu rehur
 gram' et in eande iteru no cadam'.
 quia xpus resurgens ex mortuis uo no
 morit'. Subiungit' pceptis ne sacer
 dos vna cu iplo quasi pfatione sua
 autoritate orare videat' et petere p
 mittit pceptis salutarib moniti 2.
 Cu em discipuli rogassent dne doce
 nos orare. dne aperiens os suu dix
 it. Sic em orabitis. et plima salutis
 moniti cura oratione dabit sicut
 habet' matthei vi. Tu aut cu orave
 ris intra m cubitulu tuu. Et iteru.
 Cu oraueritis nolite fieri sicut ypo
 crite qui amant in synagogis et in
 angulis platearu stantes orare ut
 videant' ab homib. Et iteru. Cu ora
 ueritis nolite multu loqui sicut ethi
 nica faciunt. Nos igit' moniti effus
 salutarib pceptis et formati diuina
 institutione id e informati ex diuina
 institutione qd et qre et qualiter orare
 debem' ex hoc tuc audem' id e audite
 ter dicere poterim' p'ur. Sed huc du
 bui madit ai monere et papere vide
 tur quodammodo cotraria. eo q pceptu
 obligat moniti uero no. quomodo er
 go dicit' pceptis salutarib moniti.
 Ad hoc ridet alexander q illa oro
 est dmi et mgr. In iohis xiii vos vo
 catis me mgr et dne et hui' dicitis.
 su eteni. Et qa dmi est papere et ma
 gistri monere ut igit' instruat' du
 plex autoritas in xpo scilicet dmi et
 mgr: idcirco dicit' pceptis saluta
 ribus moniti 2. Et cu sacerdos di
 cit' p omnia scia saloni vna cu dyaco

no tūc affante et iuuante leuat calice
calice modici de altari. Et postea cū
dicit preceptis salutaribus 2° deponit si-
mil hostia et calice. Altare enī sig-
nificat crucē ut dicit doctores. Et de-
posino hostie et calias illud signifi-
cat q^d ioseph ab arimathia uenit et
aperauit corpus ihū cū niroderno a
pylato. et leuauerūt de cruce deponē-
tes in sepulchro. Et quia illi aduol-
uerūt lapidem ad ostiū monumenti:
dynamus sup os calias corpale reuol-
uit. Sequitur de orōne dñiali.

Sanctus gregorius papa dñiā
orationē sup hostiā in altari de-
tānāda caufuit afferens incongruū
esse ut sup eucharistiā diceret oratio
quā scolasticus cōposuerat et illa o-
mitteret quā dñs ipse dictauerat et
apli dixerit consueuerūt. Et cōtatur
apud grecos a toto uolgo id est pplō:
et apud nos a solo sacerdote qui sacri-
ficiat in psona ppli. Nota illa oratio
excellit omēs alias orōnes multis de
causis salicet auctoritate doctores hec
uitate sermonis sufficiētia peticio-
nū fecunditate misteriorū. Auctori-
tate doctores. quia fuit ore saluatoris
ducta et plata. Os enī dñi locutū
est. Breuitate sermonis. quia facile
dicit et pferitur. Cū ergo oratis noli-
te multū loqui: sicut ethnici faciūt.
Sufficiētia petitionū quia in his sep-
tem petitionibus orat pro bonis aduif-
cendis pro malis amouendis pro bo-
nis repositis spūalibus et eternis. pro
malis pēntibus futuris et pteritis. E-
terna petit ad pmiū cū dicit. Duciat
regnū tuū. Spūalia petit in meritū
temporalia in sustentantiliū. Pterita ma-

la sūt delenda pūna uitanda futura
caueda fecunditate misteriorū. quia
imensa et ultra modū cōtinet sacra-
mentū: pñsibit enī plūm et multa
plex erit scia. Sat enī dñs qd uelim⁹
sed uult nos orare pmo pro exortenda
deuotione: qā qd flatus carboni hoc
fiat pñsiciatio deuotioni. Sed pro ali-
orū instructione ut cōtina cōtina tu-
hat: ut qui audit dicit ecce uenio. Vñ
lucent lux uā 2°. Tercio pro lingue ob-
sequio: ut qui lingua petraui⁹ lingua
sufficiētia. Vnde sicut exhibuistis
mētra uā seruire iūgati ad iūgati:
ita exhibete mētra uā seruire iūstis
in satisfatione. Qūto pro rei petendi
cōmediatione optinenda: quia scia-
lius optinet qd iūstus postulat
vñ petite et accipietis. Quinto pro rei
ipetrate custodia. Cūq^d sepis requi-
rit diligētius custodit: Vñ tene qd ha-
bes: ne alter recipiat coronā tuā. Hec
oratio q^d pfectissima et scissima est et
sufficiētissima diuidit^r in exordii
tractatū et cōclusionē. In exordio be-
nuolētia captat cū dicit p^r n^r. In tr-
tatu petitiones ordinātur cū subdit^r
satisfietur nomē tuū. In cōclusionē cō-
firmatio petitionis optat: cū dicit A-
men. Captat enī pmo beniuolētia cū
dicit p^r n^r. Vnde glosa matthei xi^o hec
uis captatio beniuolētie pñtū cū
dicit p^r n^r. Sed obiāt: Si in hoc uerbo
p^r n^r captat^r beniuolētia et beniuolētia
captat^r p reuerētia: ergo magis debu-
it dicere dñe q^d p^r: quia dñs magis so-
nat reuerētia. Rūdet^r q^d uerū est. qā
dñs sonat i reuerētia: sed ei tu debe-
tur timor. In hoc ergo q^d dicit p^r et nō
dñe dat fiduciā impetrandi: qā patet

dicit reuerentia amabilem ei cui de-
 tur amor. quia filii carnis appetunt qd
 serui. **Vnde crisostomus.** No dicit dñs
 sed p̄ ut fiducia habeam et confida-
 mus ut filij et nō timeam ut serui
 Ad rōnos vñ. nō accepistis sp̄m ser-
 ututis iterū in timore: sed sp̄m ad-
 optiuus filioꝝ i quo clamam? abba p̄.
 Ideo dicit p̄mo p̄ p̄ter generale p̄u-
 dentia. **Sap̄ie vi.** equalit̄ est ei cura
 de om̄ibz. **Ite ḡnialiter dicit p̄ rōne**
creacionis. Deuteronomy xxvi. nūq̄
 nō ipse est p̄ tuus qui creauit te. **Sed**
 specialit̄ est p̄ iustorū p̄ filiale adop-
 tione. Ad rōnos ubi supra nō accepistis
 sp̄m. **Sed singularit̄ est p̄ xpi p̄**
 naturale ḡnacione **Johns xx.** Ascendo
 ad pat̄m meū. **Vnde inuēte eius**
 passione orauit pat̄m dicit. **P̄ nū si**
 possibile est. **Sequit̄ n̄.** in hoc qd
 dñe inuitam ad hūilitate: ut nemo
 se extollat de generis nobilitate **Ma-**
thie n̄. **Quicquid nō ē p̄ om̄i n̄m.**
Et ideo d̄ gloriā m̄ vi. monet nobilit̄
 et diues nō superbire cōtra mīces. **Nō**
 enī vere possum dicere p̄ n̄ nisi fr̄es
 sum. **Ite inuitam ad mutuā d̄litiōne**
Gen̄is xiii. dixit abrahā ad loth
 Ne queso sit iurgū inter me et te. et
 iter pastores tuos et meos. fr̄es enī
 sum. **Ite inuitam ad mutuū auxi-**
liū. **P̄b̄icū xx.** **Fr̄ adiuuat a fratre.**
Dicit ergo p̄ n̄ ut vna om̄ nobilita-
tē ostendat q̄ntū est rōne p̄ine origi-
nis: ut hom̄es inter se cōcordia ha-
beant. **Sed q̄rit an p̄cōde posset vere**
dicere pater noster. **R̄ndet q̄ sic intel-**
legendū est in spe p̄ adoptionē vel in
re p̄ creacionē et p̄uisione. **Sequit̄ q̄**
es in celis sup̄le copalibz p̄ euidente

nobilissimū effectū nō tamē ab eis
 arēt̄ cōp̄tibilibz: nā effectus sue pote-
 tie et sapiētie multū apparet in ce-
 lis copalibz. **Vel in hoc iterū captat**
ocans beniuolentiā allegando dei suf-
ficiētiā: quia ipse est in celis ubi ē
om̄is sufficiētiā et om̄i bonorū ha-
būdantiā. **Vel qui es in celis scdm**
glor̄ā math̄i vi. **In sc̄is p̄ gr̄atiā in**
bitis p̄ gloriā. **In hoc qd dicit q̄ es in**
celis docent̄ celestia sperare ut illū
sp̄m nostrū dirigam ubi pat̄re ha-
beam. **Vel si p̄ celos intelligūt̄ facti**
sic monet nos saluator ut pro sancti-
tate laborem̄ ut meream fieri ha-
bitandū et celū dei. **Sed tū deus sit**
ubiq̄ q̄re magis dicit̄ esse in celis q̄ in
alijs locis. **R̄ndet̄ sicut aīa intellectu-**
ua in qualibet p̄te est eēnialit̄: ta-
mē in vna magis et in altera minus
op̄at̄: ita deus equalit̄ est in om̄i lo-
co tamē magis dicit̄ esse in celo: q̄
ibi magis apparet et relucet̄ potentie
et bonitatis effectus ipsius q̄ in alio
loco. **Si ergo p̄ p̄ncipalit̄e ei locus a-**
liq̄s appropiat̄ hoc erit ubi op̄atio e-
ius magis apparet: sicut aīa magis
dicit̄ esse in cerebro et in corde q̄ in alijs
locis corporis. **In celis aut̄ dicit̄ non in**
celo q̄si in vno quia sicut in celo stel-
lato euidentior est eius effus̄is tēpora-
lis: ita et in celo empyreo manifestior
apparet eius actus p̄etuis: et habū-
dantior est eius op̄atio in celo t̄nta-
tis sicut seip̄m diligere seip̄m intelli-
gere. sicut dicit̄ b̄n̄s augustin̄ xii of.
Sequit̄. sc̄ificet̄ nomē tuū id ē nome-
tuū s̄m̄ habent̄ et ab om̄ibz gloriā facit̄.
Et hoc p̄tinet ad gloriā dei. **In ista p̄te**
cedm̄t̄ur p̄titiones om̄e om̄ie appeti-

bile continentes. **Vñ** btus **augustinus**?
Si recte conueniēt q̄ oram⁹ nichil
dicere possum⁹: q̄ qd̄ in ista orōne dñi
ca positū est. **N**ā in ista orōne continē
tur omnia que desiderantur. **I**nter omnia
desiderabilia illud p̄cipue desiderat⁹ qd̄
plus amat⁹ hoc est deus: ideo p̄mo pe
tenda est gloria dei cū dicit⁹ satisfietur
nomē tuū: id ē ut nomē tuū factū
habeat⁹ honoret⁹ et glorificet⁹ ab homi
bus. **A** deo autē desideranda sūt tria
q̄ p̄tinet ad te. **P**riū est ut puenias
ad vitam eternā. **E**t hoc petis cū dicit⁹
aduenuat regnū tuū. **S**ecū est ut fa
cias uolūtate dei et ut iuste uiuas:
et hoc petis cū dicit⁹ fiat uolūtās tua
Tertiū est ut hēas uictoria ad vitam: et
hoc petis cū dicit⁹ panē ur̄m cotidia.
Et de hīs dicit⁹ **mathei vi.** **P**riū q̄rite
regnū dei quo ad p̄mū. et iusticiā eius
quo ad secūm: et hec omnia adueniunt
uobis quo ad tertiū. **E**t hec omnia p̄
missa sūt a nobis desideranda. **Q**ue
autē sūt fugienda et uitanda sūt cō
traria bono. **B**onū autē qd̄ ponit⁹ desi
derabile est quadruplex ut dicit⁹ est
prius **P**riū est gloria dei: et hinc mil
lū malū est contrariū salute p̄ se. quia
de bono et malo resultat gloria dei
De bono autē in q̄tū remunerat⁹: de
malo in q̄tū punit. **Job xxxv.** **E**d ei
nocebis si petraueris? **A**lia hūc habet
si neg⁹ fueris. **S**ecū bonū est uita et
ua. et ideo ad remouendū hoc dicit⁹
dimitte nobis debita ur̄a. **T**ertia est
iusticia et iusta opera: et hinc cō
trariat⁹ temptatio. q̄a temptaciones
carnis mundi et dyaboli nos retrahūt
et impediūt a iusticia et bonis ope
ribus: et ad hoc remouendū peti

mus et ne nos inducas i temptationē.
Quā bonū est corporalis uite n̄rū
et hinc cōtrariat⁹ tribulationes ne
cessitates indigētie hui⁹ uite. et ista
sūt mala penē: et ad hoc remouendū
petim⁹ sed libera nos a malo. **V**el a
liter et redit in idē. **P**riū petit⁹ ut no
men dei satisfiet⁹ id ē sc̄m habeat⁹ ab ho
minib⁹ **Vñ** **augustinus** in sermone dñi
in morte. **C**ū dicit⁹ satisfiet⁹ nomē tuū
nō hoc petim⁹ ut nomē eius sit sc̄m
cū scriptū sit et sc̄m nomē eius: sed
ut sc̄m ab homib⁹ habeat⁹: qd̄ p̄tinet
ad gloriā dei. **M**axime et atē omniū
debem⁹ petere et desiderare: ut deus
honoret⁹ et glorificet⁹ ab homib⁹. **Vñ**
ipheta **N**ō uobis dñe nō nob⁹? **A**lio
mō idē nō? sc̄m tuū satisfiet⁹ nos ut lau
deris et glorificeris a nobis. **S**atisfiet⁹
nomē tuū in corde p̄ amōre in ore p̄ re
uerentiā p̄ efficaciam in opere. **S**ed pe
titur uita eterna cū dicit⁹ adueniat
regnū tuū id ē uita beata ad nos uen
iat. **E**t hoc scribit⁹ **mathei xxv.** **V**enite
benedicti patris mei percipite regnū tuū **E**t
merito uita beata cōpat⁹ regno: quia
sicut in regno tēporali habet⁹ n̄r̄os
sufficiētia: sic in uita eterna habet⁹ om
niū bonorū habūdantia. **E**t conuenien
ter dicit⁹ adueniat regnū tuū: q̄a nō
possum⁹ ad eū uenire et ad gloriā ip̄i
us. nisi prius deus ueniat ad nos p̄ gra
tiā. **V**nde **augustinus**? **I**lle ad deū uenit
que deus puenit. **A**dueniat ergo reg
nū tuū nō q̄ de nouo fiat cū sep̄tēmiū
sit sc̄m **ipheta** **R**egnū tuū regnū om̄i
sc̄m. **S**ed adueniat regnū tuū nob⁹
saluet ut regnem⁹. **V**nde **augustinus**?
ad. p̄ba. **D**esideriū n̄r̄m ad illud regnū
excitem⁹ ut nobis ueniat atq̄ in eo

regnem? Et q̄a bonū glorie dat pro
 bono gratie: ideo subdit terna petio
 saluet fiat volūtas tua id est volūtas
 nr̄i arbitri sonet et conformet p̄ gra
 tiam tuā tue volūtatī id est da nobis
 gratiam ut et tuā volūtatē faciam? p̄
 p̄ gratiam cui dei fit volūtas dei in no
 bis et a nobis: scdm̄ iberonimū volū
 tas dei semp̄ fit saluet b̄n̄placati scdm̄
 illud ps̄m̄ xlvi. Om̄is volūtas mea
 fiet. Sed oram̄ ut libertas nr̄i arbi
 tri sonet et conformet p̄ gratiam sue vo
 lūtatī. Vel oram̄ ut suis p̄ceptis obe
 diamus. Qui ergo obedit p̄ceptis dei
 fiat volūtatē dei: quia p̄cepto dei
 est volūtas dei saluet signū. Sequit̄
 finit̄ in celo et in terrā id ē sicut a b̄n̄s
 fit volūtas tua: sic etiā a nobis homi
 bus fiat h̄c in terrā: id ē sicut fit a be
 n̄tis volūtas dei ita fiat ab hominib; vo
 lūtas dei. Vbi notandū q̄ beati qui sūt
 in celo sūt cōiuncti immediate regule diu
 ne ideo nō possūt deficere neq; deviare
 a diuina volūtatē: et ideo nos qui su
 mus in viā q̄ nō sum̄ cōiuncti sic petim̄
 vt̄ diuina gratia suppleat hoc tenendo
 volūtatē nr̄am in cōformitate ad suā
 volūtatē in operib; nr̄is: sic cōformam̄
 istis qui sūt in celo. Hec petio fiat
 volūtas tua est multū efficax: quia
 p̄ h̄c petitiōe homo totaliter subdit
 se volūtatē diuine. Vnde saluator̄ im
 nente sua bened̄a passione legit̄ dix
 isse: p̄ si nō potest h̄c calix trāire a
 me nisi bibā illū. fiat volūtas tua an
 tho xxx. Vnde et ipheta orabat dicens
 Dote me facere volūtatē tuā. Sequit̄
 Panē nr̄m̄ cotidianū da nobis hodie id
 est vite nr̄a quo ad virtū et amictū
 nobis cotidie tribuere digneris. Vel sic

panē nr̄m̄ id ē eucharistia pro nobis ob
 lati cotidianū id ē qui cotidie offert̄
 pro nobis da nobis sp̄uali p̄ticipatiōe
 hodie id est in viā p̄sentis vite. Hic po
 nitur q̄ta petio in qua petit̄ vite ne
 cessitas nō sup̄fluitas nō voluptas: tū
 dicit panē nr̄m̄ cotidianū nō sup̄fluit
 sed qd̄ est nature necessariū. Vñ ca.
 xxxv. Iniciū vite hominis aqua et panis
 Ergo q̄to loco petim̄ bonū tēporale ad
 sustentatiōe. Eccl̄ia enī nō petit̄ diu
 tias tēporales nō uestes p̄ciosas sed vi
 te nr̄a. Vnde ap̄l̄s. Habētes virtū
 et quib; regnā h̄is cōtenti sum̄. Ad
philip̄es vltimo. Et salomon. Diu
 tias et paup̄tates ne dederis nūq;: sed
 virtū meo tribue nr̄a p̄b̄ioz
 tertio. Quap̄t̄ ipheta dicebat. Diu
 tie si affluat nolite cor apponere. Glo
 sa Cor apponit qui diuitias cōdit: q̄
 thesaurus occultus et sapientia absco
 dit̄: que vtilitas in vtr̄isq;? Ca. xliii.
 Qui aut̄ est in statu aliquo h̄ate potest
 obseruare pecunias ut sibi et suis p̄u
 deat in futuri de necessariis uel ad aul
 tū dei. Panē nr̄m̄. Addit nr̄m̄ scdm̄
 aristoteli om̄ia que nobis dat̄ deus si
 ue orantib; siue laborantib; nō solū
 nobis dat̄: sed etiā alijs p̄ nos dat̄ vt̄
 de eo qd̄ accepim̄ a deo p̄te in petentib;
 et pauperibus dem̄. Panē nr̄m̄ cotidi
 anū id est cotidie necessariū ibi dicit̄
 cotidianū: quia q̄ sup̄fluit vniū nō cō
 edūt panē cotidianū sed m̄ltorū die
 rū. Da ideo dicit quia nihil habere
 possum̄ nisi tu des. Vnde ipheta Et
 dat̄ est̄ om̄i carui. Da nobis q̄ sum̄
 filij p̄ regenerationē baptis̄m̄ et adop
 tiōe. hodie id est in p̄senti. vel hodie
 quia nefam̄ si in crastinū p̄ueniam̄

Potest etiam ista peticio intelligi de pa-
ne sacramento per que sustentamur spua-
liter pane scilicet eucharistia nram
quia pro nobis oblata: cotidiana quia
cotidie offertur. da spuaali participatione
hodie. Sequitur. Et dimitte nobis debi-
tu nostru sicut et nos dimittamur debi-
toribus nris. dimitte id est relaxa nob
debita nra id e peccata quibus obligamur
ad pena. Post petitiones boni conferendi
subdit petitiones mali auferendi. In
ista quinta petitione petit mala aufer-
ri quod contrariatur vite eterne: et hoc est
peccatum quod excludit a vita eterna. Unde
apostolus prima ad corinthios vi. Neque for-
nicari neque auari neque fures neque pro-
bris seruientes regnum dei possidebunt.
Et ad hanc partem ista peti. et dimitte nob
debita nostra id est peccata quibus anima
obligatur ad pena. Addit sicut et nos
dimittimus. sicut et nos supple peccato-
res dimittimus. sicut et nos supple peccato-
res dimittimus. supple ex corde misericordie
debitoibus nris qui nos offenderunt.
Hec est regula nobis imposita quod sicut
nos volumus nobis dimitti peccata nra
ita debemus dimittere peccata nra
in uobis commissu. Unde etiam xxviii. Re-
mitte proximo tuo nocenti et tunc depre-
canti tibi peccata soluentur. Homo homini
seruat ira et a deo querit medelam.
Ista tamen dimissio potest intelligi in
uo modo quo ad offensa et quantum ad iuri-
corde: et hoc est necessitatis. quia omnes
tenemur diligere ex caritate. Alio
modo quantum ad iniuria et satisfactio:
et hoc non est caritatis licet sit supero-
gationis et profusionis. Sicut enim pe-
cunia ablata non tenet quis auferendi
dimittere sed petere potest. sic de ini-
uria sibi illata quis potest reuocari

per emenda petere sed in ordine diuine
iusticie. Unde augustinus. Qui modeste
agit ut pecunia sibi restitatur non in-
curans pecunia quod de correctione debi-
toris reddere nolentis qui potest red-
dere non solum non petat: sed plimum pro-
dest ei que corrigit ne dampnet: sed ut
in fide patiant. Querit utrum peccatores
orando aliquid impetrent. Videtur quod non
habetur x. scilicet quia peccatores deus non au-
dit. Sed in contrarium est quod dicitur quia
peccatores orant pro dimissione peccatorum et
frustra orant pro dimissione peccatorum
nisi impitent. Et beatus augustinus
sup iohannem Si deus peccatores non audi-
ret frustra publicanus dixisset deus
propitius esto michi peccatori. Rursum quod in
peccatore duo sunt consideranda. Natura
quam deus diligit et culpa quam deus
odit. Si ergo peccator aliquid petit in quantum
peccat illud est secundum desiderium peccati a
deo non exaudit ex misericordia. sed quia
exaudit ad uindictam dum deus permittit
ei amplius ruere in peccatis. Deus enim
quodam negat propitius. concedit quod iratus
ut augustinus dicit. Sed oratione peccato-
ris ex bono desiderio procedente deus
exaudit: non quasi ex misericordia quia peccator
meruit sed ex pura eius misericordia. ob-
seruatis tamen quatuor conditionibus: ut
si per se peccat iniuria ad salute humilitate
at perseveranter. Sed ad illud iohannis x.
scimus quod deus peccatores non audit. tunc
dicit ieronimus sup iohannem illud est in
bibliis tunc adhuc non uincti nondum perfecte
illuminati: et ideo non est ratum quous pos-
sit uerificari. Si intelligit de peccatore in
quantum est peccator per que modum eius etiam
oratio est occurrabilis. Itaque querit uerum
dicens oratione diuina peccat qui non

dimittit rancore a corde suo contra proximum. **R**endet licet orationis sue non sit fructus quo ad se qui tenet rancore in corde suo contra proximum: tamen non peccat nisi non in sua sed in totius ecclesie persona videtur orare. **U**nde non dicitur dimittite michi debita mea sicut et ego dimittito debitoribus meis: sed dicitur dimittite nobis debita nostra. **S**equitur Et ne nos inducatis in temptatione. **E**t ne id est non inducatis id est induci permittatis nos in temptatione id est ut in temptatione ne succubamus. **U**nde non sufficit ad salutem dimissio peccatorum preteritorum ut si homo peccat in peccato reatu et relapsus et succubuit temptationibus peccatorum futurorum. **U**nde sequitur sexta petitio scilicet amotio mali futuri de quo dicitur et ne nos inducatis in temptatione id est induci permittatis. **N**on enim petimus ut non temptemur: quia temptatio in se non est malum sed magis est ad virtutem quam fortiter resistit. **P**roterea dicitur **U**lterius proba me dicitur et facta cor meum. **S**ed petimus ne in temptatione ne inducamur id est ne ab ipsa deiciamur. **S**equitur. **S**ed libera nos a malo. **A** malo scilicet culpe quod est peccatum. **C**um a malo pene quod est perturbatio scilicet peccatum quod est ad peccatum inducendum: a malo mundi ne nos corrumat per cupiditatem: quia totus mundus in maligno positus est. **P**rima **I**ohannis ultio. **A** malo carnis ne absorbeat per voluptatem: quia non habuit in me id est in carne mea bonum. **A**d rationem. **N**am multa sunt mala in mundo et in carne nostra que permittunt nos: a quibus petimus liberari ne ab eis succubamus. **S**equitur amen id est fiat. **A**men nec grecum nec latinum sed hebraicum est. **E**t quia accipit ubi dicitur per hunc

ut in fine orationis dicitur amen id est fiat nobis dicitur deus quod a te humiliter petimus. **Q**uia accipit adhibuit ut christus ait Amen amen dico vobis id est firmum et fideliter. **U**nde dicit Augustinus amen id est vere vel fideliter: vere quo ad intellectum fideliter quo ad affectum. **E**t ideo dicitur ponit in fine amen. **E**t hec oratio potissime ex intellectu et affectu Amen dicenda est.

Libera nos quia dicitur ab omnibus malis preteritis presentibus et futuris et intercedente beata et gloriosa semper virgine dei marie et beatis apostolis tuis petro et paulo atque andrea cum omnibus sanctis dei pius et benignus pater supple temporalis et spiritualis in diebus vestris supple quibus vivimus ut ope id est auxilio misericordie tue aduti id est sublevari et a peccato semper liberi. **E**t ab omni perturbatione id est impugnatione securi. **P**er eundem dominum nostrum ihesum christum filium tuum qui tecum vivit et regnat deus in unitate spiritus sancti per omnia secula seculorum. **A**men. **I**sta est sexta petitio illius partis in qua ponitur oratio que dicitur embolismus dicitur oratio. **I**n qua sacerdos meminit preteritorum malorum et gravat per presentis et timent futurum malum: et orat ut deus nos liberet ab istis malis. **N**ota ista oratio dicitur embolismus id est superextrescencia eo quod nichil in ea petit quod in precedenti oratione dicitur petitum non fuit nec tamen superfluit quia expositio et repetitio septime petitionis scilicet sed libera nos a malo. **V**el dicitur superextrescencia: quia in prima tua ecclesia multo tempore dicta non fuit. **N**ota triplex est malum a quo petimus liberari scilicet malum inatum malum ad dicitur et malum afflictum. **P**rimum contrarium

scdm committim. terru sustinem. Omni
originale scdm actuale terru penale.
Sed qd est q sacerdos orat seu petit
ut deus liberet nos a pteritis malis
cu pterita et poza tñsuerit nec possit
reuoari: eo q nō est potētia ad pteri-
tū. Andet qmuis pteritū nō scdm se idē
in numero possit reuerti p potētia na-
turale: potest tamē idē in specie uel cō-
simile reuerti et reuoari. Et idē in
numero potest reuerti p potētia sup-
naturalē: et sic petit ut deus mala pe-
nalia nō sup nos inducat ut sup egi-
ptios; odonuticos et filios israhel dere-
linquētes deū suū induxit: nec faciat
nobis scdm pta nra. sed scdm multitu-
dinē misērie sue deleat iniquitates nos-
tras. Nota scdm hic ponit uocatio
scdm et pmo bte uirginis marie q est be-
ata uirga illud bntū me dicit omēs
generationes. Et glofa qā plena grā
scdm illud ps' Gloriosa dicta sūt de te
uirtus dei. Dicit uirgo semp: qā uirgo
ante pta in pta et post pta. Dicitur
maria qd syriace sonat dñā uel maria
qñ amari mare. qā ab illo tēpore quo
simcon pphetauit tuā ipsius animā
ptūfuit gladius doloris usq ad xpi
passionē nūq dies pteryt in qua uer-
ba illa nō reuolueret et ipsa amare
flecteret cogitādo qñ fiet illud. Hic etiā
uocatur tres apli saluet petrus pau-
lus et andrens. Et isti tres repetuntur et
uocatur ppter eorū tres progatiuas
Petrus resumit ppter pncipatū apla-
tus paulus ppter pncipatū doctrine et
pōdicationis et inuenti laboris Ande-
as ppter pncipatū nūmū cōcupite cru-
cifixionis et spūs benignissimū. Et
in hac oratione nō solū uocantur aplos

sed et omēs scds qui p triplice statu
distinguit. Omēs enī qui fuerit in
ecclia militante aut fuerit in statu cō-
iugali qui p petru designat qui uxorē
habuit filiā et socru. Aut in statu ui-
dualis cōtinentie qui p andreū designat
quia scdm crisostimū uxorē mortua
credidit fuisse andrens in statu uiduali
p mansisse. Aut in statu uirginali qui
p paulū designat. Ad quē statu etiā an-
geli reducuntur: quia uirginitas est
scoe angelorū. Quā pncipus pace? uide-
tur pro duplici pace petere. uidelicet pro
pace pectoris que in hoc consistit ut sim-
ab omī pccō sinceri et liberi: et pro pace
tēporis qua sumus ab omī p̄turbatione
securi. Infirmis enī nocet p̄turbatio
qmuis p̄fectis sit merita augmentatio et
cōstinae roboratio. Iuxta illud uirtus
in infirmitate p̄fiat. Nota hec oratio
sub silentio dicit: et illud silentiū sig-
nificat sabbatū quo corpus dñi in se-
pulchro requieuit. Unde lucā attestā-
te mulieres que pauerūt uingenti sabb-
bato siliuerūt scdm mādātū: sed q ser-
uū caruē quereūt in sepulchro. scdm ai-
mā descendit ad inferos: ut foctioe su-
pueniens forte spoharet armatū. Cur
ergo momordit infernū ut educeret
uinctos de lacu in quo nō est aqua libe-
rans eos a malis pteritis p̄sentib; et
futuris dāns eis p̄tētia pace in qua
sūt semp a peccatis liberi et ab omī p̄-
turbatione securi. Et hoc comediant
ecclia orat ut etiā ab hīs malis libe-
retur et ad illā pacē pueniat. Et qā
sentim? nos deo que petim? manus
gratos: rearsu habem? ad scds deo
acceptos ut eorū intercessionib; nob
donetur qd nos ipetrate nequim?

Nota qñ thorus ruder sed libera nos
 a malo. tñc subdyacon' p'sentat dya-
 cono involuta patena et dyacon' ea
 reuelat. et reuelatū reſentat sacer-
 doti ofculando ipſius manu dextrā.
Sacerdos poſtea cū ea ſignū ſcē cru-
 cis ſibi in pectore uel aliis in facie fa-
 cit et ea poſtmodū etiā ofculat. Et poſt
 hoc iterū deponit corpale: qñ poſt luc-
 tū paſſionis ad gaudiū reſurrectionis
 puenit. Idcirco nūc in geſtibz ſacerdo-
 tis dñice reſurrectionis hiſtoria re-
 colit. **Hy** ergo ſabiet dyaconus et
 ſubdyaconus et ſacerdos tñ numero
 qñ miſterio reſentat illas tres ſcās
 mulieres de qua euāgelista dicit ut
 p̄ire aut ſabbati que luceſſit in p̄ma
 ſabbati et reſentatēs patenā id ē coc-
 pitens latitudine caritatis in obſe-
 quū ſepulture. **Iux** qd legit qñ eme-
 rit aromata ut uenientes ungeret
 ihm. **Hic** patenā id ē coc amplū la-
 titudine caritatis ſacerdos id ē xp̄us
 accipit. **Quia** uero xp̄us ardenti
 deſiderio q̄rebat iuxta illud ſao q̄ ſe-
 ſū quentis crucifixū: idcirco cruc ſig-
 nat in facie uel in pectore. **Statū** q̄ ſa-
 cerdos ofculat patenā: oſtendens q̄
 xp̄us coſeſſim impleuit deſideriū milie-
 rū. **Et** q̄ de ore calicis remouet dya-
 conus corpale designat q̄ āgelus
 dñi reuoluit lapide ab oſtio monu-
 menti. **Os** enī calicis oſtiū ſignificant
 monumenta. **Subdit** p̄ eundē dñm nrm
 ſacerdos hec dicens frangit hoſtiā p̄
 mediū et alterā medietatē ſubdiui-
 dit. **Quo** facto altera parte dicit p̄ omnia
 ſecula ſclōrū. **Post** hoc dicit pax dñi ſit
 ſemp vobis. **Q̄** aut induſibilia
 ſūt opem trinitatis ſacerdos ſubtili

ter inuit cū hoſtiā diuidit. **Dicit** nā
 q̄ ad prem dñi et uſq̄ ad hoc q̄ teatū
 uiuit. et vna fractione hoſtie fiat ut
 ſi diceret diuidere uideor induſibile:
 et ſi xp̄us mortuus eſt ex humilitate.
 uiuit tamē ex uirtute diuinitatis in
 qua ſemp exiſtens nūq̄ ceſſit a p̄re.
Cū uero dicit in unitate ſpūs ſacti et
 ſcdm fractionē facit. **Quaſi** diceret
Fuit filius dei coceptus eſt ex utero
 beate uirginis legaliter tamē nō de-
 ſeruit prem et ſpū ſcti: ſed ſemp to-
 ta trinitas et diuinitas indiuiſa p̄ma
 ſit p̄ omnia ſcā ſclōrū. **Cauſa** h̄re hoſ-
 tia frangit quia legit de xp̄o q̄ ſregit
 et dedit diſcipulis ſuis. **Inuertus**
 dicit ſacerdos frangit hoſtiā ut i frac-
 tione panis dñm cognoscam? ſicut ſi
 ti duo diſcipuli cognouerūt quibz dñs
 in die reſurrectionis apparuit i emans
Quare frangit p̄mo in duas medietate
 ſcōnale dicit q̄ hoc fit p̄pter p̄deſ-
 tinatorū ſtatū ſabiet eterne glorie
 et tēporalis p̄ſentis miſerie. **Et** quia
 duplex eſt miſeria p̄deſtinatorū ſabi-
 cet illoū qui ſūt in purgatorio et il-
 loū qui in hoc mūdo caduto morbo
 uiuūt. **Ideo** vna medietas diuidit
 in duas p̄tes quarū vna ſatificat p̄o
 p̄deſtinatis qui ſūt in purgatorio: et
 alia pro hīs qui adhuc i carne uiuūt
 in hoc mūdo. **Et** ſic iſte tres p̄tes deſig-
 nat tres p̄tes corpis xp̄i niſta uideh-
 ret ecclēſiā triumphante eccliam mili-
 tātem. et purgatorū ſuſtinentes ſeu
 portantes. **Et** ſcdm alios iſta pars que
 immergit deſignat beatos qui meborū
 amē dulcedine ut uertate domus
 dei. **Scdm** alios ſignificat eos fideles
 qui immerſi ſūt tribulationibz et paſſi

omnibus presentis vite. **Un** uersus. **Con**
stat in altari carnis de pane creati. **Pe**
tineta unio pro unius significat. **Alteru**
pro factis pars terra pro redimendis.
Ali uersus. **Corporis** in partes xpi diui
sio fit tres. **Em**itura una sed pars se
cunda supras. **Est** donada teris ps tercia
omnium. **It**e uersus. **Pars** est pro
factis ps est pro iustificandis. **Ma** refert
grates supplicat ista deū. **S**ensus est
talus. **Una** pars significat gratia actio
nes pro factis altera orōne que est pro
unius: tercia ppinatione que est pro de
fūctis. **Gregorius** papa aliter dicit. **Ps**
in calice missa corpus xpi qd iā resur
rexit significat: pars cōesta signifi
cat corpus adhuc abulas sup terra:
tercia in altari manēs usq; ad finē cor
pus xpi iacens in sepulchro: qā ad fi
nem seculi corpora scōū in sepulchro erūt.
Innocentius dicit sic. **Pars** una ipsū
caput saluet xpm significat. **S**eda ps
significat illos quoru corpora requiescūt
in sepulchro: et aīe regnāt in celo cū
xpo. **Et** sūt iste due que extra calicē
referunt: quia xpūs est iā impassi
bilis. et aīe scōū sūt in loco ubi nō ē
timor nec luctus uer dolor. **Ter**cia ps
que in calice ponit significat eos qui
adhuc in passione cōsistūt: ut ab hac
vita migrātes ad caput suū tūscant.
ubi nō moriāntur amplius nec uillate
nus pūāntur. **Ali** dicit q; hoc fit ppt
psonas diuinas in una essentia. **Sic** tres
sūt ptes in diuisione hostie et tūmē
unius xpūs. **Ali** dicit q; hoc significat
tres status xpi quib; fuit mortalis
mortuus et immortalis. **It**e ppter tres
aptūnis in corpe dñi saluet manū
pedū et lateris. **It**e ppter tres substā

cias corporis xpi saluet diuinitatis
corporis et aīe. **Dubitat** aīe sacerdos
alta uoce dicit p omnia scā silēū: et pa
rū eleuat calicē de altari. **Ad** hoc dicit
dū quia xpūs qui p passione descen
derat ad inferos: p resurrectione ele
uatus est a mortuis. **Tū** subiūgit
alta uoce uerba ista. **Pax** dñi sūt semp
uobis. **U**ide de uere pte imergenda fi
guire fideles sub tribulationib; pisen
tis uite agonizātes: qā sacerdos ad tu
les sic loquit. **pax** dñi sūt semp uobis
hic pax pectoris in piseni p gratia: et
pax quens seu eternitatis in futuro
p gloriā. **Dubitat** quare alta uoce pro
nūciat. **Innocentius**. **Nō** solū resurrecti
onis gaudū p signa sed etiā p uerba in
tūnat et est exprimentū. **Sacerdos** et
go alta uoce pūciat. **pax** dñi ē in sū
at q; una die sabbatorū uenit ihesus
et stetit in medio discipulorū suorū. et
dixit. **pax** uobis. **Johns** xx. **Dubitat**
quare fuit ter signū crucis cū hostia
sup calicē. **Innocentius**. **Quia** uirtus di
uinitatis aīam crucifixi reduxit ad car
nē ne derelinqueret aīam eius in inferno:
nec carnē eius daret uideri corruptio
nē. **Uel** ideo quia tres mulieres aīe
bant crucifixū ad ostiū monumenti.
Uel significat tridū p qd xpūs fuit
in sepulchro. **Uel** qā pax quietis in
gloria datur a tota trinitate utate
passionis xpi in cruce. **Chorus** rūdet
et cū spū tuo. **Quasi** diceret. **Tu** nobis
patē adoptas. et eade pax cū spū tuo
maneat: quatin⁹ toto spū diuinis
mysterijs assistas et spūalib; gaudis
plenus fias: qā xpūs cū saluasset a
postolos dedit eis potestātē dñi mitteri
di perenta dicens. **Quoru** tenueritis

p[ro]p[ter] idcirco chorus clamat et postu-
 lat ab eo remissione p[ro]p[ter] dicit Ag-
 nus dei. **U**bi sciendū agnus dicit ab
 agno grece id est p[ro]u latine. Vel ab ag-
 noscendo. q[ui]a agnus in toto grege solo
 balatu nuxem cognoscat. x[rist]us aut[em] in
 ara crucis p[ro]p[ter] cognouit et matre[m]
 p[ro]p[ter] p[ro] obedientia[m] nuxem cura: ibi q[ui]
 p[ro]p[ter] optulit se pro nobis, et ideo in al-
 taris imolatione ter dicit agnus dei.
Quasi diceret. Agnus dei qui cognouit
 tu patre[m] miserere nobis. Agnus dei qui
 cognouisti matre[m] miserere nobis. p[ro]p[ter]
 qui redemisti mundu[m] dona nobis p[ro]p[ter]
 p[ro]p[ter] s[ecundu]m a[n]tiqua[m] co[n]suetudine[m] roma-
 ne ecclesie tribus modis uniformiter
 dicit miserere nobis. p[ro]p[ter] tua genem
 p[ro]p[ter] que petim[us] nobis remittit. f. cogi-
 tationis locutionis & operis. Cogitatio[n]is
 in corde locutionis in ore actionis in
 opere. Postmodu[m] aut[em] multis et va-
 rijs adu[er]sitatib[us] et errorib[us] eccl[esi]e ignu-
 entib[us] ad d[omi]n[u]m inuadit seu incepit
 clamare dona nobis p[ro]p[ter]. Et ut cla-
 mor facilius exaudiret[ur] in ipsa imola-
 tionis hora dixit esse clamandu[m]. **Q**ue-
 ritus papa instituit q[uo]d iter co[m]m[un]i-
 dos agnus dei a choro dicit[ur]. Nota
 in missa defuncto[rum] dicit[ur] bis dona eis
 requie[m]. tercio dona eis requie[m] sepi-
 na: quia pro fidelib[us] defunctis triplex
 requies debet optari. Et p[ri]mo ut ab e-
 is auferat[ur] ab eis pena in qua est eis
 labore et no[n] requies. et illa e[st] req[ui]es pe-
 ne. Sed ut eis gloria a[n]i[m]e co[n]ferat[ur]. qua
 habitu[m] veraciter requiescit in bono
 desiderio scilicet ipsi deo. Tercio ut do-
 netur gloria corpori scilicet post die[m]
 nouissimu[m] ne ulterius illud miseris
 exponat. p[ri]ma no[n] est requies sepi-

na: quia sublata pena sensus adhuc
 desiderat[ur] glam[ia]m. Sed a[n]i[m]a fatulit no[n]
 est requies. quia a[n]i[m]e resurrectione[m]
 mortuoru[m] s[ecundu]m b[ea]tu[m] augustinu[m] sepi-
 inest a[n]i[m]abus quida[m] n[atu]ralis appetitus
 resumendi corpora: ergo aliquant[um] re-
 tardant[ur] ne ferat[ur] in deu[m] totalit[er]. Sed
 tercia requies est vere requies est se-
 piterna: quia a[n]i[m]e que p[re]sentialit[er] deu[m]
 videt resumpsit corporib[us] in ip[s]a et[er]na
 liter ulterius et p[er]fectissime requies-
 cit. Ideo q[ui] in tercia vite et no[n] in alijs
 co[n]gruit dicere requie[m] sepi[ti]na[m]. Vel
 s[ecundu]m alios quo ad p[ri]mu[m] eis petimus
 liberatione[m] sensitua[m] a pena puniti[er]e.
 quo ad s[ecundu]m liberatione[m] a consuetudine
 et verme mordente: quo ad tercia[m] li-
 beratione[m] ab afflicta dilatione et col-
 latione gre[gor]ie sepi[ti]ne. Post h[oc] osculu[m]
 panis sacerdos m[ul]tris porrigit. **U**n-
 hoc puenit **Joh[ann]es belet[us] innocenti[us]**
 et **ronale** sic inu[en]it. In p[ri]mitiua eccl[esi]a
 singulis dieb[us] qui misse itererant
 solempniter co[m]m[un]e solebat[ur]: et post
 crescente multitudine fidelu[m] instituta
 fuit vt tantu[m] dieb[us] diuis co[m]m[un]e: et
 postq[ui] hoc obseruari no[n] potuit ordina-
 tu[m] fuit vt tantu[m] ter in a[n]no co[m]m[un]e[n]t.
 scilicet in natiuitate pasche et p[er]the-
 colste: numero hoc remedio saluet[ur] pro
 eo q[uo]d singulis diebus co[m]m[un]e[n]t: singu-
 lis diebus osculu[m] panis daret[ur] et pa-
 nis benedictio. Et quia in xl[iv] singulis
 dieb[us] panis benedictio sumi no[n] potuit
 saluo ieiunio institutu[m] fuit **M[an]u[m]**
fuit vt diceret[ur] colla sup[er] p[er]illu[m] i[n] fine
 cu[m] dyaconus dicit humiliate capitu[m] v[est]ru[m]
 deo. Sed q[uo]d designat illud osculu[m] mo-
 cius dicit. Postq[ui] d[omi]n[u]s om[n]es salu-
 tauit apl[ost]is iteru[m] dixit pax vobis

ostendens qd nō solū debem⁹ habere
pacē in ore sed etiā in pectore: ne si
mus ex illis qui loquūt⁹ pacē tū pxi
mo suo mala aut in cordib⁹ eorū. Et
ideo tū hoc dixisset insufflauit et ait
Accipite spm̄ scm̄. Ad hoc designādū
sacerdos dat mīstro osculū pacis. Et
quia caritas dei diffusa est in cordib⁹
uris p spm̄ scm̄ qui datus ē uobis: ideo
pacis osculū p unūq̄s fideles diffudit⁹
ab ecclia. Alij dicit pacis osculū ateq̄
cōiūm⁹ porrigim⁹: et in hoc signam⁹
q̄ oem̄ amantitudinē cordis quā habe
mus ad pxiū a nobis debem⁹ sequere:
quia si aduūte discordiā in corpe xp̄i
nō manem⁹. **T**ertiam⁹ ergo pacē cōcoe
die et tēporis tū pxiū. Si pacē pector
tū nobis metip̄is saluet omēs hoīes
sinceriter diligendo: ut pacē et iustitias
cōsequam⁹ in celis adiuuante dno nro
ihū xp̄o. **I**te plūs pacis osculū sumit:
quia dñi sui gratiā et angelorū cōcordiā
p mortē eius se pmeruisse gratulat⁹.
Item signū pacis sibi iūte dicit ut of
tendat se cōiūctos corpore xp̄i p que fac
ta est pax in celo et in terra. **I**te ut cari
tatis uniuerso cōuertam⁹. **Q**ui ergo odie
tes se iūte osculant⁹: inde p̄dicoris os
culū mutatur. **R**ursū pxiūq̄ cōiūm⁹
dam⁹ ut iter nos cōcordiā esse ostēda
mus: et sine ira corpus dñi sumam⁹
sine qua munera her nō acceptantur a
deo. **I**tem hoc fit ppter p̄ceptū apli dicit⁹
tis. **S**alutate vos iūte in osculo sacro.
Deus aut pacis et dilātōis maneat
sem̄p tū omib⁹ uobis. **E**t est sciendū
q̄ in missa pro defunctis in aliquib⁹ ecclie
sib⁹ nō dicit pax: quia fideles aīe iā nō
sūt nec āplius erūt in cōturbatione hu
ius mūdi sed quiescūt in dno. **U**nde eis

nō est necessariū osculū pacis et cōcoe
die signū. **E**t ergo in cōmā dicit⁹ q̄ in
missa pro defunctis nō dicit⁹ illa oratio
Dne ihū xp̄e qui dixisti aplis pacē mea
do uobis. **P**ost hoc mittit p̄te hostie in
calicē dices. **F**at her cōmixtio corporis
et sanguis dñi nri ihū xp̄i in 2 orb⁹ sumēt
bus salus mētis et corporis et ad uitā
eternā pmerendā p̄paratio salutaris
Amen. **H**er est q̄ta p̄tula in qua po
nitur cōmixtio oratio. **E**t exponit⁹
sic. **H**er sacrosacta cōmixtio id ē sacra
ta et sacra uino corporis et sanguis
dñi nri ihū xp̄i id ē sp̄erū panis et
uini sub quibus est corpus et sanguis
xp̄i sit multi suple sacerdoti et omi
bus sumētib⁹ sp̄ialit⁹ salus mētis et
corporis ad uitā eternā pmerendā et ai
pescendā et possidendā p̄paratio id est
dispositio salutaris id ē salutaris. **A**me.
Nota q̄ cōmixtio ista sigt̄ unioē car
nis et aīe in xp̄i resurrectione. que de no
uo in resurrectione sūt unite. **N**ā ut
p̄d̄m̄ est panis ad carnē uini ad aīam
referri debet. **I**llud aut̄ sane debet intel
ligi qd̄ sacerdos dicit tū eucharistiā mit
tit in calicē. **H**er sacrosacta cōmixtio 2^a
qd̄ utiq̄ referendū est ad sp̄es panis
et uini sub quib⁹ corpus xp̄i cōiūct⁹. **C**or
pus enī xp̄i nō est sine sanguine nec san
guis sine corpore: et ideo nō fit cōmixtio
corporis et sanguis quia idē sibi ip̄si nō
cōiūctur: sed bene cōmixtio sp̄erū
Mixtio enī est mixtabiliū uino ut dicit⁹
p̄mo de generatione. **N**ota in ista h̄i
duo inuīt⁹ que optat sacerdos sibi et orb⁹
sumētib⁹ illud sacm̄. uidelicet salute
mētis et corporis. **S**cdm̄ saluet p̄parati
onē ad accipiendū eternā uitā in quib⁹
inuītatur duo effus hui⁹ sacm̄. quos

121
consequitur digne cohaerens et sumens hoc
sacramentum eucharistie

Domine ihu xpe fili dei vivi qui
ex voluntate patris cooperante spiritu sancto
pro morte tua mundi vincisti libera me
a quo per hoc sacrosanctum corpus et sanguinem
tua ab omnibus iniquitatibus meis et ab
universis malis et fac me tuus semper
obediens mandatis et a te in perpetuum
non separari permittas. Qui vivis et
regnas cum spiritu sancto ihu christo filio
patris et sanguine domini nostri ihu christi fiat
nobis salus mentis et corporis et ceteris
sanctis omnium peccatorum in vitam eternam amen
Oratio ista non est de essentia canonis
et propter hoc diversimode legitur et
oratur. Sed ut iam lecta est sciat quod in hac
oratione tria ponuntur scilicet a patris
liberatio et preceptorum dei obeditio. et a
deo nihil in perpetuum separatio. Nota primo
dicitur ex voluntate dei patris quia indivisa
sunt opera trinitatis et tota et individua
trinitas christi tendit ad mortem ad
dumendum mundum: ut tota natura huma-
na per christum redimeret a morte per filium
dedit filius seipsum optulit spiritus sanctus
accipit. Hinc ergo dicit apostolus christus
per spiritum sanctum seipsum optulit deo patri hostiam
immaculatam. Singuli tamen dederunt
acciperunt et optulerunt. Sed ad distinc-
tionem pater dicitur dedisse per auctoritatem.
filius optulisse per humilitatem: spiritus sanctus
accipisse per benignitatem. Summo tamen
sacerdos applicat se ad susceptionem
sacrosanctae hostie. Quidam enim sacerdotes
de manu quidam de patena corpus christi
sumunt. Qui de manu sumunt dico-
turius agunt: quia digiti postea in ca-
lice lavantur. Qui autem de patena su-
munt nisi patenam in calice lavent neg-
ligentiam committunt. Licet expositores

dicitur quod hi qui corpus christi sumunt in
patena figurant quod corpus christi in lati-
tudine caritatis sit accipiendum: quod de-
figuratur per patenam. Nota post illam ora-
tionem dicitur ihu christe et ceteris memoria do-
mice passionis habenda est. et cum omni
devotione et corde contrito conscientia non
fieri post hoc corpus et sanguis est summe-
dus: in qua sumptione non expedit fieri
magna mora. Sed sacerdos brevementer et
revertenter se expediat coitando propter
cordis distractionem et mentis evaganti-
onem. ne irruentes cogitationes possint
devotionem. In cuius figura preceptum fuit
in lege quod agnus paschalis qui figura-
bat christum comederet festinater. Nota
sacerdos in quibusdam ecclesiis omnes
partes hostie sumit et in aliquibus una
et in aliis duas dividit quas nullus
scilicet diacono et subdiacono porri-
git. et sic cum nullus coisat. Per hoc in-
firmat quod christus post resurrectionem cum
discipulis manducabat. Quia autem una
partem accipit et reliquias nullis impen-
dit infirmat quod lucas evangelista me-
morat quod dominus accipiens panem fregit
et sumens reliquias porrigebat illis
quorum cor ardens erit in vita. Nota
summus pontifex non sicut sic eucha-
ristia sicut sacerdos cois vel alter e-
piscopus. Summus pontifex non sicut
partem hostie mittit in calicem sed cum
post trinitatis signaculum super pate-
nam reponit. et post osculum patris sede
ascendens ibique assistens manum partem
hostie suscipit de patena. quam subdia-
conus apportaverat de altari: quam
dentibus subdividens unam partem eius
sumit et aliam in calicem mittit. et de calice
cum calamo haurit. Deinde alias

Duas p[ar]ticulas distribuit m[ul]tis. dy
 acono cu[m] osculo et subdyacono sine os
 culo: et idē subdyaconus residui san
 guis in quē sumus p[on]t[if]ex p[ar]te imisit
 sumit. Romanus ergo p[on]t[if]ex ibi nō
 coicit ubi frangit sed in altari frangit
 et in sede coicit: quia xp[ist]us in eniuis
 post resurrectionē corā discipulis duob[us]
 fregit et nō manducauit: sed in iher[os]o
 lyma corā xi aplis manducauit. Ascendens
 ergo ad sedē ibi coicit: quia in ecclesia
 militante sumus p[on]t[if]ex est caput et
 vicarius xp[ist]i et ideo in sublimiori lo
 co coicit. Alia causa hystorialis a quibus
 dā creditur: sed dubitat[ur] an ita sit. fu
 it quidā papa nomine leo hereticus:
 et dū coicare debebat misit occulte
 sacramētū in sinū. Et ergo ne dem
 cept[us] posset talis fallacia committi pa
 pa in alto loco omnib[us] ceruentib[us] mā
 ducat et coicat. Innocētius tamen
 dicit q[uo]d ista ratione hystorica nū
 q[uam] potuit in aliquo autentico inuenire
 Post sup[er]ius eucharistie sacramētū sa
 cerdos abluat digitos et p[er]fidit ne
 aliqd[am] macula remaneat ex cōtat
 tu diuini s[ac]ramēt[is]. Indignū
 erit esset ut manus q[ue] incorruptibi
 le corpus tractauerit corruptibile
 attingat nisi prius studiose lauet[ur].
 Terna ergo ablutio sacerdotis in p[ar]
 tibus in medio et in fine misse desig
 nat q[uo]d offert sacrificiū salutis ad e
 mundationē cogitantis locutionis et
 actionis. Vel purgationē p[ar]ti origi
 nalis crimalis et uenialis. Vel illor[um]
 que agunt p[er] ignorantia[m] negligentia[m] ul
 indistincta[m]. Hec autē ablutio potest
 hic referri ad ablutionē baptismi cu
 ius forma xp[ist]us trididit post resur

rectionē. Cūtes inquit in mūdū ui
 uerū docere omnes gētes qui credide
 rit et baptizatus fuerit saluus erit.
 Rōnale dicit saue q[uo]d circa maiora tu
 aus est agendū. Sacerdos sumens sa
 guine p[ro]pter maiore[m] securitate[m] et re
 uerentiā calicē cū utraq[ue] manu tene
 re debet. Sed in p[er]fusionis s[ac]rifice[m]
 sufficit altera tantū duob[us] digitis al
 terius adiūtis quasi p[er] hoc inuenis
 sanguine ibi nō esse. Sed in sumedo
 sanguine ter haurit ad designandū
 trinitate[m]: p[er]fusionē vero bis p[er] hoc
 designas caritate[m] que iter duos cō
 sistit. Et post sup[er]ius s[ac]ramētū nō est
 statim sp[irit]uendū si comedose absq[ue] uolē
 cia nature fieri potest. Alioq[ue] post
 hora[m] conueniente[m] sp[irit]uere potest in lo
 co cōpetenti ubi sp[irit]u nequit pedib[us]
 calcari. Sed sp[irit]ualis quidē omnia uidi
 ant et a nemine uident[ur]. Et hostia
 nō sicut alius cibus corp[or]alis est null
 tidus. sed discretē et moderate ac
 leniter deuorib[us] anteriorib[us] terenda et
 lingua[m] mollificanda ne aliq[ui] p[ar]ticula
 dentib[us] adherent qua[m] postea emitti
 serendo cōtugat. Finitu[m] p[re]ceptione
 corp[or]is et sanguis xp[ist]i sequit[ur] antipho
 que post coitionē coicit: que cōter coio
 dicit: q[uo]d tempore coitionis fidelū uel mo
 dū post coitionē carat. Et illa repleu
 rit gaudiū aplorū de xp[ist]i resurrectio
 ne: sed in illud q[uo]d legit[ur] gaudiū sūt dis
 cipuli uiso d[omi]no et p[er] gaudiū mirabant[ur].
 Q[uo]d autē in quibusdā ecclesiis recipi
 do canit[ur] insinuat q[uo]d apli resurrectio
 nis gaudiū sibi inuicē mutuo uicua
 bunt. Hec est dies qua[m] fecit d[omi]nus exul
 tem[ur] et letem[ur] in ea. Alij dicit[ur] sicut
 itroitus misse significat inchoationē

boni operis: in coio consumatione
 laudabilis finis. **N**am qui digne vo-
 luit eucharistia sumere et coicare de-
 bent usq; in fine siue iterum hunc o-
 rare sicut dicit ap[osto]lus **S**ine iterum hunc
 ne orate psalmista. **B**enedicam dnm in
 omni tempore. **E**t alibi. **S**ic uome dui
 benedicti ex hoc nuc et usq; in scdm.
Hic sensu tangit oratio vltima que co-
 plenda dicit: quia ipsa e complecti
 officij missalis et consumatione boni
 operis representat. **A**liu dicit q coio
 dicit in gratia actiones pro hostia no-
 bis transmissa et in eduliu nobis pro-
 sita. **V**el scdm alios coio h[ic] sacre-
 cotationis et preceptionis sacramenti frui-
 tu qui ab electis optinebit du mundi
 consumabit: quo fructu dabit eis ex-
 ultatio et letitia **I**ux illud psalmi
 Gultabunt facti in gloria. **E**t pasce-
 bunt edulio absq; p[re]cio cotinuationis
 ipso p[re]miate iuitate et apponete q
 dixit. **E**t ego dispono vobis regnu
 Post hoc iam i fine missae sacerdos se-
 tiffert ad dextram p[ar]te altaris. **E**t hoc
 ideo quia cultus fidei p[ri]mo fuit in po-
 pulo iudaeo post hoc transiit ad gen-
 tes in fine circa fine mundi iteru re-
 uertet ad iudeos ad p[re]dicatione euo-
 et helpe q conuertit corda p[ri]m in fili-
 os: q[ui]a in diebus illis saluabit in-
 da et relique israhel salue fut. **S**ed
 hoc no videt placere innocens qui di-
 cit q xp[istu]s no p[re]dicauit gentib; sed iu-
 deis. **E**t sacerdos p[re]dicans euageliu
 xpi gerit p[er]sona xpi videt q sinistra
 p[ar]te altaris no representat ipso ge-
 tiles: et ergo ipse dicit sic. **E**a que sut
 leta p[er] dextram p[ar]te altaris designat:
 p[er] sinistra uero ea que sut tristia et

adusa. **Q**uia ergo sacerdos i p[ri]ncipio
 misse gaudiu dicitur incarnationis et
 natuuitatis ostendit: ideo p[ri]mo
 ad dextram p[ar]te altaris accedit deum
 ad sinistram conuertit: ut tristia pas-
 sionis misinet. **S**ed iteru redit ad
 dextram p[ar]te ut gaudiu resurrectionis
 dicitur et ascensionis annuget. **T**u di-
 cit orones que vocatur complende et au-
 sa superius est dicta. **E**t hee orones de-
 bent multiplicari equaliter tollis ante
 eplam p[re]dicantis. **H**ec oratio qua sacer-
 dos p[re]mittendo salutatione exequit ele-
 uatis uel extensis manib; significat
 illa benedictione scdm iuocetiu qua
 xp[istu]s ascensus in celu eleuatis ma-
 nibus legit dedisse discipulis. **N**am ut
 lucas comemorat adduxit eos in betha-
 nia et eleuatis manib; benedixit eos
 et ferebat in celu. **I**ux vltio. **P**ost
 illas orones pandit salutatione no-
 missima. qua facta dicitur uel sacer-
 dos alta voce p[re]dicat **I**te missa est re-
 presentis illud qd don est ap[osto]lis **V**iri
 galilei qd stans aspicientes in celu?
Hic ih[esu]s qui assumptus est a vobis in
 celu? **E**t sedete in ciuitate quisq; idu-
 am v[er]itate ex alto. **C**horus aut q gra-
 tulando ridet deo g[ra]tias imitat ap[osto]los
 qui adorantes et benedicentes deu. **p**ro
 hoc q sacerdos uel d[ia]con[us] dicit ite
 missa est dat licentia p[ro]lo eudi ad pro-
 p[ri]a. ut sit sensus. **I**te ad p[ro]p[ri]a missa e
 finita. uel hostia salutans pro nobis
 deo p[ri] missa est. **V**el v[er]a deuotio missa
 est ethereis sedibus misterio scdm an-
 geloru. **S**ed rationale sic exponit **I**te
 post xpm et sequi xpm: no eni stan-
 du est in hoc mundo sed ad p[ri]am p[ro]bo-
 na opa festinandu: qd leuiter facere

possum? quia hostia missa est ad deū
p̄m̄ placandū p̄ quā fructa sūt tar-
tara, et paradisi ianua reſerata. Unde
conſiliū aurelianenſe ſtatuit q̄ cū
ad celebrandas miſſas p̄lius xp̄ianus
in dei noīe cōueniret nō ante diſcedat
q̄ miſſe ſolempnitus cōpleat; et dicit
p̄mittatū eſt ite miſſa eſt. Et ſic i iſto
loco miſſa bene dicit a mittendo: q̄
tūc vnusquīſq; fidelis ad p̄ria ire di-
mittit. Itē ſacendū tripliat miſſa
cōcludit ſeu claudit. p̄ ite miſſa eſt
p̄ benedicam⁹ dno p̄ requieſcāt in pa-
ce. In diebus enī feſtiuis q̄ n̄tatur gl̄a
in excelsis deo et i matutinis Te deū
laudam⁹ cōcludit tū ite miſſa eſt. Et
huius ratio eſt. quia in diebus iſtis
in p̄mitina ecclia p̄lius ad miſſā con-
fluebat; et q̄ tenebat finē miſſe ex-
pectare uſauerat q̄ erant finis miſſe;
miſſer vertebat finē ad eos dans eis
licentiā recedendi. Sed in dieb; p̄feſtis
et in ferijs quibus nō n̄tatur gloria
in excelsis in miſſa. claudit⁹ miſſa cū
benedicam⁹ dno: quia tūc miſſa et
ſacerdotes quaſi ſoli ſine p̄lo in p̄mi-
tina ecclia miſſa dixerūt. ideo iux-
ta modū antiquū dicitur iſtis dieb;
b̄ndicam⁹ dno. Specialit̄ tamē in die-
bus ieiuniorū et in aduētū dñi miſ-
ſa cōcludit cū benedicam⁹ dno: etiā
dñias diebus ad deuotiōdū q̄ ſi ſemp
dno benedicendū ſit. multo magis hoc
tēpore illud facere debem⁹. Hec ratio-
nale. Sed quia ſemp manere debem⁹
in gr̄atiā actione chorū cūdet vnū
m̄ter deo gr̄atias. Et ſic q̄ d̄i condu-
dendo miſſā cū benedicam⁹ dno p̄ hoc
populū ad gr̄atiā actiones iuitamus
eo q̄ poſt om̄ia bona pacta deo debem⁹

regretari et deū laudare. ſed in dñi
ap̄li. Gr̄atias agite ſine intermiſſione
orate. Et q̄ ſacerdos uel dyaconus di-
cit ite miſſa eſt tūc in plurib; ecclieſis
faciē vertit ad p̄lm̄ et rōnabilit̄. q̄
ad eos quos p̄ſentes licentiā ſermo-
nē dirigim⁹. et eis ad quos ſermonē
dirigim⁹ faciē uertere ſolem⁹. Sed di-
cendo b̄ndicam⁹ dno p̄lm̄ nō diſtate
alloquit⁹ ſicut cū dicit ite. ſed nō ſe rō-
nimeat et ideo faciē uertit ad orientem
ut uero orienti ex alto qui illuſat
ocm̄ hoīem uenientē in hūc mūdū
gr̄atias referat. Sed miſſe defunctoū clau-
ditur p̄ requieſcāt in pace. Eis enī
p̄ totū officū optat⁹ requies et p̄cipue
in p̄cipio. Ut ergo finis r̄ndent p̄-
cipio requieſcat in pace cōcludit. Et
tūc r̄ndet amē id eſt fiat. Iſto facto
ſacerdos nouiſſimā benedictionē facit
ſup p̄lm̄: et hoc ſignificat ſp̄s ſa-
nctiſſimē in diſcipulos. quē dñs de ce-
lo miſit in diſcipulos. Iux qd̄ ipſe pro-
miſit Accipite inquit uirtutē ſp̄s ſc̄o
ſupuenient̄ in uos. Sicut enī ſp̄s ſc̄o
in nomīe totius trinitatis mittitur
eo q̄ opa ſanctē trinitatis indiuiſa
ſūt: ita et ſacerdos iſta benedictionē
facit in nomīe indiuidue trinitatis
dicens B̄ndicam⁹ et cuſtodiat uos de-
iua inueſtis pater et filius et ſp̄s
ſc̄us. ſup p̄lm̄. et uirtus et gr̄atia be-
nedictionis eiſde ſanctē trinitatis et
conſolatio almi ſp̄s ſup p̄lm̄ deſce-
dat et ſemp maneat. Hec enī bene-
dictio p̄ ūbū om̄is et ſignū crucis exp̄-
nitur: qd̄ iſta miſſio ſp̄s ſc̄o p̄ ſonū
vehementē aeris et linguas igneas
innotuit Vñ legit̄ actū p̄mo fr̄is e-
reperite de celo ſonus. Et ſubſequit̄

Et apparuerit illis dispartite lingue
 In qua benedictione habet finis misse
 Hic finis misse designat finem mundi
 in qua electi dei libertate habebunt et
 deum semper benedicent et deus ipsis be-
 nedicet et populo suo in pace: secundum quod
 promissorum suorum tenet forma quam sepa-
 rat bonos a malis quasi agnos ab hedis
 et dicit bonis. Venite benedicam patris mei
 possidete regnum: **2°** Tunc cum iusti ad cha-
 ritatis gloriam purificentur: et fulgebunt
 sicut sol in regno patris eorum. Sic etiam su-
 per eos fulgebit benedictio domini. Malis
 uero dicit. Ite missa est uobis malum
 et intollerabilis sententia. Ite maledicti
 in ignem eternum ut dicit **matthæi xxvi**
 Deinde sacerdos inclinans ante altare
 dicit. Placent tibi sancti trinitas oscu-
 latus altare signat se signo crucis ut
 illibata fides cor ipsius et mente se-
 per possideat et animos muniat ut
 per possideat et animos muniat ut
 quod ad optentum uite perueniat in qua fi-
 delis anima sonabit deo in osculo salu-
 tari in coniunctione inseparabili et in ca-
 ritate christi: quoniam videbimus eum sicut est
 regem in decore suo quoniam illum cognoscemus
 sicut et cogniti sumus: tunc peritus eua-
 tuabitur quod ex parte est quoniam tunc ueniet
 quod perfectum est. Vbi quoniam vis ad nutum
 adest. quoniam non vis procul adest. Vbi e-
 rit status omni aggregatione bonorum
 perfectus. in quo ipse finis erit nostrorum
 desideriorum qui sine fine videbitur et
 sine fastidio amabitur sine fatigatio-
 ne laudabitur. A laude ergo quoniam ite-
 pinus a laude quoque terminemus:
 ut eternum laudemus eum qui uiuit et
 regnat in secula seculorum Amen.

Lib. canon. regulari i. tit. 10

capitulum in hunc modum

[Faint, illegible text in the left column, possibly bleed-through from the reverse side]

[Faint, illegible text in the right column, possibly bleed-through from the reverse side]

